

**ALAŞEHİR YÖRESİ DOĞUM
GELENEKLERİ VE ÇOCUK
FOLKLORU ÜRÜNLERİ**

Günnur KORKUSUZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ

UŞAK

Ekim, 2019

**ALAŞEHİR YÖRESİ DOĞUM GELENEKLERİ VE ÇOCUK FOLKLORU
ÜRÜNLERİ**

Günnur KORKUSUZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ

UŞAK

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ekim, 2019

ÖZET

ALAŞEHİR YÖRESİ DOĞUM GELENEKLERİ VE ÇOCUK FOLKLORU ÜRÜNLERİ

Günnur KORKUSUZ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekim 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ

Çocuk denildiği zaman aklımızda aileye büyük bir mutluluk ve neşe katan, ailenin temellerini sağlamlaştıran bir birey canlanmaktadır. Çocuğun etrafında oluşan kendine has bir folkloru vardır. Manisa'nın köklü bir geçmişe sahip olan ilçesi Alaşehir, ilk çağlardan beri büyük öneme sahip bir güzergâh üzerindedir. Bu çalışma ile yörenin yüzyıllardır biriktirmiş olduğu zengin kültürüne ait unutulmasını istemediğimiz unsurlar derlenmek istenmiştir.

Bu tezin amacı da Alaşehir'in çocuk folkloru ürünlerini Türk halkbilimi ve halk edebiyatı açısından incelemektir.

Bu çalışma, Alaşehir ilçesindeki çocuk folkloru ürünlerinin belirlenip çocuk folkloru ürünlerinin derlenmesinden oluşmaktadır. Alan araştırması sonucunda ortaya çıkmış derlemeler beş ana başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar; Doğum Etrafında Şekillenen İnanış ve Uygulamalar, Çocuk Hastalıkları İle İlgili İnanış ve Uygulamalar, Çocuk Etrafında Şekillenen Maddi Kültür Öğeleri, Çocuk Etrafında Şekillenen Sözlü Edebiyat, Çocuk Oyunlarıdır. Alaşehir'de yapılmış bu derlemeler ile halkın düşüncesi, inanışları, edebiyatı, kültürüne ait izleri yansıtılarak yeni nesillere ulaşması sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk, Çocuk Folkloru, Alaşehir, İnanış, Uygulama*

ABSTRACT**ALAŞEHİR REGION BIRTH TRADITIONS AND CHILD FOLKLORE
PRODUCTS**

Günnur KORKUSUZ

Department of Turkish Language and Literature

Social Science Institution Usak University, October 2019

Consultant: Ass. Prof. Erhan SOLMAZ

When the child is mentioned, an individual who brings great happiness and joy to the family and strengthens the foundations of the family comes to our mind. The child has a unique folklore around him. Alaşehir, a district of Manisa with a long history, is on the route that has been of great importance since the early ages. With this study, it is wanted to compile the elements of the rich culture of the region that we do not want them to be forgotten.

The aim of this thesis is examined in terms of children's folklore products of Alaşehir, Turkish folklore and folk literature.

This study consists of determining children folklore products in Alaşehir district and compiling children folklore products. The reviews of the field research are divided into five main topics. These titles are Beliefs and Practices Shaped Around Birth, Beliefs and Practices Related to Pediatric Diseases, Material Culture Items Shaped Around Children, Oral Literature Shaped Around Children ve Children's Games. With these collections in Alaşehir, the idea of the people, their beliefs, literature and traces of their culture were reflected and reached to new generations.

Key Words: *Child, Child Folklore, Alaşehir, Believe, Practise*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tezli Yüksek Lisans Jüri ve Enstitü Onayı

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Ana Bilim / Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı
164008038 No'lu öğrencisi Günnur KORKUSUZ 'un "ALAŞEHİR YÖRESİ DOĞUM
GELENEKLERİ VE ÇOCUK FOLKLORU ÜRÜNLERİ" adlı tezi 25 / 10 / 2019 tarihinde,
aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin
ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ	
Üye	: Doç. Dr. Selami FEDAKAR	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN	

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bir milletin kültür tarihini ve bu tarihin bütün zenginliklerini en iyi şekilde gösteren folklor ürünlerinin incelenmesi, bu ürünlerin korunması ve gelecek nesillere ulaştırılması, folklor çalışmalarının öncelikli işlevlerinden biridir. Alaşehir ilçesinin köklü tarihine bağlı olarak günümüze kadar ulaşabilmiş folklor ürünlerin, Türk halkbilimi dalında çalışacaklar için güzel bir örnek niteliğinde olması istenmektedir.

Bu çalışma, Manisa'nın Alaşehir ilçesinde çocuk folkloru ürünleri üzerine derlemelerden oluşup, çeşitli konu başlıklarına ayrılarak incelenmiştir. Çalışma giriş, giriş dışında beş bölüm, sonuç, kaynaklar, ek fotoğraflar ve sonuç kısmından oluşmaktadır.

Çalışmamızın Giriş bölümünün ilk kısmında “Çalışma İle İlgili Genel Bilgiler” adını taşıyan çalışmamız ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu kısım “Konu”, “Amaç”, “Kapsam ve Sınırlılıklar”, “Yöntem” ve “Kaynak Kişiler İle İlgili Bilgiler” şeklinde dört başlıkta yer verilmiştir. İkinci kısımda “Araştırma Alanı İle İlgili Genel Bilgiler” adında bir alt başlığı vardır.

“Doğum Etrafında Şekillenen İnanış ve Uygulamalar” adını taşıyan birinci bölüm, Doğum Öncesi İnanış ve Uygulamalar, Doğum Sırası İnanış ve Uygulamalar, Doğum Sonrası İnanış ve Uygulamalar olmak üzere üç alt başlıktan oluşmaktadır. Doğum Öncesi İnanış ve Uygulamalar altı, Doğum Sonrası İnanış ve Uygulamalar yirmi alt başlığa ayrılarak incelenmiştir.

İkinci bölüm “Çocuk Hastalıkları İle İlgili İnanış ve Uygulamalar” da çeşitli sağlık problemleriyle ilgili yöre halkının inanışlarına ve bu problemlerden kurtulmak amacıyla yapılan Halk Hekimliği uygulamalarına değinilmiştir. Yirmi beş hastalıktan ve bunların sağaltma şekillerinden bahsedilmiştir.

“Çocuk Etrafında Şekillenen Maddi Kültür Öğeleri” başlıklı üçüncü bölümde beşik ve salıncak, yatak malzemeleri, çocuk giyimi, oyuncaklar, yemek malzemeleri üzerinde durulmuştur.

“Çocuk Etrafında Şekillenen Sözlü Edebiyat” başlıklı dördüncü bölüm; Ninni, Çocuk Şarkısı, Bilmece, Tekerleme, Masal, Dua, Beddua adı altında yedi başlıktan oluşmuştur.

“Çocuk Oyunları” başlıklı beşinci bölüm “Aletli Oyunlar” ve “Aletsiz Oyunlar” olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Otuz dokuz aletli oyun, on üç aletsiz oyun derlenmiştir.

Beş ana bölümün ardından çalışmamızı değerlendirdiğimiz “Sonuç” bölümünde ise, kaynak kişilerimizden ve araştırmalarımızdan edindiğimiz bilgilerin sonunda yukarıdaki bahsi geçen tüm bölümlerdeki değişimler ve gelişmeler üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Sözlükte, derleme sözlüğünde yararlanarak kaynak kişilerimizden duyduğumuz yöreye ait otuz dört kelimenin anlamı verilmiştir.

Çalışmada yararlanılan kitaplar, yazar soyadlarına göre alfabetik sırayla “Kaynakça”, derleme sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin bilgileri ise “Kaynak Kişiler Listesi” başlığı altında verilmiştir. Çalışmaya ek olarak Alaşehir çocuk folklor ürünlerine dair fotoğraf albümü oluşturulmuştur.

Bu tezi hazırlarken, öncelikle bugünlere ulaşmamda büyük emeği geçen sevgili aileme; çalışmamız için yaptığımız derlemeler esnasında bilgilerini içtenlikle paylaşan kaynak kişilere, çalışma süresince desteğini esirgemeyen ilk yüksek lisans öğrencisinin ben olduğum değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ’a yardımları ve yönlendirmeleri için teşekkürü bir borç bilirim.

Günnur KORKUSUZ

Ekim, 2019

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Günnur Korkusuz
 Doğum yeri ve tarihi :Alaşehir, 05.07.1991
 Lisans Eğitimi : (2009-2013) Muğla Üniversitesi, Edebiyat
 Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
 Bitirme Tezi: Bodrum Halk Kültürü
 Araştırmaları

Yüksek Lisans Eğitimi : (2016-2019) Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler
 Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
 Halkbilimi Bilim Dalı

Önlisans Öğretimi : (2017- 2019) Atatürk Üniversitesi Açıköğretim
 Fakültesi, Çocuk Gelişimi

Bilimsel Faaliyetleri : (2019) Erhan Solmaz ve Günnur Korkusuz
 Alaşehir Yöresi Ninnileri Üzerine Bir
 Değerlendirme. Uluslararası Folklor Akademi
 Dergisi. Cilt: 2, Sayı: 2, 294-310.

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : (2014-2015) Zuhul ve Selahattin
 Barutçuoğlu Ortaokulu - Türkçe Öğretmeni
 - Manisa
 (2018-halen) Uşak Üniversitesi Türkçe
 Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi –
 Öğretim Görevlisi - Uşak

İletişim

e-posta adresi :gunnur_601@outlook.com

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	v
ÖN SÖZ	vi
ÖZ GEÇMİŞ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1
A. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	1
A.1. KONU	1
A.2. AMAÇ	1
A.3. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	2
A.4. YÖNTEM VE TEKNİKLER	3
A.5. KAYNAK KİŞİLER İLE İLGİLİ BİLGİLER	10
B. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	12
B.1. ALAŞEHİR’İN TARİHİ	12
B.2. ALAŞEHİR’İN COĞRAFYASI	13
B.3. ALAŞEHİR’İN İDARİ YAPISI	13
B.4. ALAŞEHİR’İN EKONOMİSİ	14
C. ÇOCUK FOLKLORU ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR	15
1. BÖLÜM: DOĞUM ETRAFINDA ŞEKİLLENEN İNANIŞLAR VE UYGULAMALAR	17
1.1. DOĞUM ÖNCESİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR	17
1.1.1. Gebe Kalmaya Yönelik Uygulamalar	18
1.1.1.1. Gebe Kalmada Dinsel-Büyüsel Nitelikte Olan İnanış ve Uygulamalar	20
1.1.2. Düşük Olmamasına Yönelik İnanış ve Uygulamalar	27
1.1.3. Gebeliği Engellemeye Yönelik İnanış ve Uygulamalar	30
1.1.4. Aşerme İle İlgili İnanış ve Uygulamalar	33
1.1.5. Cinsiyet Tayini İle İlgili İnanış ve Uygulamalar	44

1.1.6. Doğuma Hazırlık İle İlgili İnanış ve Uygulamalar	49
1.2. DOĞUM SIRASI İNANIŞ VE UYGULAMALAR.....	52
1.3. DOĞUM SONRASI İNANIŞ VE UYGULAMALAR	60
1.3.1. Anne Sütü.....	65
1.3.2. Çocuğun Beslenmesi.....	69
1.3.3. Doğum Ziyareti ve Armağanlar	71
1.3.4. Göbek Bağı.....	74
1.3.5. Yıkama	77
1.3.6. Kundaklanma	79
1.3.7. Tuzlama	81
1.3.8. Ballama.....	82
1.3.9. Ad Verme	84
1.3.10. Nazar.....	92
1.3.11. Kırklama	97
1.3.12. Kırk Basması.....	102
1.3.13. Kırk Karışması / Kırkların Karışması	108
1.3.14. Kırk Gezisi / Kırk Uçurması	108
1.3.15. Diş Çıkarma	111
1.3.16. İlk Saç ve Tırnakları Kesme.....	112
1.3.17. Yürümeye Geçiş.....	114
1.3.18. Konuşmaya Geçiş	117
1.3.19. Yaşamayan Çocuk.....	118
1.3.20. Çok Ağlayan Çocuk.....	120
1.3.21. Sünnet	121
1.4. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	126
2. BÖLÜM: ÇOCUK HASTALIKLARI İLE İLGİLİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR	127
2.1. ÇOCUK HASTALIKLARI İLE İLGİLİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR	127

2.1.1. Alerji	128
2.1.2. Ateş	128
2.1.3. Aydaş	130
2.1.4. Boğmaca	132
2.1.5. Çıban.....	132
2.1.6. Çiçek	133
2.1.7. Gaz Çıkarma	133
2.1.8. Göz Ağrısı.....	134
2.1.9. İshal.....	135
2.1.10. İtdirseği.....	136
2.1.11. Kabakulak	137
2.1.12. Kabızlık	137
2.1.13. Karın Ağrısı	138
2.1.14. Kızamık	139
2.1.15. Konak	139
2.1.16. Kulak Ağrısı.....	140
2.1.17. Öksürük.....	140
2.1.18. Pamukçuk.....	142
2.1.19. Pişik.....	142
2.1.20. Sarılık	144
2.1.21. Siğil	146
2.1.22. Soğuk Algınlığı.....	146
2.1.23. Yanık.....	147
2.1.24. Yakı.....	148
2.1.25.Yara	149
2.2. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	152
3. BÖLÜM: ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN MADDİ KÜLTÜR ÖĞELERİ	153

3.1. ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN MADDİ KÜLTÜR ÖĞELERİ ...	153
3.1.1. Beşik ve Salıncak	154
3.1.2. Yatak Malzemeleri	155
3.1.3. Çocuk Giyimi	156
3.1.4. Oyuncaklar.....	158
3.1.5. Yemek Malzemeleri.....	160
3.2. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	162
4. BÖLÜM: ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN SÖZLÜ EDEBİYAT	163
4.1. ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN SÖZLÜ EDEBİYAT	163
4.1.1. NİNNİ	163
4.1.2. ÇOCUK ŞARKISI.....	167
4.1.3. BİLMECE	170
4.1.3.1. Hayvanlarla İlgili Bilmeceler	171
4.1.3.2. Besinlerle İlgili Bilmeceler	172
4.1.3.3. Eşyalarla İlgili Bilmeceler	174
4.1.3.4. Taşıtlarla ilgili bilmeceler	176
4.1.3.5. Vücutla İlgili Bilmeceler.....	177
4.1.3.6. Kozmoloji İlgili Bilmeceler	178
4.1.3.7. Diğer Bilmeceler.....	178
4.1.4. TEKERLEME	179
4.1.4.1. Oyun Öncesinde Söylenen Tekerlemeler	181
4.1.4.2. Oyun Sırasında Söylenen Tekerlemeler	184
4.1.5. MASAL.....	189
4.1.5.1. Tak Kabacık Tak Kabacık Bizi Aldatan Babacık	190
4.1.5.2. Elma Masalı.....	192
4.1.5.3. Tilki İle Bülbül	192
4.1.5.4. Nohut Oğlan	194
4.1.5.5. Metin 5	194
4.1.5.6. Metin 6	194
4.1.5.7. Metin 7	194
4.1.5.8. Metin 8	196

4.1.5.9. Metin 9	196
4.1.5.10. Metin 10	197
4.1.6. ALKIŞ.....	197
4.1.7. KARGIŞ	199
4.2. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	200
5. BÖLÜM: ÇOCUK OYUNLARI.....	201
5.1. ALETLİ OYUNLAR	203
5.1.1. Taş İle Oynanan Oyunlar	203
5.1.1.1. Beş Taş 1	203
5.1.1.2. Beş Taş 2	204
5.1.1.3. Dama	204
5.1.1.4. Dokuz Yalak	205
5.1.1.5. Filike.....	205
5.1.1.6. Kırk Taş.....	206
5.1.1.7. Lappatur	206
5.1.1.8. On Taş.....	207
5.1.1.9. Seksek.....	207
5.1.1.10. Üç Doma.....	208
5.1.1.11. Yalak	209
5.1.2. Top İle Oynanan Oyunlar	210
5.1.2.1. Futbol	210
5.1.2.2. İstop.....	210
5.1.2.3. Yakar Top /Ortada Sıçan.....	211
5.1.3. Bilye İle Oynanan Oyunlar.....	211
5.1.3.1. Baş Kafa 1.....	211
5.1.3.2. Baş Kafa 2.....	212
5.1.3.3. Cinci	212
5.1.4. Kâğıt Kalem İle Oynanan Oyunlar	212
5.1.4.1. İsim Şehir Hayvan	212
5.1.4.2. Eşek Sopaçı Davacı Hakim Savcı	213
5.1.4.3. Kâğıttan Tuzluk	213
5.1.5. İp, Lastik İle Oynanan Oyunlar.....	214

5.1.5.1. Aç Kapıyı Bezirgan Başı.....	214
5.1.5.2. Lastik Atlama.....	215
5.1.5.3. İp Atlama.....	215
5.1.5.4. İp Çekmece.....	216
5.1.6. Çivi İle Oynanan Oyunlar.....	216
5.1.6.1. Çivi Batırmaca 1.....	216
5.1.6.2. Çivi Batırmaca 2.....	216
5.1.7. Mendil İle Oynanan Oyunlar.....	217
5.1.7.1. Mendil Kapmaca.....	217
5.1.7.2. Yağ Satarım Bal Satarım.....	217
5.1.8. Oyuncak Bebek İle Oynanan Oyunlar.....	217
5.1.8.1. Bebek.....	217
5.1.8.2. Evcilik.....	218
5.1.9. Çomak, Kazık İle Oynanan Oyunlar.....	218
5.1.9.1. Çatal Çomak.....	218
5.1.9.2. Çelik Çomak.....	219
5.1.9.3. Kazık / Soma.....	219
5.1.10. Gazoz Kapağı İle Oynanan Oyunlar.....	219
5.1.10.1. Gazoz Kapağı.....	219
5.1.11. Çember İle Oynanan Oyunlar.....	220
5.1.11.1. Çember.....	220
5.1.11.2. Çember Çevirme.....	220
5.1.12. Topaç vb. Araçlarla Oynanan Oyunlar.....	220
5.1.12.1. Topaç.....	220
5.1.12.2. Pelit Oyunu.....	220
5.1.13. Yüzük vb. Araçlarla Oynanan Oyunlar.....	221
5.1.13.1. Yüzük.....	221
5.2. ALETSİZ OYUNLAR.....	222
5.2.1. Aliler Oyunu.....	222
5.2.2. El Kızartmaca 1.....	222
5.2.3. El Kızartmaca 2.....	222

5.2.4. İnci Minci	222
5.2.5. Kelime Üretme	223
5.2.6. Köşe Kapmaca	223
5.2.7. Kurtla Koyun	223
5.2.8. Kutu Kutu Pense	223
5.2.9. Süt Pişti.....	224
5.2.10. Taş Kâğıt Makas.....	224
5.2.11. Uzun Eşek.....	225
5.2.12. Yerden Yüksek	225
5.2.13. Yuda.....	225
5.3. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	226
SONUÇ.....	231
SÖZLÜK.....	237
KAYNAKÇA	239
KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ.....	249
EKLER (FOTOĞRAFLAR).....	257

KISALTMALAR**C. : Cilt****DTCF: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi****Hz.: Hazreti****KK. : Kaynak Kişi****km: kilometre****km² : Kilometre****M.S. : Milattan Sonra****s. : sayfa****S. : sayı****Sh. : sayfa****TDK: Türk Dil Kurumu****T.T.K: Türk Tarih Kurumu****vb.: ve benzeri****vs.: vesaire****yay. : Yayınları**

GİRİŞ

A. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

A.1. KONU

Çocuk folkloru, çocuklar tarafından, büyükler tarafından veya ortaklaşa üretilen, çocukların dünyasında yer alan, çocuklara yönelik olarak ortaya konulan maddi ve manevi bütün kültürel ürünleri kapsamaktadır. Çocuğun doğumu öncesinden başlayıp ergenlik dönemine kadar geçen süreci kapsayan, rol sahibi olan birey ve çevrenin etrafında şekillenen bir folklor oluşmuştur.

Çocuk folkloru, yetişkinlerin çocukla ilgili maddi ve manevi yaratmaları ile çocukların her türlü sözlü, sözsüz ve yarı sözlü yaratmalarını içerir. Bu ikili yapı, çocuk folklorunun kapsamının ve zenginliğinin belirtilmesi bakımından önemlidir. Nitekim çocuğun doğum öncesinden evleninceye kadar geçen yaşamı, pek çok gelenek, görenek, inanç ve benzeri ile doludur (Özdemir, 2006: 16).

Çocuk folklorunun içerisinde yer alan türleri çocuk edebiyatı kapsamında inceleyebilmek mümkün değildir. Buna en iyi örnek olarak çocuk doğum folkloru, çocuk giyim folkloru malzemeleri verilebilir.

Çocuk folklorunun, folklor içinde ayrıca incelenmesi gereken bir alan olduğu hakkında da bir düşünce oluşmaktadır.

Alanla ilgili yapılmış çalışmaların incelenmesinin ardından şimdiye kadar çocuk folklorunun kapsamını ortaya koyan bir araştırmanın yapılmamış olması da alanı bu açıdan incelenmesi gerektiğini düşündürmüştür. Alaşehir'in çocuk folkloru alanında yeterli içeriğin derlenebileceği tahmin edilmiştir ve kayıt altına alınmasının gerek olduğunu göstermiştir.

A.2. AMAÇ

Halk kültürünü ve halkın birikimini gelecek kuşaklara ulaştırabilmek ve daha önce bu coğrafyada çalışılmamış bir konuyu ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturur.

“Alaşehir Yöresi Doğum Gelenekleri ve Çocuk Folkloru Ürünleri” adlı bu çalışma ile çocuk folkloruna ait her türlü ürünü derlemek amaçlanmıştır. Derlemeler

sayesinde kültür zenginliğimiz, geleneklerimiz, inançlarımız vb. muhafaza edilecektir.

Çocuğun dünyasını düşündüğümüzde doğumla ilgili geleneklerimiz, uygulamalarımız da ocuk folkloruna dahil edilmelidir. Doğum öncesinden itibaren çocuğun çocukluk evresinden yetişkinliğe geçene kadar ki süreci kapsayan bir çalışma hazırlamak hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda doğum çevresinde gelişen tüm uygulamalar ve inanışlar, çocukluk döneminde başından geçen hastalıklar ve tedavi yöntemleri, onun için söylenen başta ninniler olmak üzere tüm sözlü türler, çocukken oynadığı oyunlar, sahip olduğu maddi kültür parçaları tespit edilmeye çalışılmıştır.

A.3. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Araştırma konusunun ve amacının karar verilmesinin ardından araştırma kapsamının ve çözülecek problemlerin belirlenmesi gerekir. Çalışmanın verimli olabilmesi ve amaçlarından uzaklaşmaması için planlama yapılmalı ve sınırlamalar getirilmelidir.

Araştırmada, Alaşehir merkez ve merkezin dışında kalan mahallelerin bulunduğu 30 mahallede derleme yapılmıştır. Bu mahallelerden bazılarında ikişer üçer gün gidilmiştir. Bunun yanında listede yer alan mahallelerin haricinde listede adı geçmeyen mahallelere de gidilmiş olup oralarda yeterli veriye sahip olunamaması sebebiyle o mahalleler buraya eklenmemiştir.

Alan çalışmasında ziyaret edilen kaynak kişilerin mahalle listesi şu şekildedir:

Alkan	Kavaklıdere
Azıtepe	Kemaliye
Badınca	Kurudere
Bahadır	Menderes
Baklacı	Osmaniye
Beşeylül	Örnekköy
Çağlayan	Piyadeler
Çakırcaali	Sakarya
Çeşneli	Sarısu
Dağhacıyusuf	Selce
Hacıbey	Soğuksu
Horzumalayaka	Şahyar
Horzumembelli	Yenice
İsmailbey	Yeniköy
Karacalar	Yeşilyurt

(<http://www.nufusune.com/alasehir-mahalleleri-koyleri-manisa>, 02.04.2019).

İlçe merkezindeki mahalleler ile sınırlı tutulmak amaçlanmıştır fakat konumuzla ilgili daha detaylı araştırma yapabilmek adına Alaşehir etrafındaki bazı mahallelere derlemeye gidilmiştir.

A.4. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Konumuzun belirlenmesinin ardından konumuzla ilgili kitap, tez, makale ve yazılardan oluşan literatür taraması yapılmıştır. Halide Yaşar'a ait (2008) "Balıkesir ve Yöresinde Çocuk Folkloru Ürünleri Üzerine Derlemeler ve İncelemeler" adlı yüksek lisans tezinden başlamak üzere bu konu üzerine derleme yapılarak hazırlanmış yazılı kaynaklardan faydalanılmıştır. Çocuk folkloru ile ilgili yazılmış ve türlere yönelik hazırlanmış kaynaklar incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmaya başlamadan önce derlemenin yapılacağı coğrafyayı tanımak gerekir. Alaşehir ile ilgili incelemeler yapılmış ve tarihi başta olmak üzere çeşitli bilgiler edinilmiştir. Derlemeye çıkmadan önce tez konusu ile ilgili tüm sorular belirlenmiştir. Derleme sırasında kaynak kişilere sorulan sorulara tezde yer verilmiştir. Gözlem ve görüşme tekniklerine başvurulmuştur.

Gözlem yöntemini kullanmadaki temel amaç, halk bilgisi ürünlerinin bizzat yaratım ortamlarının içine girmek, halk bilgisi ürünlerinin yaratıldığı ortam ve bağlamın bizzat içinde yer alıp, yaşayarak kaydetmektir (Ekici, 2011: 67). Görüşme yöntemi, halk bilgisi ürünlerinin ve icra ortamının derlenmesinde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemle, hem kaynak kişi hakkında ve onun anlatı veya icrası hakkında çeşitli bilgiler elde edilebilir ve hem de halk bilgisi ürünlerinin bizzat kendileri, yani metinleri derlenebilir (Ekici, 2011: 71).

Çalışmaya başlamadan önce kaynak kişilerin izni alınmış, daha sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında tüm sorular görüşülen kişilere tek tek sorulmuştur. Derlemeye çıkmadan önce not alabilmek için çeşitli kırtasiye malzemeleri ve derlemeyi kayıt altına almak için çeşitli teknik malzemeler hazır bulundurulmuştur. Soruların cevapları kayıt cihazına kaydedilmiştir. Kayıt sırasında sık sık notlar alınmış ve görüşülen kaynak kişilerle ilgili bilgiler görüşme öncesinde öğrenilmiştir. Derlemeler sırasında çeşitli videolar alınmış ve fotoğraflar çekilmiştir.

Şehir merkezi içinde tüm mahallelere derleme yapmak amacıyla gidilmiştir. Kaynak kişilerle evlerinde veya evlerine yakın bir çevrede derleme yapılmıştır. Derlemenin sohbet havasında, rahat bir ortamda gerçekleşmesine özen gösterilmiştir.

Derleme işlemleri tamamlandıktan sonra tüm kayıtlar yazıya, elektronik ortama geçirilmiştir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucu verilen cevaplar aktarılmaya çalışılmıştır. Görüşme sırasındaki çekilmiş tüm fotoğraflar ve kaynak kişilerin verdiği fotoğraflar da elektronik ortama aktarılmıştır. Daha sonra tezin içerisinde gerekli yerlerde gösterilmiştir. Tezimizde kaynak kişilere yöneltilen sorular şu şekildedir:

Doğumla (öncesi, sırası, sonrası) ilgili sorular:

Hamile kalmamak için ne gibi pratikler uygularsınız?

Hamile kaldıktan sonra düşürmek için ne gibi pratikler uygularsınız?

Bu işi yapan kişiler var mıdır? Nasıl yaparlar? Bu kişilere güvenir misiniz?

Hamile kalmak isteyen kalıp kalmayacağını anlamak için ne yapar?

Bu istekte olan kadına uygulanan pratikler ve inanışlar nelerdir?

Çocuğu olmayan kadına ne isim verilir? Erkeğe ne isim verilir?

Ailesi içinde veya toplumda böyle bir kadına veya erkeğe bu nedenle nasıl muamele edilir?

Çocuğu olmayanların hamile kalmak için yaptıkları uygulamalar ve inanışlar nelerdir?

Karnında çocuk durmayan kadına yapılan inanış ve uygulamalar nelerdir? (çocuğu düşen vb.)

Hamile kalındığı nasıl anlaşılır? Kadın hamileliğini kimlere nasıl söyler?

Hamile kadına ne isim verilir?

Doğacak çocuğun güzel olması için yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir?

Bunların dışında çocuğun fiziksel olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak olan uygulamalar, kaçınmalar ve inanışlar nelerdir?

Doğacak çocuğun huyunu etkileyeceği düşünülen davranışlar, kaçınmalar, uygulama ve inanışlar nelerdir?

Doğacak çocuğun cinsiyetini anlamak için neler yapılır? Doğacak çocuğun kız olması isteniyorsa ne tür uygulamalar yapılır, ilgili inanışlar nelerdir?

Doğacak çocuğun erkek olması isteniyorsa ne tür uygulamalar yapılır, ilgili inanışlar nelerdir?

İkiz doğum yapacağı nasıl anlaşılır? Bununla ilgili inanmalar nelerdir?

Neden kız çocuğu istenir?

Neden erkek çocuğu istenir?

Aşerme nedir? Yöresel adı nedir? Bu dönemle ilgili inanışlar, uygulama ve kaçınmalar nelerdir?

Oğlan isteyenler ne gibi hazırlıklar yaparlar?

Kız isteyenler ne gibi hazırlıklar yaparlar?

Çocuğun ve annesinin yatağı nasıldır?

Anneye hazırlananlarda çocuğun cinsiyetine göre farklılık var mıdır?

Doğumu kim yaptırır? Bu kişiye ne isim verilir?

Yerleşim birimindeki ebeye mi diplomalı ebeye mi güvenirsiniz?

Doğumda kullanılan araç-gereç ve aletler nelerdir?

Doğum yaptıran para mı hediye mi verirsiniz?

Doğum odası neresidir, bu odada doğum için neler bulundurulur?

Kimler doğum odasına alınır, kimler alınmaz?

Doğum nasıl yaptırılır?

Doğum güçleşirse ne tür uygulamalar yapılır?

Doğumun güçleşmesine neler sebep olmuştur?

Çocuktan sonra gelen son'a ne ad verilir? Ne yapılır?

Göbek kordonu nasıl kesilir?

Göbeği kesildikten sonra çocuğa ne gibi geleneksel işlemler yapılır?

Yıkama nasıl yapılır?

Tuzlama nasıl yapılır?

Ballama nasıl yapılır?

Giydirme nasıl yapılır?

Doğum bitince anneye neler yapılır?

Nasıl belenir?

Nasıl kundaklanır?

Nasıl yatırılır? Yatırılırken nelere dikkat edilir?

Yeni doğum yapmış kadına ne isim verilir?

Doğum sonrası ağrısı olan kadına neler uygulanır?

Çocuğun doğumu babaya ve aileye kim tarafından müjdelendir?

Müjde verene ne yapılır?

Çocuk ilk defa kimin kucağına verilir?

Yeni doğan çocuğa ilk defa ne zaman süt verilir?

Loğusanın sütü olmazsa çocuğa kimler süt verebilir?

Loğusanın sütü azalınca ne gibi uygulamalar yapılır?

Loğusanın sütünün kesilmesine ya da azalmasına neler sebep olur?

Doğum yapan kadının çocuğu süttten ayırmak için neler yapılır?

Süttten ayrılan çocuk nasıl beslenir?

Doğum yapan kadının sütünün kesilmesi için neler yapılır?

Çocuğa ne zaman ad verilir? Genellikle hangi adlar verilir? Niçin?

Çocuğun adını kim seçer?

Ad koyma işlemini kim yapar?

Ad koyma işleminde ne tür uygulamalar yerine getirilir?

Çocuğu yaşamayanlar bu doğan çocuklarının yaşaması için ne gibi isimler verirler?

Bir daha çocuk istemeyenler son doğan çocuklarına ne gibi isimler verirler?

Doğup da yaşamayan çocukların yaşamasını sağlamak için yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir?

Çocuğa isim yaramadığı zamanlarda neler yapılır?

Hep kız çocuğu olanlar, erkek çocuklarının olması için ne isim verirler?

Beşik töreni yapılır mı? Niçin, nasıl? Kimler davet edilir?

Kırklama ne zaman yapılır? Yöredeki adı nedir? Niçin kırklama yapılır?

Kırklama işleminde ne gibi araç-gereç ve malzemeler kullanılır? Anlamları ve özellikleri nelerdir?

Hem çocuk hem de annesi kırklanır mı?

Kırklama nasıl yapılır? Kırklamayı kimler yapar? Nerede yapılır?

Kırklama yapılmadan önce ne gibi tehlikeler söz konusudur? Bunlara karşı ne gibi önlemler alınır?

Kaç kez kırklama işlemi yapılır?

Loğusa ve bebeğini ilk kez ziyarete gelenler nasıl ağırlandırılır?

Loğusa ve bebek ilk defa ne zaman sokağa çıkarlar? İlk olarak kimin ziyaretine giderler? Bu sokağa çıkışa bir ad verilir mi?

Gidilen yerlerde yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir?

Loğusa ve bebek evde yalnız bırakılır mı? Ne zamana kadar yalnız bırakılmaz?

Bırakılmak zorunda kalırsa ne gibi önlemler alınır?

Kırk hangi durumlarda basar?

Kırk basmaması için ne gibi önlemler alınır?

Kırk basması nasıl sağaltılır? Kimler sağaltmayı yapar? Kullanılan araç-gereç ve malzemeler ve anlamları nelerdir?

Al basması inancı var mıdır?

Kırka karışmak nedir? Nasıl olur?

Kırk gezisi ne zaman olur? Nerelere gidilir?

Gece çocuğun bezleri dışarıda bırakılır mı? Niçin?

Doğumda ölen çocuğa ne yapılır?

Doğumda ölen kadınla ilgili inanışlar nelerdir?

Çocuğun beşiği nasıldır?

Beşik ya da salıncakla ilgili inanmalar ya da kaçınmalar nelerdir?

Çocuk nasıl kundaklanır?

Çocuğa takılan takılar nelerdir? Muska ve nazarlık takılır mı? Niçin?

0-1 yaş arası çocuğun giyimi nasıldır?

0-1 yaş arası çocukların davranışlarıyla ilgili inanışlar nelerdir?

Küçük çocuklara ninni söylenir mi? Hangileri?

Çocuğun ilk tırnağı ilk ne zaman kesilir?

Tırnak kesilirken herhangi bir uygulamalar yapılır mı?

Çocuğun saçı ilk defa ne zaman kesilir? Bu kesilen saçlar ne yapılır?

Çocuğun ilk dişi çıktığında bunu ilk defa gören çocuğa ne yapar?

Çocuğun ilk dişi çıktığında ne tür uygulamalar yapılır?

Çocuğun ilk dişi düştüğünde ne gibi işlemler yapılır?

Çocuğun yürümesi gecikince ne gibi işlemler yapılır?

Çocuk yürürken sık sık düşüyorsa ne gibi işlemler uygulanır?

Konuşması geciken çocuk konuşsun diye ne gibi işlemler yapılır?

0-3 yaş arasındaki çocuklara ne gibi yemekler yedirilir?

Sünnet ne demektir? Niçin yapılmaktadır?

Sünnet hangi yaşlar arasında olmaktadır?

Sünnet en çok hangi mevsimlerde yapılır?

Sünneti kim yapıyor?

Sünnet edilmeden önce ne gibi hazırlıklar yapılır?

Sünnete çağrı nasıl yapılır?

Sünnet gününde yapılanlar nelerdir?

Hastalıklarla ve halk hekimliği ile ilgili sorular:

Çocukların çeşitli yaşlarda yakalandıkları hastalıklara halk arasında verilen isimler nelerdir?

Çocuğunuz hastalandığında nasıl tedavi ettirirsiniz?

Bu hastalıkların tedavisi için ne gibi sağıltma işlemleri ve ilaçlar kullanılır?

Hastayı tedaviye götürmek için kimlere danışrsınız?

Çevrenizde çeşitli tedaviler yapan kimseler var mı?

Siz hangi hastaları tedavi edebiliyorsunuz?

Tedavide neler kullanırsınız?

Maddi kültür öğelerine yönelik sorular:

Çocuk beşik, salıncak, yatak, giysi, takı ve yemek için kullanılan eşyalar şekli nasıldır?

Çocuk, hangi oyuncaklarla oynar? Kız veya erkek arasında oyuncak farkı var mıdır?

Çocukların oynadığı oyuncaklar nelerdir?

Sözlü edebiyat ürünlerine yönelik sorular:

Bebeğe, söylenen ninniler nelerdir?

Bebeğe veya çocuğa söylenen çocuk şarkıları nelerdir?

Çocuklara söylenen veya öğretilen bilmeceleler nelerdir?

Çocuklara söylenen tekerlemeler nelerdir?

Çocuklara anlatılan masallar nelerdir?

Çocuklar için edilen dualar nelerdir?

Çocuklar için söylenen beddualar nelerdir?

Çocuk oyunları ile ilgili sorular:

Çocuklar hangi oyunları oynarlar?

Çocukken oynadığınız oyunların isimleri nelerdir?

Oyunlar nasıl oynanır?

Ebe seçimini nasıl yapıyorsunuz?

Ebe seçimine, eş seçimine ve oyuna kimin başlayacağına nasıl karar veriyorsunuz?

Oyunlarda söylenen tekerlemeler nelerdir?

Oyunları kız erkek karışık mı oynuyorsunuz?

Oyunda hangi eşyalar kullanılır?

Oyunlar nerede oynanır?

Oyunu kimden öğrendiniz?

Oyun sonunda ödül veya ceza var mıdır?

Burada kullanılan derleme sorular, Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri (Ekici, 2011) ve Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş (Çobanoğlu, 2002) kaynaklarından seçilen sorulardır. Ayrıca derleme sırasındaki görüşmelerde ortaya çıkan ve çeşitlenen sorular da mevcuttur.

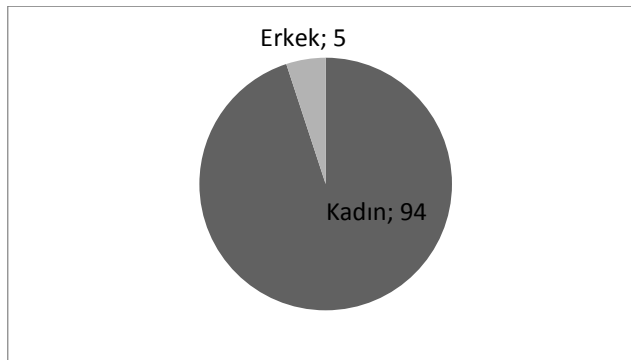
A.5. KAYNAK KİŞİLER İLE İLGİLİ BİLGİLER

Halk bilgisi ürünlerini ilk defa yaratan, yeniden yaratıp nakleden, gerekli durumlarda bunların bütünü veya ana özelliklerini aktarabilen veya icrâ edebilen ve de bunların derlemeciler tarafından yazılı, sözlü ve görsel olarak kaydedilmesi için sunumunu yapabilen kişilere “Kaynak Kişi” adı verilir (Ekici, 2011: 30).

Derleme sırasında yüzden fazla kişiyle görüşülmüştür. Kaynak kişiler, sorularımıza çalışmanın amacına uygun şekilde cevap vererek çalışmaya dâhil edebildiğimiz kişiler arasından seçilmiştir.

Kaynak kişilerden doksan dördü kadındır. Konumuz itibariyle çocuk folklor ürünleri bulabilmek hedefinde olduğumuz için kaynak kişilerin çoğu kadındır.

Erkek kaynak kişi sayısı beştir. Doğumla ve sağlıkla ilgili konularda yeterli bilgiye sahip olamayacakları ve bu konuda konuşmayı tercih etmeyecekleri için bu tür sorular yöneltilmemiştir. Erkek kaynak kişilerle sözlü edebiyat ürünlerinde ve oyunlar üzerine konuşulmuştur.

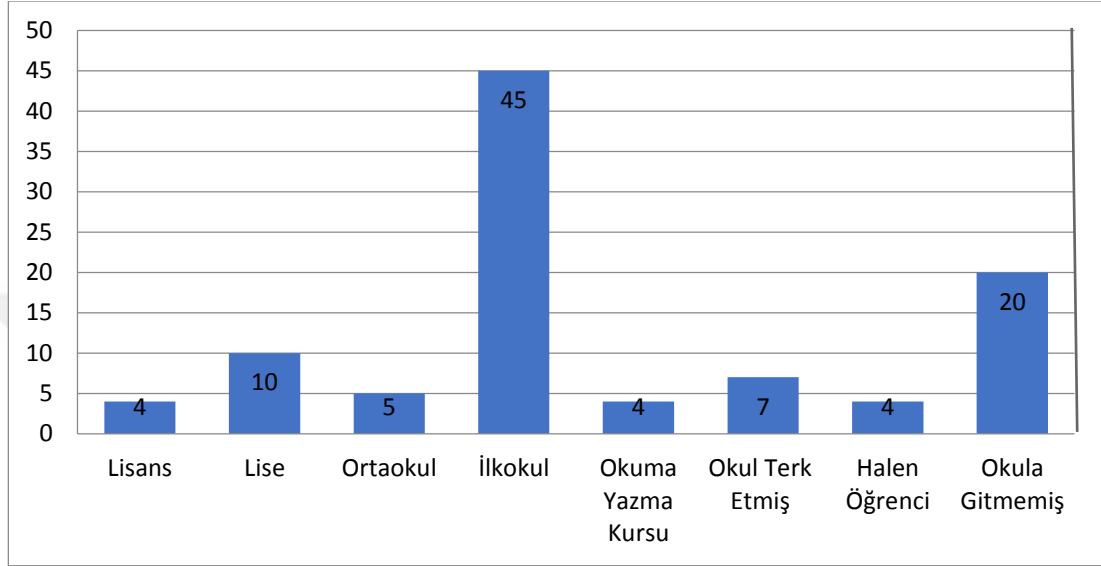

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

Çocuk olarak nitelendirebileceğimiz on sekiz yaş altı beş kişi vardır. Elli yaş üstü altmış üç kişiyle görüşme yapılmıştır. Kaynak kişilerimizi en küçüğü 6 en büyüğü 90 yaşındadır. 6- 90 yaş aralığındaki kişiler ile görüşülerek çalışmanın

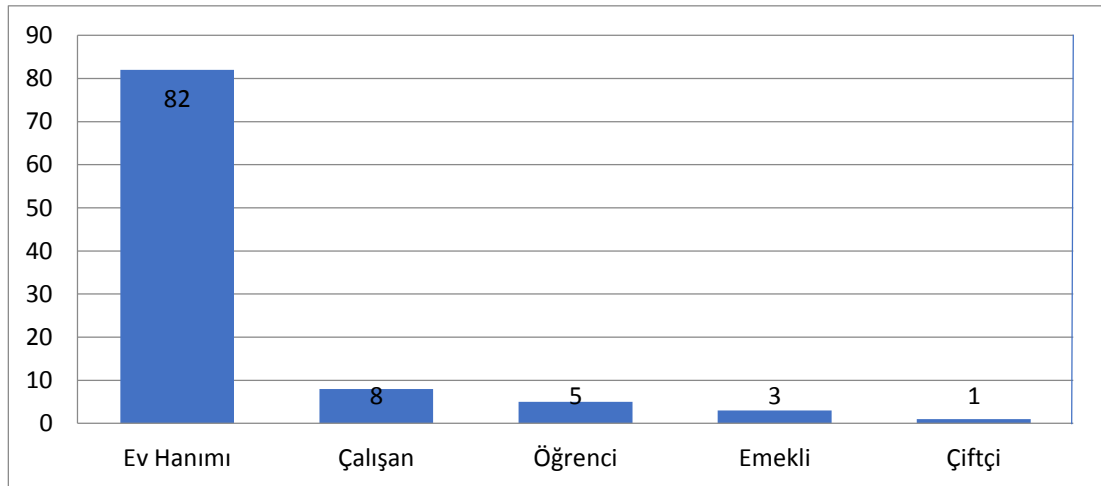
sonunda çocuk folkloruna ait birikimlerdeki değişimi ve gelişimi görmemizi sağlamıştır.

Kaynak kişilerin kırk beşi ilkokul, beşi ortaokul, onu lise, dördü lisans mezunudur. Dördü okuma yazma kursuna katılmış, yedisi okulu terk etmiş, üçü halen öğrencidir. Yirmi kaynak kişimizin ise herhangi bir tahsili bulunmamaktadır.

Tablo 2: Eğitim Durumları

Kaynak kişilerin seksen ikisi ev hanımı, sekizi çalışan, beşi öğrenci, üçü emekli, biri ise çiftçidir.

Tablo 3: Meslek Dağılımı

Merkezde yaşayan sayısı altmış iki iken merkez dışında kalan mahallelerde yaşayan sayısı otuz yedidir.

Kaynak kişilere ait bilgileri çalışmanın sonunda yer alan “Sözlü kaynaklar” bölümünde adı soyadı, doğum tarihi, eğitim, meslek ve doğum yerini açıklayıcı bir şekilde tabloda verilmiştir.

Kaynak kişilerimizin de tavsiyeleri ciddiye alınarak “Bu konuda bilirkişidir.” dedikleri her kişi bulunup kapısı çalınmıştır.

B. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

<http://www.alasehirtv.com/fotograflar-album-alasehir-resimleri-30-1.html>
12.08.2019)

B.1. ALAŞEHİR’İN TARİHİ

İlk çağlardan beri bir yerleşim merkezi olarak görülen ilçeye, kuruluşundan bugüne kadar; Philedelphia, Neocaesarin, Alaşehir adları verilmiştir. Philedelphia adı; şehrin kurucusu olan Bergama Kralı I. Attalos Philedelphos’un “kardeş severlik” olarak tanımlanan, Philedelphos adından gelir. Şehir uzun süre bu adı taşımış, M.S. 17 yılında meydana gelen depremlerde tahrip olunca, Roma İmparatoru Tiberius, Philedelphia ya yardımlarını esirgememiştir. Philedelphia halkı da şükran borcu olarak imparator adına tapınak inşa ettirmiş, bununla da kalmayarak şehri “Sezar’ın yeni kasabası” anlamına gelen Neocaesaria adını vermişlerdir. Bu ad şehrin ilk adı ile birlikte, şehir Türklerin eline geçinceye kadar kullanılmıştır. Şehir Türklerin eline geçtikten sonra; Alaşar, Alâşar, Alâşehir, Alaşehir adlarıyla anılmaya başlanmıştır.

Alaşehir, görüldüğü gibi zaman zaman istila ve hücumlara maruz kalmış, etrafını çeviren surları ve savunmaya elverişli konumu ile kendini koruyabilmiştir. Zaman zaman Türklerin eline geçen ve Türkler tarafından idare edilen Alaşehir, bu dönemde de Bizans tan tamamen alınıp koparılamamıştır. Yıldırım Bayezid, kuruluşundan beri Philedelphia ismini taşıyan ve Bizans'ın merkez şehirleri arasında yer alan, çeşitli hücumlara ve çeşitli savaflara sahne olan şehrin bu adını kaldırarak ALAŞEHİR ismini vermiştir. Osmanlı yönetiminde aralıksız 531 yıl kalan Alaşehir, 24 Haziran 1920'de Yunan işgali ile bir süre işgal altında kalmıştır. Doğu Anadolu illeri için toplanan Erzurum kongresi önemli kararlar alırken, Batı Anadolu'da siyasi teşkilatlanmaya önem verilerek Balıkesir ve Alaşehir kongrelerinin toplanmasına çalışılmıştır (<http://www.alasehir.bel.tr/tarihcesi.html> 02.04.2019).

5 Eylül 1922 tarihinde işgalden kurtarılmıştır. Milli Mücadelede işgalci Yunanlılara karşı baş kaldıran ve bu amaçla Milis Teşkilatları kurarak direnen ilk şehirlerimizden biri de Alaşehir'dir (<http://www.alasehir.gov.tr/tarihi> 02.04.2019).

B.2. ALAŞEHİR'İN COĞRAFYASI

Alaşehir Ege Bölgesi'nde Bozdağların Kuzeye bakan yönünde üç tepeler üzerine kurulmuştur. Manisa iline bağlı, yüzölçümü 977 km² olan bir ilçedir. Batısında Salihli, doğusunda Sarıgöl ve Eşme ilçeleri güneyden Nazilli ve Kuyucak, kuzeyden ise Kula ilçeleri ile çevrilidir. Deniz seviyesinden yüksekliği 189m. olan Alaşehir'in Manisa iline uzaklığı 110km.'dir (<http://www.alasehir.bel.tr/cografik-konum.html> 02.04.2019).

B.3. ALAŞEHİR'İN İDARİ YAPISI

Alaşehir ilçesinin, idari sınırlar bakımından üç il ile sınırı bulunmaktadır. Bunlar; Uşak, Aydın ve İzmir illeridir. İlçenin kuzeyinde Manisa iline bağlı Kula ilçesi, kuzeydoğusunda Uşak iline bağlı Eşme ilçesi, doğusunda Manisa iline bağlı Sarıgöl ilçesi, güneyinde Aydın iline bağlı Kuyucak ve Nazilli ilçeleri, batısında İzmir iline bağlı Kiraz ilçesi ve kuzeybatısında yine Manisa iline bağlı Salihli ilçesi bulunmaktadır (<http://www.alasehir.gov.tr/idari-yapi> 02.04.2019).

Rakım	Yüzölçümü	İl Merkezine Uzaklığı
189 m	1.015 km ²	110 km

Kaynak: TÜİK Başkanlığı (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2013).

İlçenin son incelemelere göre nüfus ve dağılımı şöyledir:

Yıl	İlçe	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
2018	Alaşehir	104.507	53.824	50.683	7,31%

(<http://www.manisa.gov.tr/nufus-ve-dagilim> 02.04.2019).

B.4. ALAŞEHİR'İN EKONOMİSİ

Alaşehir'in ekonomisi bütünüyle tarıma dayalı olup, tarım alanlarının hemen hemen yarısı bağ alanlarından oluşur. Alaşehir ve yöresinde yıllara göre değişmekle birlikte yılda ortalama 55-60 ton çekirdeksiz kuru üzüm, 60000 ton sofralık sultani yetiştirilmektedir.

Fotoğraf 2: Üzüm Bağları

(<http://alasehirphiladelphia.blogcu.com/alasehir-baglari-ve-sultaniye-uzumu/13898620> 02.04.2019).

Bağcılığın yanı sıra hububat, tütün, meyvecilik (kestane, ceviz, kiraz, nar, elma) ayrıca az sayıda küçükbaş hayvancılık, arıcılık, Alaşehir ekonomisinde etkin rol oynar.

Ürün sezonunda kurulan yaş sebze ve meyve işleme merkezleri Alaşehir için iyi bir ekonomik kaynaktır. Yaş olarak işlenen başta dünyaca ünlü sultani olmak üzere sebze ve meyveler Avrupa ülkelerine ve hemen hemen tüm dünyaya ulaşmaktadır. Kiremit fabrikaları ve tavuk çiftlikleri küçük sanayicilerdir. Alaşehir ekonomisine büyük katkı sağlayacak olan seracılıkta son yıllarda yaygınlaşmaktadır (<http://www.alasehir.gov.tr/ekonomi> 02.04.2019).

C. ÇOCUK FOLKLORU ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu başlık altında “çocuk folkloru” başlığını kullanan çalışmalar yer alacaktır. Farklı yıllarda basılmış kitaplar, Ulusal Tez Merkezindeki tarama sonucunda hazırlanmış ve hazırlanmakta olan tez çalışmaları, son dönemlerde yayınlanmış olup erişilen makaleler yer almaktadır.

Bu alandaki ilk yüksek lisans tezi “Van Çocuk Folkloru” Sinan İmamoğlu (2005) tarafından hazırlanmıştır.

“Çankırı Çocuk Folkloru” adını taşıyan ikinci yüksek lisans tezi Münir Cerrahoğlu (2005) tarafından hazırlanmıştır.

Halide Yaşar ‘ın (2008) “Balıkesir ve Yöresinde Çocuk Folkloru Ürünleri Üzerine Derlemeler ve İncelemeler” adlı yüksek lisans tezi Doğum Etrafında Şekillenen İnanış ve Uygulamalar, Çocuk Hastalıklarıyla İlgili İnanış ve Uygulamalar, Çocuk Etrafında Şekillenmiş Sözlü Edebiyat, Çocuk Oyunları, Çocuk Etrafında Şekillenen Maddi Kültür Öğeleri şeklinde beş bölümde incelenmiştir.

Ahmet Keskin’in (2009) “Özbek Çocuk Folklorunda Türler” adlı yüksek lisans tezi Çocuk Folklorunun Kapsamı, Tanımı, Özellikleri, Türleri Ve Türk Boylarında Çocuk Folkloru; Özbek Çocuk Folklorunda Türler; Özbek Çocuk Folkloru Metinleri şeklinde üç bölümde incelenmiştir.

Burcu Aksu’ nun (2011) “Muş Çocuk Folkloru” Adlı yüksek lisans tezi Çocuğun Doğumu Öncesi ve Sonrası Yapılan Uygulamalar, Çocuk Hastalıkları, Sözlü Gelenek Ürünleri, Çocuk Oyunları, Masallar şeklinde beş bölümde incelenmiştir.

Nuriye Çalık’ın (2011) “Kahramanmaraş’ta Çocuk Folkloru” adlı yüksek lisans tezi Bulgular ve Tartışma bölümü Doğum, Çocuk Oyunları, Çocuk Etrafında Şekillenmiş Sözlü Edebiyat Ürünleri üç başlıkta incelenmiştir.

Shadmanai Supataeva tarafından “Kırgız Türklerinde Çocuk Folkloru”, Seval Fidan tarafından “Kütahya Yöresi Çocuk Folkloru Üzerine Derlemeler ve İncelemeler” adlı yüksek lisans tezlerinin hazırlanmakta olduğu görülür.

Sultan Mambetkaliyev'in "Şamanizm ve Çocuk Folkloru" adlı makalesi çocuk folklorundaki Şamanizm izlerini konu alan bir çalışmadır. <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/55.php> (16.11.2019).

Hande Demir'in (2019) "Erzurum Çocuk Folkloru ve Edebiyat" adlı çalışması Çocuk Folkloru, Türkiye'de Çocuk Folkloru Üzerine Çalışmalar, Erzurum Hakkında Bilgi, Erzurum Yöresi Çocuk Folkloru ve Edebiyat, Çocuk Oyunları şeklinde dört başlıkta incelenmiştir.

Songül Çakmak'ın (2019) "Çocuk Folkloru Bağlamında Van Yöresi Çocuk Oyunlarının Kinestetik Öğrenme Modeli Kapsamında Değerlendirilmesi" adlı çalışması Çocuk Oyunları ile İlgili Yapılan Çalışmalar, Çocuk Folkloru Kapsamında Kinestetik (Dokunsal) Öğrenme, Van İli Kinestetik (Dokunsal) Çocuk Oyunları ve İşlevleri, Van İlinde Eski ve Yeni Çocuk Oyunları şeklinde dört başlıkta incelenmiştir.

Ali Abbas Çınar'ın "Muğla Çocuk Folkloru" adlı eserinde ise derleme yöntemi ile bir araya getirilmiş çocuk oyunları, sözlü edebiyat ürünleri ve işlevleri hakkında bilgiler yer almaktadır. (Çınar:2008)

Suphi Saatçi'nin "Kerkük Çocuk Folkloru" adlı çalışması, Kerkük'ten derlenen folklor malzemelerinden oluşmaktadır. Bu malzemeleri, çocuk folkloru geleneğinde yaşayan dualar, okşamarlar(sevmeler), ninniler, tekerlemeler, yanıltmaçlar, atasözleri, bilmeceler ve masallar oluşturmaktadır.

1. BÖLÜM: DOĞUM ETRAFINDA ŞEKİLLENEN İNANIŞLAR VE UYGULAMALAR

İnsanın meydana getirdiği kültürü anlayabilmek için insanı tanımak, insanın yaşam sürüvenindeki aşamaları izlemek gerekir. İnsanın çocukluğundan hatta doğum hikayelerinden başlayarak nelere inanmış, neleri başarmış, neleri değiştirmiş bilinmelidir. Bu başlık altında insanın geçiş dönemlerinden ilki olan doğumla ilgili inançlar, uygulamalar mevcuttur.

Örnek, “İnsan hayatının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar doğum, evlenme ve ölümdür.” (Örnek, 2000: 131). Örnek, “Doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Doğum, toplumda ana ve babaya duyulan saygıyı artırır. Dünyaya gelen her çocuk sadece ana babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu, sopyu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların sayısını arttırmaktadır. Çağlar boyu doğuma ve onun kendi bünyesi içindeki evlerine bir takım geçiş töreleri ve törenleri eşlik eder. İnançlar ve gelenekler insanları gebelik öncesinden başlayarak birtakım adetlere uymaya ve bu adetlerin gerektirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Doğumun çevresinin yüzlerce adet, inanç, dinsel ve büyüsel özlü işlemle örülü olduğunu” (Örnek, 1995: 131-132) belirtmektedir.

Geleneksel doğum çevresinde gelişen uygulamalar morfolojik özellikleri bakımından üç evredir. Bunlar:

1. Doğum Öncesi
2. Doğum Sırası
3. Doğum Sonrası (Artun, 2011:145).

1.1. DOĞUM ÖNCESİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR

Doğumun gerçekleşebilmesi için kadının hamile kalması gerekir. Hamile kalmak isteyen kadın ise büyüklere, tecrübeli kişilere danışarak her yöntemi dener. Hamile kalan anne adayını ise, doğumun gerçekleşeceği güne kadar bebeğini korumak için elinden gelen her şeyi yapar.

Çocuğu olmayan kadınlar çeşitli yollara başvururlar. Önce çağdaş tıbbın bütün yolları denir. Çağdaş tıp ve bunun dışında başvuru olan diğer yolları üç başlıkta toplayabiliriz (Artun, 1998:4-28).

1. Tıbbi Sağaltma: Hastane, doktor ve ebeye başvurulur.
2. Halk Hekimliği ve Geleneksel Sağaltma: Geleneksel tedavi yöntemleri sadece kadınlara uygulanmaktadır.
3. Dinsel Büyüsel Nitelikte Olanlar (Artun, 2011: 146-147).

1.1.1. Gebe Kalmaya Yönelik Uygulamalar

Doğum öncesi dönem için halk hekimliği çok önemli bir meseledir. Halk hekimliğine başvurulmasındaki nedenlerden biri kadının gebe kalmasını sağlamaktır. Alaşehir’de halk hekimliğinin yöntemlerine başvuran kadınlar, ocak olan kişileri ziyaret ederler. Ocak olan kişi özellikle kadın tercih edilir ve kadın, ocaklar tarafından muayene edilir.

Ocak olan kişiler, bir yatağın yakınındaki köyün halkındandır; ermişin soyundan gelmeleri, yahut onun türbesinde, ziyaret yerinde görevli olmaları kendilerine yetki sağladığına inanılır. Ocaklı, erkek de kadın da olabilir. Genel olarak, erkek hastalara erkek ocaklılar, kadınlara da kadın ocaklılar bakar.

Bu üçüncü anlamda ocaklık da atadan oğula yahut anadan kıza geçer; ama bu, kesin bir kural değildir. Ocaklı kendi soyundan olmayan bir kişiye de “el verebilir” yani büyüme gücünü, kendinden sonra sürdürmesi için başkasına aktarabilir (Boratav, 2015: 129).

Herkes yapmaz, kadın eve gelir, o yedi yıl çocuğu olmayanın kasığını çeker. O gün hamile kalır kadın (KK25).

Kır ebesine gider. Soğuklaması vardır diye buhara oturtulur. Ocağı yakıyorlardı, kayınam bu işleri yapar. Çocuğu olmayanlar kadınlar gelir, ateşi yakar. Kapanç koyar, yerini süpürür. Su serper, iki tuğla ayağının altına, beline bir peştimal, o sıcak yere oturur kadın. Tuvalet halinde çömelir. O buharla dışarı gitsin diye. Üşütmeyi alsın diye (KK9).

Karnına bakılır, kasık çektirilir (KK10).

Kasığı bastırır, çeker, onu bir yerde toplar göbeğin altında, bir taş koyar yemeniye sararak. Taş ya da sabun. Göbeğin altında tık tık diye atar, hissedilir. O birkaç hafta, bir hafta bazı şeyler yenmez, ağır kaldırılmaz, dikkat edilir. Kimisi birkaç kez yaptırır, üçletilir (KK13).

Sağ elin sağ bacağına arkasında birleştirilmeye çalışılır, sol elinle sol bacağına birleştirilir (KK13).

Kafası aşağıda olacak şekilde diğeri divana çıkararak kadını silker. Kasık yukarı çıkar gibi olur (KK13).

Çekilme sırasında karın fena ağrır. Birkaç gün acır (KK13).

Kasık çekilir. Yüzü yukarı yatılır, dizlerin yukarı konulur, kasığını çekiyor yumurtalıklarını. Yukarıdan tutup kadını silkeler, sarar. Yatağından kaldırılmaz, eşler birlikte olur ve bir müddet kalkmaz. Hemen soğuk suyla yıkanırca çocuk tutmaz (KK15).

Çocuk yatakları ters olur bazen. Kasık çekilir. İtinalliyatar itinalı kalkılır (KK21).

Bacakları göğeydikilir, karına ağrı olunca yatılır (KK24).

Kır ebe olan kaynak kişimizden edindiğimiz bilgiler sayesinde hem kadına fiziki hareketler yaptırdığını hem de topladığı otlar veya bazı malzemeler ile hazırlamış olduğu şifalar öğrenilir.

Silkince kadını yemiş bulup gelinir yemeniyle sarılır çoğunun çocuk kalır (KK47).

Bir ay geçerse bilirim hamile olduğunu (KK47).

Havluyu ısıtır yakarım karnını (KK47).

Hamile olduğu kasığında yumurta gibi olunca belli olur (KK47).

Kadınlardan bazıları doktor çekincesi olduğu için halk hekimliğine başvurur. Kimi aileler doktorların bu konuda faydalı olamayacağını düşünmektedir. Daha önce başkalarına şifa olduğunu duyduklarında veya şifa olduğuna şahit olduklarında yöntemi denemekte sakınca görmemişlerdir. Bu yöntemleri uygulayanlar ocak olan kimseden el almış veya nesilden yetişmiş kimselerdir.

1.1.1.1. Gebe Kalmada Dinsel-Büyüsel Nitelikte Olan İnanış ve Uygulamalar

Toplum ve aile büyükleri evli olan kadından bir evlat dünyaya getirmesini bekler. Kendiliğinden veya uzun bir müddet gebe kalamamış kadın çare aramaya başlar. İlk bulduğu çareyi dener ve bir süre sonra hamile kalır. Hala gebe kalmıyorsa farklı farklı dinsel- büyüsel nitelikte uygulamalara başvurur.

Alaşehir’de yaşamakta olan kadının, hamile kalmayı isterken yaptığı ilk iş kendi gibi aynı derde sahip olanlardan akıl almaktır. Bu inanış ise yatır ve türbe ziyaretlerine dayanmaktadır. Alaşehir içerisinde kime sorsanız bilir denilen Şeyh Sinan Camii içindeki Şeyh Sinan türbesi gebe kalmak isteyen kadınlar tarafından ziyaret edilir.

Bu inanca göre, öldükten sonra da ruhlarının yaşadığına ve toplumla ilişkilerini koparmadıklarına inanılır. Yine bu inanışa göre, insan ölümle bedenini kaybetmekte fakat benliği daha doğrusu manevi varlığı yeryüzünde kalmakta, geride bıraktığı kimselerin hayatlarını etkileyebilmektedir (Artun, 2011: 108).

Bu insanları ötekilerden ayıran insanüstü yetenekleri ölümlerinden sonra kaybolmamaktadır. Bir takım mistik güçlerle dolu bu gibi kimselerin gönüllerini hoş tutmak, anılarını tazelemek, kurban ve adaklarla anmak yoluyla bitkilerin, hayvanların çoğalmasını sağlamak mümkündür (Örnek, 1988:94-95).

Anadolu’da yaygın olan en önemli manevi halk inancı ise hiç şüphesiz türbe, tekke, yatır ve diğer ziyaret yerleri ile ilgili inançlar olup, halk zaman zaman bu tekke ve türbelere giderek dualar etmekte, adaklar adamakta, oralarda verilen bir şeyleri yemekte, sulardan içmekte, yatmakta, bazılarında ise bez bağlamaktadır (Şar, 1987: 47-66).

Şeyh Sinan cami ve türbe ile bilgiler ise şu şekildedir:

Şeyhsinan mahallesindedir. Orijinalliğini tamamen koruyan yapı, turizm bakımından önem taşır. Alaşehir’in Osmanlı topraklarına katılmasıyla, buraya yerleşmeye karar kılan ve fatihlerden olduğu anlaşılan, Mahmut Fakih oğlu ve Bursa’da mefdun Emir Sultan halifesi Şeyh Sinan tarafından yapılmıştır. Caminin kapısı üzerinde bulunan kitabesi çıkarılarak yerine onarım tarihini gösteren kitabe konulmuştur.

Camii planı; Osmanlı sanatının ilk dönemlerinde olduğu gibi çok kubbeli ulu cami tipinde ele alınmıştır. Asıl mekan 6 kubbe ile, son cemaat mahali 3 kubbe ile örtülüdür. Kubbelerin ağırlığı, içerdeki iki sütuna ve duvarlara verilmiştir. Kubbeler kurşunla kaplıdır. İçeride görülen kalem işi süslemeleri orijinaldir. Mihrap ve minber bize o devir mimarisi hakkında en iyi bilgileri verir. Duvar örgüsü Osmanlı sanatının ilk devirlerinde görülen; iki sıra tuğla, bir sıra taş tekniğine göre yapılmıştır. Tarihi ve sanat değeri olan bu caminin zaviye ve kütüphanesi yangın sonucunda yıkılmıştır.

Şeyh Sinan Türbesi; Şeyh Sinan caminin avlusunda bulunan bu türbe, kapısı üzerindeki sülüs kitabeye göre; hicri 870, Miladi 1465 yılında yapılmıştır. Yine aynı kitabeye göre Şeyh Sinan 1482 yılında ölmüştür.

Kare plana sahip olan türbenin üzeri kurşun kaplıdır. Burada da ilk devir Osmanlı mimarisinde görülen iki sıra toğla, bir sıra taş örgü tekniği kullanılmıştır. Şeyh Sinan ve aile efradı bu türbede mefdundur. Cami avlusunda şadırvan ve mezar taşları bulunmaktadır (<http://www.alasehir.gov.tr/seyh-sinan-camii> 24.01. 2019).

Fotoğraf 3: Şeyh Sinan Cami

Fotoğraf 4 : Şeyh Sinan Türbesi

Doktora başvurur. Tüp bebek dener. Eskiden dedelere bağlanıyordu. Adak dedelere. Benim görümcemin çocuğu olmadı Şeyh Sinan'a bağlandı. Oradan bir oğlu oldu adını Sinan koydu. Şeyh Sinan'ın ismini koydu (KK1).

Eskiden camiye giderlerdi bağlanırlardı. Şeyh Sinan'a giderlerdi (KK2).

Tanıdık bir kadına, üç düşüktan sonra “bir yere bağlanman gerek” demişler. Camiye gider, duasını eder, iki rekât namaz kılar, Şeyh Sinan Camisine bağlanır, o yüzden çocuğun adını Sinan koyarlar (KK12).

O arada bir de Şeyh Sinan'a bağlandım. Düşük olur nolur ne olmaz diye gittik kayınamla. Bir doktora gittim hamileyim (KK3).

Üçüncü oğlan olsun diye Şeyh Sinan'a bağlandık (KK45).

Yedi, sekiz tane düşük yaptım. Aksakallı dede kalk, kalk dedi oğlun olacak dedi adını Sinan koy Sinan koy dedi üç sefer. Üç ay sonra hamile kaldım. Şeyh Sinan'a bağlandım “Kırkın çıktıktan sonra tavuk al pilav yap çocuklara yedir” dedi cami hocası. Sonra annemler okulun yanında çocuklara yedirdiler. Sonra Sinem kaldı

hoca dedi ki “Buraya bağlanırsan oğlun olursa Sinan koyarsın ama kızın olursa Sinem koy” dedi. Ondan kız doğunca adını Sinem verdik (KK48).

Yatırlara giden kadınların giriştikleri işlemler çeşitlidir; sadece bir adak, yatırım toprağından suya karıştırmak içmek, etrafındaki ağaç ,çalı, parmaklık, pencere demiri gibi şeylere bez bağlamak, dileğini daha açık, daha kesin belirtmek için ufacık bir salıncak asmak, yatırım bulunduğu yerde geceleme ...bunların en yaygınları (Boratav, 2015: 141).

Kadın o kadar uzun süre sağlıklı bir gebelik yaşayabilmek için dualar etmiştir. Bu dualar neticesinde rüyasına kendi tabiriyle aksakallı bir dede girmiştir. Rüyasındaki aksakallı dedenin anlattıkları bir bir yaşanmıştır. Hamile kalan kadın çocuk sahibi olana kadar uygulamalara tek tek uyar. Çocuğunun adına, ziyaret ettiği türbe sahibinin adını verir, bu uygulamalara uygun olarak devam eder. Dileğinin gerçekleşmesi üzerine cami imamının sözüne uygun olarak çevresindekileri ve özellikle çocukları sevindirir.

Osmaniye mahallesinde Eyüp Dede var oraya bağlanılır, Şeyh Sinan bağlanılır. Dua edilir, dilek tutulur, bir şey adanılır olursa diye (KK36).

Banyolara giderler, çocuk sahibi olmak için Gayıp Sultan’a bağlanılır (KK11).

Hamama gittik, iltihap varmış. Denizli tarafında hamama gittik (KK3).

Öncekiler ebe dede işine giderler. Yatıra giderler (KK9).

Uysal dedeye gidenler, muhakkak o dedemin adını vermesi gereklidir. Adını koymayınca ölür (KK13).

Birgi dedeye gidilir, benim evladım olunca kurban keseceğim denilir, hamile kalınca herkes oraya gider kurbanı keser yer içer, kalanı dağıtılır. Erkek olursa Bilge koyarız diye düşündü bir tanıdığım, kız olunca Bilge koydular (KK50).

Türbeye gidilir iç çamaşırından bir eşya bırakılır, dua edilir, bağlanılır (KK52).

Çocuk sahibi olmak isteyen analar, ata mezarlarını, evliya türbelerini ziyaret edip, onlara adak adar, dilek diler ve kendilerinden himmet beklenirdi. Eskiden de, mukaddes kabul edilen ağaçlara, ata mezarlarına, kam mezarlarına çaput bağlayarak,

saçı ve kurban sunarak çocuk dilemek ve yardım istemek Türkler arasında yaygın inançtı (Eröz, 1977: 279-280).

Çaput bağlayarak dilekte bulunulur (KK55).

Çocuk yaşasın diye adak yapılır, dana kesilir eşim için (KK44).

Yunus Emre'ye gidilir Kulaya, taşın altından ne çıkarsa böcek olsun yenilir, bağlanır çocuğu düşmez (KK49).

İlk doğanda Hamza baba yatır var, otobüs tutulur, koyun götürülür, kurban kesilir (KK26).

Alaşehir'de bulunan Şeyh Sinan Türbesi dışındaki Alaşehir civarındaki diğer türbelere de ziyarette bulunulur. Bu türbeler yakınlık veya uzaklığı önemli değildir. Bu ziyaret edilen türbe, yatır ve camilerin işlevselliği daha kıymetlidir. Çünkü kaynak kişiler, Alaşehir dışındaki daha önce görmedikleri duymadıkları yerleri de ziyaret ederek dinsel- büyüsel uygulamaları gerçekleştirirler.

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra da halkın yatırlara gidip dua etmesi, şifa dilemesi, niyaz etmesi ,”Allah'ın sevgili kulları olan ve Allah'a sözü ve nazı geçebilen evliyanın yardımını dilemek” şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır. Böyle bir açıklama eski inanışlara bağlı olan uygulamaları İslami kurallara uymasa da uygun hale getirmektir. Bu yatırlara gidip dua edenler, elbette Allah'a dua da ederler; fakat kendi gözlemlerimize göre, öncelikle o yatıra yönelik olarak dua ederler. Onun ruhundan medet umarlar (Eröz, 1991: 103).

Çocuğu olmayan hocaya gider okutulur, yıldızlaması bakılır (KK17).

Birinci doğdu ikinci doğdu yaşamadı, bazı kadınların kanı zehirliyor çocuklarını, bazı da Allah tarafından sübyanlı deniliyor o da gidiyor dedelere adak dedelere bağlanıyor, yaşaması için onun ismi veriliyor. Bu cabar (Alaşehir'e bağlı Caberfakıllı Köyü) tarafında Davut dede var oraya gidenler Davut koyuyor adını (KK1).

Kadına bağlanırlar, kadının adı Sultan, o ölünce çocuğu olmayanlar bu sefer Emine diye bir kadına bağlanır. Kızına Emine oğlan olanlar ise Emin koyarlar (KK36).

İkinci çocuk için isteyerek ikişer rekât namaz kılınır, korunmaz (KK17).

Gebe kalması beklenen kadına, bu kadar çareye başvurmadan önce toplum tarafından çeşitli ithamlarda bulunulur. Kadın arayış içerisinde olsa bile ithamlar devam eder. Asıl problemin erkekten kaynaklandığını öğrenen toplum sessizleşmeye başlar. Çünkü genel olarak çevre problemin kaynağını kadında arar.

“Yuvayı dişi kuş yapar” diye bildiğimiz atasözü bu konuda kadını suçlamak için çevredekilere ispat niteliğindedir. Kadın evinden, çocuklarından sorumlu olandır. Aile kurumunun çoğalması ve evin refahını sağlama onun temel vazifesidir.

Halın düşünce dünyasında meyvesiz ağa metaforu ile somutlaştırılan “çocuksuzluk” durumu; destan, masal ve hal hikâyelerimize “motif” olarak giren, kültürel belleğimizdeki önemli problemlerden biridir. Türk dünyasının pek çok yerinde de hoş bakılmaz. Anadolu’da çocuğu olmayan kadın ve erkeklere “kısır” denilmektedir (Yeşil, 2014: 68). Kısırlık, kadının bir suçu sayıldığı için, yatırlara bunu gidermek amacı ile başvuranlar kadınlardır (Boratav, 2015: 140).

Kısır. Hem erkeğe hem kadına (KK1).

Kısır derler. Erkeğe genel de değil de kadına atılır hep suç. En ufak bir tartışma olsa tohumuz derler adama, kadına da kısır karı derler (KK9).

Kadına olumsuz bakar, kadına suçlayıcı gözle bakılır. Dışlama olur, erkek de problemin olduğunu bilmeden (KK13).

O kendinde eksiklik duyar, bende neden olmuyor diye (KK10).

Geline sen kısırısın, çocuk doğuramadın diye eziyet edilir. Eşine “boşa bunu, başkasını al derler. Kusuru kadında bir kişi de bulurlar, kendisinde aramaz (KK19).

Kayınna görümce meyvesiz ağaç olarak görülür, meyvesiz ağacı kes derler (KK30).

Benim dört yıl çocuğum olmayınca kayınvalidemin annesi meyvesiz ağacı napılır, der (KK33).

Kısır diyoruz. Olmuyor çocuğu denilir kadının (KK2).

Benim üç sene çocuğum olmadı, neden olmuyor, olmaz bunun çocuğu dediler. Kısırdır doğuramaz bu dediler. Sinirden hasta olu oluveriyor dediler. El değil kendi hanem öyle baktı (KK3).

Kadınlar da yumurtalığı çalışmayan, tembel olan binde bir olur. Erkekke kısırlık oranı daha fazladır (KK14).

Bebeği olmadığından atılır, gelin ikinciye evlenir çocuğu olmadığı gene atılır, üçüncüsünde çocuğunun olmadığını söyler. Kayınvalidesi bağını satar, çocuk edinmeleri için tedavi yöntemi yaptırılır (KK19). Kaynak kişinin anlattığına göre de bazı aileler kadını yalnız bırakmak yerine destek olmayı tercih etmiştir. Çevre de Yaradanın takdiri olduğunu bilerek ona göre kadın ve erkeği anlamaya çalışır.

Çocuk edinmeyenler sevdiği çocukları kollar, destek olur (KK17).

Çocuğu olmuyor diye acıyarak bakılır, yargılanmaz (KK17).

Çocuğu olmayanlar olur, inşallah Allah sana da verir diye teskin edilir (KK25).

Yapamazsın, o Allah vergisi. Bir tırnağını yapacak gücümüz yok (KK24).

Kısır diye yüzüne karşı söylenilmez. Cenabı Allah vermedikten sonra yapacak bir şey yok (KK22).

Gebe kalmayan kadında tüm çabalar sonuç vermezse aile, farklı arayışlar içinde olur. Aile ya kadından oğullarını ayırır ya da evlatlık edinmelerini sağlar. Bu evlat alınan çocuk ya çok yakınından ya bir öksüz veyahut yurttan alınır. Eskiler genelde en yakınında kardeşinden almaya razı olur. Yakın geçmişte ise aileler uzun seneler evlat sahibi olmayı umut eder ve yuvalarını yıkmaz.

Çocuğu olmadığı için baba evine götürürler kadını (KK35).

Kardeşim çocuğu olmadı, söylentiler oldu etraftan, üzerine kuma getirildi eve kardeşim (KK45).

Üç beş sene çocuğu olmazsa, biz bu oğlanı başkasıyla evlendirelim der (KK24).

Çocuğu olmayanlar da ayrılan olur, evlatlık alan olur, kardeşinin çocuğunu alan olur (KK17).

Çocuğu olmayan kişiler evlatlık çocuk alır yahut ikinci evliliği tercih eder (KK1).

Boşanıyorlar, tekrar evlenirler (KK17).

Evlatlık alsa diye düşünülür. Kardeşlerinin bir çocuğunu alsa. Çocuk alınır, Rabbim verecek, bizim yapabileceğimiz bir şey yok. Tedaviye yönlendirilir, yurttan çocuk alınır (KK19).

Eskilerde kardeşinin çocuğunu alırlar. Şimdi yetimhaneden alır (KK20).

Evlat edindim yirmi dört saatlik bir bebeği (KK28).

Köylerden fakir bir ailenin çok çocuğu olunca, doğduktan birkaç gün sonra evlatlık alınır. Anası ölen doğumda kalan çocuğu evlatlık alır (KK49).

98 depreminde annesi babası ölen bir çocuk sahiplenilir (KK54).

Eskiler bir başkasının çocuğunu almayı düşünmez (KK19).

Kimi erkek başkasının çocuğuna bakmam der (KK22).

Doktora gidilir, hacı hoca bilinmez, altmış sene önce bile giderler (KK31).

Gebe kalmak isteyen kadınların gittikleri yerin başında “Şeyh Sinan”, “Gayıp Sultan”, “Eyüp Dede”, “Uysal Dede” “Davut Dede” türbeleri bulunur. Şehir dışındaki yerler ise “Birgi Dede”, “Yunus Emre”, “Sultan Kadın”, “Emine Kadın”.

Doktor ismini dahi zor duyan kadınlar, kendinden büyük kim varsa onların izledikleri yolları uygulayıp onların inandıklarını inanmayı seçmişlerdir. Günümüzde ise kadınlar, gebe kalmak isteği olduğu zaman öncelikle doktor kontrolünde olmayı tercih etmişlerdir. Bugün hala doktor gitmenin yanında evliya, dede, baba ziyareti yapmayı düşünür. Evliyanın yardım edeceğine mutlaka inanılmaktadır.

1.1.2. Düşük Olmamasına Yönelik İnanış ve Uygulamalar

Kır ebesi olarak nitelendirilen kadın, hamile kalmak isteyen kadına yardımcı olmakla birlikte hamilelik sonrası düşük olmasını engelleyici bazı tavsiyelerde ve uygulamalarda bulunur.

Çocuğu düşmesin diye istirahat, dinlendirilir. Bacakları gökte yatırılır. Ağrılık kaldırmaz (KK17).

Kadın düşecek diye korktu, bana geldi. Ak taşları attım kaynar kazana, oturdu kadın yatağını yerleştirdi elimle. Çocuk aşağıya düşmüş meğer. Oturduğunda kan akmazsa senin çocuk kalır, ama kan akarsa çocuk gider dedim. Senin bu kız, senin olsun dedi kadın. Birine nişanladı, boşandı, ayrıldı sonra benim oğlan aldı (KK47).

Sabaha kadar banyo etme dedi, kasık çeken. Talimatlarına uydum kaldı. Şimdiler talimatlara uymadığı için kalmıyor sanırım (KK48).

Halk kültüründe halk hekimliği bilgisine sahip eli işe yatkın kişilere “bakımcı, ebe” gibi adlar verilir. Bu kişiler, çocuğu olmayanları çeşitli karışımlarla hazırladıkları buğuya oturtur, kadınların karınlarını çeker ya da karnına, kasığına ilaçlar sarar, kimi zaman da çocuk yuvasını düzeltir (Coşkun, 2011: 3).

Kır ebeleri, hazırlanan bitki karışımları veya doğada bulunan bazı nesnelere sayesinde kadının problemini ortadan kaldırmaya çalışır.

Taş, baktığı atan yerden kımıldamaması gerekir, kaymamalı. Ebe gömecinden vurgu yapılır, karnına ısınsin diye. Saman buğusu yapılır, yumurtalıkları için üşütmüştür ısınsin diye (KK15).

Koca karılar süt kaynat, buğusuna dur derler, üstüne çöksün, iltihap varsa aksın diye. Ebe gömeci kaynatılır, lapasını yapar, kasığına koyar (KK16).

Saman kaynatılır soğan kabuğuyla karışık, onun buharına üstüne oturtturulur kadın soğuklama bulmuş diye. Bir battaniye örtülür. Soğuklaması söksün diye (KK24).

Maydanoz suyu içir, yemiş buğusuna otur. Şimdiki gibi tüp bebek yok. Yumurtalıkların da iltihap varsa diye yakı konulur, ebe gömeci kaynatılır (KK32).

Karnına; kara üzüm, ebeğümeci vurgusu yapılır. Kestane suyunun buharına oturur, soğuklamalıysa boşalır (KK41).

Karayeğen yeşil bir ağaç olur, teyzesinin çocuğunun olması için küçük tüpe ak taş atılır, karayeğeni koyar üstüne teyzem oturur bir iki saat buharda durur. Adet olurken yaptığı için içindeki iltihap varsa söker (KK42).

Halk hekimliğine başvurmanın ve kır ebelerin dediklerine harfiyen uymanın neticesini kısa süre içinde gebe kalmakla alır.

Kır ebeye de beni çağırır kasıklarımı çekti hamile kaldım (KK48).

Yatağa yattığında birlikte olduktan sonra ayakları dik denilir (KK13).

Kasığı yukarı çekilir, kasığı düşüktür bugün ilişkiye girsin bebeği kalsın diye. Kasık ağrısı olduğunda kasıklar çekildikten sonra ilk ay halinden sonra gebe kalınır (KK25).

Alaşehirli bazı kadınlar çevresindekilerin vasıtası ile aktarlardan kür hazırlatır ve kullanır.

Aktarlardan bitkisel ilaçlar, hormon geliştirmek için aslan pençe isimli birkaç ilaç alınır kullanılır (KK39).

Bebek kalması için ilaç yöntemleri, aktardan kür yaptırılır (KK19).

Bitkilerle doğrudan tedavinin en yaygın uygulamasına attar (aktar) dükkânları aracılık eder. Burada satılan bitkisel ürünlerin bir kısmı, yılların getirdiği bir deneyim sonucu olarak kullanılsa da büyük bir kısmı ticari amaçla bulundurulmuş ürünlerdir. Aktarlardan temin edilen halk ilaçlarını kullanırken bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir (Şar, 2008: 1175).

Halk hekimliğine başvurmuş olmalarının yanında doktor yöntemleri deneyen oldukça fazladır. Kimi kadınlar hem halk hekimliğinden hem de doktordan umut aramaktadır. Doktora gebe kalmak için veya düşük tehlikesini ortadan kaldırmak için başvurur.

Rahim ağzı dikilir, düşmesin çocuk diye (KK32).

Önceden iki düşük olduğu için oğlunda dokuz ay yatılır, aşırı sıkışmadan tuvalete dahi gidilmez (KK33).

Doktor bebek kasıkta, aşağıda her an düşebilir dediği için ayakların yukarıda yatılır, İlk üç dört ay (KK19).

Dokuz ay devamlı yatar (KK22).

On iki sene aradık, her duyduğumuz yaptık, aşılama yaptık tutmadı (KK34).

Çocuğu düşenler için şimdi de iğnesi vurulur (KK20).

Çocuğa önlem alması için ne zarar verdi ise ağır kaldırıp zarar verdi ise yoksa beslenmeden ise bir hastalığı varsa ona tedavi uygulanacak (KK1).

Toplumun ortak fikrine göre yeni doğum yapan kadının emzirmeye devam ettiği için ilk aylarda gebe kalamayacağına inanılır. Lakin bu inanmanın tam tersi durumlarda yaşanır. Kadın daha kırkı çıktıktan bir süre sonra tekrar gebe kalabilir.

Sütün korur derler. Annen ne zaman çocuğu memeden yarar, süttten keser o vakit hamile kalır (KK15).

İki çocuk arasında bir buçuk yaş var, süt korur derler ama hamile kalınabilir (KK9).

Akrabadan sakat olur derler, inanmam. Biz nereli eşi Eskişehirli ama kızları sakat (KK40).

Halk hekimliğinin yararlarından biri de kadının hamile kalmasını sağlamak olduğu anlaşılmıştır. Kadının bedensel olarak temizlenmesi, hastalıklarından arınması amaçlanmıştır. Özellikle bu arınmalar doğumu gerçekleştirecek organ üzerinden yapılmaya çalışılmıştır.

1.1.3. Gebeliği Engellemeye Yönelik İnanış ve Uygulamalar

Alaşehir yöresinde yaptığımız araştırmalar sonucunda gebeliği engellemeye yönelik uygulamaların çeşitli olduğunu görmekteyiz.

Hiç gebe kalmamak ve gebeliği sonlandırmak üzerine iki şekilde uygulamalara bakmak gerekir.

Ağır kaldırırlar, hap içerler (KK1).

Ağır işte bulunmak, taş toplamak, ağır bir taş kaldırmak düşürmeme sebep olmuş olabilir (KK9).

Kadın hoplar zıplar, bebeği istemez ve sonunda aldırır (KK19).

Halılar kaldırılır. Yükseklikten atlanılır (KK33).

Su hortumunu kullanarak kaktırır. Bilerek hap içer, arka arkaya (KK13).

Hamile kaldığını bilmeden hap içer bebek ölür (KK19).

Düşürmek için ufaksa iğne kullanılır akar (KK30).

Çocuğun düşme ve çocuk kalmama sebepleri gebe olan kadının aşırı uykuya düşmesi, yumurtalıklarının üşütmesi, dikkatsiz hareketleri denilebilir.

Kayınvalidem uyuma, düşük yaparsın der. Büyük eltimin birinin çocuğu öyle düşmüş uyutmuyorlardı beni ilk kızda çok uyuyordum ben. Uyuyacağım zaman uyuma, “hayır gelin kalk” diye sorun çok yaşadım. Aksine ben de çok uykuya düşüyordum (KK7).

Çocuk kalmaması için rahmini birliktelikten hemen sonra soğuk suyla yıkarsa tutmaz zaten (KK15).

Yumurtalıklar üşüdüğünde çocuk kalmaz (KK15).

Karnında düşüp durana ebe dede çare bulmaz, ona doktor bulur (KK10).

Gebe kalmamak için yapılan uygulamaların en başında hapını düzenli olarak kullanmak vardır. Ayrıca kadın, araştırmaları ve edindiği tavsiyeler sayesinde hangi dönemlerde dikkat etmesi gerektiği bilincine ulaşır.

Hasta olduktan sonra ilk bir hafta daha çok korunacaksın ve hasta olmadan önceki hafta korunacaksın, takvimsel korunma daha çok önerilir (KK50).

Hap içilir kontrol etmek için. Bir gün içilmezse hamile kalınır (KK15).

Hamile kalmamak için günlük hapı 32 gün içinde içilir, takip edersin (KK21).

Koca karı ilaçları ile korunur ama bazen işe yaramaz. Kürtaj olur. Eşim korunur (KK25).

Bazı kadınlar hem emzirir, kanaması gelmez, süt korur ama hamile kalır. Bazı kadınlar hemen kırkı çıktıktan sonra kirlenir sonra hamile kalır kanaması kesilir. Kadından kadına değişir (KK25).

İlk çocuk yemediği için ikinciye istemedim (KK33).

Kaynak kişilerimin çoğu bir cana kıyamamanın sebebi dini sakıncasından kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. Vicdanen rahat olamamalarından dolayı da bu yöntemleri denemişlerdir. Denemiş olanlar da pişmanlık içerisinde.

Düşürmeyi hiç düşünmedim (KK1).

Evvel korunmak nedir bilmez, doğurulur (KK40).

Eskiden korunma yöntemleri bilinmemektedir. Kadının veya erkeğin korunması fikri henüz oluşmamıştır. Gebe kalan kadın isterse onuncu evladı olsun o çocuğu dünyaya getirir.

Gebeliği engellemek için de halk hekimliğine başvurulur. Kır ebelerinden ve düşürmek için eylem de bulunanlardan fikir alınır.

Gebelik sonrası çocuğun alınması kürtaj ile gerçekleşir. Kürtajın gebeliğin hangi döneminde gerçekleştiği hakkında tam bir fikir sahibi olmamakla birlikte tahminen ilk haftalarında olduğunu söylenebilir.

Gebelik sonrası çocuğun düşürülmesine dair uygulamalar bazen tehlikeli hatta ölümcül sonuçlara sebep olabilir. Anne adayı, hem bebeğinden hem de kendi canından olarak dönüşü olmayan hata yapabilir.

Her toplumda gebe kalmak, çocuk doğurmak için çaba harcayan kadın olduğu gibi, gebelikten korunmak, istediği zaman çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar da vardır. Bunlar kimi zaman ekonomik, kimi zaman da sosyal ve psikolojik nedenlerle gebe kalmak istemezler. Gebe kalmış ise, istemediği bu çocuğu doğurmak istemez. Ve bunun için de çeşitli yollara başvurur. Ülkemizde bu amaçla son yıllarda uygulanan doğum kontrol yöntemleri ilgi görmektedir. Ancak, bununla birlikte istenmeyen gebeliği önlemede ya da oluşmuş gebeliği sonlandırmada geleneksel yöntemler geçerliliğini sürdürmektedir (Başçetinçelik, 2009: 49-51).

Düşürmek isteyen kadının bakkalda bile satılan aspirin, her evde kullanılan kibrit, ev çevresinde bulunan saman, taş gibi kolay temin edeceği ürünleri kullanması çok normal bir durumdur.

Oraya aspirin konulur (KK33).

Zehirli çubuk denen ağacın çubuğundan büyükler hazırlar, dezenfekte ilacına koyarlar, onunla karıştırıp düşürülür (KK50).

Kibritle rahimi kurcalarlar (KK52).

Kan uyuşmazlığı olabilir, rahim ağzı açık olabilir, düşebilir (KK32).

Eski insanlar çocuğu düşürmek istiyorsan suyu kaynat samanı kat derler. Onun buharının üstüne otur, rahminden buhar gitsin derler (KK37).

Çocuktan kurtulamayan olursa hastaneye gider, yoksa kır ebeleri çağırılır (KK40).

Hayıt suyu kaynatıp içer, çocuk düşürmek için ama kadın ölür (KK41).

Burçak lapası gibi birşey yaparlar, karnına kapatırlar o vakit düşer (KK3).

Üst üste birkaç hap kalırsa düşürür (KK48).

Çocuğu düşürmek için kına içilir (KK49).

Yılan burçağı denen bir ot yenilerek düşürülmeye çalışılır (KK54).

Sütle ebe gömeci kaynatılır, leğene konulur, üzerine oturulur. Battaniye ile kapatılır yarım saat durulur. Sonra kalkılır (KK33).

Daha eskiden düşürmek için kanı zehirlenir ölür. Rahmini ebe gömeci sapı ile kurcalar, çocuk yatağına aşağıdan girer kurcalayınca ölür, bunu yapan birinin dört çocuk anasız kaldı (KK33).

Kadınlar, halk hekimliğinden çeşitli sebeplerden dolayı yararlanır. Bu sebepler gebe kalmak, düşük yapmamak, daha önce düşük yapanlarda bebeği tutmak olarak söylenebilir. Ayrıca kadın gebelik sürecinde hap kullanmadığı için vücudunun farklı bölgesinde meydana gelen ağrıları azaltmak içinde halk hekimliğine başvurur.

Uygulanan yöntemlerin bitkiler ve karışımlar doğal ortamından edinilerek hazırlanmıştır. Bitkiler ve karışımlar hangi derde şifa vermesine göre çeşitlilik kazanır.

Kaynak şahıslarımız birkaçı dışında hiçbiri bu yöntemleri denememiş sadece onlara kulaktan kulağa ulaşmıştır.

1.1.4. Aşerme İle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Aşerme, gebeliğin fark edilmesi noktasında en önemli belirti olduğu söylenebilir. Alaşehir’de aşermenin gebeliğin ilk haftalarından başlayan ve neredeyse doğuma kadar devam eden süreç olduğu görülmektedir.

Aşerme, gebeliğin belli bir döneminde gebe kadında görülen bir haldir. Deyimin aslı **aş yeme**, bu biçimiyle “yiyecek şeylerden tikslenme “ demektir.

Yermek fiilinin “beğenmemek” , “kötülemek” anlamlarını biliyoruz. Deyim giderek anlam değiştirmiş ve “yükli kadının kimi yiyecekleri canı çekmesi, onları tatmaktan kendini alamaması” demeye gelmiştir. Gebeliğin bu döneminde gebe kadına her canının istediğini, ne kadar münasebetsiz de olsa, vermeye çok dikkat edilir. Bu kural gözetilmezse, anada veya doğacak çocukta zararlı etkilerin meydana geleceğine inanılır; çocuğun düşmesi, sakat, kusurlu doğması gibi....Gebe kadının yediği şeylerin , sık sık baktığı insanların, hayvanların da çocuğun huyuna , vücut yapısına , yüz özelliklerine etkide bulunacakları sanılır. Bunun için, doğacak çocukta kusur niteliğinde bir iz bırakması mümkün olan şeyleri yemekten, böyle kimselere bakmaktan, böyle hayvanlarla karşılaşmaktan çekinir kadın. Hele kusurlu, sakat kimselerle alay etmesi son derece tehlikeli bir davranış sayılır; bunun sonucu olarak çocukta aynı kusurun, sakatlığın olacağına inanılır (Boratav, 2015: 168-169).

Kaynak kişilerin nerdeyse tüm kadınlarının aşerme ile ilgili yaşadığı bir hatırası ve birbirlerinden farklı deneyimleri vardır. Ayrıca, yiyeceği her türlü şeyi istifra edeceğini bilse de yemesi gerektiğine inanmaktadır. Bu inancın en temel sebebi doğacak bebeğin bedensel özrünün gerçekleşmemesi dileğidir.

Aşerme, canın çok bir şey istediğinde hamile olduğunda onun yeme ihtiyacını karşılaması (KK2).

Kırk gün geçince aşerginliği başlar (KK30).

Aşerme içinden nefsinden gelen bir şey. Hamile kaldığında nefsin çekiyor. Nefsin çektiğini yiyeceksin. İsteyeceksin getirecek eşin. Ben üç tane çocuğa hamile kaldım üçünde de üç haftalık dört haftalık oldu bir patates haşlaması canım istedi. Kaynattım yedim istifra ettim bir daha canım bir şey istemedi (KK1).

Ocak ayın başında karpuz canım çekti. Rüyamda üç gün karpuz gördüm arka arkasına. Böyle büyük büyük kırmızı kırmızı. Arkadaşlarına sormuş eşim. Getirdiler yedim, öyle geçti (KK2).

İlk zaman istifra ederdim. Domatesi çok severdim (KK4).

17 yaşına girmeden evlendim bir yıl çocuğum olmadı, nasılsa ben hastalandım. Aşerginliği deniyor ya. Başladı bana o kokmaya bu kokamaya hastalandım. Bir şey yemem çıkarırım çıkarırım. Kimse olmasın çok kötü bir

hamileliğim oldu. Üç ay yüzü yukarı yatıyorum ben. Hiçbir şey canım istemiyor. Yediğimi çıkarıyorum. Doktora da gitmiyorum o zamanları gidilmezdi (KK6).

Turşu çok, aşırı derece de turşu aşardım ilk kızda. Turşu diye gözümde tüttü. Eşim Manisa'da idi kendinde gel ama turşuyu da getir derdim. Ayva çok yedim. Çayı tiksindim. En küçükte tavuktan tiksindim. Acı nadir yedim (KK7).

Dört buçuk aya kadar bir şey yiyip içemedim. Yediğimde bir saat ya vücudumda kalmıştır kalmamıştır hep istifra ettim. Bir de dört buçuk aylığa gelesiye kadar 21 tane serum ile vitamin aldım (KK8).

Kıymalı pide, saat iki buçuk üçte komşuda pişiriyor gibi canım ister. Baktı bulamadı eşim, ertesi gün getirdi, bir tane aldım içinden kesildim (KK13).

Turgutlu çikolatalı pişmaniye almaya gittik (KK12).

Duman kokusu alınca kusardım. Et yemeği pişiremedim, yiyemedim (KK15).

Kızlarda et yiyemedim (KK20).

Ayva konuşulunca ayva canım çeker. Eşim asker arkadaşının köyünden bulur gelir (KK24).

Çayı ,suyu kestim doğuma kadar soda içtim (KK91).

Çiğ kahve yenilir, kansızlıktan yenilirmiş meğer (KK32).

Dördüncü ayı doldurana kadar aşırı derecede mide bulantısı olur, ekşi şeyler canı çeker, gazoz canı çeker (KK17).

Pazardan al gel yenilir, dolaba koy çıkar ağza alınmaz. Yaz sıcaklığında bile karpuz öyle sıcak yenir (KK17).

Karpuz yenir (KK35).

Limona aşerilir (KK33).

Tarhana ve şalgam yenir (KK36).

Sarımsak sevilmez, eve sokulmaz (KK24).

Turşu canım ister (KK25).

Genelde kendi yemeğini kendi yapan zor bulunur (KK40).

Soğuk, serin, mideyi yatıştırarak şeyler canı çeker (KK17).

Bebeğin kız veya erkek olması ile kadınların aşerme dönemleri arasında bir orantı olabilmektedir. Kız çocuğuna hamile olan kadınlar benzer şeylere yeme isteği doğarken limon gibi turşu gibi; erkek çocuğuna hamile kalan kadınlar da meyve karpuz tatlı tüketir. Çok nadir de olsa iştahını kesilenler çıkabilir.

Büyükte ciğere, küçükte ayvaya aş erdim (KK17).

İlkinde üzüm canım çeker. Kız da hiçbir şey canım çekmedi (KK10).

İkisi de oğlan olmasına rağmen aşermeleri farklı olabilir (KK15).

Büyük kız da yoğurt yerdim, seviyordum. Küçükte de kahveyi sevdim. O kuru kahveyi yatarım buraya aklım kahvenin üstünde olurdu. Giderdim hemen kahve vazosunu açardım. Avucumun içine bir kaşık kahve koyardım. Azıcıkta toz şeker koyardım. Karıştırırdım bir atardım ağzıma, ondan sonra su içerdim yatarım. Öyle olmayınca uykum gelmezdi (KK6).

Canın hiçbir şey istemeyebilir (KK18).

Aşerme isteğine ulaşamayan ya da istediğini söyleyemeyen Alaşehirli kadınlar, onun da çaresini bulmuştur. Çünkü ihtiyacını gideremediği zaman doğacak bebeğin bir kusurunun olacağına inanmışlardır.

Canın çok mu istedi. Eskiden çok para yoktu. Adama alıver gel diyorduk, bulursa alıyordu bulamazsa “umduğunu koyarsın” diyorduk avucumuzu yalıyorduk (KK3).

Birinin evine gittiğim zaman orada canım çok istedi bir şeyler, isteyemedim elimi yaladım. Allahım nolur çocuğumda bir şey olmaz. Biri de diyordu çocuğun bir yanı eksik olur. Kayınvalidem bile “neden istemedin o çocuğun canı istediye” derdi (KK7).

Dışarı çıkarınca bir koku gelir hamileye, çocuğun bir yanı noksan olur diye sağ elini üç sefer yalar göğsünü tutar (KK48).

Gebe kadın aşerme döneminde özellikle kendine daha iyi bakmalıdır. Düşük tehlikesine karşı ve bebeğin fiziki olarak zarar görmesi için bazı önlemler almalıdır.

Karnının üstüne bir şey almayacaksın ama ben tütün sepeti taşıyıp getiriyordum hamileyken (KK3).

Hamileyken zararlı şeyler yenmez, kahve içilmez, çay azaltılır, alkol, kola içilmez. Ani hareketler yapılmaz. Bir yerlerden atlanılmaz, korkulmaz (KK17).

Hamile kaldığın süre boyunca adaçayı içilmez, düşük yapar (KK14).

Sekizinci aydan sonra uzun yolculuk yapılmaz (KK18).

Sigaradan kaçınılır zararlıdır, alkol içilmemesi lazım. Hap falan kullanamazsın. Hamileler için haplar vardır (KK24).

Aşeren kadının toprak, kil gibi maddeleri yemeye yönelmesi daha çok kırsal kesimde görülen bir davranıştır. Fizyolojik olarak yeni bir döneme girmiş olan hamile kadın, vücudunun ihtiyaç duyduğu birtakım minerallerin karşılanamamasından dolayı bu tür maddeleri yemeye yönelmektedir. Halk arasında da böyle davranışlar normal kabul edilmektedir. Çünkü toplumdaki yaygın inanca göre, aşeren kadın olmayacak şeyleri isteyen ya da yiyen bir kadındır. Kadının aşermesi ile ilgili farklı birçok âdet ve inanmalar oluşmuştur. Adana’da aşeren kadının istediği verilmezse günah olacağına veya çocuğun şaşı olacağına inanılır. Kadın istediğini yiyemezse çocuğun vücudunda kadının istediği yiyeceğin lekesi olur. İstedikini yiyen kadının çocuğu akıllı olur. Aşeren kadın böğürtlen yerse çocukta bir ben; dalak yerse leke olur (Başçetinçelik, 1998: 38-39).

Hamile kadının aşerme döneminde kendi vücudunda dokuduğu bölgedeki leke veya izlerin bebeğe de geçeceği inancı Alaşehir’de de vardır. Bu leke veya iz kurban zamanında veya diğer dönemlerde ciğer ile uğraşan kadınların doğan bebeklerinde açıkça görülmektedir. Kadın bilinçli olarak iz kalmasını istiyorsa vücudundaki o bölgeye dokunur ve bebeğinin o yerinde izi oluşur. Çünkü böyle bir inancı beklentisi olmayanlar da “ciğer beni” olarak tabir edilen leke oluşmaz. Özellikle de kurban döneminde Alaşehirli aileler, hamile kadını etin çevresine yaklaştırmaz.

Kurbanda et doğrandığı sırada elini vücuduna sürdüğü şekilde birebir iz kalır (KK13).

İlk çocuğumda tek parmağımla ciğere dokunup görünmez bir yerine dokun, çocukta silik şekilde de iz olur (KK17).

Kadın ciğeri ellemiş, yüzüne bir elini dokunur ve kızımda beş parmağının beşinin izi olur (KK17).

Ciğer temizliyordum kurbanda, Görünmesin diye saçıma dokundum, aldım kanı vücuduma da dokundum kızımda. Kızımın saçının orası sapsarıdır, vücudunda orada minik bir ben var (KK50).

Çocuğun fiziksel olarak dikkat etmek için ciğer yemezsin ellediğin yerde ciğer beni olur diye. bir yerinde leke kalmasın diye. Çilek karaciğer bunları ellediğinde leke yapar. Aklına geldi mi olur. aklına gelmeden yersen gene bir şey olmaz. kalbini bozarsan bu iş oluyor (KK1).

Babamın mevliti vardı, ciğer biraz doğradım, biri kalk dedi uyardı. ben hiçbir şey olmaz dedim, çocuklarım da yok (KK22).

Akciğer veya karaciğer et olarak ellenmez (KK19).

Kanlı hiçbir şey dokunulmaz (KK45).

Aşerme döneminde leke ve iz yapan yiyecek sadece ciğer değildir. Aşeren kadın çilek başta olmak üzere dut, kahve, siyah zeytin, vişne, nar gibi yiyeceklere dokunursa bebekte iz kalır.

Çilek ellendiğinde leke olur hamileyken (KK23).

Çilek dokunulmaz, yüzüne herhangi bir yere sürülmez. Çocuğa hamileliğinde alerji olarak geçebilir. Çilek gibi izi kalır (KK18).

Kara dut aşerince, dut yerken koynuna girmiş, beline gelince kaşınmış. çocuk doğdu mosmor kalçası. Bir ay sonra karadut izi var (KK41).

Kahve kavurup elimi yıkamadan bir yanıma sürmüşüm oğlan da kahve beni var (KK46).

Aşerlinliği zamanında karabibere dokunursa iz kalır (KK47).

Aynanın karşısına geçer karabiber çiğnerde aynaya tükürürsen yüzün neresine düşerse orada ben olur derler (KK25).

Siyah zeytini sıkıp basar koluna, zeytin izi çıkar (KK41).

Zeytin alıp yer, eller ve zeytin izi çıkar (KK18).

Vişne yenilirdede sürdüğün yerde iz kalır (KK48).

Nar yenmez, leke yapar (KK38).

Derleme bölgesinde aşeren kadının dokunmaması, yememesi hatta bakmaması gerektiğine inandıkları bazı canlı veya cansız varlıklar vardır. Bu canlılar olumsuz birtakım özelliklere sahiptir. Olumsuz özelliklerinde doğrudan doğruya doğacak bebeğe etki edeceğine inanılır. Tavşan, ayı, maymun gibi hayvanlardan kaçınması gereklidir.

Tavşanın uğursuz bir hayvan sayılması sade Kızılbaşlar arasında değil, Sünnilerde de yaygın bir inanıştır; yola çıktığında tavşana rastlayan kimse bunu yolculuğu süresinde birçok güçlülere uğrayacağına bir önbelirtisi sayar. genel olarak Anadolu halkının inançları, özellikle de Kızılbaşlarınki, çok çeşitli kökenlere çıkan geleneklerin katışımı ürünüdür; bu “tavşan yasağı ve korkusu”nu bu türden saymak doğru olur. Etkenler arasında etnologların üzerinde durdukları ; hayvanların etini yemekle onların niteliklerinin (beden gücü, kurnazlık vb.) edinileceği inancını da hesaba katmak gerekir. Bu hayvanın etinin “yenilmezliği”ni, onun korkaklık ,aşırı ürkeklik niteliklerini kazanmamak isteğinin etkilemiş olduğu düşünülebilir (Boratav, 2015: 68).

Hamileliğinde tavşan görüldüğünde o çocuğun dudağı tavşan gibi olur, alt dudağı yırtık olur (KK24).

Tavşan eti pişirilmez tavşana benzer diye yenilirken de bakılmaz (KK34).

Tavşan yesin çocuğun tavşan gibi olur dudağı. Sonra ameliyat olur çocuk (KK39).

Ayıya baktırmazlar, kıllı olur derler (KK32).

Çarli vardı eskiden kız bakma çocuk maymun gibi olur derlerdi (KK27).

Çirkin birine bakma derler (KK31).

Aşerme döneminde kadın, çevre tarafından da birçok defa uyarı alır. Aşereme döneminde kadın yediklerinde ve içtiklerinde daha dikkatli olmalıdır. Bebeğine zarar verecek davranışları öngörmelidir.

Sakız çiğneme çocuk ağız yaygan olur derler. Çenesi düşük olur, çok çeneli olur derler , bir de çok ağlar (KK31).

Ayva yersen çocuğun eli yüzü tüylü olur derler (KK90).

Şeftali yersen kıllı olur derler (KK38).

Saçına kına yakarsan kınalı olur çocuğun derler (KK35).

Hamile kaldığını bilmeden röfle yaptırınca çocuğun saçları arasında şerit şerit röfle izleri görünür (KK12).

Şaban çıkınca televizyonda kızıma, ağızına bakma derim (KK26).

Kötü şeylere bakılmaz, izlenmez, korku filmleri izlenmez (KK12).

Televizyonda falan korkunç bir şeyler olur bakmayacaksın (KK3).

Çöp ele alınamaz (KK12).

Gövdende kalıp canlanınca göstere göstere gezilmez (KK21).

Hamile elbisenin içinde örtmeye çalışılır (KK21).

Bir muhitin çocukları çirkin oluyormuş, efendimize sormuşlar ne yapalım? diye Ayva yesinler demiş. Hamileyken ayva yiyenlerin çocukları güzel oluyormuş (KK55).

Doğacak bebeğin saç renginden başlayarak ayak yapısına kadar sevdiği kişiye benzemesi için hamile kadın bazı uygulamalarda bulunulur. Bebeğinin kendine ve eşine benzemesini dilemekle kalmaz, fiziksel görünümünü beğendiği kişilerin yakınında olmaya çalışır.

Keklik eti yedirilir, ne canın isterse onu ye çocuğun güzel olur derler (KK36).

Babaya benzemesi için babalarının fotoğrafına bakılır.

Bu kadına bak güzel çocuğun olur derler (KK36).

Güzel şeylere bakılır (KK13).

Aynada kendine bakılır (KK23).

Aynaya bak, güzel çocuğa bak derler (KK41).

Hamile kadın tarafından bebeğin gözlerinin renkli olunması çok istenilir. Kendi gözüyle kime çok aşırı bakarsa o kişinin göz renginin bebeğinde olacağına inanır.

Eşimin gözleri yeşil diye ona çok bakardım, ona benzemesi için. Çok benzemesini isterdim. Eşimin tarafına üçü hemen hemen en küçük kızın gözü değişik (KK7).

Genlerde senin soyun sülalende yeşil göz varsa geriden gelen nesilden o sende çıkarmış, nesilde yoksa çıkmazmış (KK9).

Kocasının ve kadının tarafında sadece anneannesinin gözü renkli göz. Diğerleri genelde kahverengi. Kadın sürekli anneanneye bakınca çocukları mavi gözlü olur (KK12).

Fatma Girik'i çok severdim, çakır gözlü o resmine bakardım renkli gözlü olsun diye (KK15).

Eşimin gözleri gibi yeşil olsun diye bakılır.

Bebeğinin gamzesinin olması için çeşitli yiyecekler yer ve niyet ederek bazı uygulamalarda bulunur.

Doğacak çocuğun güzel olması için ben ayva yedim gamzeli olsun diye erik yedim gözleri yeşil olsun diye. Kara üzüm yersin gözleri kara olsun diye (KK1).

Kızıma şuralarına yumurta koydum, kaynamış yumurtayı, gamzeli olması için. O da oldu. Ben hamileyken kendime koydum. Bir şeye canın aşeriyor ya onu yemeden önce koyuyorum, ondan sonra yiyorum. İki tarafında da gamzesi var. Onu da arkadaş önermişti bana (KK2).

Batıl inanç olduğunu düşünerek gamzeli olsun diye altıncı yedinci aylarında ayva yemek (KK8).

Yanaklarına, çukur yerlere ayvayı basar gamze olsun diye (KK14).

Yumurta yersen çocuğun kafası yuvarlak, güzel olur (KK11).

Kaşlarını kalemle çizer, kaşlarının kalem kaşlı olması için (KK41).

Kiraz yersen dudağı kiraz gibi olur derler (KK25).

Dudakları kiraz gibi olsun diye kiraz yenilir (KK45).

Elma yenilir yanakları elma gibi olsun diye (KK45).

Görümcem hamile iken sürekli, kardeşine baktığı için kızı göz yapısı, huyu suyu benzer (KK12).

Derleme bölgesinde kimi ailelerde ne kadar yenilirse içilirse ne kadar bakılırsa bakılsın soyda sülalede varsa olabileceğini düşünür. ayrıca güzeli çirkini yaradanın takdir edeceğini belirtir.

Anası babası güzelse çocuk zaten güzel olur (KK17).

Aslın güzel olursa çocuk güzel olur, aslın çirkin ise çocuk soya çeker (KK10).

Çocuklar güzel olsun diye hiçbir şey yapılmaz (KK22).

Güzeli çirkini Allah yaratır (KK21).

Hamile kadın bedeni kadar ruhunu temiz tutmalıdır. Bebeğinin ruhunun güzel olması için huylarının temiz olması için anne adayları da hamileyken hareketlerine davranışlarına dikkat etmelidir. Hem konuşmalarında hem davranışlarında hem de kalben geçirdiği dualarında özenli olmalıdır. Derleme bölgesinde hamile kadının ettiği duaların gerçekleşeceğine inanılır.

İncir ağacı varken sen hamilesin alma canın çekse bile derler, çünkü sen izinsiz aldığın için çocuğun hırsız olur derler (KK23).

Hamilelik sürecinde birinin bahçesinden koparılmaz, evinden bir şey alınmamaya dikkat edilir (KK54).

Kimseden bir şey istenmeden alınmaz, çocuk hırsız olur (KK14).

Harama bakma, harama el uzatma, çekinirdik (KK6).

Kimseyi kınamayacaksın (KK3).

Birini kınamadım, olmasın onda dedim (KK2).

Çocuğa hamile iken ya birine engelli birini kına yahut oradan haram birşey al ye, o çocuk doğduğunda onun aynısını yapar (KK1).

Yaramaz bir çocuğu kınamak hamileyken doğru değildir. Kınamamak gerekir (KK55).

Kınadığımızda benzer çocuk, kardeşimin torununu kınadım, kendi torunum da öyle (KK45).

Birinin bakışını kınarsan yürüyüşünü kınarsan olur (KK24).

Yaramaz çocuğu kınamaya gelmez doğacak çocuğunda ona benzer derler (KK25).

Engelli biri görünce rabbim şifa versin diye düşünerek acıma duygusu içinde olunur (KK17).

Çocuğu etkilemesin diye kavgalı ortamda bulunulmaz (KK26).

Sen sinirli olursan çocukta olur (KK30).

Anne sinirli stresli olmayacak hamilelikte, üzüntü olmam çocuğum da var (KK44).

Sinirli olmamak gerekir. Hamileliği boyunca sinir olup, saçlarını yolunca çocuk doğduktan altıncı aydan sonra saçlarını yolar (KK18).

Eşinle kavga edilmez bebeği etkileyeceği için (KK14).

Huyu babasının tarafına benzemesini çok diledim Allah'tan benziyorlar (KK7).

Güzel huylu olsun diye kurandan Yusuf süresi okunur (KK17).

Hurma yemek çocuğun huyunu güzelleştirir, imanını güçlendirir hamile iken yerse (KK55).

Anne karnına düştüğü an, çok sakın, çok ılımlı davranılmalı, kendi sakın olmalı. Okşayarak, severek, çocukların daha mülayim daha zeki olduğu söylenir (KK17).

Annenin ve babanın yaptığı ama fiili ama sözlü ama niyet olarak yanlışların çocuklarına sirayet edileceği düşünülür (KK55).

Hamile olunca daha duygusal olunur (KK23).

Yanımda yatırdım kokusunu alsın diye (KK28).

Anne karnındayken çocuğunu tanıyorsun. Onunla doğmadan iletişime geçiyorsun. Bir saniye de anne oluyorsun, ebeveyn oluyorsun. Kaç gün onun dilini çözmekle geçer. Ten teması yok. Birbirimize dokunarak koklayarak sevgi bağı oluşur (KK28).

1.1.5. Cinsiyet Tayini İle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Cinsiyeti tayin eden kromozomlar X ve Y kromozomlarıdır. Dişinin oluşması için XX kromozomu, erkeğin oluşması için XY kromozomlarının bulunması gerekir (Gücün, 1995: 86). Erkekten gelen X veya Y kromozomuna göre bebeğin cinsiyetinin belirleneceğini görülmektedir.

Cinsiyet tayini için yapılan tespitler özellikle kadının fiziksel görünümüne bağlıdır. Çevredeki insanların yapmış olduğu yorumlar sadece cinsiyetle ilgili değildir, çocuğun bir mi yoksa daha mı fazla olduğu üzerinedir. Ya da ilki kız ise diğeri oğlan olsun diye bazı uygulamalarda bulunulur.

Doğacak çocuğun cinsiyetini önceden öğrenme yolları yorum ve fal niteliğinde işlemlerdir. Yüklü kadının karnının, vücudunun kimi yerlerinin biçiminden, gebelik süresince güzelleşip çirkinleşmesinden, meme uçlarının aldığı renkten, aşerme sırasında canının çektiği şeylerden, anasının karnında çocuğun oynamasının şiddetli veya hafif olmasından da gelecek çocuğun oğlan veya kız olacağı anlamı çıkarılır (Boratav, 2015: 167).

“Anne karnındaki çocuğun cinsiyeti hamile kadının vücudunun şekli, canının çektiği yiyecekler, tavır ve davranışlarına bakılarak tayin edilmeye çalışılır. Çünkü anne adayının hâli çocuğun cinsiyetini belirlemede geçmiş tecrübelerle bakılarak adeta bir tür kod olur (Altun, 2004: 118-120).

Cinsiyeti bilmek için Alaşehir’de kelle açma âdeti vardır. Birçok aile hamile kadın adına bunu denemiştir. Çoğu zaman doğru cinsiyeti gösterdiğini söylemişlerdir.

Kelle açılır, etli olursa kız kabak olursa oğlan olur (KK20).

Koyun kellesi açılır, kabak olursa oğlan olur, etli olursa başı kız olur (KK15).

Kelle açılır taze olursa çıkar kabak, kart olursa et kalır bir parça kız mı oğlan bakılır (KK49).

Kelle açma âdeti vardır. Kelle pişirildikten sonra ağız ayrılarak bakılır. Eğer dilin iki yanında etler varsa buna saç denir ve çocuğun kız olacağı söylenir, şayet et yoksa saçı yok, oğlan olacak denir (Örnek, 2015: 81).

Kars yöresinde, rüyasında, bıçak, kama veya kılıç gören baba veya annenin erkek çocuk; gül görenlerin ise kız çocuk sahibi olacağı düşünülürmüş. Bu tür bir başka sına da, yörede, şöyle yapılır: Hamile kadına haber vermeden bir oturacak yere bıçak, diğer birine makas konur. Anne adayı, bıçak üstüne oturursa erkek; makas üstüne oturursa, kız çocuk doğacak, diye inanılır. Bu inanç ve sına Erzurum yöresinde mevcuttur (Kalafat, 1995: 87).

Bizim büyüklerimiz tatlı yersen saplı olur erkek olur derdi. Ekşi yersen Ayşe olur kızın derdi. Biz buradan bildik hamileliğimiz de çocuklarımızı. Doğruluğu var ama (KK1).

Kız olacak derdi kır ebeleri öyle. Oğlan kasıktan yukarda oluyormuş. Kızın yeri kasıktan aşağıda oluyormuş. İkisi de kız oldu (KK6).

Eski topluma bakılırsa sağda olursa oğlan, solda olursa kız diye. Büyük kızın zaten anlayamadım 19 yaşında anne oluyorsun onu anlayamadım kız oğlan. Ama sivri diye hep erkek erkek bekleniyordu (KK7).

Doğum sancısında kızların kasıktan gelir, oğlanın belden gelir (KK10).

Değişik olduğunda birinde kusma vesaire oluyorsa diğerinde olmaz derler (KK12).

Yatarken sağına dönersen oğlan, soluna dönersen kız (KK21).

İlişkiden sonra sağ yatarsan erkek olur diyorlardı, sola yatarsan kız olur diyorlardı ama bilmiyorum (KK2).

Muş'ta evin içine girip yerine oturan gelinin kucağına, hemen bir erkek çocuk oturturlar. İnanca göre böyle yapılırsa, gelinin ilk çocuğu erkek olurmuş. Gelin de, dileğinin kabul edilmesi anlamında, oturan çocuğa hediye verir. Erkek çocuk sahip olması ile ilgili olarak, gerdeğe gireceği yatakta da bir erkek çocuğa üç takla

attırılır. Böylece, evlenenlerin ilk çocuğunun erkek olacağına inanılır (Kalafat 1995:89).

Yüzümde vücudumda lekeler varsa oğlun olacak derler (KK25).

Ağzımın tadından anlaşılır çocukların değişik olduğunu. Oğlan da ağız bozulmazken, yemek her şey pişirilir. Kız da kuru fasulyeyi ocağa koymamla çıkmam bir olur (KK14).

Öyle bir güzellik düştü yüzüme, pembe pembe hiç çillik düşmedi kızın olacak derler (KK19).

İkinci çocukta hamileliğim farklı ekşi yer, kilo da fazla olunca kız diye düşünüldü (KK19).

Oğlan da tatlı çok yenir, kız da ekşi çok yenir (KK19).

Komşular beni görse “ aaa bu kıza benziyor aaa bu oğlana benziyor” der (KK19).

Kız olursa popon büyük olur, oğlan olursa karnın kocaman olur (KK22).

Kız da karın ağrımazken oğlan da merdivenler dinlenerek çıkılır (KK23).

Popon geniş olursa kız olacak derler (KK31).

Hem basen hem göbeğim olduğu için önden oğlan arkadan kıza benziyor derler (KK33).

Aşergenliğim hep aynı olduğu için kız derler (KK36).

“Ye tatlıyı binsin atlıyı” ya da “ye tatlıyı doğur atlıyı” derler (KK49).

Ye ekşiyi çıkar Ayşeyi

Ye tatlıyı çıkar Hakkıyı (KK12) şeklinde halk arasında çeşitli söylemler mevcuttur. Lakin tam tersi aşermeler de görülebilir. Bu durumda tıbben kesinlik arz etmediğini gösterir.

Erik aşerilir. Ye ekşiyi doğur Ayşe’yi yalan. Benim ilk çocuk oğlan (KK14).

Cinsiyeti anlamak için acıyı çok yersen erkek olur diyorlardı. Ben çok yedim ama kız oldu (KK2).

İkisi oğlan benim, çarşıya gidince kız kıyafeti görünce hep aklımda o vardır (KK21).

Gelinin biri oğlan doğurunca diğerine kız doğur her şeyi benden (KK16).

“Armutu taşıdım, kızla oğlana başladım.” Kızdan oğlana dönsün diye söyler armutu taşlar (KK33).

İkiz çocuk olacağını şu bölümlerde (kasık bölgesine doğru dokunarak) ayrı bir yatak geliyor. Bizim köyde oldu Vahide abla. Böyle yattığı zaman kafanın biri bu yanda biri yanda oldu. İkiz olduğu doğmadan bilinirdi. İki defa ikiz çocuk doğurdu o kadın. İlk seferler oğlan oldu. İkinci sefer biri oğlan biri kız oldu (KK1).

Ailelerin kız veya erkek evlat isteği haneden haneye değişiklik gösterir. Kaynak kişiler ailelerin neden kız veya erkek istediğini açıkça dile getirmişlerdir. Aileler erkek çocuğun, soyadın devamı için gerekli olduğunu düşünmektedir. Kız çocuğun anne babaya daha düşkün olduklarını öngördükleri için kız evlat sahibi olmak isteyenlerde azımsanmayacak kadar vardır.

Babası kız olsun ister tokalar takıp takıştırıracaktık (KK34).

Anne, ilk çocuğun kız olmasını ister (KK15).

Kızım olmadığı için kız istenir (KK17).

Eşimin tarafı, kız çocuğuna düşkündür (KK13).

Kız çocuğu istedim. Çünkü kendim anne olarak hemcinsim olduğu için ve kız çocuklarını bilhassa erkek çocuklarına nazaran ayırım yapmak istemem ama sevdiğim için (KK8).

Erkek çocuğu doğrulduğu halde gene erkek isterler (KK10).

Kız çocuğu çok şirin olur erkek çocuğa göre. Erkek çocuğu da erkekler için, eşin için. Soyadın devam etsin diye (KK2).

Genelde oğlan tarafı oğlan ister (KK25).

Erkek adamın erkek çocuğu olur derler (KK10).

Erkek çocuğu aile bağının uzaması, kız çocuğu anaya babaya yanık olması. İnsan hep erik yiyip durmaz hep şeftali yiyip durmaz. İkisinden de nefsin çekiyor, istiyor. Hem oğlum olsun hem kızım olsun (KK1).

Hissiyatım erkek çocuğu idi zaten. Doktorun muayene sonucu bize vermiş olduğu cevaptan anladık. Kızım olsun istiyordum ama hissiyatım erkekti (KK8).

İlk torun olduğu için anneanesi diğerlerinden daha düşkün (KK12).

Erkek çocuğu istenir. Üçüncü çocukta ondan doğurulur. Arka kale olur denir büyük oğlan için. Eskiden gelen çok çocuktan dolayı adam bir iki kilo bir şey getiriyor, hiç bir şey görmezsin. Şimdi bir çocuğun olur, haftaya kadar her istediğini yer, gıdasını denk alır çoluk çocuk (KK9).

Bu zamandan yirmi otuz yıl önce doktora görünmek ihtiyacı duymamışlardır dolayısıyla da çocukların cinsiyetlerini öğrenmemişlerdir.

Otuz sene önce cinsiyet öğrenmek yoktu (KK19).

Cinsiyetini biz hiç kontrol yapmadık. Olunca bildik erkek mi kız mı (KK5).

Evvelde ultrason yok. Gövdende kalır ne kontrol olur ne de bir şey (KK22).

Doktora da gitmedim, doğumda öğrendim cinsiyetini. Ebe de görmedim (KK1).

Bizler hiç cinsiyetini öğrenmeden doğurduk. Doğduğunda anladık (KK1).

Büyük kızda doğurana kadar bilmedim ilk kızını. Sonraki kızlarda doktora gittik dört beş aylıkken (KK7).

Doktora gittik. Cinsiyetini 13 haftalık iken öğrendim (KK2).

Alaşehir'de yapılan derlemeler sonucunda kaynak kişilerin bebeğin cinsiyeti tayini konusunda yaptığı gözlemlerin doğru olduğunu gördük. Çevresindeki kişilerin uygulamalarına göre ise çoğu zaman tespitlerin doğru çıktığını söylemek mümkündür.

Alaşehir'de bugün bile erkek çocuğu doğuran ile kız çocuğu doğuran verilen değer açısından mukayese edilmektedir.

1.1.6. Doğuma Hazırlık İle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Kadının gebe olduğunun anladığı andan doğum sürecine kadar birtakım hazırlıklar yapılır. Bu hazırlıkların çoğu bebeğin temel gereksinimleri ve kıyafetleridir. “Zıbın, patik, belek ya da kundak, battaniye, yelek, başlık, fes, don, içlik, havlu, isteyen beşik” vs. ihtiyacı olacak giyecekleri hazırlanır. Doğumdan sonrasında da devam eden bu hazırlıklar, bebeğin cinsiyetine göre çeşitlenecektir.

Alaşehirli kadınlar, genelde cinsiyetlerin bilmiyorlar ise beyaz renk ağırlıkta bebek eşyaları örer ve ördürür. Bazı aileler ise hem kız hem erkek çocuğa gideceğini düşündüğü renklerde hazırlar.

Beleğinden, zıbınını, emziğini, her şeyini hazırladık. Hazır bez bile kullanmadım büyük kızda. Beyaz bezler hazırladım. Hatta kayınvalidem dedi ki” hep beyaz olmasın” hastanede beyaz olsun eve gelince normal eski donlardan yırtık yırtık hazırladık. Beşik yoktu (KK7).

Hep beyaz hazırladım. Kızlara beyaz pembe tarzı ilkleri, oğlanda da hamileliğim biraz değişikti, belledik. Üçüncüsünde ağzımın tadından, çocuk devamlı yukarda olduğunda belledim. Bu oğlan dedim. Ona mavi hazırladım.

Pembe örülür kız oğlan bilmeden, mavi takım örülür (KK30).

Kıza oğlana olacak renkler kullanılır mavi, beyaz. Zıbınlar iç ve dış dikilir (KK24).

Cinsiyeti tam belli olmadığı için yeşil renkte hem kızın hem oğlanın kullanabileceği renkte alınır (KK23).

Doğum sonrası ise cinsiyetlerin anlaşılması ile erkeğe mavi, yeşil kıza pembe, beyaz giyecekler hazırlanır. Derlenen bölgede kimi ailelerin cinsiyete göre giydirme ayrımı yapmaz. İlkine giyirdiğinin aynısını ikinciye hatta üçüncüye bile kullanabilir.

Oğlana mavili kıza pembeli pazenden dikedim çamaşırını yumuşak olsun diye. Yetiyordu yetmiyordu sabah bir yıkıyorduk akşam bir yıkıyorduk çamaşırını. Şimdiki gibi bol değilmiştir zamanında (KK3).

Sonraki çocukta da oğlan olursa birincinin aynı giysileri giyer (KK15).

Kız olursa pembe, oğlan olursa mavi hazırlarız (KK21).

Kıyafetleri kız çocuğuna göre aldık demek ki biliyormuşuz. İki üç parça aldı isek almışızdır yoksa nerde şimdiki gibi zaten öyle hazır bez kullanmadık hiç. Yıkadık kendimiz diktik (KK6).

Kundak işlenir, battaniyesi olur üç kat (KK10).

Yelek, patik örülür kız oğlan olduğunu bilmeden (KK11).

Yelek ördüm, zıbın aldım, battaniye aldım (KK28).

Oğlan demeden pembe kırmızı da giydirilir (KK29).

Kız ve erkek diye ayrı giyim olmaz farklı eşya da alınmaz (KK29).

Çağla yeşili battaniye örtülür (KK31).

Oğlana göre kızda farklı battaniye alınır pembe renkte (KK13).

Yelek daha çok örülür (KK12).

İlk patik aldık, arabanın önüne astık (KK2).

Evinde doğum ettin kendine özel oda hazırlıyorsun. Yoksa aynı odada yatıp kalkıyorsun (KK1).

Kundak, bezler, yorganı hazırlarız. Başka hiçbir şeyi yok (KK19).

Hiç hazırlık yapmadık, kız olacak oğlan olacak diye bir şey düşünmedik. Giyecek sırt bile yoktu (KK4).

Yer yatağında yat. Yanımda yattı. Çocuğun ayrı bir yatağımı vardı o zaman şimdiki gibi (KK4).

Çocuk olmadan kıyafet rengini bilemezsin (KK10).

Doğacağına yakın ayarlıyoruz giyecekleri (KK5).

Çocuğa yatak hazırlama olmaz, yanımıza yatar, beşik yok (KK10).

Beşik kullanılmaz, yanımda yatırılır (KK91).

Son bir buçuk aya geldikten sonra çanta hazırlaması, bez, bebek ihtiyacı olacak her şeyi yapılır o süreçte (KK8).

Doğduktan sonra bir şeyler almayı tercih eder (KK12).

Beşikle anne aynı odada olur (KK13).

Yedinci aydan sonra eşyalar alınır. Halası, kayınvalidemler, annemler alır (KK34).

Bazı durumlarda kendi anne ve babasının bebeğin eşyaları hazırlaması müsaade edilmez. Bunun en baş sebebi daha önce doğan çocuklardan birinin ölmesi veya babasının parası ile alınan eşyanın çocuğa yaramayacağına inanılmasıdır.

Yaramaz denir, kayınnam bir zaman çocuğa gömlek dikmiş, o çocuk ölünce bunlar zarar ziyan der (KK9).

Almak yok yeni giydirme yaramaz derler (KK26).

Ben hiçbir hazırlık yapmadım, çok beklediğimiz için aldırmadılar. Siz alırsınız çocuğa bir şey olur yaramaz diye alınmaz (KK34).

Çocuğun önce hayırlısıyla doğsun sonra alırsınız derler (KK12).

Hiçbir şey hazırlanmaz, kırklı giysisini sana veririm, ben de amcamın kızınınkini giydiririm. Ben de başkasına verdim (KK49).

Arkadaşlarımın birkaç kez giydirip sonra giydiremedikleri çocuk kıyafetlerini kızıma giydiririz (KK55).

Hastane için ayrı hazırlık gezme için ayrı hazırlık düşünür anne adayları. Yeni nesil daha özenli daha ihtişamlı hazırlık içinde olur.

Doğum çantası hazırlanır. Zıbın seti alınır özel gezmelik ve hastane için ilk giyilecek (KK13).

Zıbın takımları olur, hastane çıkışı onlar giydirilir (KK17).

Doğuma yakın hazırlıklar başlanır. Cinsiyetlerini bilseler de bilmeseler de hazırlıklar doğumdan önceki bir veya bir buçuk ay içerisinde tamamlanmaya çalışılır. Cinsiyeti bilmiyorsa aile hem kız hem erkek bebeğe uygun şekilde hazırlar. Daha sonra doğmuş bebekte kullanmaya devam eder. Eskiden ev durumuna göre aile maddi duruma göre beşiği bile olmayan çocuklar da vardır. Lakin şimdi her çocuğun neredeyse kendine özel yatağı ve odası var denilebilir.

1.2. DOĞUM SIRASI İNANIŞ VE UYGULAMALAR

Yeni bireyin aileye katılması ve onun sağlıklı olarak dünyaya gelmesi için doğum öncesi süreç kadar doğum sırasında yapılan uygulamalar da önemlidir. Sağlıklı bir doğumun gerçekleşebilmesi için hangi yöntemleri uyguladıkları ve halkın nelere inandıklarından burada bahsedilecektir.

Doğumun kolay geçmesi için eski Türk toplumlarında da birtakım pratikler uygulanmaktadır. Altay Türklerinde ve Kırgızlarda tecrübeli bir kadın ebenin (ineci) ve oymaktan diğer kadınların doğuma yardım ettiğini görmekteyiz. Altaylarda doğumun kolay olması için çadırın tam ortasına bir direk yerleştirilir. Direğe bir urgan bağlanır. Urganın bir ucu duvara bağlanır. Bu urgan lohusanın koltukları arasından geçirilir. Böylece kadına musallat olan kötü ruhlardan korunulacağına inanılır (İnan,1986: 169).

Anadolu Türklerinin geleneklerinde belli başlı doğurma teknikleri şunlar: oturarak, diz çökerek veya çömelerek, yatarak, elleriyle ipe asılarak. Bunların da gebe kadının duruşlarına, kullanılan aygıtlara, yaptırılan hareketlere göre ve bölgeden bölgeye ayrıntılarda farklar ile çeşitlenmeleri var (Boratav, 2015: 170).

Yöredeki doğum teknikleri, doğumun kimin yaptırıp, doğum sırasında kimlerin bulunduğu şu şekildedir:

İhtiyar bir kadın vardı onu getirdi geldi eşim annesini de getirdi. Gerisini kendimiz eşimle doğurttuk (KK5).

İkinci çocuk tuvalette başı görüldü. Burada evde çıkardılar çocuğu, yengem, şurada bir kadın daha var bir de yaşlı bir nenemiz daha vardı geldi, üçü bir aldılar çocuğu. Çocuğu alırken yarısını çıkardılar pisliği çıkıyor ya yarısı içinde kaldı (sona için) onun için gittik hastaneye. İki üç dikiş atıldı. Üçüncü çocuk da eve ebe çağırdılar (KK3).

Biz zaten köyde yetiştik. Köyde doğum yaptık (KK4).

Çocuklar yan odada otururken ben burada doğum yaptım. Git desek gidilmeyecek çocuk zaten gelmiş nereye kovalayacaksın onu. Şimdiki içine girer girmez baktırıyorlar doktora. Bizlerin ayıbına gidiyordu. Şimdi hep ameliyatla görmüyor musun? (KK5).

Annem sekiz çocuk doğurmuş. Sancısı tuttu mu, köylerde toprak evler vardı. Ağaç varmış, belini o ağaca dayarmış. Doğum sancısı gelirmiş. Eline bir taş bulurmuş evin üstüne atarmış taşı içindekiler dışarı çıksın diye. Çocuk doğarmış orada. Köylerde don giyerlerdi. Onun içine düşerdi çocuk. Makası al gel deriz evde kim çıkarsa. Makası götürürlermiş, göbeğini keserlermiş bağlarlarmış. İple bağlıyor. Şimdi mandalla tutturuluyor. Çocuğu da bir bezin içine sararlarmış. Alırmış anam rahmetli iki tanesini ağacın dibinde doğurmuş. Evin içi kalabalık çocuk çok. Onların yanında doğurmaktansa dışarı çıkıyormuş (KK6).

Dağda malın yanında isen kendi başına doğumu yaparsın, taşla göbeğini keser giysinden ip koparıp bağlarsın. Peştimale sararsın bebeği alır gelirsın eve. Çoğu keçilere bakarken doğurup gelir bebekle (KK49).

Yaklaşık otuz yıl önceki doğumların çoğunu köyde olsun şehirde olsun ebeler yaptırır. Belediye ebeleri evlere gelir kadınlara onlara muayene olur doğuma kadar. Doğum zamanı geldiğinde de ebe eve çağırılır. Ebe sayesinde doğum gerçekleştirilir. Doğumun evde gerçekleşemeyeceği anlaşıldığında hastaneye gidilir.

Normal doğum oldu ise bacaklarını göğe dikip yatarsın bir iki gün dinlenirsin. Hep ben üçünü de normal doğum yaptım. Benim çocuklar kiloluydu biraz zorlandım doğum ederken. Ebeler doktorlar bir hafta kalkma, bacaklarını dik yat dediler. Azıcık kendimde topluydum (KK1).

Eskiden belediye ebeleri olurdu. Belediye ebesini çağırdık. Evde doğum yaptırdı. Gitmedim hastaneye falan götüren olmadı. Ölecektim neredeyse üç gün sancı çektim. Vahide Küp ismini de unutmuyorum. Allah rahmet eylesin öldü, geldi beni muayene etti. “ben seni şimdi bir iğne yapacağım dedi ama kalkamayacaksın” dedi. Nedense rahim açılmazmış onu genişletmek için kalçadan beni bir iğne yaptı. Ondan sonra dediği oldu hemen çocuk iki üç saniye içinde doğdu. Doğum sancısı olmuyordu bana, normal ağrım vardı. İkinciye de ebe geldi aynı kadın yaptırdı aynı evde (KK6).

Suyum gelince ebe çağırılır. Ebeler haftada on beş günde kontrole gelir eve (KK16).

Doktor bile görülmez, eve ebe doğurtmaya gelir (KK21).

Ebe hanım, belediyenin ebesi. Sabahtan sancı gelince, beyin işe giderse bugün erken gel denilir (KK21).

Hem işlenip hem ağrı çekilir doğum olduğu gün, ebe gece olacak dediği için (KK24).

Doğumu kendi anam yaptırır, ebe olduğu için (KK10).

Doğum doktoru yoktu, ebelere gidilir (KK16).

Sağlık ocağındaki ebe evde doğum yaptırır (KK14).

Tütün tarlasından gelip eve girince çocuk doğar. Komşu “gel gel ben doğuracağım” o göbeği bağlar, beler, çocuğu yıkayıverir (KK36).

Birini yaptırılım doğumu diye ebe çağırdılar olmadı Manisa’ya gittik orada doğum ettim. İkinciye de hastanede normal doğum ettim (KK1).

Beşi sağ ikisi öldü yedi çocuk doğurdum. Bir tanesine hastaneye gittim onu da ameliyat eden doktor yokmuş. Buraya yatıp bu işi yapamam. Hiç görmedim çünkü. Hemşirelerde kızdı bana. Ben ameliyatlıyım burada ameliyat yerim yırtılır. Doktor var diye öyle geldim. O zaman serbest bıraktılar beni. Gezerken gezerken oldu benim çocuk. Sabah gittik akşam geldik. Hemşireler “doktor yok diye bak kendin doğurdun çocuğu” dedi, kızdılar bana (KK5).

Hamile olan kadın, doğumun gerçekleşeceği güne kadar hiç durmaz. Günlük işleri hatta ağır işleri yapmaya devam eder.

İkinci çocukta sabah olasıya sancı çektim ben de. Hamur yoğurdum sabah iki tepsi ekmek pişireceğim diye. Hem sancılıyım hem de çocuğa bakıyorum iki yaşını yeni geçti hem de evin içlerini topluyorum (KK3).

Hiç dikkat etmedim hamile halimle odun getirdim (KK5).

Dayılarımızın hanımları vardı eşimin. Eeee üç gün sancı çektim biri geliyor biri çıkıyor odaya. Ayrı odalarda yok (KK6).

Doğum odasına doğum sırasında odaya genellikle annesi, kayınvalidesi olur. Çoğunlukla da erkek tarafı akrabalarından biri. Eğer doğum başladığı anlaşıldığında komşudan yardım istenir. Hastanedeki odaya akrabaları, arkadaşları ziyarete gelir.

Doğum odasına fazla insan alınmaz. Ebeyle bir yardımcı (KK1).

Doğum odasında kayınnam vardı. Sonrakinde de oğlanda eltim vardı (KK4).

Babası annemi almaya gitti köye, çocuk olduktan ne kadar sonra geldi (KK3).

Üçüne de doğuma görümcem geldi (KK7).

Eşim , annem , arkadaşlarım vardı, odada (KK2).

Doğumda anne veya görümce yanında olur (KK18).

Doğum sırasında eşimin halası da bulunur (KK10).

Kayınnam annem olur doğumda yanımda (KK49).

Doğum başına çağırırlarsa gidilir (KK43).

Doğumun ilk habercisi, sık sık girmeye başlayan ağrılar olup, sıklaşan ağrılarla birlikte birkaç saat içinde doğum gerçekleşmektedir. Ağrıları ve doğum zamanını tahmin etmek mümkün olmadığından, kadınların tarlada veya nehir kenarında çamaşır yıkarken doğum yapmaları sıkça yaşanan olaylardandı. Doğum sancıları başladığı zaman, halk ebesine ve yardımcı yaşlı kadınlara haber gönderilirdi. Haberi alan ebe, en kısa sürede doğumun olacağı eve gelmeye çalışırdı (Karayaman ve Akçiçek, 2012: 87).

Doğum esnasında gerekli malzemelere ve mevsime göre odanın ısısına dikkat edilmeye çalışılır. Ebe veya doğum yapacak kadın battaniye veya bir tür örtü, çocuğu sarmak için çarşaf, çocuğu yıkamak için leğen, göbeğini kesmek için makas ihtiyaç duyacağı malzemeler arasındadır.

Bir yatak oluyor üstüne de bir naylon örtüyorlar, onun üstüne de biz bez. Benim doğum yaptırdı. Çocuğu şuraya aldı. Göbeğini hemen bağladı kesti. Benim karnımı şöyle yaptı bak bir bastırdı. Benim o son denen şey çıktı gitti hemen. O gün birine, akrabalarından kadına kızdı ebe o zaman” sizin dedi işiniz gücünüz yok mu hadi bakalım gidin dedi bu doğum yapacak kadın herkes girmez buraya dedi” onu hatırlıyorum bak. Eltim vardı yanında (KK6).

Doğum için muşamba bulunduruyorsun eski battaniye bulunduruyorsun yatağın hazır oluyor. Leğenin, makasın çocuğun göbeği kesilecek ya bunları hazırlıklı durduruyorsun. Kış günüyse soban yanık olacak. Yaz ise azıcık havalı yerde olacak (KK1).

Eve gelir ebe, eltime bastırmasını söyler, bir iğne yapar aşağından. Hastanedeki doğumlara göre kolay oluverdi (KK9).

Su ılıttılar çocuğu yüdüler, yıkadılar. Sardılar. Sonra mı yıkadılar bilmiyorum kendimi de pek bilmiyorum ya, biraz acıyla. Göbeğini bağıyorlar kesiyorlar. Şimdi mandal vuruyorlar, evvelden iple bağıyorlardı (KK3).

Ilık su hazırlatılır (KK9).

Eskiden sıcak su, leğen hazır olur, çocuk yıkanır şimdi silinir çocuk (KK25).

Sıcak su koyulur, muşamba, eski çarşaf hazırlanır (KK14).

Bebeğin kordonu dolandığı için çarşafa koyup beni sallarlar yerde. On beş yirmi dakika içinde çocuk doğum olur (KK19).

Kızken inek süstüğü için doğum zor oldu, kuyruk kemiğim kaymış (KK25).

Hastaneden kafası bulaşık şekilde eve getirdik çocuğu (KK9).

Sezaryen eskiden binde bir olur. Kadın doğuramazsa, sancısı gelir, ölecek gibi olur, bir iğne vururlar öyle olur (KK15).

Köy ebesi kadının rahmi küçük olduğu için doğum yaptırmaz, hastaneye gönderir. Kordon boynuna dolandığı için doğum zor olur, sona düşmez, çocuk mosmor doğar, hiç ses çıkarmaz. Tepesi aşağı sallar, tokatlar (KK15).

Çocuğu bacağından tutup silktim dilini çektim, dili geri dönmüş, kestik beledik. İkındırınca sonu çıktı, gelinde döşeğe bebeğin yanına yattı. Kendim doğum yaptım biliyorum, eltim, yengemler de doğuma şahit oldum (KK47).

Hastanede, ütüyle ısıtıp havluyu koyduk çocuğa. Beş on dakika sonra ses verdi (KK47).

Şimdi kesmeceler (sezaryen) de ağrı da yok. Çocuklar da sabır da olmamakta (KK21).

Normal doğum olan çocuk sabırlı olur (KK21).

Erken doğumdan dolayı premütere doğumdan küvet lazım olur (KK23).

Doğum yapasıya eşim alıyor kucağına göbeğini de o kesiyor. İlkinde keserken gördü. Köyden Eşe ablalar vardı. Kır ebesi gibi bir şey (KK5).

Göbek kordonu makasla kesilir. Siliyorsun, sarıyorsun, yatırıyorsun, bir iki gün sonra çocuğu tuzluyorsun (KK1).

Çocuk olmadan yanına iplik ayarlırsın, bıçağı koyarsın. Bebek doğduğunda göbek kanı çok olur bir boğarsın çocuğun göbeğini bağlarsın (KK43).

Ebe kursağımdan kaktırarak sonayı düşürür (KK9).

Doğumla ilgili gelenekler içinde, hele kısırlığı gidermeyi ve çocuğun yaşamasını sağlamak için girişilen bütün işlemlerde sonun önemli bir yer tutması Türklerin eski dinlerinden günümüze kadar süregelen bir inanışın izi olmalıdır (Boratav, 2015: 174).

Ebelere, yaptırdıkları doğuma karşılık olarak belirli bir ücret verilmez, yaptıkları hizmetin karşılığı olarak, ailenin maddi durumuna göre çeşitli hediyeler verilirdi. Doğumdan sonra ebe, çocuğu sırasıyla aile fertlerinin kucağına verir ve bahşişini alırdı. Ebeye verilen bahşişler kundak arasına sıkıştırılırdı. Doğumu gerçekleştiren ebeye genel olarak yazma, çorap, sabun hediye edilir (Sever, 2007, 178).

Ebe olursa para veriliyor. Eğer evde olursa kadınlara elinde ne varsa o hediye ediliyor. Şimdi para söz konusu geçiyor, hediye de verilir (KK3).

Ebeye yemeni, patik, çorap verilir (KK14).

Daha önceleri ebeye sabun, kına, havlu verilir (KK29).

Çocuğu yıkayan kadına kına, ya havlu ya yazma bir şeyler verilir (KK36).

Ebeye elbiselik kumaş verilir (KK49).

Bazı yörelerde ebelere, doğan bebek kız ise küçük bir kalıp sabun, erkek ise büyük bir kalıp sabun verilirdi. Bazen de bebek, kız doğduğunda sabunla birlikte yazma, erkek doğduğunda sabunla birlikte bıçak hediye edilirdi. Ebe hanım, ertesi günü gitmek için hazırlandığında, kapıdan çıkmadan önce, bir takım elbiselik, bir çift çorap, bir ipek, bir keten mendil, bir şişe kolonya, bir bohçaya sarılıp koltuğuna ve hakkı da avucunun içine sıkıştırılırdı (Alus, 1994: 65).

Doğum bittikten sonra anneye, bir an önce toparlanabilmesi için yardımcı olunur ve fiziksel olarak doğumun izleri kaldırılmaya çalışılır.

Köydeki Fadime ebe denilen köy ebesi, kadınları doğum yaptırdıktan sonra kadının belden aşağısını yıkar ılık suyla sabunla. Çocuğu da yıkar. Giydirir anasının yanına yatırılır hemen (KK9).

Çocuk doğunca ebe siler, kurular, emsin diye memeye tutturulur (KK15).

Karnımı sardık biz sarkmasın diye sarık ile dasdayı sardılar. Hakikaten çok iyi oldu on beş gün çıkarmadım. Sanki karnım düşecek gibi hissediyordum. O güzel tutuyordu böyle. Çıkardım onu. Böyle yavaş yavaş alışmaya kadar çıkarmadım. Eskiden doğurduğun gün yıkarlardı insanı (KK6).

Göbek sarkmasın diye karnımı sardım (KK8).

Göbek geri çekilsin diye bağlanır, sallanmasın diye (KK9).

Annelerin yardımı ile çarşafı karın sarılır veya korse giyilir kırk gün kadar (KK11).

Beyaz sarıklarla karın sarılır (KK17).

Doğumdan sonra karın sarılmayabilir. Şimdilerde genelde korse kullanılır (KK20).

Sezaryen da karın sarsak da yerin ağrısından çıkarılır şal, korseye geçilir (KK23).

Evde doğanı çocuğu ebe yıkamaz, siler (KK15).

Kızım doğum yaptığında çocuğu yıkanmamış o iş değil sonra sarılık bulur (KK9).

Çocuk sarılıp sarmalanıp yanıma yatırılır (KK9).

Çalıntı oluyor diye o dikiş halimle elimde beklettim çocuğu. Yatak yoktu. Görümcemle eşim aşağıda bekliyordu. Onları almadıkları için tuvalete gitmek istiyordum. Çocuğu vermedim kimseye. Korkuyordum benim beynime öyle işleme oldu. Çocuk hırsızlığı olayı (KK7).

İlk kucağına çocukları baba alır (KK13).

İlk defa annenin kucağına verilir (KK1).

İlk kim geldi ise ona verilir. Babası varsa babasına verilir (KK3).

Eli kıvrak, hünerli kaldırsın çocuğu derler (KK36).

Doğum giysilerini kadın yıkmaz, başkası yıkayıverir. Çamaşırları yıkayana pijama, atlet, tülbent, yemeni, sabun hediye edilir (KK15).

Doğumun ardından bazen anne, bazen bebeğin kaybedildiği zamanlar olur. Alaşehir’de inançlara göre doğumda ölen kadın şehit sayılır. Doğumda  len bebeğe de “sabi” olarak bakılır. Normal bir insan gibi defnedilir.

O zamanlar doktor falan gelmiyordu eve  ocuk öldü tamam. G md  geldiler. Şimdi işler hep iyi. Her Şey araştırılıyor. Ya Şimdi  lseydi o  ocuk  yle (KK6).

Ses vermeden  lurse selaya gerek yoktur (KK16).

Hoca çağırıp yıkayıp, gömüp geleceksin (KK1).

Normal gömerler anneyi, çocuğu da mezara götürür gömerler (KK9).

Doğumda neden yaŐamıyor o, çocukta sorun oluyor. Doğumda  len çocuklar kordon dolanıyor, yanlış doğumdan mesele, geç doğumdan olabiliyor (KK1).

Dört buçuk aylık bebeği kürtaj oldu onu sonra mezara alıp gömülür (KK26).

Bir haftalık bebek selası verilmez, yıkarlar, sardılar mezarlığa götürdüler (KK26).

Sekiz aylıkken doğar, kasayı karnıma doğru koymuŐum beyni  z rlenmiŐ ben hamileyken. Ağzından kan gelir bir gün yaşadı ertesini gün öğlen ölür (KK29).

Ölen kız çocuğu için, bir kadın bulunur yıkanır. Mezara gömülür gelinir. Sela yok (KK29).

Karnında ölmüş, iğne vurdular doğumla gelir  ocuk sonra gömülür (KK31).

Ölü doğum ettim evde. On gün karnımda  l ym Ő  r yormuŐ (KK32).

Bir iki günlük bebekse sela verilmez (KK49).

Kadın dayak atıldığında  ocuk darbe almış, omzundan ciğer gibi bir Şey varmış.  ocuk karnındayken  z rlenmiŐ (KK9).

Doğumda  len kadın, şehit sayılır. Lohusalı kadın öldü m  Şehit derlerdi (KK1).

Doğumda ölen kadın için cennette tacı giyecek olan derler (KK21).

Köyde komşu doğum yaparken ölür, çocuk da ölür. Gömerken çocuğu bacak arasına koyuldu dediler (KK19).

Anne normal insanlar gibi gömülür, selası verilir. Bebeğin verilmez (KK19).

Doğumda ölen anneye şehitlik verilir derler, okuduğumuz kitap ilmihallere göre (KK19).

Eskiden anne adayları, hastane veya sezaryen nedir bilmemektedir. Evde, genellikle ebe yardımıyla gerçekleşen doğumlar, yörede “normal doğum” olarak adlandırılır. Doğum odasına evlenmemiş kızlar ve erkekler alınmamaktadır. Ebenin olmadığı durumlarda doğum, doğum yapmış veya daha önce doğum yaptırmış kişiler tarafından gerçekleşir. Doğumu yaptıran ebelere veya kadına mutlaka bir hediye verilir.

Doğum sırasında bahsi geçen uygulamaların pek çoğu günümüzde yerini hastanelerdeki tıbbi uygulamalara bırakmıştır. Günümüzde Alaşehir’de doğumların tamamına yakını devlet ve özel hastanelerde gerçekleşmektedir. Kaynak kişilerin nerdeyse tamamı normal doğumu önermekte ve desteklemektedir.

1.3. DOĞUM SONRASI İNANIŞ VE UYGULAMALAR

Doğumun gerçekleşmesinin ardından yeni anne olmuş kadın için halk tarafından ”lohusa”, “kırklı”, “emzikli”, “sütlü” gibi adlandırmalar yapılır. Doğumdan sonra başta bebeğini ve anneyi korumak üzere birçok uygulama gerçekleştirilir. Bu başlık altında doğum ardından çocuğun sünnetine kadar zamanda içerisindeki inanmalar ve yapılagelmiş uygulamalardan bahsedilecektir.

Lohusalık, kadının doğumundan 40. gününe kadar geçen zamanki durumuna verilen addır (Altun, 2004: 138).

Doğum gerçekleştikten hemen sonra kadın bir ağrı çekebilir. bu ağrıya son ağrısı denilmektedir. Bu ağrıyı hafifletmek için ebe, doğumu gerçekleştiren kadın veya çevresindekiler halk hekimliğine başvurmaktadır.

Son ağrısı olur, bir çocuğun olursa bir gün ağrır, iki çocuğun olursa iki gün ağrır, üç çocuğun olursa üç gün ağrı çekersin (KK21).

Organlar yerine oturasıya kadar karın ılık ılık ağrır (KK17).

Doğumdan sonra yağla pekmez kaynatılır, son sancısı için içirirler (KK36).

Doğumdan sonra banyo eder, Sade yağ kızartılır bir kaşık içer. İçini sıcak tutsun diye (KK49).

Gribin atılır çayına içirilir, ağrısında da (KK36).

Altına bir döşek, döşek üstüne toprak, toprağın üstüne ben yanına da çocuk. Toprağı ısıtırlar kan kalmasın içinde diye. Yatırırlar bizi, her şey toprağa akar (KK36).

Toprağı alır gelirler saçta kavururlar, yere dökerler üstüne bir örtü. Yatırırlardı doğum yapanı. İki saat sonra kalkıp için başına geçer (KK49).

Doğumdan sonra ağrı kesici verilir, kadın kullanır (KK17).

Karın ağrım vardı benim, gaz birikintisi doğumdan sonra. Onu kayısıyı akşamdan doğuma gitmeden önce kaynattık annemle, onu meyve suyu gibi blendırdan geçirdik. O söktü içimdeki ne varsa (KK2).

Sonu kesmek, ağrıyı hafifletmek için en kolay temin edebilecekleri aspirini çayına katarlar. Sondan tamamen kurtulmak için sonunu boşaltması için sıcak toprak üzerine kadın yatırılır ve böylece daha çabuk vücut toparlanır.

Annenin ağrısından kurtulup ayaklandıktan sonra ilk yapması gereken banyo etmek ve gusül abdesti almaktır. Baştan ayağa yıkanacağı için kişi, halk arasında gusül yerine boy abdesti tabiri daha fazla kullanılmaktadır.

Anneyi banyo ettirip abdest aldirmek gerekir. Anne ayakta ise geldiği gün. İki üç gün sonra da olur illa o abdesti alacak gusülü (KK1).

Doğum bitti mi bir banyo ediyorum (KK5).

Doğumdan iki gün sonra banyo edilir (KK15).

Doğumdan sonraki gün banyo edilir (KK19).

Dikişleri olduğu için bir hafta banyo edilemez (KK16).

Pijamasını giyer dört beş gün yatar (KK31).

Doğumdan sonra birkaç saat dinlendikten sonra günlük işlerime başlanır (KK18).

Doğumdan sonra dikiş olmadığı için yürür gezilir (KK19).

Doğumdan sonra kalkılır işlenilir. Ne kurdele bağlanır başa, ne ayılır ne bayılır (KK22).

Üçüncü gün çocukla mala hayvan gütmeye gidilir (KK49).

Yeni doğum yapan kadın, doğumun bitmesinden itibaren sarık denen bir tür tülbent ile karnını güzelce sarar veya yanında olan birine sardırır. Doğum sonrası göbeğin sarkmasını engellemek amacı ile yapılmaktadır. Yeni doğum yapan kadın yaklaşık kırk gün veya daha fazla karnını sarmış şekilde dolaşır.

Kırkım çıkasıya kadar karın bağlanır (KK18).

Doğumdan on gün sonra buzlu su içtiği için ölür. Yazın doğum yapar, hastaneden çıktığının üçüncü günü buzlu su içince beş dakika sonra bayılır. Beynindeki bütün damarlar leblebi büyüklüğünde pelte oluşur, onuncu gün ölür (KK18).

Soğuk yenilmez derler. Bizim zamanımızda soğuk su içilmez, kaynatılmış su içilir. Yoğurt yenmez (KK18).

Kadının içi bereli olduğu için soğuk su içilmez, normal su içilir (KK20).

Yeni doğum yapan soğuk meyve yedirmezler (KK29).

Eski insanlar ölür. Eskiden su içilmez, yoğurt yenmez, şimdi ilaçlar olduğu için ölümler yok. Yoğurtta yenir doğumdan çıkınca su da içer (KK20).

On gün su içirilmez yeni doğum yapan kadına, on gün sonra ılık ılık içilir (KK36).

Doğum sonrası lohusa ve bebek için kırk günün anlamı farklıdır. İlk kırk gün, anne daha dikkatli ve özenli olmaya çalışır.

Banyo ettim. Yirmi günde gider (KK9). Bu yirmi güne yarı kırk denilir ve kadın bu süreçte kendini toparlamaya başlar.

Kırk gün pis olur kadın, kırk gün bitince temizlenir (KK11).

Yaprak sarma, bulgur yenilmez, kırmızıbiber yenmez kırk gün (KK47).

Kırk gün annenin ölüm ayağının altında diye, doğumdan sonra dikkat ediyordum (KK7).

Lohusa, kırk gün bir kadının kabri açıktır. Lohusalıdır. Kırk gün doğum eden kadını yalnız bırakmayız (KK1).

Ocakta doğum yaptım. Ayağına patik giy diyorlardı. Soğukta köydesin (KK7).

Yeni doğum yapan kadının ağrısı olursa ben de oldu nasıl oldu bir soğuk elma yedim. Karnım sancıdı morardım. Sonra sıcak sobanın yanına geldim, ılık su falan içirdiler. Ondan sonra kendime geldim şekerli şerbetli su içirdiler (KK1).

Doğum yapan kendini soğuktan esintiden korumalıdır. Çevresi tarafında sürekli uyarılır. Ayrıca ağzına soğuk hiçbir yiyecek ve içecek almamalıdır. Anlatılan bazı hadiselerle göre bir haftalık olsun bir günlük olsun yeni doğum yapan kadın, soğuk bir meyve yer veya soğuk bir su içerse ölebilir bile. Hatta doğumundan sonraki kırk gün içinde ölen annelerin genellikle yediklerine dikkat etmediği için öldüğüne inanılır.

Evvel telefon yok kahvede bağda dağda olur baba eve gelince görür çocuğu (KK47).

Eşim seslenip kahveden gelene kadar çocuk gelir (KK29).

Ebeler müjdelere babaya. İlkinde bir tepsi baklava aldırıldılar (KK1).

Doğum sonrasında ve lohusalık döneminde yapılanlar sakınmalar

Yeni doğan bebek özellikle doğduğu ilk zamanlarda besmele ile kucağa alınmalı, emzirilmeli ve yatırılmalıdır.

Çocuğu uyuturken salavat çekdim (KK28).

Yatırılır kaldırırken besmele çekilir (KK55).

Besmele ile yatır besmele ile emzir derlerdi bize (KK6).

Bebek emzirileceği zaman anne yatar pozisyonda bebeğini emzirmez. Eğer anne uyuya kalırsa bebeğinin üstüne, bebek bir süre sonra nefes alamaz ve hayatını

kaybeder. Kaynak kişilerimiz tarafından daha önce bu tür olayların yaşandığı belirtilmiştir.

Hiçbir gün yatarak emzirilmez. Annem ilk hamileliğimde birisi üzerine yatarak emzirdiği için öldüğünden sürekli bahseder (KK13).

Dört aya kadar özellikle boğulur çocuk diye hep oturarak emzirilir (KK13).

Çocuğu tek bir yöne yatırmak doğru değil. Bir tarafa daima yatırdığında kafada çukurluk oluşur. Bir emzirme de sağa yatırdı isen diğer emzirme de sola yatırılır (KK13).

Yatırırken yan yatırılmalı, yüzü yukarı gelmesin başında değilsen, sen işlenirken kusarsa onu yutup tıkanma ihtimali yüksektir (KK18).

Yan yatırılırsa kafası sivri olur yastık gibi olur derler (KK49).

Bebeğin sağ, sol, sırt üstü gibi aynı pozisyonda yatırmak doğru değildir. İlk günlerden itibaren aynı tarafa yatırılan bebeğin kafası da öne göre şekillenmektedir. Ayrıca yüzü yukarı gelecek şekilde yatırılması da yanlıştır. Emzirenin ardında bebeğin kusağı nefes borusuna kaçabilir ve soluksuz kalabilir.

Günümüz dünyası daha çok tüketim dünyası olması sebebiyle eskiye göre kutlamalar artmış ve değişmiştir. Bu kutlamalar bebek daha doğmadan önce başlanır.

Anne ve baba adayları doktora gidip doktorun ağzından öğrenmek yerine bunu bir kutlama ile çevresindekilerle birlikte öğrenir. Bu şekilde hazırlanan “Its a girl- Its is a boy” yazılı kutlamalar yapılır. Balon alınır, patlatılan balonda mavi renk parçacıklar içinden çıkarsa ise bebeğin erkek; pembe renk parçacıklar içinden çıkarsa ise kız olduğu öğrenilir. Daha sonra cinsiyeti öğrenmek için farklı kutlamalar oluştur. Pasta hazırlatılması gibi. Böylece kesilen pastanın iç rengi mavi ise erkek, pembe ise kız olacağı öğrenilir.

Hamile olan bebeğinin doğmasına günler kala bir parti daha verir. “Baby shower partisi” olarak adlandırılan bu parti, erkek ve kız bebeğe göre konsept hazırlatılır. Çeşitli organizasyon yerleri ile anlaşılır. Türkiye’de sosyal medya vasıtası ile gördüğümüz ve Türkçeleştirilerek “karnı burnunda partisi” adı altında kutlanmaya başlanmıştır. Organizasyon ile uğraşan kaynak kişimiz (KK99) görüşmelerimizde bu tür kutlamaların daha olmadığını fakat yeni doğum yapan anne,

yeni doğan bebek için hastane odasında ve evde bebek odası için çeşitli hazırlıklar yaptığını öğrenilmiştir.

Fotoğraf 5: Bebek Odası hazırlıkları

Sonuç olarak doğum sonrası anne, kırk gün yediklerine, içtiklerine dikkat etmesi gereklidir. Geçmişte yeni doğum yapan annelerin, yediğinin ve içtiğinin sıcaklığını önemsememesi sebebiyle hayatını kaybettiği bilgisine ulaşılmıştır. Kırk gün boyunca anne, soğuk herhangi bir yiyecek ve içecek ağzına almamalıdır. Günümüzde ise doğum yapmış kadına koruyucu ilaçlar, iğneler geliştirildiği için yediklerinden dolayı zarar gördüğü pek rastlanmamaktadır.

1.3.1. Anne Sütü

Anne sütü, bebekler için mucizevi özelliktedir ve bebeklere gereksinimi olan tüm besin öğelerini tek başına ilk 6 ay sağlayabilen en iyi besindir. Anne sütü ve doğumdan sonra gelen ilk sarı süt, bebek için çok önemlidir. Çünkü bebeği hastalıklara karşı korur, bebeğin ilk aşısıdır.

<https://www.sabah.com.tr/saglik/2019/06/27/anne-sutunun-faydalari-nelerdir-anne-sutu-ile-ilgili-mutlaka-bilinmesi-gereken-seyler-neler> (12.08.2019)

İlk sütü doğum ettikten sonra banyo yapınca veriyordum ben (KK5).

Doğumdan sonra yatağa geçince emzirmeye başlanır (KK18).

Ne zaman sütün geldi verebilirsin (KK1).

Doğduğu gün, ameliyattan bir saat sonra süt verilir (KK8).

Normal doğum olunca bayılma falan olmaz, çocuk odaya gelince hemen süt verilir (KK11).

Acıktığında verilir süt. Üç günde ancak gelir annenin sütü (KK3).

Birinci gün süt gelmese de ikinci gün sarı su gelir onu ebeler bile söyler, o çok yarayışıdır çocuğun içindeki tüm mikrobu sıyrır. Üçüncü gün gelmeye başlar (KK31).

Doğumun üzerinden üç ezan sonra ilk sütü verilir (KK30).

Sabah ezanı önce doğarsa sabah ezan bekler verilir, eğer öğleden önce doğduysa öğle namazı bekler sütü verilir. Meme verilmeden de şerbetli su verilir (KK40).

Şimdi çocuk dünyaya geldiğinde zezem suyu, anne sütünü emmeden verilir (KK48).

Pirinci haşlayıp göğüslere konulunca süt çabuk gelir ve ilk sütü verilir (KK50). Sütün çabuk gelmesi için annenin yanında olan kadın, pirinç haşlayıverir.

Kan uyuşmazlığı olan annenin ilk sütü çocukları zehirler, hastalanır sonra ölüverir (KK38). Annenin verdiği ilk süttten hastalanan bebekler vardır. Anne sütü vermeye devam edilmez.

Annesinin sütü gelmesi için tatlı yedirirsin, soğan da. Börölce yedirirler. Acı, ekşi, bunları yemeyeceksin. Öyle derdi kayınam, doğum ettim, bir hafta on gün sonra azıcık sütüm şey oldu mu börölce pişirirdi onu yedik. Pekmez içirirdi. Tatlı yedirirdi. Lokum, bisküvi yedirirdi. Leblebi yedirirdi. Gelsin gibisine (KK1).

Helva yedim ben, helva sütü arttırır diyorlar (KK2).

Üzüm hoşafı kaynatırlar, vişne. Üzüm hoşafı çocuğa bile üzümü kaynatın suyunu içirin, serum gibi gelir. Kuru üzüm hoşafı (KK3).

Sütü bol olsun diye börölce kurusu yedirilir (KK9).

Sütün çoğalması için tatlı yerine üzüm yenir, pekmez kaynatırız (KK10).

Sütü emzirirsen, su içersen gelir süt (KK10).

Helva ye, pırasa ye, kuru brlce ye süt yapıcı Şeyler (KK16).

Süt olması için yemiş yiyebilir, kayısı kompostoları yiyebilir (KK21).

Pekmez süt yapar (KK36).

Süt olsun diye tahin pekmez yedirirler (KK51).

YeŐillik yenilir, süt yapıcı (KK18).

Pırasa, Ğen süt olsun diye yenir (KK54).

Şimdiki doktorlara göre bol bol su içmek süt yapar (KK32).

Anne sütünün yetersiz gelmesi veya hiç anne sütü alamaması sonrası çare, mama hazırlamaktır. Şimdilerde eczaneden alınan hazır mamalarla çocuğun karnı doyurulur.

Kadının sütü çocuğu sıkıp ölünce başkası, doğan çocuğu emzirir, ölmesin diye (KK15).

znt sebep olur kesilmesine sütün (KK1).

Stm gelmeyince mama verilir (KK16).

Süt gelmeyince mamayla beslenilir (KK29).

Süt yetersiz gelince mama verilir, anne sütünü keser (KK17).

Annenin sütü gelmezse, Şekerli su verilir (KK38).

Sütü gelmeyince bebeğe pelte verilir (KK41).

Süt kesildiğinde pelte denir, nişasta ile Şeker yedilir. Şerbet içirilir (KK11).

Anne emziremediğinde, aile kabul ettikten sonra yeni doğum yapan biri emzirebilir. Emziren kişi olarak kardeşi, yengesi, eltisi veya aile içinden biri tercih edilir.

Annesinin yakınındaki doğum eden bir bayan varsa, için alıyorsa verirsin, için almıyorsa biberonla beslersin mamayla. En yakını emzirebilir (KK1).

Yeni doğum yapmış geline denedik emmedi (KK29).

Anne rahatsız olur, hasta olur hastanede yatar gelemeyecek, o zaman emdirenler olur (KK29).

Yeni iki üç günlük çocuğu bir emziriver dediler, o oğlanı emziriverdim (KK31).

Anasının sütü yetmeyince, nene vardı ona götürürdük emziriverir (KK26).

Anne ameliyata girince ben emziriverdim abimin çocuğunu (KK50).

Akrabası emdiriverir (KK29).

Sütkardeşler ile ilgili inanç ise birbirlerini ölene kadar kardeş olarak görmeleridir. Birbirlerini sevemez ve evlenmezler.

Bir tanıdıktan, bir akrabadan emer, sütkardeşi olurlar (KK11).

Akraba olan, komşusu sütü verebilir. Sütkardeşi olurlar evlendirilmez (KK48).

Sütkardeşi olanlar, kardeşleri de kardeş sayılır evlendirilmez (KK49).

Sütkardeşi yapalım dedik onun çocuğu benden emer, benim çocuğum onu emer. Birbirlerine sütkardeşim derler (KK26).

Kadın tekrar hamile kaldığında çocuğuna emzirmeyi bırakması gerekir. Çocuk anne sütünü emdikçe kusmaya başlar ve daha sonra hastalanır. Kadın bu çocuğun değişiminden hamile kaldığını fark edebilir. Çocuğun süttten soğuması içinse bazı yöntemler uygulanır. Koyu renkte ve acı olduğu için kakao tercih edilir.

İkinci çocuğa hamile olduğum ilk zamanlar emdirdiğim ilk çocuğum hasta olur, zehirlenir. Süttten kesilir (KK12).

Emen çocuğa süt dokunur diye süt kesilir (KK36).

Süttten kesilmesi için kakao sürülür. Çocuk da kara diye emmez (KK34).

Anne, sütünün gelmesini istemiyor ise bazı yöntemlere başvurur. Halk arasında “sütün çekilmesi” olarak adlandırılan bu duruma nane, tütün, sarımsak sık kullanılan malzemelerdir.

Sarımsak koyulur, kokusundan geriye çekilsin diye süt. Dövülür sarımsak bir beze konulur ve sarılır (KK91).

Süt kesilsin diye nane ve yaş tütün konulur. Acı acıyı keser derler (KK30).

Sütü kesilsin diye nanenin kokusuyla beraber küser (KK31).

Süt sağır da dökersen bir yere şeytan çalar derler. Oku da dök, besmele çek derler, ayakaltına dökülmez (KK36).

Sütanne olayı, başkasına bebeği emzirmek eskisi kadar yaygın değildir. Anne bunun yerine mama vermeye, doktor desteği almaya çalışır.

Süt ile kadının fiziksel durumu, ruhsal durumu arasında bir ilişki olduğu düşünülür. Yedikleri, içtikleri, hareketleri, sütün azalmasını ve artması konusunda etkilidir.

1.3.2. Çocuğun Beslenmesi

Toplumların sağlıklı gelecekleri için temel, sağlıklı yetişmiş çocuklardır. Çocukların sağlığı ve sağlıklı yetişkinler olabilmesi, anne karnından başlayarak sağlıklı bir ortamda büyümelerine bağlıdır. Okul öncesi dönem yaşamın en duyarlı dönemlerinden biridir. Bu dönemde içinde bulunulan çevre, alınan uyarılar, çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyal ve ruhsal yönden büyüme ve gelişiminde çok etkin rol oynar. Yeterli ve dengeli beslenme doğumdan ölüme kadar insan yaşamı boyunca yalnız fizyolojik gereksinimin giderilmesi için değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik gereksinimlerin giderilmesinde de önemli bir yer tutar (Merdol, 2008: 7).

Emzirme dönemi devam ederken besinleri de tanınması için anneler ek gıda olarak belirtilen bazı girişimlerde bulunur. Ya da bir süre sonra emmeyi bırakan bebeklerin beslenme için yapılanlar bu başlık altında bahsedilmektedir.

Kayınvalidem ilk suyunu içirir (KK8).

1,5 yaşına kadar süt verilir (KK9).

Mama verirken içine biraz zeytinyağı konulur (KK53).

İlk doğdu anne sütü yaramadı, biz mamaya başladık. Süt verdik (KK1).

Sütten muhallebi, pirinç unu hazırlanır (KK14).

Sıvıdan başlanır. Dişleri çıkmaya başlayınca ne bulursa yer. Eskiden gaz çıkarması bilinmez (KK16).

Çocuklarıma kırıklığı geçtikten sonra her şeyden tattırılır, bebeğe parmağımla dilini sürerler. Çevredekiler belirli yaşa kadar çoğu şeyi yemediği için (KK13).

Kırklı iken bile yemeklerin suyundan acı olmadı mı tattırırım çocuklar bilsin diye. Çorba türü yapıyoruz şimdi ıspanaktan, mercimekten meyve püresi gibi blenderden geçirip yediriyorduk (KK3).

Mama falan bilmeyiz (KK22).

Altı ay sonra yedek gıdalar veriyorduk mesela yemek suyu. Emiyordu ama veriyorduk. İneklerimiz olduğu için onun sütünü içiriyordum gece sütünü. Memeden ayırırken zor yaşadım (KK7).

Altıncı aydan sonra koyun sütünden fındanda yoğurt yapılır, iki günde bir yedirilir. Sebze çorbası yapılır bezelyeli, patatesli, sağanlı, havuçlu (KK18).

Altı aylık olunca yumurta vermeye, yoğurt vermeye durduk (KK1).

Yedi sekiz aylıkken çorba falan içirilir. Sütten kesildiğinde bizler ne yersek o da onu yer (KK9).

Ekmeği altı ay sonra az az (KK3).

Yemek sularından, yoğurt, süt yedirilir (KK11).

Çay bardağına günlük yoğurt mayalanır (KK16).

Yaşını geçince diğer her şeyden vermeye başladık. Gaz yapacak şeyler vermezsin (KK1).

Emmeyi bıraktıktan sonra ne bulduysa yedi (KK4).

Yaşından sonra her şeyi yer, özellikle çorbalar içirilir (KK17).

Doktor der dördüncü ay söyle, beşinci ay şöyle yedirdik seçici oldu, kız da tecrübe oluştu zamanı geldi yedirdim ayırt etmez (KK27).

İlk çocukta daha bilinçsiz yedirilmekte (KK13).

Oğlanda tecrübeliği olduğum için üç dört aylıkken karpuz suyu sıvılar verilmeye başlanır (KK23).

Artık katı gıdaları yemeye başladığı dönemde sakınılması gereken yiyecek içecekler vardır. Özellikle çocuğa alerji yapabilecek ürünler bilinmeli ve tüketilmemelidir. Anne de emzirmeye devam ettiği sürece hem kendi için hem de bebeği için yiyip içtiklerine dikkat etmelidir.

Anneden de gaz geçer anne yediğine dikkat eder (KK30).

Gaz yaptırılacak bir şey yedirilmez, kuru fasulye anne de çocukta (KK11).

Nohut yemeği, mercimek, soğan, gaz yapar (KK17).

Bir iki yumurta yedirilir, dokunmazsa devam edersin (KK54).

Hayvan sütü verilmez amel eder (KK49).

İnek sütü yasak (KK23).

Bal bir yaşına kadar yememeli (KK54).

Dört aylık sonra kahvaltılıklar ve çorbalar verilir. Nohut, mercimek gaz yapıcılar verilmez (KK33).

Altı aya kadar asitli içecekler içilmez. Acı yenmez (KK18).

Asitli içecekler verilmez. Meyve suyunu evde kendimiz yaparız (KK18).

Alerjisinin olup olmamasına dikkat edilir (KK54).

1.3.3. Doğum Ziyareti ve Armağanlar

Doğum hadisesinin ardından anne ve bebeğe ziyaretlerde bulunulur. Bunlar komşusu, arkadaşı, akrabası fark etmez ilk fırsatta bebeği görmeye gidilir.

Anneye doğum hediyesi olarak durumuna göre verilir. Ben bilezik aldım. Hepsinden de iyi kötü aldım. Kayınam bana bir kat giysi aldı (KK1).

Bebek için gelenlerden süt gelirdi, meyve suyu gelirdi. Veya bizim orada tatlı gelirdi. Nişasta helvası olurdu. Helva kararlardı. Tatlı yesin ki sütü olsun diye (KK7).

Hediyenin büyüğü küçüğü olmaz. On, on beş günlük iken süt getirilir, sonra gelmez (KK22).

Süt, bisküvi getirir geçmiş olsuna gelenler (KK25).

Süt, pelte getirilince bebek annesi o tabağa çerez koyar (KK29).

Hemen yakının olursa ya bir sütlaç yaparsın ya süt alırsın. Sonra hediyele gidersin (KK6).

Yeni doğum yapan kadın pelte yer derler (KK25).

Ziyaretler iki çeşitte olur. İlki geçmiş olsun, ikincisi bebeği görmek amaçlıdır. Uzaktan veya yakından akrabaları sevdikleri ziyaretlerine gelir. Gelen de eli boş gelmez. Ya anneye ya bebeğe ya da ikisine de hediye getirir.

Doğumun hemen ardından kısa süre içinde gelmekteki amaç, geçmiş olsuna gelmektir. Bebek görmeye bebeğin kırkı çıktıktan sonra veya doğumdan aylar sonra gelinebilir.

Babanın arzusu var ise doğum sonrası anneye hediye alabilir. Bazı ailelerde aile büyükleri de yeni anneye altın bilezik gibi armağanlar verdiği görülür.

Akrabalarında komşularına kadar herkesten, yeni anneye gelen armağan başında süt yapıcı yiyecek ve içecekler gelir.

Kolonya, lokum tutulur. Evde ne ikramlık varsa (KK3).

Doğum yapan kadın, gelene lokum tutar, çay, kahve pişirir. Temizliği her işi o yapar (KK9).

Kadın doğum yaptıktan sonra akrabaları, komşuları ve yakınları tarafından ziyaret edilir. Bu ziyaret, hem soya ve sülâleye yeni bir üye kazandıran annenin hem de ilerde toplum içerisinde yerini alacak olan çocuğun kutlanması amacıyla yapılır. Komşuluk ilişkilerinin pekiştirilmesinde, şu ya da bu nedenlerle gevşemiş olan bağların yeni baştan sağlamlştırılmasına da imkan veren bu kutlama ziyareti “bebek görmeye gitme adıyla” anılmaktadır. Anneyi ziyaret ederek yeni doğmuş çocuğu görme, doğumun ilk üç gününden başlayıp kırkıncı gününe kadar uzamaktadır (Kahraman, 2010: 15).

Bebeğin ihtiyaçlarının tamamlanabilmesi için para hediye olarak verilir, anneye. Bebeğin dedeleri, babaannesi, ananesi ise birer altın takarak ilk hediyesini verirler.

İlk önce geçmiş olsuna gelinir, kırkın çıktıktan sonra bebek için gelirler (KK18).

Normal misafir gibi ağırlanır bebeği görmeye gelenlere. Lohusalı kadının yanına geçmiş olsuna gelir, bebek başına gelir. Aynı ikramların varsa hazırlarsın yoksa hoş geldin hoş bulduk. “Bebeğim yaşı uzun olsun, Sağ ol” böyle. Lokum , bisküvi ikram ediliyor (KK1).

Kayınnam çocuklara bilezik taktı kızlara, oğlana altın taktı. Salıncağını aldı, kundaklarını aldı. Kendi annem de altın taktı (KK1).

Ninesi dedesi büyük bir şey getirir, konu komşusu ise başka (KK30).

Çok yakınınsa altın getirir, yakın değilse takım falan getirir (KK20).

Çocuk için para getirirler. Evvel altın yok (KK11).

İlk zamanlar geçmiş olsuna diye gelenler kadınlar olur. Gelen kadın hem anneyi hem çocuğu düşünerek yiyecek hazırlar ve anne emziremiyorsa ona göre hediye getirir.

Muhallebi götürülür. Örgü bilen varsa bir şey örer getirir (KK26).

Bebek için dışarıdan gelen hediyelerin en başında zıbın takımı olur. Birkaç aylıkken gelenler ise erkekse pantolon takımı, kızsaa elbise takımları getirir.

Bebek giysisi getirirler (KK10).

Bebek bezi, bebek şampuanı getiren olur (KK55).

Büyük çocuğa da hediye getirilir, yerinmesin diye (KK54).

Benim oğlana kimi bisiklet aldı, kimi araba aldı (KK1).

Eli boş gelmeyen misafir güzelce ağırlanır. Çoğunlukla lokum başta olmak üzere tatlı olan yiyecek içecek ikram edilir.

Bebek başına baklava alınır, gelene verilir (KK17).

Eve çocuk oldu diye çerez alınır. Çerez karıştırılır, her gelene giderken çerezden verilir (KK15).

Lokum kolonya tutulur (KK30).

Çikolata verilir gelene (KK32).

Gelen misafire çikolata verilir (KK33).

Eve veya hastaneye gelen aile yakınları eli boş gelmez, kız ve erkek çocuğa göre hediyesini alır. Doğum yapan anneye de aile büyükleri altın gibi bir armağan da bulunduğu görülür. Yakınlık derecesine bakılmaksızın armağan getirmek yörede adettir. Bu armağanlarda anne ve bebeğe yararı olacak bir yiyecek olmasına da dikkat edilir. Gelenler, anne ve bebek için iyi dileklerde bulunur.

1.3.4. Göbek Bağı

Göbek kordonu, bebeğin hayat bağıdır. Doğuma kadar, anne ile arasındaki en büyük bağı sağlayan odur.

Göbek bağı, hem sondan, hem de çocuktan bir parça sayıldığına göre, aşağı yukarı son için gösterilen saygı ve dikkat ondan da esirgenmez; atılmaması, hayvanlara yedirilmemesi gerektir (Boratav, 2015: 174).

Düşen göbek neredeyse tüm aileler için çok kıymetlidir. Kendi anne babaları gibi göbeği gömmeyi düşünürler. Nereye gömüleceği de seçmek önemlidir. Genellikle cami, okul veya eve yakın bir noktadır. Gömecek olan kişi de ailenin yakını veya sevdiği biri tercih edilir. Gömmeden hemen önce de gömecek olan her kimse, göbeğin sahibi olan bebek için dileklerde bulunur. Özellikle bu dilekleri, gelecekte yapacağı işler veya mesleği üzerine olur.

Yapılan dileklerin gerçekleşip gerçekleşmediğini sorduğumuzda kaynak kişilerimiz evet gerçekten okudu ve bir mesleği var, camiye gömdüğümüzden sanırım namazını, orucunu kaçırmaz, eve gömüldüğü için çocuğum pek gezmeyi sevmez, evcimendir gibi cevaplar aldık.

Göbek bağının düşmesi, doğumdan yaklaşık bir hafta içerisinde gerçekleşir. Göbeğin daha çabuk düşebilmesi için anne, bebeğe zeytinyağı sürer.

Göbeği kendiliğinden düşerse düşer bir hafta düşmezse doktor verirse krem sürersen doktor vermezse iyi zeytinyağ ile yağlarsın kararır, düşer durur (KK1).

Göbek kendi düşüyor (KK2).

Çantamızda duruyor hala (KK2).

Kız çocukları ile erkek çocuklarını göbeklerinin gömüldüğü yerler arasında farklılıklar görülür. Doğan kız çocuğunun göbeğini genelde evin yakınlarına, mutfığa gömmeyi tercih ederler. Evin içine veya süpürgeye gömülmesinin sebebini sorduğumuzda evcimen olmasının, evinin temiz tutmasının ve ev işlerinde hamarat olmasının istenilmesi olarak açıklamışlardır. Mutfığa, un çuvalına veya hamurun yoğrulduğu kapta saklamanın sebebini sorduğumuzda yemekleri bilen, güzel ekmekler yapan bir ev hanımı olabilmesi için yaptıklarını söylediler. Köyde yaşayanlar da çocuklarının hayvanlara bakmaya devam etmesini istedikleri için havyan damına gömdüklerini söylemişlerdir.

Evin içine gömdük köydeydi (KK4).

Göbeğin birini büyük kızıminkini benim iki oda vardı. İç oda bir dış oda. Dış odada duvarın kovuğuna sokuverdim onu. Bu dedim evcimen olsun dedim mutfığın duvarının kovuğuna soktum orada kaldı. O evden çıkmazdı bak. Ufak kızınıkini kitabın arasına koydum. O şimdi kendisi hemşire çalışıyor (KK6).

Evvel kızların göbeği sandığa bağlanır çeyiz yapsın diye (KK26).

Evcimen olsun diye mutfığa gömülür (KK24).

Hünerli olsun diye ev içlerine konur (KK36).

Kızın göbek bağı itenin içine bir bez içinde atılır, sonra alınır. Ekmeği güzel yapsın diye (KK43).

Öküz damına gömülür (KK40).

Mala, ineklere iyi baksın diye ineklerin yanına koyulur (KK36).

Süpürgeye bağlanır, süpürgesi temiz olsun diye (KK36).

Oğlan çocuğu olanlar ise çiftçilik yapmaya devam etsin, bağlarına güzel bakabilsin için göbeğini bağlarda kullanılan tarım aracı pullağa gömdüğü de görülür.

Kızım yok dedim oğlanınıkini süpürgeye bağladım (KK40).

Göbeği, rençber olsun diye pulluğun sapına bağlanır (KK49).

Oğlanınki pulluğun dibine bağlanılır (KK43).

Kızın göbeği sandıkta durar hala (KK29).

Göbekleri hala çekmede durar (KK44).

Görüldüğü üzere bazı aileler de gömmek yerine hala saklamayı tercih etmişlerdir. Nadir de olsa bazı aileler taşınma, kaybolma vs. çeşitli sebeplerden dolayı göbeği ne saklayabilmiş ne de gömebilmiştir. İnanmamaktan kaynaklı olarak düştükten hemen sonra göbeğini atıvermiştir.

Göbek bağıni ister camiye at ister okula at isterse evin göbeğine göm. Ben hep camiye attım, okula attım (KK1).

Göbek bağıni kimi hastaneye kimi camiye kimi okula gömüyor, biz de gömmüştür bir yerlere. Ben büyükte okula gömmüştüm sanırım. O okudu çalışıyor hatta. Devlet memuru olarak değil şans gülmedi mi gülmüyor ne kadar çabalasan da (KK3).

Abimler okula gömdü, okusun diye (KK2).

Bazı camiye attık, bazı okullara attık göbek bağıni (KK5).

Göbeği okullara birini sanırım camiye hatırlıyorum. Kazdılar koydular. Okusun diye. Eski görenek bu yıllardan beri vardır. Nereye hocamı camiye, nereye konursa o çocuk odur derler ya. Biz de o inanç gibi bir şey inanç değil de (KK7).

Oğlanınki okula gömdürdük okumadı. Kızlarınkini atıverdim gitti onlar okudu (KK9).

Kızınki öğretmen olsun diye okula gömeriz (KK23).

Oğlanı hastaneye kızın Sağlık ocağına gömülür doktor olsunlar diye. Ağabeyim hastaneye gömerken dua et, “yeğenim buraya meslek sahibi olarak doktor olarak gelsin” diye (KK37).

Pamukkale üniversitesi tıp fakültesine gömüldü, şimdi tıp fakültesi okumak istiyor (KK28).

Göbeğini İstanbul Üniversitesine gönderdik (KK50).

Alaşehir Pazar Camisinin avlusuna gömülür (KK8).

Kuran Kerimin içine konulur (KK36).

Göbek, Kuranı Kerim içinde saklanır. (KK13).

Göbekleri ağacın dibine gömülür (KK19).

Babası futbol sahasına gömer (KK23).

Göbeğini saklayanlar, yıllar sonra çocuğu baba olduğunda torunlarına göstermek niyetiyle saklamış olduğunu dile getirirler.

Torunlarıma bak bu babanızın göbek bağı demek için saklanır (KK33).

Göbek, evden eve taşınıp dururken kayıp olur (KK14).

Göbek kordonu saklanması gerekiymiş daha sonra onlar hastalıklarda kullanılabilir (KK20).

Göbek bağı eskiden de günümüzde de ehemmiyetle saklandığını öğrenilmiştir. Saklanması ve korunması konusundaki hassasiyetin devam edeceği söylenilmektedir.

1.3.5. Yıkama

Doğumdan sonra göbeği kesilen çocuk bir an önce yıkanılır. Pisliğinden arındırılır. Bebeği ellerinin arasına alan kişi tecrübeli ve eli çabuk biri olmalıdır. Bebeği incitmeden hem yıkamayı hem kundaklamayı becerebilmelidir. İlk yıkamayı ve kundaklamayı ebe yaptıktan sonra anne kendini toparlayana kadar yanında kim varsa gerçekleştirir. Bebeğin göbeği kordonu düştükten sonra anne de rahatça bebeği yıkar ve kundaklar.

Göbek bağı düşene kadar yıkanmaz, silinir çocuk bir hafta on gün (KK11).

Göbek bağı yedi günde düşmez. Altı yedi günde düştükten sonra yıkama oldu (KK7).

Göbek bağı düştükten sonra haftada bir banyo yapar (KK18).

İki üç gün sonra göbeğine dokundurmadan yıkanılır (KK20).

Ben tek başıma yapmadım kayınnamın yardımı ile yaptım (KK1).

Kayınnamla elimle yıkadık çocukları (KK4).

Kendimiz yıkadık çocukları. Şimdikiler korkusundan ellemiyor bile (KK5).

Kırkı çıkasıya anam yıkar (KK10).

İkinci çocuk saçların arası birleşik ve kanlı, sadece silinik. Ebelere göre çocuk birkaç gün yıkanmamalıdır, tıp dilinde bir kelime söyleyerek o doğumdan sonra ona yararı olurmuş dediler. (KK13).

Sırtüstü tutuyoruz, ilkini annem yıkadı sonra kaynanam geldi o yıkadı (KK2).

Suyun sıcaklığını dirseğinle kontrol edilir (KK13).

Leğen koyuyorduk, içine yumuşak bir şeyler. Önce kafasını yıkarsın. Elinin üstünde durur, kulağına su kaçırmadan. Birisi suyunu döküverirse döker yoksa bir elimle döker yıkardık. Şimdi küvette yıkıyor (KK3).

Leğene bir battaniyesi, kirli çamaşırı konulur, çocuk üzerine yatırılır, yıkanır. Başı yıkayacağım zaman sol kolun üstüne alınır (KK13).

Bebeği sağ kolun üstüne alırsın sol elinle başından yıkayarak sabunlayıp durlayıp çıkarsın, leğende (KK1).

Sol kolumun üstüne ters çevirmiş şekilde çocuk alınır. Önce su dökülür boynundan, vücudu ıslandıktan sonra şampuan sürüp elimle yumuşak yumuşak ya da süngerle ovulur (KK13).

Çocuğu yıkayacağımız zaman eltinin oraya giderdim, sobayı yakardık. Sarar sarmalardım (KK6).

Çocuğu altını bir bakıra ılık su hazırlanır, temiz bez beyaz, tülbent eskisi olur; yumuşak. Onu sabunlanır silinir, ardından duru su ile silinir (KK9).

Banyo filesi kullanarak yıkanır (KK12).

Eskiler duru su ve sabun kullanarak çocuğu bir eliyle tutarak yıkarlardı. Günümüzdeki anneler ise yıkama için birçok imkana sahiptir. Bakım ürünleri, saç için ayrı bedeni için ayrı, kulağı ya da gözü için birbirinden ayrı ürünler kullanırlar. Banyo ettirdikleri yer de değişiklik gösterir. Çocuğun kendi banyo küveti olur. Anne küvetinde ve banyo filesi üzerinde bebeğini rahatlıkla yıkar.

Bebeğin yıkanma nedenlerinden biri de altını temizlemektir. Bebeği temizlemek içinde su hazırlanır evde bulunan temiz ve genellikle açık renk bezler kullanılır. Günümüzde ise steril bezler, ıslak mendiller veya çeşitli ürünler ile bebek temizlenir. Sürekli yıkama ve kurulama ihtiyacı durulmaz. O Kullanılan ürünler,

bezler bir daha kullanılmazken bundan yirmi otuz yıl önce ve daha önce anne olanlar bebeği temizledikleri bezleri elleriyle yıkar durular ve bir süre daha kullanmaya devam eder.

89 da bez kullanmak lüks (KK33).

Islak mendik bizim zamanımızda yok. Leğende ılık su ile siler, sonra bezle kurulanır (KK15).

Mersini kurutur, koyar, mis gibi kokarlar (KK40).

1.3.6. Kundaklanma

Güncel Türkçe Sözlük'e göre kundak, "Yeni doğmuş çocuğu ilk aylarda sıkıca sarıp sarmalamaya yarayan geniş bez" <https://sozluk.gov.tr> (14.08.2019).

"Kundaklamak", halk arasında bazen "belemek" şeklinde söylenilmektedir. Kundaklamayı veya belemeyi; kadının annesi, kayınvalidesi, ebe, doğum yaptıran doğum yaptıran her kimse ilk gün o gerçekleştirir.

Kırk gün belenir. Şimdiki gibi alt üst giydirilmez (KK19).

Yarım kundak yapılıır kırkı çıkasıya (KK14).

İki ay belenir (KK15).

Evveli kundağı çok sarıyorduk. Kırkı çıkasıya üç dört defa kundaklardık. Şimdi kundaklatmıyorlar (KK3).

Bebeğin kundağı evde bulunan temiz malzemelerden yapılıır. Bazı aileler ise çarşı pazardan özel olarak alır veya birilerine diktirir.

Sandıkta gecelik pazenlerden kundak diktirilir (KK9).

Kendimiz bir bezden kundak yaptık. Altına bir naylon koyardık. Onun üstüne bir bez, bezin üstüne kare bir şey sarardık. Kız çocuğunun arasında çatısı birleşik olmasın diye doğum yapması zor olur diye dört kat yumuşaklarından bir bez konulurdu. Bacaklarını düzgün uzat derlerdi. Belini sıcak tutsun diye güzel pekişsin diye bir şey koyardık (KK6).

Kollarını düzeltirsin, ayaklarını düzeltirsin, çokta sıkılmazsın öyle saracaksın (KK1).

Ok gibi çocuğun ayağı düzeltilir. Bir sağa bir sola geçirilip, arkada bağlanır. Elleri içine atılır, dışarı çıkarılır. Kafasına şapka giydirilir. Tülbent çektirilir (KK9).

Üstünü giydirilip sonra belenir. Şimdi belenememekte. Eskiden daha iyi. Belendiği için beli tutulduğunda acımaz. Şimdi kollarından tutulduğunda acır (KK15).

İlk çocukta yüzünü çizmesin diye hep içine katarak kundaklanır. O zamanlarda eldiven yok (KK15).

Önce zıbın giydirilir. Beli sarılır. Kol bezleri sarılır, altı kundaklanır, üçgen kundağı olur ve iğnelenir (KK19).

Kolları bağlı kundaklarsak rahat uyur, normal de kolları dışarıda olur. Bacakları eli ayağı düzgün olsun diye (KK16).

Geceleri içinde gündüzleri dışında bırakırız kolunu ama her zaman değil kundaklarken (KK23).

Çocuğun organları incitmeden kundaklamayı dikkatlice yapmak gerekir. Kız çocuklarında ilerde bir sorun yaşamaması için kundaklama esnasında bacak arasına ayrıca bezler konulur. Uyku zamanında kollarını serbest bırakırlar. Kundaklama bittikten sonra güzelce sarılırsa da çocuğun beliyle veya omzuyla ilgili problem yaşanmaz.

Bir tülbentle başı sarılır, başı düzgün olsun diye (KK37).

Kolu kırılır, kolundan tutar çıkarırlar ve ayakları düz olsun diye belenir (KK48).

Daha rahat uyusun diye kundaklanır (KK50).

Beli kaymasın diye sarılır beli (KK26).

Güzelde belendikçe bel ağrısı olmaz. Omuzları düşük olmaz (KK21).

Sırtta alınır, belenir ufakken. Altı aylık olursa bacaklarını ayırır peştimale sarılır (KK9).

Kundak yapılmaz tulum kullanılır (KK28).

Başının ve özellikle kulağının güzel olması için çocuğun başı sarıp kundaklanır. Annenin işi varsa veya dışarı çıkacaksa çocuğu kundaklayıp sırtına alır. Kundaklanma şekline ve süresine dikkat edilmelidir.

1.3.7. Tuzlama

Alaşehir'de tuzlamanın yapılma zamanı bebeğin doğduğu günden itibaren kırk günlük oluncaya kadar yapılan bir uygulamadır. Kimi aileler bebeği doğduğu gün dahil olmak üzere defalarca tuzladıklarını belirtirken, kimi aileler sadece bir kez yaptığını belirtmiştir.

Kırkı çıkasıya kadar yaparlar, çocuğun ilerde pişmemesi için, bacakları şey olmaması için, ağızları kokmaması için (KK7).

Tuzlama yapmasındaki sebep ise ter kokmasını, pişik olmasını engellemektir. Eğer yetişkin olduğunda teri kokarsa veya sık sık pişik olursa kişi için bunu tuzlamamışlar ya da az tuzlamışlar diye konuşulur.

Kaynak kişiler neredeyse hepsi zamanında çocuklarına tuzlama yapmış ve torunlarına da yapmaya devam ediyorlar.

Tuzlamayı battaniyesini açarsın, biraz süt biraz su bir tuz atarsın içine balın varsa bal katarsın, yatırırın çocuğu güzel onu sıvarsın. Hastaneden geldiği günde olabilir. İki günlük de olabilir. Üç günlükte olabilir. Ne kadar evvel yaparsan o kadar iyi olur. Hastane çıkışına bakar. Evde olursan hemen ertesi gün tuzlarlar. On beş yirmi dakika bekler de çocuğun isteğine bağlı. Onun huysuzluğuna bağlı (KK1).

Kırkı çıkana kadar iki üç kez az az suyuna tuz atarım (KK3).

Her banyosuna biraz tuz atarız (KK10).

Ara sıra banyo ettirdikçe tuzladık (KK4).

Evel tuzladık. Ondan sonra yıkadık. Doğduğu gün bir hapaz tuz atardık iyice pişsin bunlar diye (KK5).

Şampuanla yıkanır daha sonra tuzlu su yapılır (KK11).

Bir, bir buçuk, iki yaşına kadar tuzlu su yapılır. Ter kokmasın diye (KK11).

Özellikle kol altı, göğüs altlarına tuzlama yaparız. Yedi sekiz ay yapılır (KK13).

Düşünce de tuzlama yapılır (KK20).

Çocuk yıkanık çarşafın içine alınır tuzla her yakasını tuzların göze kaçırmadan (KK21).

Doğumdan sonra çocuğu banyo ettiriyorlar hemen. O zamanlar tuzlanırdı. Halen bak benim eltinin çocuğu ağustos ayında doğdu. O çocuk tuzlamadan öldü. Top gibi bir kız çocuğu doğdu. Bir ninemiz vardı, ninemiz aldı aldı tuzu böyle ağustosun sıcaklığında. Tuzu ağzının içlerine bile sürmüş. Tazecik o tuz ne yapar çocuğu? Sabaha kadar öldü kaldı çocuk. Bilmiyorum ondan mıdır? Biz şüphelendik tuzdan öldü. Sabahına ağzından anası köpük geliyor gibi görmüş (KK6).

Görüldüğü üzere tuzlama işlemi yapılırken ve yapıldıktan sonra dikkat edilmelidir. Çocuk gözlem altında tutulmalı hatta miktarına ve süresine ayrıca özen gösterilmelidir. Kaynak kişimizin anlattıklarında göre uzun süre tuzlama bir bebeğin hayatını kaybetmesine bile yol açabilmektedir.

İlk gün onu neden öyle tuzlarlarmış çünkü cahiller eski kır ebeleri teni kokmasın diye. Halbuki yalan yalan. Biz torunları hiç tuzlamadık. Büyük kızın kızına babaannesi işkembeye yatırmış, onu duydum ben çocuk on beş günlük iken. Çok güzel geliyordu. Onların adeti bir değişikmiş. Çocuk hastalandı sonra. O güzel gelişmeyi kaybetti (KK6).

Tuzlama işlemini yapmayan kaynak kişimiz ise inanmadığını belirtmekle kalmaz ülkedeki farklı bölgelerde de tuzlama adı altında uygulamalar olduğunu bizlere belirtir.

Tuzlamayı halk geleneği, çocuğun teri, nefesi kokmasın diye önceden alınmış bir “sağlık” tedbiri diye niteliyor, ama bunun büyüklük bir işlem olduğunda şüphe yok (Boratav, 2015: 175).

1.3.8. Ballama

Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde. <https://sozluk.gov.tr> (14.08.2019).

Bin bir çeşit çiçekten toplanarak meydana gelen, balın bebek bedenine de faydası olacağını düşünen büyükler ballama işlemini yapmışlardır.

Bal bulamayan aileler ise üzüm memleketi olan Alaşehir’de her evde mutlaka olan pekmezi de çocukların bedenlerine sürer.

Kimi bal sürüyormuş, vitaminliymiş, iyiymiş (KK6).

Ballama sadece iki kere yapılır (KK14).

Göğüs arasına ve arkasına bal sürer bir saat bekler, kıpkırmızı olunca ağlar emzir, durula (KK21).

Bazı çocuk ister balladın mı hoşuna gider, ağzına da ver emziğini, yatsın battaniyenin içinde yarım saate. Kurudu mu sabunlar, durlarsın. Benim bunlarda pişik mişik olmaz (KK1).

Çam kabuğu katılır, pekmez, tuz kaynatılır, ona yatırılır çocuk bir iki saat sonra yıkanır (KK36).

Ardıç kabuğu bulunur, çekilir, döver, bala yatırılır sonra çocuğa (KK9).

Bal pekmez tarçın karabiber 40 çeşit baharatlı bir şey vardır, onu kaynatır çocuğun her tarafına sürersin (KK31).

Tuz, bal, bal yoksa pekmez eskiden çamların kabuğunu döver onun içine karıştırır. Her tarafına sıvanır (KK40).

Tuzladıktan sonra kırkının içinde köpük helvaya yatırılır, üç saat sonra durlar yıkanır (KK36).

Ballama, sadece ballamanın yapıldığı zamanlarda vardır. Tuzlamadan hemen ardından da uygulandığı görülür.

İki üç sefer ballı tuz yaparız (KK3).

Balla tuzlamayı kayınvalidem hep yapıyordu. Ben elleyemiyordum zaten ufak olduğu için. Korkuyordum (KK7).

Ballama yaptık kulaklarına kafasına kadar, iki üç saat durar sonra yıkanır, balın yapılması nedeni bütün hastalık, kızıl, kızamık ne varsa onları çeker (KK10).

Balla tuzu ısıtırlar sobanın üzerinde. Ilık olunca sürerler, kırmızı ipekli bir şeye sararlar (KK15).

Küçük kız da sadece tuzlama yapıldığı için o ballama olmadığından teri korkar (KK17).

Balla tuzlamak hiç iyi fikir değil (KK23).

Yıkamasını kayınvalidemgil kız çocuğu bir gün önce eksikli olur diye ,kırk tane taş oldu kırmızı bezle sardılar. Balla tuzu ektiler. Ağızlarına kokmaması için, her yeri (KK7).

1.3.9. Ad Verme

Ad, “insanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanı sıra büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten bir simge”dir (Örnek 1973: 2). Onun için, yeni doğan bir çocuğa gelişigüzel bir ad konulmaz; adın taşıdığı, karşıladığı yada içerdiği anlamın çocuğun karakterini, kişiliğini, geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını damgalayacak, biçimlendirecek simgesel bir öz taşımasına özen gösterilir (Örnek, 1975: 103).

Doğan kız çocuğuna kayınvalidenin adı, doğan oğlana ise kayınbabanın adı uygun görülür. Ve bu gelenek haline gelen ad verme hala devam eder. Bazı ailelerde ölen bir akrabanın adların verildiği de görülür. Bebeğe isim konulurken de kayınvalide ve kayınbaba olmak üzere büyüklerin fikri alınır.

Geleneklerin etkisiyle ve vefa duygusuyla ölmüş büyüklerin adlarını çocuklara koyma halkımız arasında oldukça yaygındır. Bu türden adlar “ölenlerin adlarının yerde kalmaması; onları hatırdan çıkarmama, yaşatma, saygı ve sevgiyle anma” amacıyla konulmaktadır (Örnek 1975: 107).

İlki kızdı kayınnamın adı. Oğlanın adını adam verdi (KK4).

Kız olursa ilk çocuğum direk Fatma idi. Kayınvalidenin adı (KK7).

Oğlan olunca kayınbabanın adı verileceği bellidir. Kız olunca kayınnanın adı koyulacağı belli (KK9).

Kaynatanın adı verilir, kaynanamın babasının adı (KK21).

Babaannenin adı olur (KK20).

Kayınbabam vefat etiği için bu oğlan olur belki denilir, adı konulur denilir (KK24).

Karnına düştüğü an dede babaanne adı muhakkak konur, şimdi ise artist adları bile konur (KK27).

Amcasının adı verilir (KK12).

Doğumdan sonraki birkaç gün içinde karar verilir. Hem bizim hem de dedesinin babaannesinin kararıyla (KK23).

Ölen bir büyüğün, büyük amcanın falan adı konulur (KK43).

Ölmüş bir akrabanın adı verilir (KK50).

Sonrakini de amcası varmış vefat etmiş onu da öyle koyduk. Doğmadan koymuştuk adı (KK3).

Yasemini ben kendim seçtim, ölen rahmetli Hatice kızımı kayınnam koydu, kızı ölmüş onun adını koyduk (KK1).

Türk toplumunda ad vermede en etkili faktörlerden biri de dindir. Dini temayüllerin etkisiyle, Tanrı'nın ad ve sıfatlarına genelde "abd : kul" sözcüğü eklenerek oluşturulan isimler, Hz.Muhammed'in ad ve sıfatları, diğer peygamberlerin, dört halifenin, Hz.Muhammed'in ashap ve akrabalarının, bazı evliyaların adları çocuklara verilir.¹

İslam dininde yeri olmamasına rağmen, çocuklarının olmasını yatırlara, ziyaret yerlerine, ulu ve mübarek kişilerin himmetine bağlayan anne ve b.abalar manevi bir borç olarak çocuklarına bunların adlarını veya Satı, Satılmış, Adak, Kurban, Nezir gibi adları verirler, böylece yatırların çocuklarını koruyacaklarına inanırlar.²

¹ M.Zeki Dalboy, "Konya'da Adlarla İlgili Gelenek ve İnanmalar", Türk Folklor Araştırmaları, Mart 1956, Yıl 7, C.4, S.80, s.2280 ; Örnek, Türk Halkbilimi, s. i 5i -152; Ali Rıza Önder, "Hınıs'ta İnsan İsimleri", Türk Folklor Araştırmaları, Nisan 1954, Yıl 6, C.3, S.69, s. 1099.

² Cemil Cahit Güzelbey, "Gaziantep Tıbbi Folklorundan Yapraklar", Halk Kültürü 1984/1, (Yayına Hazırlayan: Sabri Koz), İstanbul, 1984, s. 530; Hikmet Tanyu, Türklerde Taşla İlgili İnançlar, Ankara, 1968, s .83-84; Araz, Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği, s. 105 ; Akalın, "Türk Kişi Adlarının Kaynakları", s. 14; Abdullah Kılıç, "Isparta Yöresi Halk İnançları", www.kultur.gov.tr.belgeno:20088.s.11.

Ad koyma konusunda hassas olan aileler özellikle dini bir şahsiyetin isminin ya da Kuran'da geçen bir ismin olmasını ister. Dini Kaynak kişilerimizden biri rüyasında çocuğunun adını duymuş olduğunu söyler ve o adı koyar.

Eşim dini bir isim koymak ister (KK13).

İsimleri elti koyar. Kuranda geçsini anlamı da güzel olsun istenir. Evde bilgisayar yoktu, elim anlamına bakar, sonra karar verilir (KK18).

Ramazan ayında doğduğu için Ramazan konulur (KK41).

Bazılarının rüyasına gelir, şu ismi koy diye (KK17).

Kimi rüyasında görür adı (KK38).

Anne ve baba bebeğin adına, kendi isteğine göre isim verir. Kimisi sevdiği futbolcunun adını kimi değer verdiği bir arkadaşının adını ya da modern diye gösterilen adlardan birini koyar.

İstedğin zaman, doğmadan da verebilirsin. Aklına geliyor değil mi mesela? Ben çocuğumun adını Hatice koyacağım doğdu ünlersin bir hocayı. Ezanla üç kez. Bizim belli idi. Oğlumun adını İbrahim koymak istemedim kaynımın çocuğu vardı. Ben o koydu biz koymayalım dedim kayına o içgüveyli o bizim torun değil ki dedi. Bu benim torunum dedi. O İbrahim olacak dedi ben Murat olacak dedim, iyi olsun dedik kaldı (KK1).

Biz kızın adını bir gün önce akşam konuştuk. Ne olsun bu olsun dedik. İki üç isim vardı zaten (KK2).

Adların çoğunu üç gün sonra falan eşim verdi. İlk çocuk rahmetli oldu amcamın çocuğunun adını verdik. İlk doğanı babamın adını koydu ölene. Geri kalana aklımıza geleni koyduk. İkinciye Ümit koyacaktık Ümidiye'ye çeviriverdik. Ümit oğlan adı deyiverdiler. Diğer Perşembe günü oldu onu Perihan koyduk (KK5).

İsimleri Salı gün doğdu büyük kız ben dedim ki adını Saliha vereceğim. Karışan çok oluyor. Saliha neymiş dediler. Hafize koyalım dediler. Akrabalardan biri dedi. Küçük kızın adını kayınvalidenin adını koyduk (KK6).

Diğer kız on gün atsız durdu. Eşim Turgutlu'da çalışıyordu. Ad bulamadık. Fatma'ya göre Funda olsun, o olmadı şu derken. Kahvede televizyon izliyor. Hazal

diye bir dizi vardı. Cansu'yu da görüncem eşime Cihan'a yakın olsun diye Cansu koydu. Eğer ilk sürpriz olmayıp erkek olsaydı. Direk kayınbabanın adı (KK7).

Adı buraya geldik bir haftalık süreçte adı konuldu. Eşim ilk çocuğumun ismini o koymayı tercih etti. İkinci çocuk olursa benim koymamı istedi (KK8).

Benim küçük çocuk isimsiz durdu 15 gün. Kararsız kaldılar kimi şunu koyalım kimi bunu koyalım. En sonunda koydular. Hakan koyduk onu da amcası koydu. Topçu Hakan şükür vardı ya onu çok seviyordu. Oğlu olmadığı için. Hakan dedi kaldı (KK3).

Sevdiği bir arkadaşının adı verir eşim (KK10).

Bir ay olur, kırkı çıkar, isimleri beğenmediklerinden bir türlü konulmaz (KK15).

Küçüğe uzman çavuşunun adını koyar (KK16).

Doğumdan önce isimleri belirlenir (KK19).

Nehir, Irmak isimleri meşhur olduğu zamanlardı, biz Irmak ismini tercih ettik. (KK20).

Merve, Meltem, Mehtap arasında karar kıldık (KK22).

Eşim müzik öğretmeni olduğu için adını Beste koyar ben de Gül'ü ekledim (KK28).

Kağıtlara yazıp içinden çektik. Öyle ismine karar verdik

Okuduğum romandan sevdiğim bir karakter ismi konulur (KK55).

Ebeler adını koyar (KK26).

Kazak Türkleri çocuğun doğumunun üzerinden bir hafta geçmeden çocuğa ad koyarlardı. Bunun için ise ağzı dualı birini seçer, ya da uzaktan gelmiş hatırlı bir misafire rica ederlerdi. Böylece bu kişi çocuğu kucağına alıp ezan okuyup ardından da üç kez sağ kulağına adını söylerdi buna ad koyma toyu adını veren Kazaklar adın çocuğa hayırlı uğurlu olmasını dilerler (İsmailov, 2002: 182).

Ailenin koyacağı isim bir tören sonucu gerçekleşir. Ad verme işlemini genellikle hoca gerçekleştirir. Hocanın yerine dede, amca gibi büyüklerden biri

kulağına adını okuyabilir. Çocuğun kulağına okuyan kişiye de hediye hazırlandığı görülür.

Büyüklerden namaz kılan kişilerden biri kulağına söyler (KK91).

Hastanede okunur adı (KK36).

Bir kulağına ezan bir kulağına sela okunur (KK36).

Senin adın Hasan Emin, Senin adın Hasan Emin üç defa söyler, çocuk gülümser (KK23).

Aileden biri okuyabilir (KK24).

İlk defa bir büyüğün kucağına verilir, abdestli, çocuğun adını koyar (KK21).

Oğlanı dedesi okur, bunun adı “Mehmet bunun adı Mehmet” adıyla yaşasın diye üç kere okur (KK22).

Dedesi kulağına okur (KK11).

Dedesi koyar adını, son çocuğu amcası koyar (KK11).

Hastanedeyken eşim abdest alıp adını okur (KK13).

Adını babası kulağına söyledi. Önce kamet getirirsin. Sonra ezan okursun. Sonra üç defa kulağına bağırsın (KK5).

Annem yaptı kulağına üfleme. Hoca falan çağırmadık (KK2).

Beyim ünlemiştir kulağına ya da beyim. Namazı kıları abdesti alır (KK3).

Dayımlar gelince yemek yenilir, çocuğu alır, ezan okur kibleye doğru dönerek, ismini üç kere okur (KK19).

Hoca çağırdık. Köyümüzün hocası okuyor (KK7).

Hocaya havlu, çorap, mendil koyar bir paket hazırlarız. Çocukların adını okuttuktan sonra (KK51).

Çocuğa ad koyma, sıradan bir olay olmadığı için, bu iş küçük çapta da olsa kutlanarak ve kutsanarak yerine getirilir. Daha önce saptanmış olan ad, ad koyma amacıyla düzenlenen toplantı sırasında çocuğa verilir. Bu amaçla çağırılan hoca, müftü ya da dinselliğiyle tanınan saygın kişi ezan okur ve çocuğun kulağına adını üç

kez söyleyerek “hayırlı, uğurlu” olmasını diler; hazırlanan yemekler yenir; havlu, para, şeker vb. hediyeler verilir. Kimi yerlerde, ad verilmesiyle ilgili olarak mevlûd okutulduğu da olur.

Ad koymayla ilgili olarak düzenlenen törende yemek, ziyafet, mevlût okutma; törende yakınların ve büyüklerin bulunması; ezan okunması; adın üç kez çocuğun kulağına söylenmesi; çocuğu kible yönüne çevirme; adı sağ kulağına söyleme gibi kalıplaşmış işlemler dikkati çekmektedir. Bu işlemler adın kutsallığını vurgulamakta, ada dinsel bir nitelik kazandırmaktadır (Örnek, 1975: 103-104).

Biz de kulağına söyleme yok (KK26).

Kızım olsaydı göbek adı verilir, göbeği kesilirken (KK22).

Çocuk, peygamberin doğum gününde gelince o gün hastanedeki çocukların göbek adı ya Mustafa ya Muhammed koyulur (KK15).

Doğan çocuğun yaşamasını isteyen aile dileğinin gerçekleşmesi için özellikle bazı isimleri tercih eder Yaşar, Aziz, Ümit gibi. Kız veya erkek çocuk fark etmez.

Aziz ismi konulur yaşasın diye (KK41).

Doğuyor ama yaşamayan çocuklardan sonra yaşasın diye Yaşar ismi konur (KK12).

Bu çocuk yaşasın diye Ümit, ümidimiz olsun diye koyar (KK31).

Kızlara verilen Döne, Yeter, Kâfiye adlarının anlamları da adlardan büyüklük bir güç beklediğine bir başka örnektir; üst üste kız doğuran analar,son doğana Döne adını vermek suretiyle, ondan sonra gelecek çocuğun oğlan olmasını sağlamak içindir (Boratav, 2015: 103).

Aileler de erkek çocuğu sahip olma arzusundadırlar. İlk doğan kız çocuğunda hemen sonra da erkek çocuğu isterler. Ard arda doğan birkaç kız çocuğundan sonra ise erkek çocuğu bekleyişindedirler. Doğanın erkek çocuğu olabilmesi için kızlarına bazı isimler verirler. Eğer bu isimler verilirse doğacak olan bebeğin kız yerine erkek çocuğu olacağına veya erkek çocuğuna döneceğine inanılır. Bu isimler Döndü, Döne, Dönüş gibi isimlerdir, hatta erkek ismi olan Yüksel ismini de kız çocuklarına ad olarak koyarlar.

Döne ismi verilir, kız doğunca sonraki oğlan olsun diye (KK49).

Diğer doğan oğlan olsun diye Dönüş koyarlar (KK26).

Altı kızı oldu, iki kız oldu oğlan çocuğu oldu öldü, iki kızı daha oldu sonra Dönüş adını koydular ama gene kız doğdu (KK26).

Döndü koyarlar (KK9).

Döndü, Döne, doğan kız çocuğu ise erkeğe dönsün diye (KK11).

Annem, iki kızı olunca sonuncuya Döndü koyarlar, sonra oğlan doğdu (KK41).

Oğlan olsun diye kızının birine Yüksel koyulur (KK45).

Bebeklere verilen kutsal ad ve kutsal ay adlarının, sihirin “temas prensibi” uyarınca bebeğe geçerek ona mutluluk getirmesi ya da onu büyük bir adam yapması gibi... Ya da çocukları yaşayamayarak ölen bir ailenin doğan çocuklarına “Yaşar” adını takmakla onun önceki çocuklar gibi ölmeyerek yaşayacağı şeklindeki inanç aslında, sihirin temas prensibinin işlenmesinden başka bir şey değildir. Çünkü, burada Yaşar sözcüğündeki yaşama gücü, çocuğa temas yoluyla geçmektedir. Hep kız çocukları olan bir ailenin, erkek çocukları olması için, son doğan kız çocuğuna “Döne” adını takmaları da sihirin aynı prensibinin bir sonucudur. Burada bütün yaptırım Döne adının anlamından gelmektedir. Döne adı, sürekli kız olma şeklindeki olguyu ters çevirmekte, sonuçta erkek çocuk dünyaya gelmektedir (Acıpayamlı, 1992: 15).

Aile doğan kız çocuklarından ardından ilk doğan erkek çocuğuna Murat ismini koyarlar. Murat ismi ile aslında aile erkek çocuğuna sahip olma arzusuna, muradına kavuşmuş olduklarını açıkça ortaya koyar.

Murat koyar oğlan olup muradına erenler (KK36).

Altı kızdan sonra ikizi oldu, oğlanlardan birine Murat ismi verilir (KK45).

Üst üste birkaç çocuğu ölmüş veya düşmüş olan ana baba çocuğa, yaşatma gücü taşıdığına inanılan şu adlardan birini koyar: Dursun, Durmuş, Durdu, Duran, Yaşar... (Boratav, 2015: 102).

Yeter koyarlar yetsin diye (KK9).

Çocuğu çok olan Yeter adını koyar (KK26).

Songül, Sonay bir daha çocuk istemeyenler için (KK11).

Son çocuğa Dursun adı verirler (KK36).

Son çocuğa Soner ismi verilir (KK46).

Soner koyarlar bir daha olmasın diye (KK41).

Yengem üç tane doğurdu aman bir daha olursa Yeter koyalım adını yetsin dedim. Ya da Songül koyalım yeter koyalım yetsin gibisine (KK1).

Bitlis ve Erzurum çevresinde, çocuklara bazı isimlerin verilmesinden çekinilir. O isimlerin çocuklara ağır geleceğine, o isimleri taşırlarsa başlarına olmadık işler açılacağına inanılır. Bu işler değiştirilmezse, çocuklar ölüme, delirmeye varan felaketlerle karşılaşabilirler. Böyle bir durumla karşı karşıya gelen çocuğun, adının başına ilavesi, veya tamamen yeni ad konması ile kurtarılacağına inanılır (Kalafat, 1995: 100).

Kaynak kişilerin inancına göre bazı isimler doğan çocuğa yaramaz ve onun ölme sebebi olabilir. Emine imi yaramadığı için aynı aile iki kez kız kızını da kaybetmiş. Üçüncü kez kızı olan aile adını farklı koyduklarında evlatlarının yaşadıklarını görmüşlerdir. Doğan çocuğa konulan isimlere de anlamlar yüklenmiş, o isimlerden dolayı üzücü kaderlerinin olduğuna inanılmıştır.

Bizim köyde var Emine verirler ölür, Emine verirler ölür, sonra Mine diye verdiler (KK36).

Zehra ve Fatma ismi olanlar hep çile çeker, Peygamberimizin kızı çile çekmiş (KK28).

Aile, çocuk sahibi olmayı çok istemektedir. Çocuk sahip olma arzusunda olan aile, camilere, türbelere ve çeşitli yerlere ziyarette bulunur. Alaşehir merkezinde bulunan Şeyh Sinan Camiyi ziyaret eden aileler cami avlusunda bulunan Şeyh Sinan Türbesini de ziyaret ederler. Bu ziyaret sonrası çocuk sahibi olan aileler, doğan çocuklarına Şeyh Sinan'ın adını koyarlar. Kız çocuğu olan bu kaynak kişimizde cami imamı ile görüşerek kızına Sinem koy demesi üzerine kızına Sinem adını verir.

Şeyh Sinana bağlanılır oğlan olursa Sinan kız olursa Sinem (KK40).

İlk çocuğun adı Şeyh Sinan'a da bağlandı ya Sinan koy dediler çocuk olursa Şeyh Sinan camisine bağlandı diye, onu öyle Sinan koyduk (KK3).

Ad, kişiyi diğer insanlardan ayırmamızı sağlayan ve onu tanımlayan en kısa kelimedir.

Özellikle doğan erkek çocukların amcanın erkek çocuğu veya doğan kız çocuğu ile aynı isimlerin konulduğu görülür ve amca çocukları olan kuzenlerin adaş olma durumuyla sıklıkla karşılaşılır. Kişinin oğlu doğunca babasının adını "Hüseyin" ismini verir, kardeşinin de oğlu doğduğunda babasının adı "Hüseyin" ismini verir. Kişinin kızı doğunca annesinin adı "Emine" ismini koyar, erkek kardeşi de kızı olunca annesinin adı "Emine" ismini verir. Babaanne ve dede isimleri evlatları doğan çocuklarına vermeye çalışır.

Aileler babaanne ve dede adını kullandıktan sonra anneanne ve diğer dedenin adını da koymayı uygun görürler.

Günümüzde ise ilk ad olarak dede, babaanne, anneanne ismi verdikten sonra ikinci adı ise anne babanın koymak istediği bir ad koymak tercih edilir.

Eğer dede, babaanne, anneanne ismi yerine kendi zevklerine veya güncel olarak gösterilen popüler isimler verilir.

Ad vermek, ismi konulan hem atanın hem ölmüşün adını yaşatmak amacıyla kıymetli bir işlemdir. Dinen veya toplumsal olarak ismin verilmesi sırasında ne yapılması gerekiyorsa onlara uyulur.

Aileye katılan yeni üye adıyla aynı zamanda sülalesini temsil edecek, adıyla onu taşıyabilecek karaktere de sahip olacaktır.

1.3.10. Nazar

Dünyanın neredeyse her yerinde nazarın varlığı bilinir ve ona inanılmaktadır. Genellikle bu inancın temelinde olumsuz canlı ve cansız varlıkların, insanları kötü etkileyeceği, hasta edeceği hatta nazardan kurtulmazsa ölüme götüreceği fikri vardır.

Bakış anlamında Arapça nazar kelimesi, kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu nitelikleriyle, bu kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla, canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi anlamını almıştır Türkçede (Boratav, 2015: 119).

Nazara uğramaya en elverişli kimseler çocuklarla, güzellikleri, hünerleri herkesin hayranlığını uyandırmış kişilerdir; çünkü çocuklar zayıf mahluklardır, çabuk etkilenebilirler; güzeller, hünerliler, mutlular da insanların kıskançlık duygularını kamçırlar (Boratav, 2015: 119).

Nazarla ilgili veya nazarı çağrıştıran dilimizde birden fazla atasözü, deyim bulunmaktadır. Bazıları şöyledir: nazar değmek, nazara gelmek, nazarı değmek, Nazar değdirmek, nazar olmak, göze gelmek, gözü değmek, göz değmek, kem göz, kem gözle bakmak, Elemtere fiş kem gözlere şiş, nazar insanı mezara, hayvanı kazana götürür...

Lohusalı kadın ve bebek bu olumsuzluklardan, zararlı etkilerden uzak tutulmalı ve nazar değdiğine inanıldığında anda koruma altına alınmalıdır.

Nazara karşı çocukları koruma araçları arasında en yaygını nazarlıktır. Bu nesne çoğu kez, sadece bir mavi boncuktur.... En basit, yapılıp takılması en kolay nazarlıklar, ufak bir şap parçası, çitlembik ağacının kabuğu, yeşil kahve danesi, kurt dişi, küçücük kaplumbağa yavrusunun veya deniz hayvanlarının kabukları gibi nesnelere (Boratav, 2015: 121).

Nazar olmasın diye nazardan korumak amaçlı bazı tedbirler alınır. Muska, çevşen, başta halk arasında çitlik adı verilen bitkiyi ve çeşitli nesnelere çocuğun giysisine takmak olarak gösterilebilir.

Nazardan korumak için üzerlik tütürmüştür sadece (KK4).

Üzerlik, nazar boncuğu taktık biz (KK1).

Göz değmesinde üzerlik tütürülür (KK11).

Közün üstüne üzerlik, tuz atarsın çocuğu kucağa alırsın “60 70 çıkmış gitmiş, dağlardan taşlardan aşmış gitmiş, ak gözden gök gözden hak saklasın, degen gözler çatlasın” derdik üç kez çevirirsin, çocuğu emzirirsin onun dumanından uyur kalır (KK31).

Üzerlik bebeğin huysuzlanıp nazar değdirildiğine inanıldığında hemen hazırlanır. Ayrıca yeni gelin eve gelince veya sünnet töreni gibi kalabalık ortamlarda hazırlanarak nazarı önleyici bir rol üstlenir.

Nazar muskası, çörek otunu dikedik yakaya (KK16).

Beşiğinde geceleri korktuğu için muska vardı (KK18).

Çocuğun üzerine ve beşiğe çörek otu, tavuk boku, çıtlık, küçük kuran, çevşen koyulur (KK11).

Tavuk boku, çıtlık top gibi bir beze sararız yanına nazarlık (KK34).

Halk ağzında çıtlık, diğer adı “çitlembik” olan bitki neredeyse Alaşehir’de doğmuş bebeklere takılır.

Kedi tüyü köpek tüyü üzerlik omzuna dikilir kıyafetinin (KK36).

Bağda yılan vurmuş babam, yılan kafası koyduk. Nazarlık yanına iğnelenir (KK46).

Yastık vardı nazar boncuklu. Cibinliğinde vardı nazar boncuğu küçük küçük (KK2).

Gerekirse nazar muskası takarsın. Nazar muskası, nazar boncuğu takması şart (KK1).

Muska, Arapçada “yazılan şey” anlamına gelen *musha* kelimesinin halk ağzında bozulmuş biçimidir; hastalıkları sağaltma ya da düşmandan gelebilecek kötülükler, görünmez kazalar v.b. gibi herhangi bir zararı önleme amacı ile üstte taşınan yazılı kâğıda denir (Boratav, 2015: 136).

Nazarlık, bir yönüyle, yani kötü gözlerin ve kıskançlık duygularının sebep olabileceği hastalıklardan, sakatlıklardan koruyucu niteliğiyle, muskanın işini görür. Ama, adından da anlaşılacağı üzere, onun asıl görevi kötü gözlerden korumadır (Boratav, 2015: 137).

Bu tedbirler çocuğun sadece giysisine birtakım nesnelere takmakla kalmaz. Yattığı yatağa ve başını koyduğu yastığa da çeşitli nesnelere koyulur. Makas, bıçak, ayna, para, ekmek gibi nazarlık hazırlanır ve yatağına konulur.

Çocuğun yatağının altına para koyarsın. Bir bıçak koyarsın. Nazar değmesin diye. Babanın eski bir çamaşırını koyarsın. Biz eskiden annemizden babamızdan öyle gördük. Nitekim torunlarıma da aynısını yapıyorum (KK3).

Beşikte yastığının altına bir parça ekmek, bıçak, ayna konulur (KK20).

Çocuk yalnız kalacak olursa bıçak, ekmek konur yastığının altına (KK24).

Nazardan korumak için kimi izini kes derlerdi (KK6).

Gelen misafir evden çıkar çıkmaz izi kesilir bıçakla (KK11).

Nazar değmiş olan çocuğa en çok yapılan sağaltma işlemi tuzlu su içirmek ve tuzlu su ile çocuğu baştan aşağıya yıkamaktır. Suyun arındırıcı özelliği ve tuzun da aynı şekilde arındırıcı etkili gücü bir araya gelince çocuğun zarar görmeyeceğine inanılır.

Erzincan'daki bir pratik ve temizlik ve koruyuculukla ilgilidir. Ayrıca göz değmesine uğradığına inanılan kişi için ateşe tuz atılır. Yedi kez tekrarlanan bu olayda gözü o kişiye dokunanların adları sayılır ve yedincisinde tüm kötü gözler *kargınır*³ (Kalafat, 1995: 64).

Tuzlu su yapılır (KK11).

Tuzlu su yaparız vücuduna süreriz (KK29).

Gittiğin yerden gelince üstünü değiştirilir (KK11).

Göz değdiğinde tamamen üzerine soyulur bezi dahil, okursun, üzerlik tütürülür (KK17).

Misafirlığe gelen kişilerden birinin gözü değer bebeğe diyerek gösterilmez bebek fakat oldu ki gördü kadının üzerinde bir parça koparılır, izi kesilir, hemen çocuğa üzerlik tütürülür.

Kurşunla ve közle bakıcılıkta ise, bu maddelerin, yani köz veya erimiş kurşunun suya atılması ile aldıkları şekiller yorumlanır. Aynı zamanda o maddelerin suya atılmasıyla, eşikte veya hastanın üstünde duran, hastalığın sebebi sayılan, kötü varlıkları ürkütme, korkutma, kaçırma amacı güdülür. Demek ki hem fal, hem de hastalığı sağaltma işlemleri bir arada yürütülmüştür (Boratav, 2015: 117).

Kurşun dökülür (KK39).

Nazar değmesin diye “Ak gözden gök gözden çıksın gitsin tü tü tü...” (KK39).

³ Kargınmak: Kargımak/Kargınmak fiileri lanet okuma manası taşır. Deniz, Karakurt. (2011). Türk Söylence sözlüğü e-kitap, 171.

Demir gibi onu Sıcak suyun içine konulur erir. Çocuğun üstü örtülür. Çocuğun üstündeki suyun içine bir döker onu. Göz göz olur göz var denir üç kez yapar. Nazar falan geçer (KK48).

Saçmaları tavaya atınca erir, ekmekle kömür katılır suya, çocuğun üstü örtülür. Tepesinden suya saçmalar dökülür, üç sefer dökünce gözlü olur, göz değmiş denir geçer (KK49).

Boratav, Anadolu fal yöntemleri 3. Maddeye göre *Köz ve tütsüye / kurşuna bakma: Köz içinde eritildikten sonra su içine atılan kurşunun aldığı şekilden anlam çıkarma ya da tütsü tekniğiyle cinleri çağırıp soru sorma yöntemleridir* (Boratav, 1984: 101-103) şeklinde açıklar.

Bunlar dışında farklı uygulamalar da vardır. Kötülüğü kötülük yok eder fikriyle nazarın etkisinden kurtulmak için tuvaletten su getirilir, idrar içirilir, bebeğin ilk bezi saklanır.

Çocuğun ilk bezi saklanır, nazar değmez derler (KK33).

İlk bezini kapının altına koyulur, kirli biri gelince kessin gözü değmesin diye. Çünkü yüzlerinde sivilce oluşur adetli biri bakınca (KK34).

Gözü değenin gider gitmez ayak izini bıçakla kesilir (KK24).

Bir yerden gelince göz değmesin diye tuvaletin çeşmesinden yüzü yıkanır. “Mundarı mundar keser” denir (KK16).

Nazar boncuğu kullanılmaz, gezmekten gelince tuvaletten akıtılır suyu bildiğim surelerden okur yüzüne sürer, iyi kötü gözün şeyi geçsin diye (KK22).

Nazar değmesin diye bir çocuk idrarı içirilir (KK15).

Nazar değince idrarımızı sürerdik (KK29).

Bir yere giderken de, kadın cinsel bölgeye dokunur ve çocuğun üzerine doğru sürer elini (KK11).

Nazar olmuşsa eskiden bir yerden gelince babasının kilotu silinirmiş eline yüzüne (KK24).

Al basması, nazar gibi bir şey. Çocuk korkar, al basması olduğu zaman çocuk fazla büyümmez (KK11).

Nazara geldiği inanıldığında çeşitli sureler ve dualar okunur. Özellikle ağlamaya başlarsa bebek kucağa alınır, annesi veya başka biri tarafından Nas, Felak, İhlas gibi sureler okunur. Bebeğin yattığı yere de kötü güçler, şeytan ilişmesin diye küçük Mushaf konulur.

Nazar muskası hocaya yazdırırsak oluyordu (KK3).

Nazardan korumak için Felak ve Nas okuyorum, yatarken, uyuturken (KK2).

Küçük bebek iken. Dua okuyorduk işte (KK4).

Nazar olur ağlarsa bildiğimiz dualar okunur (KK58).

Nazar değmesinde Felak, Nas, Ayetel kürsi, İhlas, Elham okunur (KK19).

Bebeğin yastığını altına bıçak, dua, muska, cevşen koyulur küçük (KK8).

Küçük Elham, Kuran denir, o bulunur yastığının altında (KK17).

Beşiği, karyolası bulunur, kurandan başka bir şey koyulmaz (KK22).

Başının altına küçük musafırlar olur, kuranı kerim koyulur şeytan ilişmesin diye (KK21).

Çok sıhhatli ve güzel çocuklar, hatta kırkı geçtikten sonra da mümkün olduğunca nazarı dokunacağı kestirilen kimselere gösterilmemeye çalışılır (Boratav, 2015: 120).

Nazar kıskançlık gibi olumsuz duygulardan gelebileceği gibi, özellikle kişinin yakınlarının fazla hayranlık ve sevgi duygularından da gelebilir; bu türlü nazardan en çok çocuklar etkilenir; onun içindir ki ananın, babanın çocuğuna fazla düşkünlüğü iyi sayılmaz (Boratav, 2015: 119-120).

Nazar, bazı kimselerde bulunduğu inanılan, kıskançlık veya hayranlıkla bakıldığında insanlara, zarar verdiği inanılan uğursuzluk olarak ifade edilir. Nazar değen canlının veya cansız nesnelere başına beklenmedik sıkıntılar yola açacağına inanılır.

1.3.11. Kırklama

“Kırklanmak” ifadesi, “kırklamak” şeklinde de kullanılmaktadır. Yeni doğan çocuğun ve annesinin kırk gününü tamamladıktan sonra, evde veya hamamda kırk

tas su dökülerek banyo yaptırılması törenidir. Bu törende çocuk veya annesi yıkanırken, tas kırk kere suya daldırılarak Besmeleyle başından aşağı su dökülmesidir (Gölpınarlı, 1995: 200). Türkmenlerde ise bebek dünyaya gelince, yedinci gün yıkatılır, kırkıncı gün ise tuzlu su ile yıkanması sağlanır ki, buna “kırklama” denilir (Kalafat, 2000: 44).

Kırklama, kırk çıkarma, kırk uçurmak, kırkı çıkartmak olarak bilinen, asırlardır süregelen bir uygulamadır.

Lohusa ve bebek için doğumdan sonraki kırk gün içerisinde gerçekleştirilen uygulamalardan biridir kırklama. Kırklamanın doğumu takip eden kırk gün süresinde bazen bir bazen iki kez yapıldığı görülür. Lohusalı anneye bebeğin yıkanması ve onu takip eden uygulamalardır.

Kırklama kırk gün sonra yapılır. Taşları suyun içine atarsın. Çocuğu yıkayacaksın kendin yıkanacaksın (KK5).

Kırklama 39. gece yapabilirsin, 20'sinde yaparsın. O kırk taşı sayıyorsun değil mi? O kırk taşıyla evdekiler banyo ediyor, herkes. O kırk taşı kovanın içine atarsında banyoda, ordan herkes o sudan banyo eder. Çamaşırlarını yıkarsın, o gün evinde ne varsa kirli olanları yıkarsın. Kızsa kız, oğlansa oğlan tasın içine su koyarsın şöyle “kız içeri kırk dışarı kız içeri kırk dışarı ” diyerek su ata ata dışarı çıkararsın. Kalan suyu da bir ağaç dibine döküverirsin biz de budur. Kayınnam rahmetli böyle yapıyordu. Biz kırk gün o çocuğa o kırk taşınla yıkarız içine de bir altın atarız hep o altın suyuyla yıkarız. Parmağındaki yüzük olur, bir küpe olur, küçük altın olur. Çocuğu onunla yıkıyorsun kırk gün, kırkın çıktığı gün herkes yine onunla yıkanır. Kayınnama onu sordum, bu kırkı öğrendim de bu altın ne oluyor diye sordum. “Zengin olsun” diye dedi. Bir yarı kırkı yaparsın bir tam kırkı (KK1).

Leğene kırmızı saçaklı oya koydu, kırklıyordu çocuğu. Kızınki bir gün eksik olduğu için 19. Erkeğin 20. de. Ondan sonra anne duş oluyordu. En sonunda evin içlerine su serpiliyordu, kırkı çıksın diye. İki defa kırklama oluyor. Küçük yirmi kırkı işte bir de kırk kırkı (KK7).

Kırk taş olur küçük küçük taşları, bir bezin içine çıkıyorsunuz beyaz bir bezin içine çamaşır yıkanırken veya çocuk yıkanırken suyun içine atarız. En sonunda onu, evin her çamaşırını yıkamakla baş mı olur? Suyu serperiz (KK3).

Çocuğa abdest aldirdık, güzel banyo yaptırdık ondan sonra temizledik yıkadık öteberilerini, ben de kırk taş ile yıkandım (KK4).

Ufacık taşları toplanır, sonra taşlar yıkanır. Suyu atılır sonra atılıverir. Çocuğun anası da yıkanır. Kalan su duvarlara serptirilir (KK9).

Çocuk, on beş günlük olunca kırk tane taş toplarız çaydan. Önce anne banyo eder, sonra çocuk banyo ettirilir. Çünkü anne banyo edene kadar çocuk ağlamasını diye. Anne temiz olduktan sonra hemen emzirebilir. Ev kaldırılır, çullar çırpılır (KK11).

Kaynayan suyun içine atılır. O suyla çocuk yıkanır. Kırkinci gün yapılır. (KK28).

Kız da kırkıdan bir eksik de oğlunda bir fazla günde yapılabilir (KK41).

Kırkinci gün önce kendin yıkanırın sonra çocuğu emzirirsin (KK43).

Kırkinci gün, son gün herkes yıkanır, evin içinde eşyalar yıkanır. Çocuk yıkanır, çıkarırın. “Kırk uçurma” derler (KK10).

Kırklama işlemi sırası ile söylenir, bebeği yıkamak için su hazırlar. Bebeği yıkayacağı kaba kırk taşını ve altın bilezik gibi değerli eşyalarını içine atar. Altın atılma nedeni hem çocuğa kırk basmasını engellemek hem de bebeğin ilerde zengin olmasının istemek. Çocuğu yıkadıktan sonra kurular emzirir ve uyutur. Ardından kendi kırk taşın bulunduğu suyla banyo eder.

Taşı toplayan veya sayan kişi birtakım özellikler taşıması gerekir. Çocuğun ilk taşı herhangi bir kişiye saydırılmaz. Kız çocuğunu bir bayan erkek çocuğunu ise bir erkek taşını sayar. Çevre tarafında sevilen, güzel huylu, becerikli, başarılı kişiler arasından seçilir. Aile değer verdiği bu kişiye veya aile büyüğüne çocuğun taşını sayması için teklifte bulunur. Kabul eden kişi çocuğun taşını sayar. Çocuk büyüyüp yetişkin olduğunda da taşını sayan kişiye karakter olarak benzerlik gösterdiğine inanılır.

Taş sayma var, kimi seviyorsan şimdi, çocuğun nasıl olmasını istiyorsun. Üçünü de kendim saydım. Bir kere sayılıyor o kırk taşı, kimi sevdin ben Rukiye’yi sevdim, Rukiye’ye diyorum benim çocuğun kırk taşını topla sayıver diyorum. Kırk tane taş sayıyor, alıp gelip bağlayıp kırk suyun içine atıyorsun (KK1).

Kırk taşı kayınnam saydı. Birini kendim saydım. Kırk taşı sayıyoruz. Çıkılıyoruz bir bezin içine sonra kovanın içine. Kırklanana kadar banyo ettiriyoruz o suyla. Atıyoruz gidiyor o taşları da. Ev içindeki herkes kırklanıyor (KK4).

Kırk taşı şöyle iyi biri sayacak, ben saydım yeğenin “sana benziyor bu Hatice abla der anası, senin gibi tutumlu olacak. ” Hakikaten de elinden bir şey alınmaz kolay kolay (KK6).

Büyükler, çocuğun kırk taşını kim sayarsa ona çeker derler, tanıdık bir doktor sayar (KK20).

Kırk taşı huyu güzel olan kişilere toplatılır (KK19).

Kırk taşını eşimin patronu sayar (KK8).

Küçük kızın taşı eniştem sayar, büyük kızın taşı eşim sayar (KK18).

Kırk taşını bekar kızlar toplar (KK27).

Kırk taşını teyzesi toplar, ona benziyor (KK28).

Taşlarını babası sayar (KK29).

Kırk taşını anne toplar (KK91).

Çok becerikli çok hareketli biri taşını sayarsa çocuk çok hareketli çok becerikli olur (KK21).

Taşını hocalar, hünerli, kıvrak insanlara saydırılır (KK36).

Taşını kızı kız erkeği erkek sayar derler (KK41).

Köyün öğretmeni yarı kırk taşını sayar (KK44).

Kırk taşı toplanırken özen gösterilir. Kırk taşı kırklama tamamlandıktan sonra saklanabilir veya belirli bölgelere atılır.

Kırk beyaz pürüzsüz taş toplanır (KK28).

Kırk taşını toplarken dua okunur, bilinen sureleri (KK13).

Kırk taşı okusun diye okulun önlerine, iş yerlerine teker teker atılır. Camiye atılır dinini bilsin (KK14).

Her odaya kırk taşının olduğu suyu serpilir (KK15).

Taşları ister sakla ister at (KK21).

Kırk taşı saklanır, geline toruna verilir (KK46).

Kırklama işlemi bittikten sonra kırklamanın yapıldığı su; eve, çevreye, kapıya hatta gidilen ev ve ortamlara serpilir.

Kırklama bittikten sonra suyu evin köşelerine serpilir (KK19).

Evin dört yanına dökülür, kırklanır (KK20).

“Kapıdan kırk suyumuz çıktı gitti kırkımız uçtu gitti bugün” diyeceksin bir de kapı eşiğine dökeceksin (KK21).

Kırk taşının bulunduğu su, ayak değmeyecek bir yere dökülür (KK31).

Taşın yarısını çeşmeye yarısı yol boyu saçar. Ömrü uzun olsun, su gibi akar olsun der (KK41).

Kırkımız çıkana kadar süpürge kapının arkasına koyarız (KK21).

Kırkımız çıksın ondan sonra gelin derler (KK28).

Kırkı çıktıktan sonra yemek, lokma, pide yaptırıp mevlit okutulur (KK31).

O sudan, kırkıncı günde gezdiği evlere serperler (KK49).

Kırklamanın dini bir kökenin olmadığını kızım araştırıp öğrenince, torunuma yapılmadı (KK55).

Kırk gün mevzusu, annenin doğum yaptıktan sonra fizyolojik anlamda lohusa olan kırk gün adet görürmüş, bu lohusalık kanıymış, kırk gün sonra gelen adetin ise annede bir rahatsızlığın belirtisiymiş (KK55).

Tüm kaynak kişiler arasında bir kaynak kişimiz kırklama ile ilgili araştırma yaptıklarını ve torununa yapmadığını belirtmiştir.

Kırk gün olarak gösterilen zamanın, kadının doğumdaki sonra fiziken ve ruhen toparlanma dönemi olduğu söylenebilir. Bu kırk günün lohusalı kadının doğum ağrılarından kurtulması, anne bebek temasının yoğun olması ve birbirlerine alışma süreci olduğunu söylemekte yanlış olmaz.

Tüm kaynak kişilerimiz kırklama yapmıştır. Tuzlamayı kısmen önemsemeseler de kırklamanın ayrı bir yeri vardır. Çocuğa ve anneye kırk basmaması için yaptıklarını belirtmişlerdir. Kırkıncı gün anne hem kendi hem aile fertleri yıkanır. Ayrıca ev bir güzel temizlenir ve sonrasında misafirler kabul edilir. Kırk günün ardından da lohusalık biter. Anne ve bebek evden çıkar. Kırk gezisi adı verilen eş, dost, akraba ziyaretleri başlar.

Kırklama işleminin yapılmasının ardından, aile yakınları tarafından “Kırk uçtu uçtu sepeti” olarak adlandırılan sepetler hazırlanır ve anneye armağan edilir.

1.3.12. Kırk Basması

Doğumu takip eden ilk kırk gün, annenin “Kırklı” dönemidir. Bu dönem, anne ve bebek sağlığı için en dikkat gerektiren zamanlardır.

Çünkü, kırkı içinde ana da çocuğu da olumsuz etkilerden zarar görmeye en elverişli durumdadır; kırkı karışmış loğusa ve çocuklardan birine musallat olabileceği düşünülen olumsuz, olağanüstü varlıklardan ötekiler uzak tutulmak istenir (Boratav, 2015: 176).

Bebek altı gün boyunca sımsıkı kundaklanmış bir şekilde bir kalbur içinde tutulur. Bu süre zarfında ne ebe ne de doğumda bulunan diğer kadınlar, evi terk ederler. Ayrıca doğum sırasında getirilen eşyaları başka bir yere götürmezler. Geceleri ateş ya da ışık söndürülmez. Lohusanın başında sabaha kadar nöbet tutulur. Eğer bunlar yapılmaz ise ‘şeşe⁴’ denilen kötü bir ruhun anneyi ya da bebeği öldüreğine inanılır (Özcan, 2000: 22).

Kırk gün annenin ve bebeğinin yalnız bırakılmaması gerekir. Çünkü kırklı kadın bu süre boyunca adet görür eline Kuranı kerim alamaz ve dua okuyamaz. Korkmaması ve korkutulmaması için yanında olunur. Asıl amaç, hem anneye birine ihtiyaç duyduğunda yardımcı olmak hem de bu hassas döneminde kırk basması adı altındaki tüm etkilerden onu uzak tutmaktır. Kırklı lohusalı kadının yalnız kalması halinde hayatının tehlikeye gireceğine inanılır. Bu sebeple bebeğin her daim yastığının altına veya yatağına makas, bıçak, tarak, altın gibi eşyalar ve Kuran-ı

⁴“Azerbaycan’da ‘şeşe’ bir kuş olarak tasavvur edilir ve onun yalnız kalan erkek çocukları boğazından vurup öldürdüğüne inanılır. Onu yakalayınca, miras kalmış olan bir altınla başını kesmek gerekir; daha sonra kurutulur ve toz haline getirilir. Bu toz, şeşenin vurduğu çocukların boğazına sürülürse, şeşenin tesiri ortadan kalkar. Şeşeyi yakalayana “şeşe anası” denir” (Kalafat-Makas t.y: 107).

Kerim konulur. Kırklı annenin evin dışına çıkmayışı da korunma gereksinimindedir. Annenin yalnız bırakılmaması da korunma yollarından biridir.

Kırklı kadın okuyamadığı için korkutur derler (KK36).

Karabasan olur, korkar diye kırk gün yalnız bırakılmaz (KK48).

İlk yedi gün dışarı çıkılmaz (KK91).

Kırk gün evde kalıyorum. Ben eşimin amcasının oğlunun düğünü vardı. 1 şubatta doğum oldu, onların 14 şubatta düğün vardı ben çıkmadım, çıkarmıyorlardı (KK7).

Kırkı çıkasıya yalnız bırakılmaz. Annesi durur, babaannesi durur. Bebeğin yanında insan yoksa başının altına makas koyabilirsin, bıçak koyarsın, Kuran koyarsın. “şeytan değiştirir” derler. Besmelesiz yatırırsan kırkı çıkasıya şeytan çocuğunu değiştirir derler. Ondan birer küçük Elham kuran defteri, birer makas, bıçak koyduk öyle çıktık (KK1).

Altı yedi gün görümce kalır yanında (KK13).

Kırkinci günden sonra dışarı çıkarız. Gece dışarı çıkılmaz yalnız. Tuvaletler dışarıdaydı evvel, biriyle gidip gelinir (KK11).

Biz eskiden yalnız kalırdık. Şimdikiler besmelesiz kalmasın şeytan ilişmesin diye. Ben yalnız değildim beyim olurdu (KK3).

Beşikte mi yatıyor yastığının altına ya bozuk para bir yüzük gibi sarar sokarım içine kırk basmasın diye (KK3).

Çocuğun yastığının altına bileziğin varsa konulur (KK16).

Yastığının altına da yanına da koyulur kırk basmasın diye (KK19).

Kırklıyken kız olursa tarak, oğlan olursa bıçak konulur yastığının altına (KK43).

Korkutmasınlar diye başımızın altına ekmek, tarağımız koyulur (KK36).

Çocuk beşiğe konduktan sonra beşiğe kızıl bir bez bağlanır ve beşiğin yanına ok, yay, kamçı, çubuk... bırakılır (Surazakov, 1975:93). Bu hareketin amacı, çocuğun

savunmasız olmadığını kötü ruhlara göstermektir. Bundan sonra Umay'a şunlar söylenir:

Közi camanga körgispe

Küünü camanga tiydirtpe

Gözü kötüye gösterme

Gönlü kötüye dokundurtma (Dilek, 1996: 52).

Kırkklı kadın dağda yaşar, gece gelmemişler evdekiler tarladan, gece yalnız kalmış, hastalanmış hem kendi hem çocuğu ölmüş (KK36).

Kadının doğumdan sonraki kırklı olarak tarif edilen günler içinde eve misafir gelirse ve üzerinde para, altın veya ziynet bulunuyorsa çocuğa verir. Eve girdiği ve evden ayrılacağı süre boyunca çocuğun ya boynuna takılır ya da yanına bırakılır. Gitmeden önce çocuktan alır ve yanında götürür. Bunun yapılma sebebi ise altın para gibi eşyaların çocuğu kötü etkileyeceğine ve hasta edeceğine inanılır.

Ziynetli olunca kırkklının yanına gelinmez derler (KK7).

Ben şimdi kırklıyım senin çok ziynetin, paran var üstünde. Benim üstüme çıktın geldin, ben hemen o çocuğu aldım geldim kucaklayıp çıkmam lazım. Yahut senin ziynetin var, biliyorsun senin çocuğu kucağına alacaksın (KK1).

Sen paralı geliyorsun ya çocuğu kucağına alırsın ya da almazsın, ziynetin var, olur da kırk basabilir basmaz da (KK3).

Biri ziynet işle gelirse çocuğu kırk basıyormuş. Ziynet olursa çocuğun başının altına koyuyorlar para da olsa koyuyorlar. Çocuğu alır onun kucağına veririz, ziynetli gelenin (KK4).

Çok paralı biri gelirse, getirdiği altınları çocuğun boğazına takıverir, giderken alır gider (KK11).

Kayınvalidem, annem her zaman tembihler. Yüzük, küpesi dahi olsa mutlaka altınlı olan kişi istemese bile çocuk kucağına verilir. Ona ağırlı eder, uyumaz, huysuzluk eder diye (KK13).

Ziynetlerini çıkarır çocuğun üzerine koyar (KK19).

Gelenin üzerinde para varsa o parayı alacaksın başının üstüne koyacaksın çocuğun, kırk basmasın diye giderken de alıp gideceksin (KK21).

Ablam boynunda beşi bir yerde var, çocuk daha yirmi günlük kırkı çıkmamış. Onları boğazından çıkarır çocuğa üç kere takar çıkarır (KK29).

Cebinde para çoksa çocuğu kucaklarsın, beş on kuruş gönlünden ne kopuyorsa verirsın (KK90).

Bileziklerini tak, senden fazla altınlı bir gelen olursa kırk basar derler (KK37).

Paralı biri gelirse kırk kuruş atılır çocuğun başının altına, gelen de verir çocuğa (KK49).

Çocuğu görmeye gelen kişi eğer yakın bir akraba ise elbisesinin düğmelerinden bir tanesini sökerek çocuğun beşiğine bağlar (Ukaçına ve Yamayeva, 1993: 96). Bu çocuğun rahat ve sağlıklı büyümesi için bir dilektir, bu arada akrabaların getirdiği hediyeler mutlaka gümüş olmalıdır, altın hediye kabul edilmez, Getirilen hediyeler çocuğun yatağının altına bırakılır (Dilek, 1996: 52).

Kırk basmasını engellemek için kırklama işleme sırasında annenin veya gelen misafirin ziynetleri suyun içine atılır.

Kırk taş toplanır içine de altın konur kırk basmasın diye (KK19).

Gelenin altını alıp koyulur, o altını suya katarlar, o suyla bebeği banyo ederler (KK24).

Bozuk para atarız kırk basmasın diye. Yüzük, altın atarım suyunun içine (KK3).

Kırklı çocuğun yıkanan eşyaları özellikle geceleri dışarıda bırakılmaz. Evin içerisinde kurutulmaya çalışılır. Kırk gün süresince bezleri de dışarıya atılmaz. Kırk günün ardından bezleri evden çıkarı çıkarılır. Şeytanın ilişmesinden korkulması ve bu düşüncenin endişesi içine girilmesidir.

Kırklı çocuğun bezi dışarı bırakılmaz. Evin bir köşesinde duracak. Kırk gün boyunca, çocuğun çamaşırı dışarıda kalmaz. Gün inmeden, ikindi ezanı okunmadan

çocuğun çamaşırını içeri alırsın. “şeytan giyermiş onları” besmelesiz seriliyor.” şeytan ordan alır giyer götürür derler.” (KK1).

Babaannemden ninemgilden öyle duyardık, kırklı çocuğun çamaşırını gün yıldımı dışarı telde kalmaz derler. Gece çocuğun bezi dışarı atılmaz derler (KK3).

Bezleri ya banyoya ya mutfağa koydum sabah atardım. Atmayın iyi olmaz derlerdi (KK3).

İçerde bir tenekenin içine, leğene koyarsın bezleri. Hazır bez yoktu o zaman. Poşete koyup koyarsın bir yere sabah yıkarsın (KK4).

Annem çocuğun bezini atma demesine rağmen, katta oturulduğu için bir süre sonra atılır bekletilmez (KK13).

Gece bez atılmaz, şeytan alıp götürürse (KK21).

Çamaşırlar dahi dışarı serilmez alınırdı. Gece durmaz kırklı insanın. Yıkanyordu hemen içeri alınıyordu. Sobanın yanında kurutuluyordu, kışın olduğu için (KK7).

Yıldız görmesin derler kırk gün çocukların çamaşırları, her şeyi gece dışarıda bırakılmaz (KK37).

Güneş battı mı çocuğun çamaşırını içeri alınır, içerde kurutulur (KK21).

Kırklı çamaşır sıkar derler. Kırkı çıkınca yenileri alırsın, dikersin (KK49).

Kırk basmasının farklı farklı şekilleri olduğu görülür. Lohusalı kadın kırk gün boyunca adet görebilir ve eşiyle temas kurması kadına kırk basmasına neden olur. Bebeğin cenaze görmesi veya adetli bir kadın tarafından yüzüne bakılması onun hastalanmasına veya yüzünde lekeler oluşmasına yol açabilir.

Eşinle birlikte olursan kırk basar (KK31).

Bebek başına gelenlerden adetli olanlar çocuğun yüzüne bakmaması gerekiyor (KK2).

Adetli iken çocuğun yüzüne bakıldığı zaman çocuğun yüzü pütür pütür olur. (KK12).

Adetli isen çocuğun üzerine yaprak veya yeşil bir şey konulur (KK12).

Anne adetli iken başka kırklı çocuğa baktığın zaman o çocuğun suratında da oluverir, bakılmaz, kucağa alınmaz (KK13).

Cenaze geçerse kırk basar (KK41).

38 veya 39. günde çıkılır, uzak bir yere gidilir. Kırk basar derler tam kırkta çıkılmaz (KK32).

Kırk basması duyulurdu ama inanmam (KK55).

Kırk basmasına inanmam (KK18).

Alaşehir 'de kırk basmasını engellemek ve anneye veya bebeğe kırk basması halinde birden fazla uygulamaya başvurulur. Halkın inanışına göre kırk günün sonunda hassas dönem ortadan kalkar ve annenin ve bebeğin tehlikelerden etkilenme gücü zayıflamaya başlar.

Anne ve bebek kırk gün süresince yalnız bırakılmaz fakat burada annenin yalnız kaldığı görülür:

Eşim nöbete gidince gece yalnız kalınır (KK55).

Kırklıyken bırakırlardı. Çünkü evde yoktu onlar. Herkesin görevi vardı. Kayınmam koyuna giderdi. Eşimgil işe giderdi. Yalnız kaldığım zaman olurdu (KK7).

Özellikle yeni doğum yapmış ve kırklanmamış kadınlara musallat olarak kendisi ve çocuklarını beslemek için onların ve çocuklarının ciğerlerini sökerek öldürdüğüne inanılır. Bu nedenle lohusa kadınların ve yeni doğmuş çocukların korunması için, loğusa kadına gelincik ve meyan kökü şerbeti gibi kırmızı renkli bir şeyler içirmeye, kırmızı atlas kaplanmış yorgan örtmeye, başına kırmızı renkli şal veya kordela bağlamaya, loğusa kadını yalnız bırakmamaya ve odasında mutlaka demir bulundurmaya çalışılır, geleneğe göre al karısı erkeğin bulunduğu yere giremez (Çobanoğlu, 2003: 124).

Yöre halkı, al basma fikrini bilmesede kırk basması tüm annelerimiz haberdardır ve gerekli önlemleri almaya çalışır.

1.3.13. Kırk Karışması / Kırkların Karışması

Kırk karışması, iki lohusalının birbirini ziyaret etmesi veya bir araya bulunması olarak tarif edilebilir. Yeni evli kadın kırklı gelin olarak tarif edildiği için lohusalı kadın ve bebeğiyle bir araya gelmemelidir. Eğer karşılaşırlarsa demir bir eşya örneğin çatal iğne gibi, üzerlerinde taşıdıkları elbiseden parça ile değiş tokuş yapılırlar. Kırk basmasını engellemiş olduklarına inanırlar.

Yeni doğan kendi gibi yeni doğana gidilmez, “kırka karışır” derler (KK14).

Demir bir şey değişim yapılıır. Demir para ben de varsa sende vardır değiştirilir (KK16).

İki kırklı insan bir araya gelirse çatal iğne değiştirir (KK25).

Yeni doğum yapmış biri senin üzerine gelirse kırk basar, bir şey değişilir firkete saç tokası gibi (KK31).

Kırklı çocuklar bir araya gelmesin kırk basar derler. Ya bir şey değiştirler ya bez değiştirler, bir iğne değiştirler. Çatal iğne değiştirler (KK3).

Kırkı çıktıktan sonra sokağa çıkılır. Şimdi çıkıyorlar kırk kırk yok (KK1).

Kırkların karışması ve kırk basmasını engellemek için anne ve bebek kırk günün ardından evden dışarı çıkmasına izin verilir ve yalnız bırakılabilir.

1.3.14. Kırk Gezisi / Kırk Uçurması

Alaşehir ve yöresinde doğum sonrası anne ve bebeğin evden uzaklaşması “kırk gezisi” olarak adlandırılır. Kırk uçurması yerine halk arasında “kırk gezisi” kullanımı daha çok yaygındır. Bebeğin doğumunun üzerinden kırk gün geçmiş olması sebebiyle akrabalara ve tanıklara ziyaretlerde bulunulur. Anne özellikle anne ve babasına gitmeyi tercih eder. Halkın inancına göre ise evden ilk çıktığında olabildiğince uzak bir yeri ziyaret etmesi gerekir. Bu ziyaretler sırasında anne ve bebeğe çeşitli armağanlar verilir.

Kırkıncı gün muhakkak dışarı çıkılması gerektiği ve daha öncesinde çıkmak isterse bebeğin yarı kırkı bittikten sonra olabileceği konusunda çevre tarafından anneye uyarılarda bulunulur.

Biz hemen bir hafta sonra çıktık (KK2).

On beş günlükken dışarı çıkılabilir (KK55).

Yarı kırkı çıktıktan sonra bir yere gidersen yumurta, pamuk, şeker verirler anneye (KK41).

Yirmi gün sonra kendimi toparlayınca dışarı çıkılır (KK18).

Kızlarda yirmi günlükken çıkılır, yarı kırkında sorun olmaz (KK20).

Yirmi gün çıkılmaz “yarı kırk” derler (KK14).

Yirmi gün kadar evde kalınır. Bağa, tarlaya gidilir. Şimdi kırkı çıkasıya gitmezsin (KK10).

Kırkı uçurana kadar evde kalmak zorundasın (KK21).

Kırkın çıktığı gün evden uzaklaşılır (KK38).

Kırkının olduğu akşam muhakkak uzak bir yere gidilir (KK31).

Kırk gün, yirmi gün demeden çıkmışımıdır (KK3).

Hava soğuk oldu mu iki üç ay olur çıkmak, hava güzel oldu mu giydirir götürürsün (KK22).

Yaz döneminde doğum yapan anne, yarı kırkında çıkmayı isteyebilir. Kış aylarında ise kırkinci gün ısrar etmez ve havamın daha uygun bir anında dışarı çıkar.

En yakın bir akraban var ise kırk gezmesi gibi deniliyor ya en yakın hangi akraban varsa kırkı evden çıksın diye gidersin öyle. Ondan sonra istediğin yere gidersin (KK3).

İlk kayınvalidene, kaynatana, kendi annene, büyük eltine gidersin (KK21).

Akrabalar, yakınlarla, arkadaşlara gezdirilir çocuk (KK17).

Kırk gezmesi diye akrabalara gidilir (KK26).

Akrabaları gezdik. Yumurta toplardık. Herkes yumurta verirdi. Kırk gezisi derler (KK7).

Çocukla gidilen yerlerde yumurta konur çocuğun yanına (KK2).

Kırk gezmesinde para verilir, yumurta, bebek kıyafeti verilir (KK37).

Kız olduğunda yumurta verirler (KK48).

Alaşehir'in bazı mahallerinde kırk gezmesi yapan anneye özellikle yumurta verildiğini görüyoruz. Bunun dışında para, giysi de hediye edilir.

Kırk gezmesi yapmadım (KK8).

Önce ne kadar uzak gidersen ömrü o kadar uzun olur derler (KK17).

Akrabalardan en uzak kim varsa ona gideriz ömrü uzun olsun diye (KK27).

İlk eve gidilirse zengin eve çıkarırsın, çocuğun zengin olsun diye kırk uçururken (KK21).

Kaynak kişilerden edindiğimiz bilgilere göre kırk gezisine birçoğu çıkmış. İlk gidecekleri yer olarak şehir içerisindeki en uzak ev tercih edilmiştir. Bunun nedeni ise uzağa gitmenin çocuğunda uzun ömürlü olmasını sağlayacağına inanmalarıdır. Aile ilk gidecekleri evin zengin bir ev olmasına dikkat ediyorlarsa bu durum ilerde çocuklarının da o aile kadar varlıklı olmasını istedikleri işaret etmektedir.

Doğum etrafında şekillenmiş pek çok uygulamada bir formülistik sayı olan "kırk"ın önemli bir yeri vardır. Özellikle doğumdan sonra anne ve çocuğa "kırklı" adının verilmesi; ilk "kırk" gün içinde yine anne ve çocuğunu pek çok kötülüğün hatta ölümün bekliyor olması; hatta loğusa kadına kabrinin kapılarının "kırk" gün açık tutulması ile kırklıyken ölen loğusanın cennete gideceğine ve şehit olacağına inanılması bu sayı üzerindeki güçlü inanç sarmalını açıkça göstermektedir. (Yaşar, 2008: 173). Doğum ve çocukla ilgili birtakım geleneklerin uygulanmasında, bu kırk günlük süre önemli sayılmıştır. Türk-İslam edebiyatının pek çok eserinde kırk sayısının simgeselliğine dayanılır (Çoruhlu 2006: 209).

40, büyük sayılar arasında en büyüleyici sayı olarak Orta Doğu'da, özellikle de İran ve Türkiye'de yaygın biçimde kullanılır. Bu sayının ayrıca biyolojik bir rolü de vardır: eskiden embriyoda gözlemlenen belirli değişikliklere uygun olarak hamilelik 7x40 günlük dönemlere bölünürdü. İslami geleneğe göre 3x40 gün sonra fetüsün ruhu olacağına kesin gözüyle bakılır. İslamda, 40 gün arınma dönemidir: doğumdan sonra kadınlar 40 gün yataktan çıkmazlar Daha genel olarak söylersek 40, kutsal metinlerde geçen 40 gün ya da 40 yıl gibi gruplandırmaların kanıtlandığı üzere bekleme ve hazırlama süresidir (Schimmel, 2000: 265 :273).

40, deyim atasözü gibi türlerde sıklıkla kullanıldığı gibi yaygın olarak inanışlarımız içinde de karşılaşılmaktadır. Kırk basması, kırk karışması, kırk gezisi bunlarda doğum sonrası ortaya çıkan inanışlardan ve uygulamalardandır. 40 gün doğum yapan kadın için önemli bir süredir. Schimmel'in yukarıda da belirttiği gibi "40"ı bekleme ve hazırlama süresi olarak göstermesi bizim inanışlarımızda yüklediğimiz anlamlarla uyusmaktadır.

1.3.15. Diş Çıkarma

Bebekler ilk dişlerini 6 aylıkken çıkarmaya başlarlar. Ancak bebeğin kendisine bağlı birtakım faktörlerin etkisiyle daha erken diş çıkarmaları veya gecikmeleri olabilmektedir. 18 aya kadar diş çıkarma süresi normal kabul edilmektedir. Bebeklerin genel olarak 2 yaşında 20 tane dişi olmalıdır.

<https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/bebeklerde-dis-cikarma.html>

(14.08.2019)

Çocuğun ilk dişinin çıkması ile ilgili yörede bir takım inanışlar vardır.

Dişin çıktığını gören, çocuğa bir atlet gömlek alır (KK1).

İlk dişini gören gömlek atlet alır derler (KK3).

İlk dişi kim görürse çocuğun gömleğini atletini o alır (KK21).

İlk dişini elim görür, adet varmış köyde, ilk gören para ve hediye alır. Elim hem takım alır hem para verir (KK13).

İlk dişi için darı kaynatılır, kölle derler. Yer konu komşu (KK30).

Normal çocuklar beş altı aylıkken diş çıkarır, diş buğdayı pişirilir (KK91).

Diş buğdayı kaynatılır, bir ipe çizilir, buğdayı takarlar çocuğun boynuna, kopana kadar kalır (KK36).

Dişi için buğday kaynatılır, Konu komşu çağrılır diş buğdayı kaynatılır. Çocuğun dişi çıktı diye (KK21).

Diş hediği kaynatılır, konu komşu çağrılır yenilir (KK25).

Dişleri çıktı diye hebil kaynatılır (KK40).

İlk dişi düştüğünde "yaşlanıyorsun, nene oldun dedik" (KK1).

Çürüyen, düşen dişler atılır (KK18).

Dişleri saklanılır (KK28).

Çocuğun ilk dişini görenin ona hediye alması bir adet haline gelmiştir ve hala devam etmektedir.

Günümüzde ilk dişi için diş buğdayı kaynatmak yerine diş şeklinde bir pasta, diş şeklinde magnetler hazırlatılır ve çeşitli ikramlar ile kutlanır.

Fotoğraf 6: Diş partisi

Organizatör olan kaynak kişimiz (KK99) yukarıda da görüldüğü üzere Ada bebeğin ilk dişi için evde bir kutlama yapıldığını gösteren bir resmi bizimle paylaşmıştır.

1.3.16. İlk Saç ve Tırnakları Kesme

Çocuğun büyüme göstergelerinden olan saç ve tırnakları için yörede, birtakım inanışlar mevcuttur.

Bazı çocuklar saçlı doğar, sonradan dökülür. Siyahtan sarıya da dönebilir (KK10).

Konuk denir saçlarının arasına zeytinyağ ile sürülür. Geriye doğru tarıyorsun konuklar kalkar, saçta dibinden çıkmaya başlar. konukla bir saçları dökülür. On beş gün sonra saçları çıkmaya başlar (KK13).

Başında bingilti derler sertleştiği zaman saçları kesilir (KK17).

Çocukların ilk saçları sandıkta durar (KK16).

Saçı kesilir açının ağırlığı kadar sadaka verilir (KK55).

İlk traş edene havlu verilir, berber de olsa (KK41).

İlk kesen berbere atlet havlu verilir (KK52).

Saçını ilk defa kesiliyorsa berbere havlu vb. gibi hediyeler verilir.

Tırnakları yirmi günlükken kesilir (KK18).

Uzayınca bir haftalıkken kestik, onu da babasının cebine koyduk babası para verdi (KK2).

Tırnağı kendine zarar veriyorsa kesiyorsun zaten (KK1).

Ne zaman büyüdüyse tırnak kesilir. Elini yüzünü yırtmaya başladığında kesilir (KK9).

Eline eldiven giydirilince orasını burasını yırtmaz (KK10).

Babasının cebinden parayı çektiği zaman kestiririz. Öyle derlerdi öyle yapardık (KK5).

Babasının cebinden para çeker çocuğun olur (KK48).

Babasının cüzdanından para çeker hırsız olmasın diye o çocuğun olur (KK49).

Dedenin eline cebini sokar, çeker parayı (KK29).

Tırnakları sarılır, toprağa gömülür (KK19).

Tırnaklar ile ilgili uygulamalar doğrudan doğruya el ile ilgili inanışlara da işaret eder. Çocuğun ilk tırnağının kesilmeden önce babasının cebine elini atması uygulaması da bunun bir göstergesidir. Cebinden para çekilmesi özellikle “hırsız” olmasın dileğiyle yapılan ve günümüzde de yapılmaya devam eden bir uygulamadır.

Bu çocuğun babaya veya ataya benzemesinin istenmesi ile açıklanır. Babanın helal kazanç sağladığını, babası gibi helal kazanması gerektiğini gösterir. başkasının parasına göz dikmek yerine geçimini kendi emeği ile sağlayacak duruma gelmesi için için çocuğun şekillendirilmiş olduğuna inanılır.

1.3.17. Yürümeye Geçiş

Fotoğraf 7: Yürüteç

Yürümeye geçme zamanı genelde yaşını karşılama zamanıdır. Kimi yaşından önce erkenden yürürken kimi çocuklar da yaşından sonra yürümeye çalışır.

Yürüme becerisi için uygun yaş aralığına geldiği halde hala tam anlamıyla yürüyemeyen dinsel büyüsel işlemler yapıldığı görülür.

Alaşehir de yürüme becerisini bir an önce gerçekleştirmek için dinsel büyüsel uygulamalarla çok fazla karşılaşmaz. Aile, tutunarak ilerleyebileceği örümcek şeklinde arabalar veya ona benzer birtakım aletler yaptırır, kendi emeği ile yapar. Büyük kardeşinin ya da akrabasının kullanmış olduğu araba ile çocuk yürütülmeye çalışılır.

Yürümesi gecikirse yardımcı olursun. Araba çaktırırsın. Fazla arabaya bindirme apışak yürür dediler (KK1).

Evvelde divanlar varken onlara tutuna tutuna dolanır (KK11).

Örümcek kullanır, yürümeye başlarken (KK11).

Yürümesini sağlamak için elinden tutarak gezdirilir (KK12).

Yürüteç yaptırılır (KK21).

Yürümesi gecikirse kolay yürüsün diye tahtadan arabalar çakılır (KK17).

Beline kuşak bağlıyorduk. Çocuk tak diye düşüyordu buradan destek alsın diye. Kuşak dediğim eşarp bağlayabilirsin. Evvel o zamanda şal vardı. Onun etkisi çok oluyordu. Büyük kız geç yürüdü. Demir eksikliği vardı sanırım onu etkisi (KK7).

İlk çocuk yürümeye başlarken ben doğum yapınca yürümesi kesildi, 18. ayda başladı (KK37).

Bir yaşını bir ay kala adımlarını atmaya başlar, hasta olunca ertelenir geç kalır (KK18).

Düz tabanlık varsa ayakkabı alınır (KK17).

Yürüebilmesi için halk hekimliğinden yararlanılır. Geç yürüdüğü düşünüldüğünde veya erken yürümesi istenildiğinde aileler çocuğa bazı karışımlar hazırlar. Çocuğa uygulanan karışım sonrası yürümeye başladığı gözlemlenir.

Arpa ununda içine pekmez koyulur, karıştırır, yumurta koyulur, onu beline vurur çocuğun. Beline sıcak lapa vurulur. Sonra çocuk yürümeye durur (KK9).

Yürümeye başlaması içinde dua edilir ve bunun üzerine inanışlar da mevcuttur. Çocuk için alınan ayakkabının, çocuğun ağzına vurulması ile yürümeye başlayabileceğine inanılır.

İlk üç Cuma ayakkabının altına çocuğun ağzını vurur, bir dua okunur (KK13).

Örnek (2015: 237); “Babasının⁵ ayakkabısının tersiyle çocuğun ağzına vurulur” yaygın bir uygulama olduğunu söylemektedir. Ama bu yapılan uygulamanın çok ağlayan çocuk için yapıldığını belirtir.

Yürüme Köstek kesilir, yumurta kaynatılır, eşin dostun gelir, bugün çocuğun kösteği kesilecek diye. Kestane kaynatılır, darı patlatılır, meyve çıkarılır, çay demlenir (KK21).

⁵ Baba yerine dayı, amca gibi kimseler de oluyor.

Hakkari’de “köstek kesme” diye bir inanç vardır. Bu inanca göre, emeklemeye başlayan çocuğun, biraz ilerisini altın, Kur’an, ayna gibi nesnelere konur. Çocuğun, eline aldığı nesneye göre, ileride meslek seçeceğine inanılır (Kalafat 1995:88).

İki gençten çocuk, oğlan alır kaçırlar, ayakları kurdele ile bağlı. Çeşmeye gider suyun içine ayakları bandırılır, koştura koştura gelirler yumurtayı onlar kapar. Bir makas vurur kösteği kesilir (KK21).

Çocuk bir yaşına girdi mi yürümeye durduğunda kim kıvrak yürüyor dedesi ya da dayısı kim güzel yürüyor amcası. Biz sininin üstünde ona dineldiriz, iki ayağından bağlarız. İki tane yumurta atarız. O düşer. O da makas ile keser biri. Kıvrak yürüyen kişi çocuğu kaçıtır, öbürü kovalar arkasından suyla. Lokum, bisküvi dağıtırız (KK1).

Yürümeye meyleden çocuk için olsun hastalıktan dolayı yürümeyi erteleyen çocuk için olsun duşak kesilmesi yapıldığı görülür.

Duşak kesilir, kuşak gibi bağlanır iki ayağından, ortadan keserler. Düşüp durmasın diye. Çok düşene iki kere de kesilebilir. Babasının cüzdanından para çeker hırsız olmasın diye o çocuğun olur (KK9).

Düzgün yürüyen birine kestirilir (KK12).

Kucağına alır çocuğu kaçıtır para verilir, hızlı giden biri (KK46).

Yürürken çok düşerse hızlı olanın biri çocuğu alır kaçıtır. Evin etrafında dolandırır. Biri de onu yakalar. Çocuğun ayağında incecik bir ip bağlıdır onu keser (KK25).

İp bağlanır, çok koşan biri koşa koşa gelir, ipi keser, çocuğu alır, gezdirir. Azıcık çerez alınır gelene yedirilir (KK14).

Çerez alınır, koştururlar çocuğu, izini keserler (KK30).

Çocuk kuşak bağlanır, bir köşede bir çocuk bir köşede bir çocuk hangisi önce gelirse o keser, lokum dağıtılır (KK47).

Çocuğa kuşak bağlanır azıcık yürüdüğünde kesilir lokum dağıtılır. Kim varsa yanında o keser (KK48).

Ayağını kuşaklarsın ekmek koyarsın kuşağa, köpek çağırır köpek ekmeği kapar (KK36).

Çocuğun hayata attığı ilk adımlar her zaman büyük önem taşır. Özbek Türklerinde büyük bir pratik şöyledir: Çocuk yürümeye hazır olduğu an çocuğu yürütmek için ninesi yanında bulunur ve iki ayağını çapraz bir şekilde bağlar ve buna “tuşov” denilir. Bu bağı altından ekmek geçirilir sonra nine ipi keser böylelikle çocuğunun bahtının açık olacağına ve uzun bir hayat süreceğine inanılır (Solmaz, 2018:135).

İp bağlanır kesilince çocuğu kapan çeşme dolaşır, kibleye bakan çeşmeye gidilir, çocuğun ayakları çıplak olur ayakları yıkanır (KK51).

Duşağı kesecek kişinin en önemli özelliği hızlı yürüyebilmesi veya koşabilmesidir Nadir de olsa bir insan yerine köpek gelir duşak keser, konulan ekmeği alır gider.

1.3.18. Konuşmaya Geçiş

Konuşmanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konuşmayı söküp sökemeceği üzerine aileler endişe içine girmektedir. Çabuk konuşması için veya akranlarına göre konuşması geciken çocuk için halk hekimliğine başvurulur.

Çabuk konuşsun diye bülbül suyu içirilir (KK48).

Konuşması geciken çocuğa bol bol su içirdiler (KK1).

Büyük kızın konuşması erkenden oldu hatta nazara uğradı. Çok şarkı söylüyordu (KK7).

Bal yedirilmez geç konuşur diye (KK11).

Dört beş yaşlarında iken tam olarak kendini ifade edemezse doktora gidilir (KK13).

Konuşması için karşıya ayna koy çocuğu oturt önüne, konuş, hareket yap, seni yakalamaya çalışır derdi doktor (KK34).

Bu uygulamalar, konuşmayı sağlamak ya da erken konuşmaya geçmesi için tavsiye sonucu uygulanır.

1.3.19. Yaşamayan Çocuk

Gebe kalmak için birden çok yola başvuran anne adayları, doğum gerçekleştikten sonra da bebeğini yaşatabilmek için bazı uygulamalar vardır. Çocuk düşüren anne adayları, çocuğu ölü doğanlar, doğduğu gün içinde ya da kırklı iken çocuğu ölen anneler bazı dinsel büyüsel yöntemlere başvurur. Alışehir’de derlemeler sırasında görüşmelere göre bunlardan bazıları hala devam etmektedir.

Birinci doğdu ikinci doğdu yaşamadı, bazı kadınların kanı zehirliyor çocuklarını, bazı da Allah tarafından sübyanlı deniliyor o da gidiyor dedelere adak dedelere bağlanıyor, yaşaması için onun ismi veriliyor. Bu Cabar (Alışehir’e bağlı Caberfakıllı Köyü) tarafında Davut dede var oraya gidenler Davut koyuyor adını (KK1).

İlk çocuğum için hastanede soğuk suya tutuklarından ölmüştür dediler (KK26).

Bazı çocukları evden eve gezdirirler. Yedi evden yamalık toplarlar. Onu dikerler çocuk doğunca onu giydirirler (KK90).

Bazı insanın enerjisi çok olur, o enerji karşıdakini çatlatır, kötü enerjiden nazar değer (KK9).

Çocukların doğduktan kısa bir süre içinde ölmesi nazar ile açıklanmaktadır. Bebeğin görüntüsünün özellikle güzelliğinden veya sevimliliğinden nazara geldiği söylenir.

Bebeğin kırklı iken ölmesi veya nazara gelme tehlikesi sıkça karşılaşılan bir durumdur.

Dokuz çocuğa hamile kalır ama iki üç tanesi yaşar, eskiden çok çocuk ölür (KK39).

Ağrı ve çevresinde çocukları yaşamayan aileler, doğan çocukları yaşasın diye / özellikle erkek çocuğu yaşamayanlar / onlara, erkekse kız elbisesi; kız ise, erkek elbisesi; giydirilip büyütürler. Erkek çocukların saçları uzatılır, entari giydirilir. Amaç yine, çocuğu kötü veya kara iyelerden korumak, ona dokunmamasını, onu aldatarak erkek çocuğun hayatta kalmasını sağlamaktır (Kalafat 1995:95).

Kadın defalarca gebe kalır. Gebelikler arasında birkaç kez düşük yapar veya bebeği ölü doğar. Sonuç olarak neredeyse on kez gebe kalan bir anne adayının yaşayan üç veya dört çocuğunun olduğunu gözlemlenir.

Birinci doğdu ikinci doğdu yaşamadı, bazı kadınların kanı zehirliyor çocuklarını, bazı da Allah tarafından sübyanlı deniliyor o da gidiyor dedelere adak dedelere bağlanıyor, yaşaması için onun ismi veriliyor. Bu cabar (Alaşehir'e bağlı Caberfakıllı Köyü) tarafında Davut dede var oraya gidenler Davut koyuyor adını (KK1).

Çocuğu olmayanın çocuğu oraya bağlanınca olduysa Gayıp sultan'a oğlan olursa Gayıp kız olursa ona yakın bir isim olur, ya da Sultan olur (KK21).

Kayınvalidemin ilk çocuğu ölünce Gayıp Sultana bağlanır, ya Hamit ya Gayıp konulur adı. Eşime Hamit ismi verilir (KK33).

Doğuyor ama yaşamayan çocuklardan sonra yaşasın diye Yaşar ismi konur. (KK12).

Yaşar isimli çocuklardan giysin, gömlek, kazak alır giydirilir doğan çocuğa (KK48).

Bir teyzemin var ismi erkek ismi çünkü kaç tane ablası abisi olmuş, hiç biri yaşamamış bu yaşasın diye babası kız olduğu halde Yaşar ismini verir (KK23).

Bu çocuk yaşasın diye Ümit, ümidimiz olsun diye koyar (KK31).

Aziz ismi konulur yaşasın diye (KK41).

Anneannemin adı Senem. İlk çocuğa Senem koyarlar ölür, ikinciye Senem koyarlar, üçüncüye Sema ismi koydular (KK27).

Kayınbaba adı koyulunca ölürse ikinci çocuğa hem ilk çocuğun adını hem de ikinci bir isim koyulur (KK90).

İlk çocuğa dedesinin adı konulmuştu amcasının çocuğa konulmadı, sonra ölünce ikinci oğlana dedesinin adı verilir (KK30).

Çocuk ölürse onun adını ikinci çocuğa koymazlar (KK90).

Kadının çocukları sürekli ölüverince, çocuğu satmaya çalışır, çocuk satıyorum alan var mı deyince, sen de alacağım de üç kez dediler (KK17).

İnanışa göre anne, eğer bebeğini başka bir kadına veya anneye satmaya çalışır ve başarılı olursa bebeğin ölmeyip yaşayacağına inanır.

Çocuğu doğduğu halde yaşamayanlar yeni doğan için bazı önlemler alır. Hem anne kendine dikkat eder hem de bebeğine. Sağlıklı bir şekilde doğum gerçekleşmiş olsa da çocukları bir süre sonra ölür de yaşamazsa aile yeni doğan çocuğuna yaşaması için bazı özel isimler verir. Aziz, Yaşar, Ümit gibi.

Ölen çocuklarının adlarını doğacak olanları koymamayı tercih ederler. Doğacak olan çocuğa aynı ismin yaramayacağı ve onu da kaybetme endişesinde olmaları temel sebeptir.

1.3.20. Çok Ağlayan Çocuk

Normalin dışında uzun süreli ağlama ya da huysuzlanma sebebi, nazar değmesi veya bir şeylerden korktuğu düşüncesinin getirir.

Gülmesi için nasıl melekler görünür de o yüzden gülermiş bebek diye söylendiği gibi ağlaması içinde kötü ruhların çocuğa görünmesi olarak yorumlanır.

Büyük kız ağladı ağladı durmaz ağladı Cavit Bey'e götürdük herkesin doktoru oydu. Bir şeyi yok dedi. Bir ninemiz vardı ölecek bu, bundan hayır yok derdi (KK6).

Bir yere gider gelince çok ağlayınca okunur, geçer (KK14).

Biri geldi mi çocuk onun arkasından ağlarsa, iplik al koynuna sokuver çocuğun derlerdi (KK6).

1.3.21. Sünnet

Fotoğraf 8: Sünnet çocuğu

Anadolu'da çocukla ilgili geleneksel işlemlerin en önemlilerinden birisi de sünnet geleneğidir. Türk toplumlarında eskiden beri sünnet törenlerine önem verilmiş, sünnet düğünleri etrafında zengin bir gelenek oluşmuştur (Bayat, 1982: 11-20). Özellikle dinsel gelenekler, geleneklerin en yaygın ve etkili olanlarıdır. Dinsel töresel işlemler içerisinde en katısı ve en yaygın olanı da sünnet geleneğidir (Sunguroğlu, 1968: 52-54).

Öztürk'ün Folklor ve Mitoloji Sözlüğünde sünneti şöyle açıklar: Erkek çocukların erkeklik organının uç kısmında bulunan derinin çepeçevre kesilmesi eylemine Anadolu'da verilen isim olup, Arapçası 'hitan'dır. Genellikle çocuğun arkadaşları ve akrabalarının çağrılması suretiyle düzenlenen eğlence gerçekleştirilir. Gelin yatağı gibi süslenen karyolaya yatırılan çocuğa hediyeler alınarak gönlü alındıktan sonra, 'kuşa bak' benzeri sözlerle dikkati başka yere çekilirken sünneti yapılmaktadır.

Kuran'da bahsi geçmeyen bu eylemin uygulanması hadislerle dayanılarak sünnet kabul edilmektedir. Bununla birlikte İslam öncesi Arap toplumu tarafından uygulanan bu gelenek Yahudilerden ödünçlenilmiş olmalıdır. Okyanusya, Afrika ve Güney Amerika'da yaşayan bazı ilkel kabilelerin İslam ile bir etkileşme olmaksızın farklı amaçlarla bu adeti sürdürdüğü (bazı bölgelerde klitorisleri kesilerek sünnet

ediliri görülmektedir. Ortadoğu'da uygulanan sünnet geleneğinin kökeninde kendilerini ana tanrıçaya adayan (Kybele gibi) erkek rahiplerin penislerini hadım etmeleri geleneğinin zamanla sembolize ederek sürdürülmesi uygulaması olabilir (Öztürk, 2009: 885).

Söylenbilir ki sünnet yaşı olarak 0-15 yaş arasındır. Birden fazla erkek evlat varsa zaman olarak büyük erkek çocuğun ortaokula başlamadan yapılması tercih edilir.

Peygamberin emri olduğu için sünnet olur (KK49).

Sünnet Müslüman olmak için. Eskiden ne zaman durumun olduğunda. 7-8 yaşlarında kestiriyorsun. Şimdi doğar doğmaz kestiriyorlar. Sünnet ettiğimiz gün kestirdik. Sünnetçi yapar, herkes sünnet yapamaz ki (KK1).

Sünnet oğlan çocukları için şart (KK19).

Şimdi yeni doğunca bebekken yaptırıyorlar bezin içinde daha iyi olur diye (KK3).

Yedi yaşında sünnet ettik. Birinci sınıfa gidiyordu. Sünnetçi geldi. Yemek kurduk. Mevlüt okuttuk (KK4).

Çocuklarda yedi yaşında idi. Mevlüt okunduktan sonra sünnet yapılıyor. Bahar ayında okula gitmeden oldu (KK5).

Beş yaşında sünnet oldu. Merasimi olmadı. (KK8).

Sünnet sekiz yaşında yapılır. Yemek verildiği gün sünnet de olur (KK14).

11 yaşında sünnet olur, beşinci sınıfın yazı tatilinde (KK33).

Sünnet on iki yaşında olabilir (KK9).

Sekiz yaşında, haziran ayında olur (KK19).

Yaz çıkarken sünnet olur (KK22).

Mevsim olarak yaz ayları olması, hem erken çocuğun toparlanması, hem de okulların tatil döneminde ailenin rahatça hazırlıkları yapabilmesi.

Alaşehir'de sünnet töreni iki şekilde olur aynı gün içinde yemekli mevlüt, ikincisi ise yemek ve mevlütten sonra akşama kına gecesi.

Eskiden ise bir gece önce kına gecesi yapılır. Ertesi sabah yemekli mevlüt olur ve çocuk sünneti gerçekleştirilir.

Sünnet töreni, sünnet düğünü [Folklor] Özel bir yaşı ve merasimi olmamasına rağmen genellikle okul çağına yakın (en erken 2 yaş –en geç ergenlik öncesi) zamanda, çocuğa özel bir sünnet kıyafeti giydirildikten sonra akraba ve komşuların da katıldığı eğlenceli bir ortamda gerçekleştirilmektedir (Öztürk, 2009: 885).

Tören senaryosu (Boratav 1984: 160-161)

1. Özel sünnet kıyafetini giyen çocuk,tören öncesinde akraba ve büyüklerin elini öpmeye gider. Köy veya kasaba içinde başka çocuklarında katıldığı bir gösteri gezisi düzenlenir.
2. Evde mevlit okutulur.
3. Baba ve kirve çocuğa armağanlar verir.
4. Davetlilere yemek verilir.
5. Tören boyunca saz veya davul-zurna çalınır, köylerde seyirlik oyunlar oynanılır. Kentlerde karagöz perdesi kurulur ya da hokkabaz çağrılarak çocuk ve misafirlerin eğlenmesi sağlanırdı.

Bir akşam önceden yemek için hazırlıklar başlar ve “sünnet odası” olarak evin bir odası ise süslenir. Genellikle, eğer sünnet olacak çocuğun kendine ait bir odası varsa sünnet odası orası olur. Odayı süslemek için dost, akraba, komşu kimler var ise akşam eve çağırılır. Evdeki yemeniler kelebek şekline getirilir. Tavana duvarlara süs malzemelerinden yapıştırılır asılır.

Yarın verilecek yemek içinde komşulardan akrabalardan yardım alınır. Sabah erken saatlerde yemek için hazırlıklar devam eder ta ki insanlar gelmeye başlayana kadar. Mevlitte insanlar toplanmaya başladıktan sonra başlar. Bazen bir hoca bazen birden fazla hocanın okuduğu görülür.

Akşamına kına gecesi olur. Ertesi gün mevlüt olur. Takılar takılır. Yemek bittikten sonra ikindi gibi sünnet olur (KK9).

Önceden hep eğlence günü yapılırdı. Biz de yaptık hem cumartesi gününden eğlence oluyordu. Pazar günü sünnet mevlüt okunuyordu. Akşamdan eğlence çalıyordu. Şimdiki gibi bir günde olmuyordu. Aynı düğün gibi cumartesi kına

eğlencesi oluyordu. Pazar günü yemeği mevlütü okutuluyordu. Sünnet kesiliyordu (KK3).

Biri dokuz, bir on bir yaşında iken sünnet olur. Cumartesi düğün salonunda eğlencesi olur. Arabayla davulla gezer Pazar günü, kamera ile sünnetleri çekilir (KK15).

Çocuğun rahatsızlığı yoksa altı, yedi, sekiz yaşlarında olur. Rahatsızsa çişini yapamazsa olabilir. Eğlence olmaz, yemekli, mevlitli olur. O günde sünnet kesilir. Sabah erkeklere öğleden sonra kadınlara mevlit okunur (KK21).

Kız çocuğuna gelinlik giydirilir (KK22).

Sünnet evde kesilir, akrabalar toplanır, yaz günü kesilme merasim bitince pide ayran verilir. On beş gün sonra eğlencesi olur. Eskiden kınadan, yemekten sonra o yorgunluğa sünnet olur, sünnet odası hazırlanır. Duvar süslenir, yazılar yazılır (KK27).

Akşam kına gecesi, ertesi gün erkeklere mevlit olur, öğleden sonra bayanlara mevlit olur (KK40).

Gündüz mevlit akşam eğlence yapılır (KK40).

Mevlit okunur kesilir, sünnet olur. Bir hafta sonra eğlencesi kınası olur (KK50).

Hastanede sünnet olur, evde yaptırılmaz, eltimin çocuğu evde olduğunda problem yaşar (KK13).

Sünnette altın yastığı olur baş ucunda (KK38).

Kına gecesi yaptırmadık (KK41).

Hastanede kesilir iki yıl sonra sünnet öğlen hem yemek verilir hem mevlit okunur (KK44).

Sünnetlik ise şöyledir: Şapka, gömlek, yelek, pelerin, pantolon, ayakkabı, maşallah, elinde tuttuğu asası.

Sünnet çocuğu üzeri paralı, altınlı olur ama şimdi sandığa konulur (KK26).

Çocuk sandalye yerine tahta oturur.

Çocuğun üzerine para takmak yerine mevlüt ve yemekleme başlamadan bir masa üstüne sandık koyulur. Eskiden gerçekleşen sünnetler gibi masanın üzerinde sigara, lokum, kolonya bulunmaya devam eder.

Mevlüt bittikten sonra çocuk bir araba ile gezdirilir. Önündeki arabada onu çeken bir kameracı bulunur. Sünnet çocuğu ve ardındaki konvoy ortalama yarım saat tur atar mahallede.

Atla gezilme yerine at arabası ile gezdirme, araba ile üstü açık araba ile gezdirme şeklinde yapılır.

Sünnette ata bindirilir çocuklar (KK47).

Çocuk arabayla gezdirilir kesilir (KK40).

Bir akrabamız ve komşumuz öldüğü için arabayla gezilmedi (KK25).

Davetiye bundan yirmi otuz yıl önce de vardı. Köy ve kasaba gibi yerde yaşayanlar mahallesine şeker dağıtarak sünnetine buyur eder. Bu gelenek, Alaşehir'in yıllarca köy olarak bilinip Manisa büyükşehir olunca birer mahalleye dönüşen çoğu mahallesinde devam etmektedir.

Bir hafta evvel haber verilir sünnetimiz var diye (KK47).

Bir ay evvel mektup yazar gönderilir sünnetimiz var diye (KK49).

Sünnet şapkası, maşallah, eldiven, pijaması saklanır otuz dört yıl önceden durur (KK31).

Önceden kına yok, yetmişli yıllar (KK49).

Kına gecesi yapılmayabilir. Şimdi erken kesilir sonradan mevlütü olur (KK10).

Çocuklar 4-5 yaşından başlayarak 10-15 yaşına kadar sünnet ettirilirlir. Ancak yakın zamanlarda özellikle büyük kentlerde çocukların hemen doğum-sonrasında sünnet ettirildiklerine de, çocuğun bilinçli olarak korku ve acı yaşamasını önleme gerekçesiyle rastlanmaktadır. Bu türden uygulamaya hemen hiç rastlanmayan geleneksel kesimlerde ise sünnet töreni, bir ailenin üyesi bulunduğu topluluk içerisinde saygınlığını tazeleyen ve artıran bir âdet olarak hâlâ önemli bir yer tutmaktadır (Atay ve Aydın, 2009: 6).

Sünnet için aylar öncesinden hazırlıklar yapılmaya başlanır. Eskiden olduğu gibi mevlit okutulması, misafirlere yemek verilmesi, kına gecesi şeklinde eğlenceler günümüzde devam ettirilir. Çocuğun sünnetinin, sünnetçiden ziyade hastanede doktor tarafından yapılması daha sık karşılaşılr.

1.4. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME

İnsanoğlu bulunduğu yerde kültürünü yaşatmaya çalışır. Toplum hayatlarının anlamı oluşturan sıkı sıkı bağlı oldukları inanışları, gelenekleri vardır. Bu inanış, gelenekler de hayatlarının her alanında yayılmıştır. Yöredeki halk inanışlarına dair bilgilerin bulunduğu “Doğum etrafında şekillenen inanış ve uygulamaları” adlı ilk bölüm daha sistemli göstermek adına “Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası” şeklinde evrelere ayrılmıştır. Doğum öncesi dönemle kadının gebe kalmak için çeşitli girişimlerde bulunduğunu görülür. İlk olarak “doğum öncesi” evreden “doğum sırası” evreye kadar sürede gebe kalmak, düşük yapmamak, bebeğin cinsiyet tayini gibi durumlarda yapılan çeşitli uygulamalar ve inanışlar ele alınır. Daha sonra doğumun gerçekleşmesinin ardından kadın ve bebek için yapılan ve yapılmaya devam eden birtakım uygulamalar “doğum sonrası” evrede tek tek açıklanır. Bu evrede yer alan 21 başlıkta yörede devam eden inanışlar da verilmiştir.

2. BÖLÜM: ÇOCUK HASTALIKLARI İLE İLGİLİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR

2.1. ÇOCUK HASTALIKLARI İLE İLGİLİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR

İnsan sağlığında ortaya çıkan bozuklar olduğu gibi çocukluk döneminde de çeşit çeşit hastalıklar belirir. Bu hastalıkların tedavi amacıyla halk hekimliğine başvurulmaktadır. Alaşehir’de derlenen hastalıkları öğrenmeden önce halk hekimliğine göre hastalık nedir buna bakılmalıdır.

Halk hekimliğinde hastalık deyimi, insanın sağlık durumundaki bozuklukların yanı sıra, kısırlıktan tutunda nazar değmesi gibi insanlardan gelebilecek kötü etkilere ve cin, peri gibi gerçek dışı varlıkların neden olabilecekleri türlü sakatlıklara kadar pek çok kavramı kapsamaktadır (Boratav, P.N., 1984, Asil, E., 1989: 33-38).

Tanımda da görüldüğü üzere kısırlık, nazar değmesi gibi durumlar hastalık kavramı içinde yer alır. Hastalığın ve ona dair inanç ve uygulamaların çocuk folklorunun bir bölümü olarak yer alması gerektiği anlaşılmıştır. Hastalıklarla ilgili uygulamalar için ağırlıklı olarak halk hekimliğine başvurulmuştur.

Bilimsel anlamda “Halk Hekimliği” bireyin toplum içinde her türlü çevresel ve bireysel etmenlerle bozulan sağlığını tedavi etmek, dolayısıyla da toplumun sağlığını korumakla yükümlü bir hizmettir. “Halk Hekimliği” tanımı; hekim olsun olmasın, yeteneğe ve tedavi istemine sahip kişinin, gelenek ve göreneklere dayalı, örf ve âdetlerle alışılmış, gözlemlerle kazanılmış deneyimlere dayanarak tedaviye yönelik yaptığı, şifa amaçlı çeşitli eylemlerdir. (Özer, 1989: 203-204).

Günümüzde kullanılan birçok ilacın ham halini çoğunlukla bitkiler oluşturmaktadır. Modern tıbbın ve eczacılığın yanı sıra bu bitkilerden amatör şekilde yararlanan, ilaç yapan kimseler de bulunmaktadır. (Alptekin, 2011: 83).

Halk hekimliği yöntemlerini uygulayanlar ocak olan kimselerdir. Hangi bitkinin deva olacağını, en iyi ocaklar bilir.

Ocaklılık yeteneği tamamen soydan gelen mistik bir karakter taşır (Araz, 1995: 85) şeklinde belirttiği bu yetkinin nesilden nesile devam ettiği anlaşılmaktadır.

Bu aday hangi hastalığa yetkili ise bu işin pratiğini, tedavi sırasında yapılması gerekli olan iş ve işlemleri ocaklının uygulamalarından öğrenir. Zira ocaklı, hastanın nasıl ve ne şekilde tedavi edileceğini, tedavi işleminin hangi günlerde ve kaç gün

süreceğini, kendisine de sıçraması muhtemel olan bu hastalığa karşı nasıl tedbir alacağını bilmek ve bunlara uymak mecburiyetindedir (Araz, 1995: 85).

Derlenmiş olan hastalıklardan bazılarının ocağı vardır ve o ocaklardan yardım alınır. Kocakarı ilacı olarak isimlendirilerek hazırlanan karışımlar bilirkişiler veya amatörler tarafından hazırlandığı görülür. Kaynak kişilerden bazıları öğrenmiştir ve uygulamaktadır.

2.1.1. Alerji

Alerji vücudumuzda bulunan antikorların, başkaları için zararsız olabilecek maddelere karşı savaş açması ve reaksiyon oluşturmasıdır. Bu maddeler toz, besinler, solunum yolu ile alınan maddeler, polen akarlar ve hayvan türleri olabilir.

Alerji her yaş grubunda çıkabilir. Çoğunlukla genetik olduğu düşünülse de çevresel faktörler etkisi ile değişik yaşlarda enerji ortaya çıkabilir. <https://www.medicalpark.com.tr/alerji-nedir-alerji-cesitleri-ve-alerji-belirtileri-nelerdir/hg-1728> (11.08.2019).

Alerji olunca köyden biri gelir okur çocuğu ve tükürür ağzına, geçer (KK11).

Yediği içtiğine bulunduğu ortamda dokunduklarına kadar kişinin dikkat etmesi gerekir. Çocuğu da alerji edecek şeyleri bilmek ve uzak tutmak gerekir.

2.1.2. Ateş

Ateş; vücudun mikroplarla savaşmak için verdiği bir tepkidir. Vücut sıcaklığını artırarak kan dolaşımını hızlandırır, mikropların çoğalma hızını düşürür. Yani bağışıklık sistemimizin bir parçasıdır. Kontrollü olduğu sürece vücudumuz için faydası vardır. Fakat bir noktadan sonra (yaklaşık 38,5-39 C) vücudu yorduğu, rahatsız hissettirdiği için müdahale etmek gerekebilir.

Ateş tek başına bir hastalık değildir. Pek çok farklı hastalığın ortak belirtisidir. Ateşinin olması çocuğun ciddi bir hastalığı olduğunu göstermez, sadece çocuğun vücudunda bazı şeylerin yolunda gitmediği konusunda bizi uyaran bir işaretidir. <http://akademihastanesi.com.tr/ates-nedir-olusur/> (11.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Ateş ölçmek için bir şey yok. Ağzından bakılır, ayağının altından bakılır (KK11).

Ateşlendiğinde çocuk soyulur, duş aldırarak da havale geçirir diye doktora götürülür (KK10).

Ateşi olunca ılık su banyosu yapılır. Eklem yerlerine bezi ıslatır koyarız (KK17).

Ateşlenme de soyar, şurubunu verir, düşmezse banyo ettirilir, devam ediyorsa acile gidilir (KK13).

Sirkeli bez yapar, kollarının altından ayaklarının altına sürülür. Kafasına da soğuk bir bez konur (KK14).

Sirkeli su yapılır (KK24).

Sirkeli bezi eklem yerlerine, altına koltuk altlarına koyulur (KK19).

Yarım tabak sirkenin içine yarım tabak da su koyulur. Bir beze sıkılır altına, göbeğine, ayak altına sürülür. Karabaş yağı sürersin (KK21).

Büyük aspirini zeytinyağın içine atar eziliverir çocukların karnına, boğazına, kulak arkasına ateş düşürsün diye sürer (KK26).

Aspirinle kolonyayla ezer süreriz vücuduna ateşi geçer (KK31).

Ateşe limon, aspirin, zeytinyağı karıştırır süreriz (KK41).

Duştan sonra ateş düşürücü, ağrı kesici içirilir, en son çare fitil koyulur (KK18).

Ateş olunca çocuk aspirini verilir (KK38).

Bebeklerde fitil verilir (KK12).

9 aylıkken ateşli hastalık geçirdi benim kızım, beyin felci oldu. Konuşamadı, kendini bilmedi. Ateşli iken havale geçirdi, o havaleden sonra beyin felci olduğu meydana çıktı. Sonra 17 yaşına kadar hiç konuşmadan, kendini bilmeden. 17 yaşında bir daha havale geçirdi ayıkmadı. 21 gün öyle yaşadı öyle öldü (KK1).

Ateşli çocuğa iğne yaptırmayacaksın, hemen uzmanına götüreceksin. Biz burada A.İ. doktor vardı gittik, iğne verdi. İki gün kullandık üçüncü gün havale geçirdi (KK1).

Sıtma da ıslak bezle havale geçirmemesi için duşun altına koyup ılık suyla yıkanır (KK10).

Çocuğun ateşlenmesinin birden fazla nedeni olabilir. Fakat ateşi kontrol altına alınmalı ve çocuğa ilk müdahale bir an önce yapılmalıdır. Ebeveynler evde kendi çabalarıyla çocuğun ateşini düşürmeye çalışırlar. Ateşi ölçmek için evde aletleri olmamasına rağmen çocuğun belirli bölgelerini kontrol ederek öğrenmeye çalışırlar. İlk olarak çocuğun alın kol altı gibi bölgelerine nemli veya sirkeli havlu yerleştirirler. Bir süre geçtikten sonra düşmediklerine inandıklarında çocuğu ılık suyun altında yıkarlar. Bu sırada aspirin evlerde genellikle bulunur ve çocuğa aspirin verilir. Çocuğun bu çözümlere rağmen geçmemeye devam ederse acile götürülür. Kaynak kişimize göre ateşin çok ciddiye alınması gerektiğini belirtilmiştir. Ateşini düşürememek veya yanlış müdahalede bulunmak tehlikeli durumlara sebep olabilir.

2.1.3. Aydaş

Yeni doğan çocuğun zaman içinde gelişmesi, palazlanması beklenir. Bu süre içerisinde gelişmeyen, cılız kalan, hastalıktan kurtulamayan çocuklara “aydaş çocuk” denir (Başçetinçelik, 2009).

Zayıf, bir türlü kilo almayan, yeme alışkanlığı zayıf ve gelişimi yavaş olan çocuklara Alaşehir’de “aydaş” denilmektedir. Halk arasında “aydaş olmuş bu çocuk” diye nitelendirilir.

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Aydaş, kilo almaz, zayıf, yürürken yamuk yürür, gelişmez çocuk (KK10).

Aydaş aşı yemeyen çocuklar için yapılır (KK46).

Büyük çocuğum zayıf olduğu için çok derler köşebaşında buna aydaş aşı yapalım diye (KK50).

Ocağa giderler, kazan koyarlar, boş, içine bir kepçe, üç yol ayırırına. Yedi çocuk birer odun sokarlar, ateş yanmaz. Öyle pişirilir. Çocuklara şeker verilir. Üç kere üçlerler. Çocuğun kilosu ölçülür (KK10).

Üç yol ağzına bir kazan kurulur, çocuk içine konur, yanmaz ama altına gelen odun koyar (KK15).

Kazanın altına taş koyarsın, taşa saça koyarsın, içine çocuğu oturtursun. Gelen çibık koyar giden çibık koyar yanmaz ama (KK21).

Aydaş aşı yapılır. Boş kazana çocuk konur, “geliverin yiyn” denilir (KK11).

Çocuğu kazana oturtunca eline kepçe alırsın, “Komşular gelin aydaş kaynatıyorum” diye çağırırım, gelen kazanın altına bir çibık atar. “Aydaşım kaynadı, taştı, çoştı, çocuk büyüdü” derler biter (KK31).

Kazan konulur altı odun konulur, üç kadın olur başında. Kocakarının biri çocuğu alır gelir. “Selamun aleykum” der

“Aleykum selam” dersin.

“Nereye gidiyorsun” dersin

“Aydaş aşı pişirmeye gidiyorum” der. Çocuğu kazana koyar. Üç kez odun almaya gider gelir, dokuz odun koyar kazanın altına annesi görmez onu, çerez getirir gelir (KK49).

Aydaş aşı pişiren bir kadın vardır herkes pişiremez. Sacanın üstüne leğen koyar. Kadın okur üfürür, içine koyar çocuğu. “gelin aş pişirdim gelin yiyelim gelin” der (KK36).

Aydaş aşında kazanın içindeki suyla banyo ettirilir (KK45).

Çınar ağacında üç İhlas bir Elham okuyarak bir bu tarafa bir o tarafa geçirilir çocuk. Lokum dağıtır, bir aş pişirir dağıtır (KK47).

Aydaş aşını herkesin pişiremeyeceğini görüyoruz. Daha önce deneyimlemiş bir kadın tarafından hazırlanır. Çeşitli dualar okuyarak yaptığı uygulamanın etkisini artırır, destekler.

Sadece kazan da aş pişirilerek aydaşın yapılmadığını ağaçtan da üç kez geçirilmeleri ve ardından gelen uygulamaların yapılmasının da aydaşı ortadan kaldıracığına inanılır.

2.1.4. Boğmaca

Boğmaca, üst solunum yollarının akut mikrobik bir hastalığıdır. Bordotella pertussis isimli bakterinin vücutta yayılması sonucu hastalık belirtileri ortaya çıkar. Tedavide geç kalınırsa vücudun çeşitli organlarında kalıcı hasar ve sakatlığa yol açar. 2 ila 3 ay ya da daha fazla süren öksürük nöbetlerine neden olur ve bebekler ile küçük çocuklarda özellikle ağır seyreder. <https://www.medicalpark.com.tr/bogmaca-hastaligi-nedir/hg-1317> (11.08.2019))

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Ayva yaprağıyla, zerdeçalla bal karıştırılır (KK10).

Boğmaca olursa iltihap patlarsa iyileşir, ağızından kan gelince iyi olur (KK49).

2.1.5. Çıban

Tıp dünyasında **fronkül** olarak bilinen çıban, **deri içerisinde** veya **yağ bezinde** oluşan bir enfeksiyon durumudur. Enfeksiyon ile savaşıyan vücut, burada irin biriktirir ve deri yüzeyi giderek şişer. Genelde **geçici** olsa da, bağışıklık sistemi yeterince güçlü olmayan kişilerde ağır bir enfeksiyon hastalığına dönüşebilir. <https://www.bilgilerinize.com/ciban-nasil-gecer/> (12.08.2019).

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Çıban varsa bir yakasında lokumu bir beze koyar ezersin o çıbanın üzerine koyunca onun içindekini akıtır (KK31).

Çıban için akşam sabah çiçeği vardır yapraklarından çıbanın üzerine koyar o çeker (KK40).

Çıban için bamya haşlanır, üstüne yağ dökülür kapatılır bağlanılır irin akar gider (KK48).

2.1.6. Çiçek

Çiçek hastalığı, variola virüsü adı verilen bir virüsün neden olduğu çok ciddi bir hastalıktır. Çiçek hastalığı, adını hastalık sırasında oluşan irin dolu kabarcıklardan alır. Her ne kadar isimler birbirine benzese de, çiçek hastalığı farklı bir virüsün neden olduğu daha hafif bir hastalık olan suçiçeği ile ilişkili değildir. <https://www.sozcu.com.tr/2018/saglik/cicek-hastaligi-nedir-bulasici-midir-cicek-hastaliginin-belirtileri-ve-tedavisi-oub2-2606830/> (12.08.2019)

Çiçek çıkardığında vücudunu kaşımaktan, yara olmasın diye uzun kollu giydirilir (KK15).

Çiçek de yumurta yedirilmez. Kaşındıkça krem sürülür (KK17).

2.1.7. Gaz Çıkarma

Kimi zaman geçirmek sureti ile ağızdan kimi zaman ise anüs bölgesinden mide ve bağırsaklardaki havayı dışarı atma olarak gerçekleştirilen olay gaz çıkarma olarak adlandırılır. Gaz sıkışması temel olarak yemek yeme ve içme sırasında ağızdan yutulan hava sonucu oluşur. <https://www.elele.com.tr/saglik/guncel-saglik/gaz-sancisi> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Gaz çıkarma emzirdikten sonra eskiden beri olur. Ya dizimizin üstüne alır ya böyle sırtını ovalarız. Ya böyle bağırımıza alır böyle ovalarız. Peştimale katar bir divandan bir divana sallarız uyutmak için. Gazına da faydası olurdu (KK3).

Küçük çocuk bağına giderse karnı şişer, gaz oluşur (KK9).

Anası yanından kalkarsa çocuk mızıldamaya başlar. Sırtımızda durarsa ağlamaz. Kokumuzu hissettiği için. Hususi gaz çıkartmaya gerek kalmaz, eğilip doğruldukça gazı çıkar (KK9).

Gaz çıkarmak için çok küçük ise sırtına alıp pıspışlarsın (KK11).

Emzirirken çocuk uyuya kalınca uyandırmaya kıyamazdık, gazlı kalır, hemen çıkaramaz, uyanınca bağırır (KK15).

2.1.8. Göz Ağrısı

Göz ağrısı, çoğu insanda ara sıra gözlenen fakat nadiren ciddi bir tıbbi durumdan kaynaklanan ağrı çeşididir. Göz ağrısı, ağrıyı gözün neresinde hissettiğinize bağlı olarak ikiye ayrılır. Gözün yüreyinde görülen ağrılara oküler, içinde ya da daha derinlerde hissedilen ağrılara orbital ağrı denir. Göz ağrıları çoğunlukla ilaç veya tedaviye gerek kalmadan kendiliğinden geçer. <https://www.medicalpark.com.tr/goz-agrisi/hg-2146> (14.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Çocuk üşüttüğünde gözdeki çapaklanma çoğalır (KK13).

Kendim daha çok akıttım gözlere. Başkalarına çok akıttım. Süt diye geliyorlardı. Gözlerine akıtıyorlardı. Gümüş alırdım, para, 1 milyon, 500, 250 (KK7).

Göze dışarıdan bir cisim kaçınca, toz, böcek, sinek olsun göze süt verilir. (KK9).

Göz nezlesi, çapaklanma olur çocuklarda küçükken süt katarız gözüne geçer (KK11).

Çapaklanma da soğuk siyah çay dışı doğru pamukla sürülür dört beş defa (KK13).

Göze çay damlatılır (KK46).

Bir arpacık okunur, altına birazcık jilet atılır, kesilir arpacıkla etrafı çizilir (KK23).

Arpacık üzerine sarımsak sür derler (KK24).

Göze, köpek çanağından suyunu elinle sür derler (KK36).

Göz değmesi, Üzerliğin içine soğan kabuğu, sarımsak kabuğu koyar tuz ekersin, bir közün üstüne kürekle çocuğun üstünde evin içinde gezdirilir. Gözler çıkar gider (KK21).

Göz ağrısı veya gözde oluşan herhangi iltihap genellikle göz değmesinden veya çocuğa nazar değdirilmesinden kaynaklı olduğunu söylenebilir. Bunun dışında

çocuğun çevresinden, havadan kapmış olduğu rahatsızlıklar için halk hekimliğine başvurulur. Gözdeki çapaklanması, kızarma, yanma için ayrı ayrı uygulamalar vardır.

2.1.9. İshal

İshal, dışkılamanın normalden daha cıvık olma durumudur. Bağırsak hareketlerinin bozulması sonucu sürekli tuvalete gitme isteğinin artması da, cıvık dışkılama ile birlikte seyreden şikayetlerden biridir. Günde üç defadan fazla sulu dışkılama durumu, ishal olarak kabul edilir. Çok ağır ishal vakalarında günde 13-14 litre kadar sıvı kaybedilebilir. Sulu veya cıvık dışkılama, acil ve sürekli olarak tuvalete gitme ihtiyacı, büyük tuvaleti tutamama, susuzluk, kusma bulantı, halsizlikle karın bölgesinde gaz şikayeti de ishalin en büyük belirtilerinden sayılmaktadır. Pek çok farklı nedene bağlı olarak ortaya çıkabilen ishal, çoğunlukla çevresel faktörlerle gelişir. İshalin seviyeleri bulunmaktadır, hafif olması durumunda ishale iyi şeyler ile durum kontrol altına alınmaya çalışılabilir. <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberleri/bebeklerde-ishal/> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

İshal genelde üşütmeden olur. Sıcak tutmaya çalışırız. Çamaşırları güzel yıkanır (KK9).

İshal olduğunda şurup alınır (KK10).

Su içirilir bol bol (KK11).

Ayva yaprağını kurutursun, durularsın, kaynatırsın içersin keser (KK13).

İshal olunca muz püresi yedirilir, bol bol su içirilir. sür, ayak altlarına sür (KK18).

Bebek olduğu için yiyecek bir şey verilmez, doktora gidilir (KK19).

Çay kaşığıyla nar ekşisi içirilir (K21).

Bebekken ilaç alınır, azıcık büyükse yoğurdun içine kuru çay katılır yedirilir (KK24).

Pirinç lapası yedirilir. Pirinci pişirirsin koyuca ne çorba ne pilav gibi (KK26).

Katı yedirilir. Soğuk suyla balı karıştır, içir geçer (KK30).

Leblebi, muz yedirilir (KK41).

Kuru nane kaynat, limon sık içir (KK47).

Patates ve börülce yedirilir (KK48).

İshalse koca karının biri sabunla karnının ovar, iyi olur (KK49).

İshal olduğunda demli çay verilir (KK51).

2.1.10. İtdirseği

Halk arasında arpacık ya da itdirseği olarak bilinen hordeolum, göz kapağında yer alan bezlerin stafilokoksik iltihabıdır. İnfeksiyon Meibomius bezlerinde yerleşmiş ise ‘iç arpacık’, Zeiss veya Moll bezlerinde yerleşmiş ise ‘dış arpacık’ ismini alır. İç arpacık kapakta daha derinde , dış arpacık ise daha cilde yakın yerde abse şeklinde kendini gösterir. Her iki durumda da şikayetler önce kaşınma, kızarıklık, şişkinlik ile başlar, zaman içinde abseleşmeye kadar gidebilir. Hatta göz kapağı tamamen şişebilir. Hastada kirpik dibi iltihabı varsa genellikle birden fazla şişlik oluşabilir.<https://www.gozvakfi.com/arpacik-it-dirsegi-nedir.html> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

İtdirseği veya arpacık olmaması için bol su ile yıkardım (KK9).

İtdirseği çıkınca, sarımsak kesip sürünce hafifleşir (KK40).

Günlük kullanırız aktarcıdan alınır. Tüpün üstüne koyar, pamuğu bastırır, o duman pamuğa gider, pamuğu koyunca geçirir (KK22).

İtdirseği çarşafa yatırılır çocuk, üstüne örtülür ekmek konur köpek alır, gider (KK48).

Köpeğe gözünün üstünden ekmek yedirilir. Bir örtü örtülür gözünün üstünde ekmeği koyar, köpek alır, geçer (KK10).

İtdirseği çıkarsa, mal (hayvan) ölürse, böbreği sürülür. Damın üstüne atılır, o börek kurudukça o yarada kurur (KK49).

İtdirseği olan çocuk ekmek arasında bir ilişki bulunmaktadır. Köpek, çocuğun üstündeki ekmeği kapar ve götürürse itdirsenin geçeceğine inanılır.

2.1.11. Kabakulak

Kabakulak, kabakulak virüsünün yol açtığı, ateş, baş ağrısı, kas ağrısı, yorgunluk, iştah kaybı ile başlayıp çene kemiğinin yanlarında tek veya iki taraflı şişlik ile devam eden bulaşıcı bir hastalıktır. Hastalık en çok okul çağı çocukları ve üniversite çağı genç erişkinleri etkiler. Aşısı bulunmadan önce çocukluk çağında menenjit ve sağırlığın sık nedenlerinden biri olmuştur. <https://www.asidunyasi.com/asi-ile-onlenebilir-hastaliklar/kabakulak#belirtiler>(12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Kabakulak olunca onun bir ocağı oluyordu. Çocukların birini yaptırdık (KK3).

Kabakulak içinde bir ocağı olur, o evin kara kabın karasıyla kulağını çizerler (KK11).

Kabakulak olduğunda bildiğimiz güveç karasını onunla çeviririz kulağına (KK5).

Kabakulak geçirene evdeki karakaplardan elini kara eder, kulağına kara çevrilir (KK24).

Kendiliğinden geçer (KK9).

Sıcak yerde durur çocuk (KK10).

2.1.12. Kabızlık

Kabızlık, bağırsak hareketlerinin az olarak, tuvaletini yapamama durumudur. Karın ağrısı olur ve dışkı çok sert olur. Hamilelerin üçünden biri bu durumu mutlaka yaşar. Bu durumun sebebi, hormonal değişiklikler ve rahim üzerindeki baskı ve prenatal vitaminlerdeki demirdir. <https://www.tgrthaber.com.tr/aktuel/hamilelikte-kabizlik-nasil-gecer-hamilelikte-kabizlik-neden-olur-2651804> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Kabızlık gibi şikayette çocukların kasıklarını ayaklarını karnını ovar, hareket ettirilir. Yürüyemedikleri için kabız olurlar (KK19).

Kabızlık olursa üşütürse zeytinyağı sürülür poposuna (KK17).

Kabızlık da zeytinyağı içirilirse çok faydası olur (KK17).

Çay kaşığı ile zeytinyağı içirilir. Fitol yerine sabun kaktırılır (KK21).

Limon sık, zeytinyağa kat içir (KK47).

Limon suyu içirilir, kayısı yedilir. Ilık su içilir (KK48).

Kayısı suyu verilir (KK23).

Bol su içirilir. Sıvı tüketir. Sıcak su ile balı karıştır, içir geçer (KK30).

Badem yağı kullanılır (KK39).

Sabunu arpacık gibi küçücük yapar zeytinyağına batırır çocuğun poposuna koyarız (KK31).

3 tane incir zeytinyağ içinde bir gece bekletilir, her öğün bir tane kabızlığa karşı hastaya yedirilir (Tanker-Sucu 1983:135).

Sabun sivredip konulur poposundan (KK24).

Halk hekimliğine sıklıkla başvurulur. Sabun, zeytin ile birlikte kullanılması problemin kısa sürede ortadan kalkmasını sağlamaktadır. Burada sabun çocuğun artık rahatça tuvaletini yapmasına yardım eder. Eski insanlar doktor eczane görmeden sıklıkla bu yola başvurmuştur. Bol su , limon ve kayısının da iyi geldiği kaynak kişiler tarafından belirtilmiştir.

2.1.13. Karın Ağrısı

Kır ebelerine bu işin ehli olan kişilerce çocuğun karnının ağrıma nedeni öğrenilir. Gerekli takdirde karnı çekme işlemi yapılır. Karnı ağrıdığı belirten çocuğa yakı hazırlanır. Anne biliyorsa hazırlar ya da bilenden yapmasının ister.

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Karın ağrısına yakı vurardık, eski koca karılar yakı yapardı. Sıcak bir şey. Tarhana gibi. Pekmez. Soğan üstüne koyarlar saracak (KK5).

Kayınvalidem karınları ağrıdığıında o çocuklara bakardı. Tüpü getirirdi. Kırmızı bir şey bağlardı, korkutmak amacıyla şöyle hafifçe değirirdi. Böğür ağrısı diyorlar aslında, böbrek ağrısı mı? (KK7).

Kabızlık ve karın ağrısı hissedildiğinde zeytinyağı içirilir çay kaşığının uçları kadar (KK13).

Karın ağrısına şekerli şerbet yapılır eskiden (KK17).

Karnı ağrırsa ekmek kızartır, sirke döker, nane eker kursağına koyar (KK46).

İyice ölecek hasta olmayınca doktora götürmüyorduk. Evde yok bir yumurta yapıyorduk çocuğun karnına vuruyorduk. Yok tarhana yakısı yapıyorduk karnına vuruyorduk. Soğuklamasını alsın diye ballı bez ederdik onu kapatırdık göbeğinin başına. Köy balı yalat ağzını ver (KK3).

2.1.14. Kızamık

Kızamık hastalığı çocukluk yaş grubunda daha sık olmak üzere her yaşta görülebilen bulaşıcı bir hastalıktır. Kızamık hastalığına kızamık virüsü neden olur. İnsanlar bilinen tek kaynaktır. Hastalık, solunum yoluyla bulaşmakta, ateş, döküntü ile seyretmektedir. Beraberinde öksürük, burun akıntısı, halsizlik ve gözde kızarıklık gibi belirtiler bulunabilir. <https://asi.saglik.gov.tr/liste/8-k%C4%B1zam%C4%B1k-hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1-nedir-belirtileri-nelerdir.html> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Tatlı yedirilir kızamıkta, çabuk çıkarsın diye (KK10).

Kızamıklara su az verilir. Hoşaf, komposto pişirilir (KK40).

2.1.15. Konak

Konak esas olarak bebeklerde görülür ancak üç yaş alt çocuklarda da görülebilir. Küçük parçalar halinde ortaya çıkabilir ya da tüm kafa derisini sarabilir, kepek benzeri kalın sarı kabuklardır. <https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/bebeklerde-konak-nedir-tedavi-yontemleri.html> (14.11.2019)

Konuklarda zeytinyağı sürülür ya da soda (KK53).

2.1.16. Kulak Ağrısı

Çocuğun öncelikle boğazından kaynaklı veya benzer şikayetlerden dolayı ortaya çıkan ağrıdır. Kulak ağrısı içinde ocaklar bulunur ve sağaltma işlemleri uygulanır.

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Eski koca karılar, ot koyardı, silkerlerdi. Çıktı derlerdi. Benim kızım birine yaptırdım (KK5).

Kulak ağrısında közlenir zeytinyağ, kulağa bandırılır (KK10).

Kulak ağrıdığında sarımsak konur, bir tür yeşil renk çiçek olur, suyunu sıkılır kulağa (KK11).

Kulak ağrısı için, sarımsak dövülüp zeytinyağ ile kavrulur, süzülür, çıkan yağ kulağa damlatılır (Tanker-Sucu 1983:132).

Kulak ağrısı olduğunda sütü olan anneye gidilip, sağdırılır, kulağına akıtılır (KK17).

Kulaklarına kolonyayı pamuğa döküp kulakta bekletilir (KK40).

Çöplükten pis kağıt alınır, kulağa sürülür, pisliği pislik geçirir (KK46).

Kulaklara gazyağı döktü sağır etti çoğu çocuğu (KK49).

Kulak ağrısı için halk hekimliğine sıklıkla başvurur. Çocuğa derman olmak istenirken yanlış yöntemler uygulandığı içinde sağır olan çocuklara da olmuştur. Günümüzde ise doktor müdahalesi bu tür ağrılarda daha fazla önemsenmektedir.

2.1.17. Öksürük

Öksürük bir hastalık değil, boğaz ve solunum yollarını temizlemeye yarayan bir savunma mekanizmasıdır. Öksürük, balgamlı-balgamsız ve kronik-akut olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılabilir. Balgamsız öksürük, kurudur ve boğazda bir gıcık hissine neden olabilir. Eğer öksürükle birlikte balgam adı verilen sıvı geliyorsa buna “produktif öksürük” denir. 3 hafta ve daha uzun süren öksürükler kronik öksürük olarak kabul edilir. Akut öksürük enfeksiyonları ise sinüzit, farenjit, nezle, akciğerlere yabancı cisim kaçması gibi nedenlerle oluşur. Kronik öksürükler bazen

senelerce sürebilir. <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberleri/oksurugu-sesinden-ve-suresinden-tanimak-mumkun/> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Pekmez, pekmez limon karabiber karıştırılır içirilir (KK11).

Karabiber atarsın içine pekmezi pişir gibi yaparsın cezve de. Kaşıkla ağzına verirsın (KK26).

Öksürük mü var, biraz zeytinyağı biraz aspirin biraz karabiber karıştır. İçebilirse zeytinyağı ile pekmez. Bal ile sıcak su. Terler de iyileşmezse o zaman doktora gidilir (KK33).

Öksürük olduğunda ıhlamur, pekmez içirilir (KK48).

Pekmeze yarım limon sıkıp içirilir, özellikle gece yatarken (KK55).

Öksürük yaparsa zeytinyağı limon iyice çırpılır, bir vazoda krem haline getirilir. Onu sürer, bezi ıstıp sırtına önüne konulur. İki üç saat arayla yapılır (KK19).

Öksürük, soğan suyu yapılabilir, meyve ile tatlandırarak verilir (KK12).

Ballı süt içirilir (KK14).

Ballı tarçın iyi gelir (KK23).

Bal içine zerdeçal atıp içirilir (KK54).

Öksürüğe günlük, üzerliğin içine atılır, onu pamukla karnına koyulur. Öksürüğünü, hırıltısını alır. Devamlı yaparız (KK20).

Öksürükte, öksürük şurubu içiririz (KK11).

Neredeyse tüm Alaşehirinin evinde bulunan ve kendi hazırladığı pekmez, öksürüğe şifa olduğu belirtilmiştir. Balı, evde bulunuyorsa eğer onu sütle veya başka karışımlarla çocuğa verilir. Aktardan alınan günlükte öksürüğe iyi gelir. Evde denenen tüm yöntemler işe yaramıyorsa bir eczane veya doktora gidilir.

2.1.18. Pamukçuk

Yanak içinde, dil ve damakta süt parçalarını andıran beyaz lezyonlar şeklinde kendini gösteren pamukçuk hastalığı, bir cins mantar olan Candida enfeksiyonu nedeniyle oluşur. Genelde yenidoğan bebeklerde görülen bu hastalık, bir yaşına kadar olan çocuklarda da sık karşılaşılan bir enfeksiyondur. Antibiyotik kullanımı ve hormonal değişiklikler (hamilelik gibi) mantar üremesi için uygun koşulları oluşturur. Normal doğum sonrası Candida mantarı, bebeğin solunum yollarına ve sindirim sistemine geçer. En erken dördüncü günde, genellikle birinci haftada ortaya çıkar. <https://www.sabah.com.tr/saglik/2015/10/12/bebeklerde-pamukcuk-nasil-gecer> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Dudağında ve dilinde olur, soda verilir (KK13).

Beyaz yemeni ile parmağıma dolar, yemek sodasına bandırır, ağzına sürülür (KK14).

Karbonatlı su yapıp, ağzının içi silinir (KK19).

Sodali su ile pamukla ağzının etrafına dokunulur (KK17).

Şekerli suyu bir bezle ağzına gezdirilir (KK15).

Susuz kaldığı için yapar, su içiririz (KK29).

Demli çayla ya da annenin sütüyle silersin derler (KK32).

Löbet şekeri denilir un gibi ufalanır ağzına sürülür (KK48).

Çocuk emerse pamukçuk olur, halasının saçınla silersin hemen geçer (KK21).

İkiz çocuğu olanın saçınla ağzını sildirirler (KK31).

Saçını dolayacaksın ağzını silersin (KK47).

2.1.19. Pişik

Tıbbi adı amonyak dermatiti olan pişik, özellikle popo, cinsel organların dışı ve kasık çevresindeki cildin amonyak nedeniyle tahriş olmasına denir. Normal şartlar altında idrarda amonyağın bir türevi olan üre bulunur. Ürenin cildi tahriş edici

özelliği yoktur. Ancak bebeğin alt bezi sık sık değiştirilmez ve idrar uzun süre ciltte kalırsa bazı bakteriler üreyi amonyağa dönüştürür. Amonyak cildi tahriş edici etkiye sahiptir. Candida albicans olarak bilinen bir mantar çeşidi ürenin amonyağa çevrilmesinden sorumludur. Bu mantar çeşidi idrar ve dışkıyı besin olarak kullanır. Nemli ve sıcak bölgelerde mantarın çoğalması için ideal ortamı yaratır. <https://www.anadolusaglik.org/blog/pisik-nasil-olusur-nasil-gecer> (12.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Çok sık işerse, bezi uzun süre kalırsa pişik olur (KK9).

Bezden dolayı pişik olur (KK18).

Mama yerse çok sık pişik olur derler. Sık sık altı açılır. Şimdi sabah koyup akşam açılıyor hazır bez (KK11).

Pudra da sürülür. Duru suyla sabunla yıkanır. Zeytinyağı sürülür sürekli poposuna, koltukaltına (KK9).

Sabunlu bez yapar siler durularız (KK48).

Zeytinyağı ve margarini krem kutusuna koyar onu sürülür (KK17).

Zeytinyağı ocakta yakılır, asidini gidermesi için. Dumanı çıkar pişik olan yerlere sürülür (KK25).

Eskiden zeytinyağı sürülürken şimdi asitli denilmekte (KK24).

Pişik kremi ve zeytinyağı sürülür (KK11).

Şimdi gibi pişik olmaz, olunca da pudra sürülür (KK16).

Pudra kuru tutar (KK23).

Pişik olunca mersin sürtülür, azıcık tuz eker, pişik yerlerine süreriz, burcu burcu kokar (KK49).

Bezi uzun süre kalır değiştirilmediğinde, mama yemesi pişik yapar.

Sabunlu bez veya nemli yapıp pişik olan bölgeye sürülür. Islak mendil nedir bilinmediği için evdeki temiz bezler kullanılır. Zeytinyağ da bölgeye sürülür. Kaynak kişiler tarafından günümüzde asitli olduğu için önerilmediği de belirtilir. Mersin bir

tür bitkidir, o da çocuğun pişik olan bölgelere sürülür ve kokuludur. Eski insanlarda bundan otuz kırk yıl önce pudra kullanır ve çocuğu kuru tutmaya çalışır.

2.1.20. Sarılık

Halk tıbbında hastalık, hastalığın belirtilerine, vücutta yaptığı değişikliğe göre değerlendirilmektedir. Yani, hastalığın belirtisi ne ise, halk tarafından ona göre bir isim bulunur. Sarılık hastalığı da böyledir. Derinin sararması, gözakının sararması, kısacası “sarı olma” dolayısıyla hastalığın sarılık olarak isimlendirilmesine sebep olmuştur (Sever, 2001: 203).

Sarılık, çocuğun doğduğu gün başta olmak üzere ileriki yaşlarında da görülebilen bir hastalık türüdür. Yeni doğan bebekte ya da çocukta fark etmez yüzünün rengi bir anda değişmiş olduğu gözlemlenir. Alaşehir’de bebek doğduğu da yatırıldı yere sarı bir eşya konulur. Sarılık bulmasın diye özellikle sarı renkte tülbendi bebeğin başına örtülür. Eğer sarılık buldu ise ocak olan kişilere gidilir.

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Sarılık sebebi o çocuğun pisliğiyle durmasıdır (KK9).

Evvel çocuklarda sarılık bulunmaz bizim kır ebelerin yıkadığı çocuklarda (KK9).

Eskiden pek sarılık olmaz, şimdi tüm doğanlar neredeyse hep sarı (KK38).

Sarılık olmaması için sarı bez örterdik (KK7).

Sarılığa sarı tülbent örtülür oysa daha çok sarartır (KK25).

Bir haftalıkken sarılık buldu. Doktora götürdük. Serum duyu verdi. O da geçirmede. Ali bey dayı var ona kestirin dediler. Gittik ona kestirdik gün aşarken, bir ocak külü yalattıverdi ona, ertesi gün hiçbir şeyi kalmadı (KK1).

Oğlan oldu kestirdik. Alnından şöyle kestiler. Bir kocakarı vardı ona gittik (KK5).

Ocağa gidilir sarılık kestirmeye (KK11).

Sarılıkta babaannem keser, jilette kesince oradan kan çıktığında üstüne şeker atıverir, geçer (KK31).

İğnenin ucu kadar kesilir, onu gözlerinin içine sürüyorlar, anneye düşürülür (KK14)

Ocaklı ilk önce hastanın alnının ortasındaki şişliği, kolan yağı dökülen bir pamuk yardımı ile yumuşatır. Yumuşatılan şişliği keskin bir ustura yardımı ile hafif keserek kanın dışarıya çıkmasını sağlar (Çanlı,2018: 28).

Selendi (Manisa) 'de halk hekimliği konulu tezinde kaynak kişinin (KK14) anlattıklarına göre sadece Alaşehir'de değil Manisa'nın diğer ilçelerinde de aynı tedavinin kullanıldığını göstermektedir.

Sarılık geçene kadar anne et yumurta türü yemez (KK13).

İdrarın bir damlasını meyve suyu ile karıştırılır verilir, sarılık düşer (KK12).

Sarılık olmaması için zezem suyu içirilir bebeklikten çıkana kadar devamlı çay kaşığıyla (KK14).

Sarılık da hastanede uzun süre yatırılır. (KK12).

Kanına baktırılır, değerleri düşüp yükselmiş mi diye (KK23).

Çocuğun benzi sapsarı olur, ayırt edilir, soluk olur. Işığın altında yatırılır (KK13).

Sarılık evde geçirildi, serum suyu verilir. Işık tedavisi yapılır (KK18).

Bol su ve serum suyu verilir (KK32).

Sarılık olmasın diye kırkı çıkana kadar ışığın altında yatırılır gündüzleri pencere önünde yatırılır. Güneşini alsın diye (KK34).

Yataklarının üstüne florasın konulur (KK50).

Günümüzde de hala yeni doğan bebeğe sarı yemeni örtülür. Kır ebelerin doğurtup yıkadıkları çocuklarda sarılık ile rastlanmayacağı kaynak kişilerimiz tarafından açıkça belirtilir. Sarılık kestirmek için de bunun ocağı olan kişiler ziyaret edilir ve sarılığı çizdirmek için yapacağı uygulamalara izin verilir. Fakat ocak olan kadın veya erkek fayda getirmediği takdirde doktora başvurulur. Sarılık olması ile odanın ışık seviyesinin doğru orantılı bir ilişkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

2.1.21. Siğil

Siğil, kısaca HPV olarak adlandırılan insan papilloma virüslerinin neden olduğu bir enfeksiyondur. Sadece iki tür siğil HPV kanaklı değildir. Göbekli siğil olarak adlandırılan molluskum contagiosum poxvirüs ailesinden molluskum contagiosum virüsü tarafından oluşturulur. Seboreik siğillerde ise etken bir virüs değildir. Bunlar seboreik keratoz olarak da adlandırılır ve aslında gerçek siğil değildir ve bu nedenle bulaşıcı özellik taşımaz.<https://www.medicalpark.com.tr/sigil-nedir-neden-olur-sigil-nasil-tedavi-edilir/hg-1945> (13.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Ocaklara gidip çizdireceksin (KK1).

Siğil olunca hocaya okutulur, hoca bir ip bağlar sulu yere gömmesini söyler, arkasına bakmadan eve gir der (KK11).

Hocaya okutulur, geçer (KK17).

Siğili hoca okur, ip verir, çaya gider gömeriz siğil kalmaz (KK19).

Siğil kesilir, arpanın ucu sivri olur, çizer onu. “Ayı gördüm, siğili görmedim, Ayı gördüm, siğili görmedim” üç ihlas bir Elham okur kurur (KK31).

Yollarda bir sütlü ot var, onu siğile bandır, kaybolur (KK47).

Tek mezardan toprak çalır verir, arkasına bakmadan dönülür, geçer (KK49).

Siğil çıkınca doktora götürülür, ilaç verir (KK9).

Ocak olan kadın ve erkek veya imam tarafından kesilir. Önce duası okunur, ardından siğili olan kişiye yapması gereken bazı kurallar söylenir. Harfiyen kurallara uyan kişinin daha sonra siğilinin kaybolduğu gözlenir. Bunun dışında sütlü bir ot, siğile dokundurulduğunda geçeceği belirtilir. Tek mezardan toprak da siğil olan bölgeye dokundurulduğundan geçtiğine inanılır.

2.1.22. Soğuk Algınlığı

Nezle, virüsler tarafından meydana getirilen bir burun, boğaz hastalığıdır.200’den fazla virüsün nezleye yol açtığı anlaşılmıştır. Hastalığın diğer adı soğuk algınlığıdır. Hastalığı meydana getiren başlıca virüsler; rinovirüsler,

coronavirüsler, adenovirüsler ve RSV'dir. Hastalık sonbahar ve kış aylarında daha sık görülür. <https://www.medicalpark.com.tr/soguk-alginligi-nezle-nedir-tedavisi-nasil-yapilir/hg-1903> (16.11.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Soğuklama, nezle olunca yumurta azıcık yağda pişirilir, üstüne kına ekilir, karnına vurulur bez içinde (KK11).

Ayağını altına ve bağına vicks sürülür, buruna koklatılır (KK13).

Soğuk alınganlığında tarhana içirilir, pekmez içirilir, limonu ortadan kes eklemlerine (KK18).

Soğuk algınlığı ballı tarçın karabiber (KK23).

Midesini üşütmesi Karabaş yağını ayaklarının altına, karın bölgesine serçe parmağımla bağırsaklarını ısıtsın diye, poposuna sürer, biraz bağıtır on dakika sonra susar (KK33).

Soğuk algınlığı nane kaynat, limon, aspirin koy içir (KK47).

2.1.23. Yanık

Isı, elektrik, kimyasal maddeler, kaynar su, alev gibi etkenlerle meydana gelen doku tahribatına yanık denir. Yanığın tek etkilediği yer deri değildir. Yanık tüm organizmayı etkileyen bir travmadır. Yanığın sonucunda oluşan doku tahribatının ölçüsü, yanıklı alanının büyüklüğüne ve yanığın oluşmasına neden olan etkenin devamlılığına bağlı olarak değişmektedir. <http://www.yaniktedavi.com/nedir.html> (13.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Soğuk suya tutulur, zeytinyağı da iyi gelir (KK13).

Yanık olursa buz tutulur (KK23).

Buzu mutlaka bir poşete koyup sonra ince bir beze sarar yanığın üzerine koyulur, buz yanması olmasın (KK28).

Yanıklara toz şeker sürülür, kabarmaz. Yanar yanmaz soğuk su dökülür, sonra şeker. On, on beş dakika bekletilir. Kabarmaz, izi kalmaz (KK18).

Yanıklara yoğurt sürülür (KK15).

Yanıklara susam yağı sürülür (KK25).

Et yangını alır iz bırakmaz (KK30).

Yumurtayı süreriz yanık geçer (KK30).

Serinletmek için viks sürülür rahatlatmak için (KK23).

Salça sürerlerdi (KK9).

Yanıklara dişmacunu sürülür, ekşi salça sürülür (KK47).

Yanıklara evvel diş macunu sürülür (KK24).

Çarşıdan merhem alınır (KK9).

Yanıklar için evde bulunan çeşitli malzemeler kullanılır. Su ile ilk müdahale yapılır. Şeker, salça, et, yumurta, zeytinyağı ve buz en fazla kullanılan ürünlerdir. Fakat doktorlar tarafından kabul görmeyen diş macunu gibi faydasından çok zararı olan ürünlerde kullanılmıştır. Günümüzde eczaneden yanığı ve acısı yok etmek için kremler kullanılır.

Bazı hastalıkları tedavi etmek bir bez üzerine yayılıp deri üzerine uygulanan, beden ısıyla vücuda yapışan eczalı parça

2.1.24. Yakı

Bazı hastalıkları tedavi etmek bir bez üzerine yayılıp deri üzerine uygulanan, beden ısıyla vücuda yapışan eczalı parça <https://sozluk.gov.tr/> (14.08.20119)

Çeşitli otlardan, nesnelere yapılarak, ağrıyan, hasta organ üstüne konulan bir em. <https://sozluk.gov.tr/> (14.08.20119)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Çoğunlukla üşütmüş, soğuk algınlığı veya farklı bölgelerinde ağrıları olan çocuklar için hazırlanır.

Yakı, üşütmüş çocuklara yapılır. Kasığa ve sırtta iki parça konulur. Ak soğan yağsız ocağa konur. Pekmeze azıcık un katılır, pişirir, soğumaya bırakır. Burna değdirilir, kontrol edilir, yanmazsa hazırdır. Beline bir güzel sarılır (KK9).

Yumurtayı hafif pişirir gibi yapar bezin üstüne göbeğinin üstüne (KK6).

Yumurta'yı tavana çakılır, bezin üstüne koyulur, ılıcık olunca karnına koyulur (KK20).

Yakı, yumurta akı pişir, kına sıcacık kursağına koyar geçer (KK45).

Kusma da yumurta pişirir karabiber atar yanağına değirir, yakmayacak şekilde ılıcık, midesine koyulur, o çok iyi gelir yakı (KK32).

Bilhassa soğan çok iyi geliyor derlerdi (KK6).

Yakı, tarhana ile pekmezi pişirilir koyuca, çocuğun karnının üzerine ılık olarak yemeni, bezle sarılır (KK13).

Yakıcıabat otu döver kaynatır yağ sürer onu vururuz (KK47).

Yakı, Karnın kimi su olur, ebegömece, inek sütü, buğday unundan vurgun edilir, karılır bezin üstüne konur iyiyag döker karnına kapatılır sabaha kadar durur, kaldırılır. Havlu ile yakılır (KK47).

Alaşehir üzümüyle hazırlanan yöresel pekmez ile yakı hazırlanır. Neredeyse tüm kaynak kişilerimiz Tarhana, yumurta veya pekmezden yapılan yakıyı bilir ve çocuklarına torunlarına hazırlamaya devam eder.

2.1.25.Yara

Yara kısaca doku bütünlüğünün bozulması olarak tarif edilir. Yaralanmaya yol açan birçok faktör bulunur: batıcı, kesici, delici aletler fiziksel yolla yara oluşturur. Aşırı sıcak (yanık, haşlanma) veya aşırı soğuk (donuk) *yara çeşitleri* oluşmasına neden olabilir. Ultraviyole ışık veya radyasyon yaraya yol açabilir. Asit veya alkali maddeler kimyasal yolla yara oluşturabilir. Vücudun belirli bölgelerin uzun süre basıya maruz kalması, ayakkabı vurması, sıkışma, sürtünme de yara sebebi olabilir.<https://www.gensaglik.com/post/yara-nedir-yara-cesitleri-nelerdir-yara-nasil-iyilesir> (14.08.2019)

Bu hastalığın tedavisi için halk arasında uygulanan bazı yöntemler şu şekildedir:

Hafif kızarıktta iyi zeytinyağ sürülür pamukla, sabunlu bezle silinir kurulanır (KK14).

Kanı akınca, bezi yakarsın zeytinyağı batırılır onun külüne diner. Tütün konur kanı keser (KK49).

Kafası ekmek koyulur kan dursun diye (KK29).

Zedelenmiş ve moraran yere patates dövülerek sarılır (Tanker-Sucu 1983:132).

Ezilmeler de düştü ekmek çiğneyip orasına koyulur. Şimdi ise vicks sürülür (KK17).

Çiğnenmiş ekmekten sonra arko kremi, vazelin sürülür (KK19).

Şişmemesi, morarmaması için vicks sürülür, buzla ovulur. Kafasını üstüne düştüyse uyutulmaz (KK23).

Şişmesin diye para konur şişliğini giderir (KK25).

Düşerse şeker ekilir (KK42).

İncindi soğan döver bağlarız (KK45).

Düşünce kararmasın diye ekmek konur (KK47).

Yara yıkanır, tentürdiyot sürülür (KK9).

Yanıklarda iz kalmaması ve ağrıyı azaltmak için çeşitli yöntemler denir. Zeytinyağı bu tür yaralar için kullanılır. Ekmek, düşme sonrası ağrıyı azaltmak için soğan dövülür ve bölgeye bir bezle sarılır.

Ocaklıların hastalıkları sağaltma yöntemleri çoğu kez büyüklük işlemlerdir; ama bunların yanında belirli şeyleri yedirmek, içirmek, vücudun ağrıyan yerine şu veya bu maddeyi sürmek, bağlamak gibi”ilaç” saydıkları gereçleri kullandıkları da olur (Boratav, 2015: 129).

Salahaddin Bekki'nin Ortak Miras adlı dergideki yazısında ele aldığı tedavi şekilleri şu şekildedir:

1.Telkin (Irvasa) Tedavileri

2.Mekanik (Parpılama) Tedaviler (Dağlama, çizme, kırık-çıkık, kesme, vurma)

3.İlaçla Tedaviler

a.Bitkisel ilaçlar

b. Hayvansal ilaçlar

c. Madensel ilaçlar

4. Şifalı sular

5. Kombine ilaçlar

Telkin ile yapılan tedavilerde, rahatsızlığı olan kişinin bedenine temas etme yahut herhangi bir ilaç ile sağaltım bulunmamaktadır (Bekki, 2017: 199).

Siğilden kurtulmak için hocanın veya ocağın okuması, aydaş olan çocuğa uygulanan tedaviler, göz değmesi nazar olanlara yapılan tütsüleme bu tedaviye gösterilebilecek örneklerdendir.

Kabakulak hastalığından kurtulmak için ocağın kulağı çizmesi veya siğili çizmesi, sarılığı kesmesi, çıban olan yere yağ dökülüp bağlanma, mekanik (parpılama) tedavilere örnek gösterilebilir.

Alaşehir halk hekimliğinde en çok kullanılan tedavi yönteminin “İlaçla Tedavi” olduğu söylenebilir. Göz nezlesinde göze süt katmak; ishalde pirinç lapası hazırlamak ve ayva yaprağı kurutmak; kabızlıkta zeytinyağ içirmek; öksürüğe pekmez kullanmak bu tedavinin örneklerindendir.

Hayvansal ve bitkisel ürünlerin birlikte kullanıldığı “Kombine ilaçlar” Alaşehir’de de vardır. Boğmaca için ayva yaprağıyla, zerdeçal, bal karıştırılması gibi.

Soğan kabuğu, sarımsak kabuğu koyar tuz ekerek; madensel ve bitkisel ürünler birlikte kullanıldığı görülür.

Halk hekimliğinin hekimleri olarak tanınan Ocaklı, belirli hastalıklarla uğraşan aile fertlerine denmektedir. Bir ocaklı, tedavi etme kudretini ailesinden kan yoluyla almakta ve babadan oğula, nesilden nesile devam etmektedir. Bu yetkiyi elde etmek için bir öğrenim ve eğitime gereksinimleri olmamaktadır. Yalnız başarılı olabilmek için bazı kurallara dikkat etmeleri gerekmektedir. Ocaklı, Orta Asya Şaman’ının bugüne ulaşmış şekli olarak değerlendirilmektedir (Üçer, 1973: 3-5; Acıpayamlı, 1969: 5).

Ocaklının büyük bir kısmı kadın olup halk arasında kadın ocaklıların hastalık tedavisi konusunda daha yetkin oldukları kabul edilmektedir. Hastalık tedavisi ocaklıların asıl profesyonel işleri olmayıp geçimlerini başka yollardan

sağlamaktadırlar. Günümüzde soyunda ocak kimseler olmasına ve kendisine el vermesine rağmen ihtiyacı olmadığından ocaklık yapmayanlarda bulunmaktadır. Ocaklıların tedavi etmekte oldukları hastalıkların tanısı toplumun kendisi tarafından konulmakta ve halk arasında yürütülen bu uygulamalara karşı büyük bir inanç olduğu görülmektedir (Üçer, 1973: 3-5,9, Belek, 1991).

2.2. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME

25 farklı hastalık türü derlenmiştir. Hastalıklarla ilgili ocaklar tarafından birbirinden farklı uygulamalar yapılmaktadır. Alaşehir’de ocak olan kaynak kişilerle görüşmelerde öğrenilir ki başka birine el vererek ocaklık kazanılır. El alan kişi de karın ağrısı, kulak ağrısı, farklı birçok hastalık sebebiyle gelen hasta için uygulamalarda bulunur. Bir tedavi uygulaması, farklı hastalıklar içinde kullanılmaktadır. Ateş, öksürük, sarılık gibi hastalıklarda ondan fazla halk hekimliği tedavi yöntemleri denenmektedir.

Kırsal hayattan şehir hayatına geçen aile ve ondan olma nesil, halk hekimliğinden ziyade ilk olarak tıbbi yöntemleri kullanır. Tıbbın gelişmiş olmasına inançları sonucunda ilk olarak bir hekime başvurur. Eğer ne kadar doktora görünseler de dertlerine çare bulamadıklarında akıllarına bir bilene danışmak gelir. Çevresine soran soruşturan aile, halk hekimliğine başvurarak çeşitli ocaklara, ebelere ve kocakarılarına gider, görüşür. Halk hekimliğinin bir şekilde devam ettiği ve edeceği düşünülmelidir. Günümüzdeki ilk defa ortaya çıkabilecek bir rahatsızlık veya problem içinde halkın arasından bu problemi gidermek için girişimlerin olacağı söylenebilir.

3. BÖLÜM: ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN MADDİ KÜLTÜR ÖĞELERİ

3.1. ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN MADDİ KÜLTÜR ÖĞELERİ

Kültür, bir insan topluluğunun, doğal ve toplumsal çevresiyle etkileşim süreci içinde ürettiği maddi ve manevi öğelerin toplam bileşimine denir Demek ki kültür, doğal ve toplumsal çevrenin türlü nesnelere ve bu çevre içindeki türlü insanlararası etkileşimleri yönlendiren düşünceler, duygular, tutum ve davranışlar toplamıdır ⁶

Toplumun düşünce yapısı, gelenek - görenekleri, inanışları kültürün manevi öğeleri arasındadır. Bir toplumun kültürünü öğrenebilmek için hem manevi hem maddi öğeleri bilmek ve tanımak gereklidir.

Kültürün maddi öğeleri, bir toplumun belli bir dönemdeki uygulamaları (— teknolojik) ilerlemesini, üretim ve uygulamadaki deneyim, beceri ve yeteneklerini yansıtır. Özetle maddi kültür, insanın doğaya, topluma, hatta kendi kendisine egemen olma ölçüsünün göstergesidir.⁷

“Maddi kültür” terimi, görünüşte cansız olan çevremizdeki şeylerin; toplumsal işlevler gerçekleştirmek, toplumsal ilişkileri düzenlemek ve insan faaliyetine sembolik anlamlar katmak üzere insanlar etkide bulunduğunu ve insanların da onların üzerinde etkide bulunduğunu vurgular (Woodward, 2016: 7-8).

Maddi kültür öğelerine insanlar çeşitli anlamlar yükler. Yeni nesilde maddi kültürü tanıması için saklar ve onlara aktarmaya çalışır. Bir beşik çocuk etrafında şekillenen maddi kültür öğelerinden sadece bir tanesidir. Büyükler kullandıklarını muhafaza ederler, kendi çocuklarının hatta torunlarının kullanması için gerekli özeni göstermeye çalışır.

Maddi kültür çalışmaları nesnelere kullanım ve anlamları konusunda çeşitli akademik inceleme alanlarını kapsayan yakın döneme ait bir terimdir. İnsan nesne ilişkilerine antropoloji, sosyoloji, psikoloji, tasarım ve kültür incelemelerinin katkılarını önemseyen disiplinlerarası bir bakış açısı sağlar. Maddi kültür artık sadece müze araştırmacılarının ve arkeologların ilgi alanı değildir; çok çeşitli alanlardan

⁶ Özer Ozankaya, Ulusal Toplumun ve Ulusal Kültürün Kurucu Öğeleri, 218. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/813/10326.pdf> (14.08.2019)

⁷ A.g.e, 218.

araştırmacılar nesnelere incelenmesiyle ilgilenmeye başladılar (Woodward, 2016: 8).

Olağan gelişimini (yani kendi iç dinamiği ile değişim ve gelişimini) engellenmesiz sürdürebilen toplumlarda manevi kültür, biraz gecikmeyle de olsa, maddi kültürle uyum içine girer; onu destekleyici, onunla uyumlu yeni biçimler alır.

8

3.1.1. Beşik ve Salıncak

Beşikim yoktu salıncacı vardı tahtadan, dışları fırfırlı. Üçünü de onda büyüttüm. Çocuğu onda altı yedi ay yatırabilirsın. Oradan düşebilir. Üzerlik, nazar boncuğu taktık biz (KK01).

Ablamın, görümcemin beşimini getirdik. Tavana asılan beşiklerden. Yer beşikim yoktu (KK7).

Salıncak vardı, içine ufak bir minderi vardı. Minderin altına da battaniye koyardık. Çünkü demirden ya korurduk çocuğu. Ufak yastıkları vardı. Kenarları da bir şeylerle kaplardık. Demirlere çarpmasın diye (KK7).

İpten kurulur evin tavanına. İki urgan bağlanır yukarıya halka yaptırılır, ona bağlanır. Çuval konur iki sopayla uçlarına. Bezle yastık konulur (KK9).

Tahta beşik olur. Çömlek olur, ağaçtan sübek diye bir şey olur, pipisini katarlar, bacakları birleştirirler, çocuğun altı ıslanmaz. Çocuk büyük olsun küçük olsun tuvaletini oraya yapar (KK25).

Asma salıncak vardı, yerden çengelli (KK25).

Bağda salıncacı olur (KK26).

---

⁸ A.g.e, 219.

Fotoğraf 9: Hem beşik hem salıncak

3.1.2. Yatak Malzemeleri

Yastık vardı nazar boncuklu (KK2).

Battaniye vardı gelinime verdim (KK4).

Beyaz battaniye örülür. Pembe, mavi yerine sarı, yeşil alınır (KK14).

Fotoğraf 10: Çocuk battaniyesi

Uyutmak, avutmak için eline bir şeyler verilir. Emzirilir, ayakta sallanır. Çok bağırcınca sırtına alırsın, gezersin (KK11).

Yan yatılınca arkasında yastık konulur destek olsun diye (KK51).

Yastık vardı nazar boncuklu. Cibinliğinde vardı nazar boncuğu küçük küçük (KK2).

3.1.3. Çocuk Giyimi

1. Başlık /Takke /Şapka

Başına şapka giydireceksin. Örgülerden giydirdik biz (KK1).

Fotoğraf 11: Çocuk şapkası

2. Ayakkabı

3. Patik / Çorap

4. Yelek

Fotoğraf 12: El yapımı yelekler

5. Zıbın

Zıbın giydirirsin (KK1).

6. Kundak

Sandıkta gecelik pazenlerden kundak diktirilir, zıbın, şapka diktirilir (KK9).

Fotoğraf 13: Kundak

7. Pantolon

Pantolon örülür (KK14).

8. Kazak

Kazak örülür (KK14).

9. Sveter

O zamanlar örgüler meşhurdu. Görümcem pembe rer, annemler beyaz, ben de mavi rerim (KK16).

Eskiden el işi çok yapardık. stnn örtüsünü hep işlerdik. Şimdikiler hep sade (KK3).

Fotoğraf 14: Patik, şapka, sveter, pantolon

3.1.4. Oyuncaklar

Kken oyuncak falan almadık biz onlara. Giyecek sırtı zor buluyorduk onlara (KK4).

Oyuncağ, oyun aracını ocuk kendisi yapar kimi hallerde; kimi de onları büyükleri, anası, babası, yaşça büyük arkadaşları yaparlar; yahut da arşdan, pazardan satın alınır (Boratav, 2015: 283).

Birçok hallerde çocuğun kendisi oyuncak rolünü alır; örneğin, hayali bir arabaya koşulmuş at olur, arabacı olan arkadaşı için de kendisi için de; böylece bu “canlı at” ,”oyuncak at” ın yerini tutmuştur.

Çocuk büyüdükçe oyuncağın yerini düpedüz oyun alıyor; bir çağdan sonra oyuncaklar artık sadece oyun için birer araç haline geliyor (Boratav, 2015: 284).

Oyun araç ve gereçlerinden, donatımından başka bir de oyuncak vardır. Kimi oyuncak çocuğun kendi başına oynayabildiği, kimi ise, başka çocuklarla paylaşabildiği nesnelliktir. Kimi durumda ise bu oyuncak, belirli kuralları olan oyunların oynanabileceği bir araçtır. Anadolu köy çocukları kendi oyuncakları kendileri yaparlar (And, 2012: 138).

1. Şingirdak / Çingirak

Şingirdak oynar (KK11).

2. Tel Araba

Kara şimşek denir kara plastik araba döndürür (KK16).

3. Topaç / Toka

5. Uçurtma

6. Bebek

Bebek dikerdi kayınnam kolunu dikerdi göz yapardı. Şimdiki gibi değildi. Oyuncaklı büyüyen çocuklarım yoktu (KK7). Bebek oynar (KK11).

Konuşan oyuncakları, bebekleri, sayı sayan, akıllı oyuncakları sever. Evcilik oynarlar. Biri öğretmen biri öğrenci olur (KK18).

Çocuğum atari oynar (KK28).

Oyuncakları, bebekleri hala durur, saklanır (KK28).

Kızım lahana bebeğini çok sever yeşil renkte, yıllarca oynar (KK32).

Toplumların ihtiyaçlarına göre değişen, gelişen veya parçalanarak yeni sentezler oluşturan gelenekler, milletlerin ihtiyaçlarına göre gelişme gösterirler. İnsan hayatının her safhası, geleneğin farklı boyutlardaki etkisi altındadır. Geleneğin imkânlarından yararlanmayan sosyal yaşam düşünülemez. Bilim ve teknolojik gelişmelerle kendini yenileyen gelenekler, ait oldukları milletleri tarih sahnesine

çıktıkları zamandan günümüze ulaştırırken, bu kabiliyeti göstermeyenler yok olmaya mahkûmdur (Yıldırım 1998: 82-83).

Fotoğraf 15: Çocuk arabaları 1990'lar \ 2018

3.1.5. Yemek Malzemeleri

Çocuğun doğumdan başlayarak ilk yiyeceği süttür. En az altı ay sütle beslenmesi uygun görülür. Çalışmada yer alan “Anne sütü ve Çocuğun Beslenmesi” başlıklı bölümlerde bu konuya değinilmiştir. Sünnet yemeği ve bebek mevlütünde yapılan ikramlar bu başlıkta yer alacaktır.

Alaşehir’de sünnet törenlerindeki yemeklere de büyük önem verilir. Bu törenlerde yapılan yemekler şunlardır:

Şehriye çorba

Beyaz Çorba

Kırmızı Et

Tavuk

Köfte

Kuru fasulye

Pilav

Nohutlu pilav

Ayran

Cacık

Üzüm Hoşaf

Karışık Hoşaf

Helva

Keşkek (KK7-KK11-KK33)

Bebek mevlütü, bebeğin doğumunun ardından kırk gün sonra yapılmaktadır. Lokum başta olmak üzere tatlılar sonra tuzlu ikramlar, şerbet, içecek, tavuklu pilav, helva hazırlanır (KK74- KK85- KK88).

Fotoğraf 16: Bebek Mevlütü

Maddi kültür esasen taşınabilen ve dokunarak algılanabilen bir şeydir ve dolayısıyla beşeri kültürel pratiğin bir bileşeni olan fiziki, maddi bir varoluşa sahiptir (Woodward, 2016: 23).

3.2. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME

Dünyaya geldiği ilk günden itibaren kullandığı nesnelerin çoğu maddi ürünler içinde sayılabilir. Giydiği ilk zıbından başlayarak çocukluk dönemini bitirdiği düşündüren sünnetiğine kadar her türlü nesne buna dahildir. Günümüze kadar bu maddi ürünler, çoğu aile tarafından geliştirilerek kullanılmaktadır.

Geçmiş ve değerleri paylaşmak, ait olunan toplumun kültürel öğelerini belirler. Manevi kültür öğelerini yani geleneği korumayan toplum nasıl yok olmaya mahkumsa maddi kültür öğeleri de korumayan toplum eninde sonunda zarar görecektir.

4. BÖLÜM: ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN SÖZLÜ EDEBİYAT

4.1. ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN SÖZLÜ EDEBİYAT

4.1.1. NİNNİ

Ninni üzerine çalışmalar yapan isimlerden biri olan Çelebioğlu ninniye şu şekilde tanımlar; Ninniler en az iki-üç aylıktan üç-dört yaşına kadar annenin çocuğuna, onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve kolay uyutmak yahut ağlamasını susturmak için hususi bir beste ile söylediği ve o andaki halet-i ruhiyesini yansıtır mahiyette, umumiyetle mâni türünde bir dörtlükten meydana gelen bir çeşit türkülerdir (Çelebioğlu, 1995: 9).

Derlenen ninni sayısı 12 tanedir. Genel olarak birkaç cümle ile oluşturulmuş ninnilerdir. Derlenen ninnilerin, bebeği uyutmak veya avutmak amacıyla söylenmiş olduğu görülür.

Bebek uyandığında, ağladığında, huzursuzlandığında da ninni okunmaktadır. Ninni annenin bebeğine olan sevgisini, ilgisini dile getirdiği doğaçlama ezgilerdir. Bu ezgilerde biz dua, sevgi, övgü, yergi, serzeniş gibi birçok duygu ve düşüncenin ifade edildiğini görürüz. (Temizkan ve Solmaz, 2018: 251-252).

Bebeğin bir an önce uyuması ve büyümesi dileğiyle başlayan bu ninniler ise kısa ve özdür. Genellikle kafiyeli olarak icra edilen bir türdür. Uyutmak dışında çocuk uykudan uyandığında, huysuzlandığında veya bir anda ağlamaya başladığında söylenmeye başlar. Çocuğun daima yanında olan annesi başta olmak üzere büyüklerde ninni söyler. Daima bebeğe iyilik güzellik getirmesi için dilekler de bulunur. Kız veya erkek çocuğa göre ninni söyleyişler de büyük bir fark yoktur. “Tıpış tıpış büyüsün kızım” cümlesindeki çocuğun cinsiyetine göre “kızım” yerine “oğlum” diye değiştirerek söylenilebilmektedir. Babaannelerin veya anneannelerin, yaş olarak “40” yaş üstü kadınların, ninnileri büyüklerinden öğrenerek torunlarına söyledikleri ve söylemeye de devam edecekleri öğrenilmiştir.

Alaşehir'de derlenen ninniler şu şekildedir:

1.

Nenni dedim uyusun
Allah dedim büyüsün
Eeeee (KK81).

2.

Dana dana dan ister
Babasından don ister
Eeeee (KK80).

3.

Hu hu hu Allah
Uyur benim yavrum inşallah
İyilik sağlık ver Allah (KK63).

4.

Ninni ninni nestane
Cepleri dolu kestane
Gelsin oğluma bir tane
Ninni ninni demişler
Hak yoluna girmişler
Bir fırın ekmek yemişler
Daha var mı demişler (KK63).

5.

Bahçeye kurdum salıncak
Eline verdim oyuncak
Şimdi uyuyacak yumurcak
Ninni yavrum ninni (KK64).

6.

Hu hu hu

Benim çocuğum okucak paşa olacak

Hu hu hu

Benim çocuğum okucak öğretmen olacak

Hu hu hu

Benim çocuğum okucak mühendis olacak (KK82).

7.

Nenni de kuzum

Nenni... nenni...

Uyusun da büyüsün

Tıpış tıpış da yürüsün

Nenni...

Nenniler diyem de uyusun

Allah diyem de büyüsün

Küçücük topacığım

Nenni...

Güzel boylum da

Nenni... nenni..

Nenniler senin olsun da

Uykuların da senin olsun

Nenni kuzum nenni...

Nenni...

Nenniler de tatlım benim

Nenni...

Küçücük palazım da nenni...

Nenni...

Nenni bebeğim de nenni

Nenni...

Uyusun da büyüsün

Tıpış tıpış da yürüsün nenni

Nenni kuzum nen

Nenni... (KK58).

8.

Nenni... nenni...

Uyutayım seni

Akşama baban gelince

Uyutayım seni

Nenni kuzum nenni

Nenni de bebeğim nenni (KK58).

9.

İnce elekten eledim

Ak tülbente beledim

Ben yavrumu tek Allahtan diledim

Uyusun da büyüsün yavrum nenni (KK33).

10.

Uyusun da büyüsün ninni

Tıpış tıpış büyüsün kızım

Annesine su getirivesin kızım (KK7).

11.

Hu hu Allah

Kızıma uyku ver ALLAH (KK13).

12.

Dandini dandini dastana

Danalar girmiş bostana

Kov bostancı danayı

Yemesin lahanayı (yaygın).

4.1.2. ÇOCUK ŞARKISI

Çocuk şarkıları, genel müzik eğitiminin vazgeçilmez bir unsurudur. Çünkü örgün genel müzik eğitiminde şarkı, en ortak, en kapsamlı, en etkili, en verimli, en kalımlı ve en soylu müziksel iletişim aracıdır (Uçan, 2003: 7). Çocuk şarkıları, çocuklar için eğlenceli olmakla beraber üstün müzik yeteneğine sahip çocukların fark edilmesini de sağlayabilir. Bir çocuğa şarkı öğretmek, ona kendine güven, yaratıcılık meziyetlerini kazandırmak için güzel bir yoldur (Byrum, 1993: 3). Çocuk şarkıları, müzik sevgisini aşıl原因 ve müzik becerisini geliştiren, aynı zamanda toplumsal kuralları, milli değerleri öğreten, kişisel gelişime katkıda bulunan, oyunlara eşlik eden, çocuklara mutluluk veren, bireyler arası iletişimi sağlayan, özellikle ilk çocukluk yıllarında bilişsel gelişime, dil gelişimine katkıda bulunan bir unsurdur.⁹

Derlenen çocuk şarkısı yedi tanedir. Hem dil becerileri için hem de eğlenceli bir şekilde öğrenmeleri için aileleri veya öğretmenleri tarafından söylenir. Basit cümlelerden oluşan kolay ezberlenebilecekleri çocuk şarkılarıdır. Çocuğun defalarca söylemek isteyeceği ve söylerken jest ve mimikleri ile keyifle katılacağı bir türdür. Derlenen bu altı çocuk şarkıları büyüklerinden, okuldan, televizyon veya internet sayesinde öğrendiklerini söylemişlerdir. Çocukların nerdeyse bir gün içinde bu şarkıları öğrendiklerini, uzun bir süre söylemeye devam ettiklerini hatta hala unutmadıklarını öğrenmiş bulunmaktayız.

⁹ Feyzan Göher, Toplumsal Değerler ve Çocuk Şarkılarının Konuları.
<http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/G%C3%96HER-Feyzan-M.-TOPLUMSAL-DE%C4%9EERLER-VE-%C3%87OCUK-%C5%9EARKILARININ-KONULARI.pdf> (15.06.2019)

Alaşehir'de derlenen çocuk şarkıları şu şekildedir:

1.

Bir gün bir gün bir çocuk
Eve de gelmiş kimse yok
Açmış bakmış dolabı
Şeker de sanmış ilacı
Yemiş yemiş bitirmiş
Akşama doğru bir sancı
Kıvrım kıvrım kıvranmış
Yaptığından utanmış (KK78).

2.

Fış fış kayıkçı
Kayıkçının küreği
Hop hop eder yüreği
Akşama fincan böreği
Sabaha da bayram çöreği. (KK6).

3.

Mini mini bir kuş konmuştu
Pencereme konmuştu
Aldım onu içeriye
Cik cik cik ötsün diye
Pır pır ederken canlandı
Ellerim bom boş kaldı (KK13).

4.

Yağmur yağıyor
Seller akıyor

Arap kızı

Camdan bakıyor (KK59).

5.

Yağ yağ yağmur

Teknede çamur

Ver Allahım ver

Sulu sulu yağmur (KK 59).

6.

Eee eee kuşu

Tutamamış bu kuşu

Ormandaymış yuvası

Lokum getir babası (KK12).

7.

ALİ BABA

Ali babanın bir çiftliği var

Çiftliğinde horozları var

Üüüüü üüüü

Diye bağırır.

Ali babanın bir çiftliği var

Çiftliğinde köpekleri var

Hav hav

Diye bağırır.

Ali babanın bir çiftliği var

Çiftliğinde inekleri var

Möööö mööö

Diye bağırır.

Ali babanın bir çiftliği var

Çiftliğinde kedileri var

Miyav miyav

Diye bağırır.

Ali babanın bir çiftliği var

Çiftliğinde tavukları var

Gıt gıt gıdak gıt gıt gıdak

Diye bağırır.

Ali babanın bir çiftliği var

Çiftliğinde eşekleri var

Ai ai ai

Diye bağırır (KK58).

4.1.3. BİLMECE

Çocuk etrafında şekillenen sözlü edebiyatın içinde yer alması beklenen türlerden biri bilmecelemdir.

Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu unsurlara bağlı hadiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı; akıl, zekâ veya güzellik nevinden mücerret kavramlarla dini konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde yakın uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir (Elçin 1986: 607).

Bilmecelerin dili, basit ve düz bir anlatımın üstündedir. Bilmeceler manzum ve mensur biçimlerde söylenebilmektedir. Manzum bilmecelerin hece vezninde çeşitli sebeplerden dolayı aksaklıkları görülür. Yarım, tam zengin, cinaslı tan kafiyeler ile aliterasyon, bilmecelerin yapısında yer alır (Önal, 1997: 83).

Ufacık boyu var

Türlü türlü huyu var (**çocuk**)(**KK85**). Görüldüğü üzere “çocuk” kelimesi ile ilgili bir bilmece derlenmiştir. Bu bilmece yapısına bakılacak olursa manzum biçimde yarım kafiyelidir.

Söylenmesi basit, hatırdaki kalması kolay olan sözlerin söylenişi dışında bilmece ile cevabı arasındaki anlamlı bir ilişki olmalıdır. Bilmece de çocuğun hem bedensel hem ruhsal olarak özelliğinden bahsedilmiştir.

Bu bilmece ile birlikte yetmiş iki bilmece derlenmiştir. En fazla derlenen tür bilmecedir.

Derlemecilerin neredeyse çoğu birkaç tane bilmece bilmektedir. Benzer bilmeceleri söyledikleri de olmuştur. Hayvanlar, besinler, eşyalar ile başlayan yedi başlık altında tasnif edilmeye çalışılmıştır. En fazla bilmece besinler ile ilgilidir. Sadece oyun olduğunu düşünmekten ziyade eğitici yönleri olan bir türdür. Bilmeceler çocukta, cevabı bulmaya ve akıl yürütmeye çalışmak gibi farklı düşünme yollarını geliştirir. Derlemecilerimiz bu bilmeceleri büyüklerinden öğrendiklerini belirtmişlerdir. Derlenen bilmeceler genelde büyükler tarafından çocuklarına sorulmaktadır. Çocuklarında merakla bilmeye çabaladıklarını söylemişlerdir.

Alaşehir‘de derlenen bilmeceler şu şekildedir:

4.1.3.1.Hayvanlarla İlgili Bilmeceler

1.

Yer altında yağlı kayış (**yılan**) (**KK72**).

2.

Dağdan gelir, taştan gelir

Gö.ü açık eniştem gelir (**keçi**) (**KK65**).

3.

Alçacık boyu var

Kadifeden donu var (**tavuk**) (**KK71**).

4.

Üstü ekin biçilir

Altı çeşme içilir (**koyun**) (**KK71**).

5.

Altı tahta

Üstü tahta

İçinde bir gelin oynar (**kaplumbağa**) (**KK71**).

6.

Uzun ayaklı

Kapısı dayaklı (**leylek**) (**KK71**).

4.1.3.2. Besinlerle İlgili Bilmeceler

1.

Dam ardına teke bağladım

Boynuzlarını köke bağladım (**kabak**) (**KK67**).

2.

Arıktan atladım

Kür içine yumurtladım (**kabak**) (**KK66**).

3.

Avludan atladı, komşuda yumurtladı (**kabak**) (**KK62**).

4.

Bir küp bitim var (**susam**) (**KK67**).

5.

İçi darı gibi

Dışı deri gibi (**incir**) (**KK68**).

6.

Hanım içerde saçı dışarıda (**mısır**) (**KK71**).

7.

Yer altında pirinçli tavuk (**yer elması**) (**KK62**).

8.

Küp içinde kara çocuk (**zeytin**) (**KK62**).

9.

Yer altında sakallı dede (**pırasa**) (**KK65**).

10.

Küçük fıçık

İçi dolu turşucuk (**limon**) (**KK65**).

11.

Çarşıdan aldım,

Bir tane eve geldim bin tane (**nar**) (**KK65**).

12.

Ufacık boylu kadife donlu (**patlıcan**) (**KK65**).

13.

Ufacık tefecik bir tencerem var

İçi dolu aşım var (**ceviz**) (**KK65**).

14.

Dam üstünde kilitli sandık (**ceviz**) (**KK88**).

15.

Karşıda tav oturur,

Yüreğinde yağ oturur (**ceviz**) (**KK67**).

16.

Sarıdır sarkar düşerim diye korkar (**ayva**) (**KK63**).

17.

Öptüm şekerlendi

Teptim tekerlendi (**kavun**) (**KK65**).

18.

Bir sürü çocuğum var,

Gö.ü çöplü çöplü (**üzüm**) (**KK65**).

19.

Yer altında kara bardak (**turp**)(**KK96**).

20.

Yer altında civcili tavuk (**patates**) (**KK71**).

21.

Altı oduncu

Ortası uncu

Üstü kadifeci (**iğde**) (**KK96**).

22.

Mantosu yeşil

Entarisi kırmızı

Bil bakalım

Bu kimin kızı (**karpuz**) (**KK71**).

23.

Bilmece

Bildirmece

Dil üstünde kaydırmaca (**dondurma**) (**KK60**).

24.

İzmirde bişi pişer

Kokusu buraya düşer (**kahve**) (**KK67**).

25.

Piştirirsen aş olur

Piştirmezsen kuş olur (**yumurta**) (**KK67**).

26.

Bir ufacık çiğil taşı

İçinde pişer beyler aş

Piştirirsen aş olur

Piştirmezsen kuş olur (**yumurta**) (**KK84**).

27.

Alçacık dağdan kar yağar (**un**) (**KK62**).

4.1.3.3.Eşyalarla İlgili Bilmece

1.

Tet dedim

Bent dedim

Git kapı eşiğine yat dedim (**süpürge**) (**KK67**).

2.

Saksan çakıldar

Çakı benim elimde

Her ağaç oynar

Kökü benim elimde (**tezgah**) (**KK63**).

3.

Çin çin imam

Kubbesi tamam

Bir gelin aldım

Babası imam (**saat**) (**KK64**).

4.

Annesi şişman, babası zayıf, kızı dansöz (**soba**) (**KK71**).

5.

Kara katır kalkar teper gene yatar (**maşa**) (**KK62**).

6.

Kalkar seker, bulgur döker (**süpürge**) (**KK63**).

7.

Tavuktan alçak, insandan yüksek (**şapka**) (**KK62**).

8.

Tepesi delik kara Mustafa (**Baca**) (**KK64**).

9.

Et dedi tüt dedim

Git kapı eşiğine yat dedim (**süpürge**) (**KK65**).

10.

Akşam bozarım

Sabah yaparım (**yatak**) (**KK65**).

11.

Bilmece bildirmece

El üstünde kaydırmaca (**sabun**) (**KK66**).

12.

Dağda gezerim taşta gezerim

Gö.ü kovuk aslan gezerim (**tahra**) (**KK82**).

13.

Öptüm mü şekerlenir

Teptim mi tekerlenir (**bardak**) (**KK96**).

14.

Çın çın eder bağırır

Bizi derse çağırır (**zil**) (**KK71**).

15.

Minareden attım kırılmadı

Suya attım kırıldı (**kağıt**) (**KK71**).

16.

Bir sürü çocuğum var

Her gün suya katarım (**kaşık**) (**KK86**).

17.

Bir sürü çocuğum var

Her gün suya katarım (**kaşık**) (**KK65**).

18.

Mesel mesel meliki

oğlu kızını on iki (**kaşık**) (**KK96**).

19.

Sıyıldım çıktım tepeye

Ular vurdum sıpaya (**kirman**) (**KK86**).

4.1.3.4. Taşıtlarla ilgili bilmeceleler

1.

Dumanı tüter, istersen gider, balık değildir isterse yüzer (**gemi**) (**KK71**).

2.

Kara koyun meler gelir, dağı taşı deler gelir (**tren**) (**KK71**).

3.

Sıra sıra odalar

Birbirini kovalar (**tren**) (**KK88**).

4.

Annem karaca

Giyer ferace

İçer tütünü

Sallar kışını (**tren**) (**KK63**).

4.1.3.5.Vücutla İlgili Bilmeceler

1.

Altı mermer,

Üstü mermer,

Ortasında gelin oynar(**dil**) (**KK67**).

2.

Biz biz idik

Otuz iki kız idik

Ezildik büzüldük

İki duvara dizildik (**diş**) (**KK72**).

3.

Yedi delikli tokmak,

Bunu bilemeyen ahmak (**baş**) (**KK71**).

4.

Alaca mezar dünyayı gezer (**göz**) (**KK65**).

5.

Yar başında yarım yalak(**kulak**) (**KK71**).

6.

Kapı üstünde gıygıcık (**bıyık**) (**KK63**).

4.1.3.6. Kozmoloji İlgili Bilmeceler

1.

Biz biz idik,

Yüz bin tane kız idik

Gece olduk dizildik

Gündüz olduk silindik (**yıldız**) (**KK71**).

2.

Gökte açık pencere

Kalaylı tencere (**ay**) (**KK83**).

3.

Mavi atlas iğne batma (**gökyüzü**) (**KK65**).

4.1.3.7. Diğer Bilmeceler

1.

Yol üstünde kitli sandık(**mezar**) (**KK65**).

2.

Karşıdan baktım emir semir,

Yanına baktım kitli demir (**kabir**) (**KK72**).

3.

Onu yiyen ölmemiş,

Ramazanda orucu bozulmamış (**dayak**) (**KK68**).

4.

Pazardan alınmaz

Mendile konulmaz

Ondan tatlı hiçbir şey olmaz (**uyku**) (**KK71**).

5.

Ben giderim o da gider (**gölge**) (**KK65**).

6.

Ben giderim o gider

Önümde tin tin eder (**gölge**) (**KK63**).

7.

Ben giderim o kalır (**iz**) (**KK65**).

8.

Kür içinden çıldırdamadan geçer (**duman**) (**KK71**).

9.

Mini miniler küçük siniler (**altın**) (**KK82**).

10.

Sarıdır safran gibi

Okunur kuran gibi

Ya bunu bileceksin

Ya bu gece öleceksin (**altın**) (**KK87**).

4.1.4. TEKERLEME

Şükrü Elçin, tekerlemelerin kökeni ve oluşumunu aklın dışındaki hayali, uydurma söz ve olaylarla gerçek maceralarla ve bazı Şaman dualarına bağlamaktadır. Bu Şaman dualarının kutsi değerlerini ve sihir güçlerini kaybetmesi ile tekerlemelerin ortaya çıktığını düşünmektedir (Elçin, 1993: 590).

Bu tür üzerine çalışma yapan Ali Duymaz, tekerlemelerin kaynaklarını şu başlıklar altında toplamıştır:

- a) Çocukların zihin serbestliği,
- b) Hayal ve düşler,
- c) İçki, esrar, vb. içme,
- d) şamanlık esrimesi
- e) Tasavvufi aşkınlık
- f) Yalan
- g) Olağanüstülük ve abartma
- h) Mizah (Duymaz, 2002: 15-20).

Tekerlemelerin anlatım ve içerik özellikleri Duymaz tarafından şu başlıklar halinde toplanmıştır:

- 1- Tekerlemeler, belirli bir ana konudan yoksundurlar. Bağlı buldukları türle ilişkileri itibariyle manalarından çok fonksiyonlarıyla değerlendirilebilirler.
- 2- Tekerlemeler, mısra başı ve mısra sonu kafiye, aliterasyon ve secilerle sağlanan ses oyunları ve çağrışımlarla bağlanmış, belirli bir nazım düzenine kavuşturulmuş, birbirini tutmayan hayallerle düşüncelerin sıralanmasından meydana gelmiştir.
- 3- Tekerlemede duygu, düşünce ve hayallerde tezat, mübalağa, Şaşırtma, tuhaflık, ve güldürmeye dayalı birtakım söz kalıpları içinde art arda sıralanır ve yuvarlanır.
- 4- Tekerlemede düşünceye sadece bu nazım unsurları kılavuzluk eder; muhteva diğer halk edebiyatı türlerinde olduğundan daha kaypak, kararsız ve tutarsızdır.
- 5- Bazı tekerlemeler karşılıklı soru ve cevap şeklinde ve zincirleme diyalog halinde gider.
- 6- Tekerlemeler, muhteva ve anlatım bakımından yakın ya da yabancı halklarla benzerlik gösterebilir (Duymaz, 2002: 21-22).

Bu çalışmada 24 tane tekerleme derlenmiştir. Genellikle ölçülü ve kafiyeli, ezberlenmesi kolay sözlerdir. Çocukların dil gelişimi, akıcı konuşmalarını sağlamak için sıklıkla kullanılır. Derlenen masallarda, tekerlemelere sık yer verilmediği, daha çok oyun tekerlemelerinin varlığı gözlenir.

Tekerlemelerin iç ve dış yapıları çocukların kendi zevkleri ile bezelidir. Tekerlemeler çocuklar gibi sevimlidir. Onlar gibi doğaldır ve insancadır. Tekerlemeler oyun içinde ortaklığı, birlikteliği, çokluk içinden ayrışmayı, ayrışıp tekrar bütünleşmeyi, oyun içinde eğlenmeyi ve paylaşmaya öğretir. Bu yönüyle de oyun tekerlemelerinin birçok işlevi vardır. Aynı zamanda tekerlemeler eğitimin bir parçasıdır, eğitici ve öğretici tarafları vardır. Çocuklar bir yandan eğlenirken diğer yandan Türkçe'nin imkânlarını zorlarlar (Önal, 2002).

Derlenen tekerlemeler, çocuk oyunlarının öncesinde, sırasında ve sonunda söylenen tekerlemelerdir. Ebe seçimi sırasında özellikle tekerlemelere başvurulur, tekerlemenin söylenmesi bittikten sonra ebe belirlenir ve oyuna başlanır. Bazı tekerlemeler ise söylenmeye devam ettikçe oyun oynanmaya devam eder neredeyse tüm oyunu tekerlemenin kapsadığı tekerlemeler de vardır. Çocuklar oyun boyunca zevkle birlikte söylemeye çalışırlar.

Cesi moni fıstık

Habla lubla

Laba laba lubla

Yes yes yes yes fıstık

No no no no fıstık

Cesi moni fıstık

Okey (KK109)

Yukarıdaki tekerleme sayesinde çocuklar, ellerini kullanarak oyuna başlar tekerleme bitince oyunları da biter. Tekerlemeyi sıkılana kadar söyleyebilir ve oyuna istediği kadar da devam edebilir.

Alaşehir'de derlenen tekerlemeler şu şekildedir:

4.1.4.1. Oyun Öncesinde Söylenen Tekerlemeler

1.

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100

Önüm arkam sağım solum söbe saklanmayan ebe (KK69).

2.

Portakalı koydum

Başucuma koydum

Ben bir yalan uydurdum

Duma duma dum

Kırmızı mum

Kırmızı mumun yarısı

Doktor beyin karısı

Dolapta pekmez

Yala yala bitmez

Ayşecik Fatmacık

Sen bu oyundan çık(KK71).

3.

Panda panda panda güzeli

Sindi sindi güzeli

Çıksın dünyanın en güzeli (KK70).

4.

O biti biti

Karamela sepeti

Terazi lastik jimnastik

Biz size geldik bitlendik

Hamama geldik temizlendik

Dik dik dik (KK71).

5.

O mo kara do

Sim sim simi do (KK71).

6.

Ooo...

İğne battı

Canımı yaktı

Tombul kuş

Arabaya koş

Arabanın tekeri

İstanbulun şekeri

Hop hop

Altın top

Bundan başka oyun yok (KK78).

7.

Karabiberim karabiberim
 Daha dün evlendin tebrik ederim
 İncilerin döküldü toplayamadım
 İkiz kız geldi saklayamadım
 Hokus pokus
 Kımıldamayan domuz(KK70).

8.

A grubundan olanlar çıksınlar ortaya
 B grubundan olanlar çıksınlar ortaya (KK69).

9.

Dolapta pekmez yala yala bitmez
 Ayşecik, cik cik cik
 Fatmacık, cık cık cık
 Sen bu oyundan çık (KK69).

10.

İğne iplik makara
 Hanım çıktı yukarı
 Hanımın kapısı kitli
 .....'nın (kişinin adı) başı bitli (KK71).

11

A a a asma
 B b b besme
 Mor menekşe
 Sümbülüm (KK69).

4.1.4.2. Oyun Sırasında Söylenen Tekerlemeler

1.

Pastalar diyarına hoşgeldiniz

- Hoşbulduk

Hangi renk pastayı istersiniz

- Kırmızı (renk ismi söylenir)

Kırmızı renk üzerinizde bulunur mu?

-Bulunur / Bulunmaz (KK70).

2.

Çatlak patlak yusyuvurlak

Kremalı çörek

Sütlü börek

A benim canım

Elini elimden çek (KK59).

3.

Aç kapıyı bezirgan başı

Kapı halkı

Ne alırsan

Ne verirsen

Bir sıçan

İki sıçan

Üçte kapan (KK78).

4.

Çatlak patlak yusyuvurlak

Kremalı börek

Sütlü çörek

Ye dostum ye

Arabamı evimin önünden çek

Çek çek amca

Burnun kanca

Al sana bir tabanca (KK78).

5.

Çilek çilek çilek

Akşama baban gelecek

Enişteni seçecek

Dum dum дума

Gel gel bana

El üstü

Mel üstü

Şak şak şak

Ayağı açık olan çıksın ortaya (KK69).

6.

Mini mini birler

Çalışkandır ikiler

Tembeldir üçler

Dayak yiyen dörtler

Misafirdir beşler

Altılar altınımı çaldılar

Yediler yemeğimi yediler

Sekizler temizdiler

Dokuzlar doktor oldu gittiler

Onlar bizi okuttular (KK93).

7.

Türkiyem Türkiyem

İsveç Norveç Danimarka

Belçika Belçika Hollanda

Akdeniz Karadeniz Marmara

Türkiye'nin başkenti Ankara

Kızlar lisesi

Eteğimin pilesi

Erkekler maç delisi

Kızlar altın kesesi

Annem babam başbakan

Var mı bana yan bakan ?

Ali bana yan baktı

On yıl hapiste yattı

On on on numara

Beş beş beş numara

Bir numara yak sigara

Çöpçüye böyle

Doktora böyle

Askere böyle

Komutana böyle

Yeni moda böyle

Senin kafa böyle (KK79).

8.

Üşüdüm üşüdüm

Daldan elma düşürdüm

Elmamı yediler

Bana cüce dediler

Cücelikten çıktım

Bey oğluna gittim

Bey oğlu hasta

Çorbası tasta

Annem pılav pişirmiş

İçine fare kaçırmış

Bu fareyi napmalı

Minareden atmalı

Minarede kuş var

Kanadında gümüş var

Amcamın cebinde

Türlü türlü yemiş var (KK94).

9.

-Komşu, komşu!

-Huuu huuu!

-Oğlun geldi mi?

-Geldi.

-Ne getirdi?

-İnci boncuk.

-Kime kime?

-Sana bana.

-Başka kime?

-Kara kediye.

-Kara kedi nerde?

-Ağaca çıktı.

-Ağaç nerde?

-Balta kesti.

-Balta nerde?

-Suya düştü.

-Su nerde?

-İnek içti.

-İnek nerde?

-Dağa kaçtı.

-Dağ nerde?

-Yandı, bitti, kül oldu(KK95).

10.

Amella

Nutatella

Huva

Civa

Andremella

Matmazella

Andremella

Matmazella

Bir kuru kafa

Koydum rafa

Yemesi ballı

İçmesi tatlı

Hanım kızını geldi bayıldı (KK98).

11.

Cesi moni fıstık

Habla lubla

Laba laba lubla

Yes yes yes yes fıstık

No no no no fıstık

Cesi moni fıstık

Okey(KK10).

12.

İğne iplik makara

Hanım çıktı yukarı

Hanımın kapısı kitli

.....'nın (kişinin adı) başı bitli (KK71).

13.

Karabiberim karabiberim

Daha dün evlendin tebrik ederim

İncilerin döküldü toplayamadım

İkiz kız geldi saklayamadım

Hokus pokus

Kımıldamayan domuz(KK70).

4.1.5. MASAL

Masal kelimesi ile halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çikalım kerevetine, gökten üç elma düştü biri anlatana biri dinleyene biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir (Seyidoğlu, 1986: 149).

Masal, gerçek veya gerçeküstü, kimi zaman doğrudan, kimi zaman sembolik olarak belirli bir üslup ve kalıp ifadeler çerçevesinde anlatılan, genellikle içinden ya dersler çıkarılan, ya da eğlendirmeyi hedefleyen çoğu zaman ikisinin de bir arada olduğu inandırma kaygısı taşımayan ağızdan bal damlayan anlatıcıları bulunan, en eski zamanlardan beri halkın edebi ihtiyacını karşılayan halk kültürünün yaygın ve günümüze dek gelebilen nesir ürünlerinden biridir (Önal, 2011: 2).

Çalışma sırasında on masal derlenmiştir. On masalın altısı hayvan masallarıdır. Hayvan masallarının altısında tilki yer alır. Masal kahramanlarından tilki de bilindiği üzere her fırsatta oyun kurmaya çalışır ve masalın sonunca oyunun kurbanı olur.

Kaynak kişiler, beş tanesi dışında diğer masalların isimlerini hatırlayamamıştır. Genellikle kısadır ve çocuklar uykuya geçmeden önce söylenen türlerdir. Dinleyenleri eğlendirmek dışında farklı işlevleri vardır. Doğruluk, dürüstlük, adalet gibi kavramları çocuklara öğretmeyi amaçlayan eğitici, öğretici bir türdür aslında. Dinledikleri masallar, çocuğun toplumsal birtakım değerleri ve karakterini şekillendirecek değerleri kazanmasında önemli bir payı vardır.

Çocuklar bile öğüt dinlemekten hoşlanmazlar, masallar çocuklara dolaylı olarak öğütler verir. Böylece edebiyat/sanat aracılığıyla çocuğun bilinçaltına göndermeler yapılır. Sağlam ve sağlıklı bir ruh yapısının oluşumunda, masallar çocuklara dolaylı göndermelerle yardımcı olur (Önal, 2006: 183-184).

Derlemiş olduğumuz “Elma Masalı”nı dinledikten sonra vermek istediği anlam “harama el uzatılmaz” atasözümüzün verdiği anlamla örtüşür. Kendi emeği ile kazanılmayan bir şey için helallik istemek, her zaman dürüst olmaya çalışmak gerektiği dinleyiciye mesajdır. Dürüst olduğumuz sürece hayatında güzellikler getireceği de bir diğer mesajdır.

Derlenen masallar sayısının ve çeşidinin az olmasından dolayı Alaşehir’de masal anlatma geleneği azalmıştır diyebiliriz. Günümüze baktığımızda aileler, masal anlatmak yerine çizgi film veya internette birbirinden çeşitli videolar izlemesine izin verirler. Çocuklar, masalı da artık büyüklerinden değil internette masal anlatan kişilerden dinlerler.

Alaşehir’de derlenen masallar şu şekildedir:

4.1.5.1. Tak Kabacık Tak Kabacık Bizi Aldatan Babacık

Bir adamın iki çocuğu varmış, karısı ölmüş. Karısı ölünce evlenmiş adam. Üvey anne, çocukları istememiş. Üvey anne, “Ben kalmam, bu çocukları atarsan at yoksa kalmam.” demiş.

Üvey anne gevrek yaparmış gündüz adam işe gidince. Yatağının kenarına koyarmış. Adam gelince yatağın altına koyup kütür kütür ses çıkarmış. Adam, “Ne oldu kadın sana?” demiş. Üvey anne, “Ne olacak kemiklerim hep kırıldı.” demiş. Adam kadınla baş edememiş. Adam, “tamam atacağım çocukları.” demiş.

Almış çocukları odun dağına. Eşeği almış. Nacağı almış. Ormana varınca çocuklara, “Siz burada oturun, ben filan yerde odunu keseyim geleyim gidelim.” demiş. Gidince adam, kabak asıvermiş ağaca. Kabağı asınca durmadan kabakta taklarmış. Çocuklarda babaları odun kesiyor sanarmış. Dura dura karanlık kavuşmuş.

Çocuklardan biri, “Kardeşim, odun bu zamana kadar kesilir mi?” demiş. Diğer çocuk, “Gidip bakalım.” demiş. Sesin olduğu yere gelmişler. Bir bakışlar kabak asılıymış ağacın başında. Çocuklar:

“Tak kabacık tak kabacık

Bizi aldatan babacık” demiş. Düşünmüşler düşünmüşler, nereye gidelim diye. Karşıda bir duman tüten yer bir de köpek olan yer varmış. Çocuklardan biri, “Köpek olan yere gidemeyiz, ocak yanan yere gidelim de belki ekmek hazırlıyorlardır biz de varır, karnımızı doyururuz.” demiş.

Orada dev karısı varmış. Çocuk yermiş. Dişlerini sürermiş. Çocuklardan biri, “Nine?” demiş. Dev, “Hey yavrum” demiş. Çocuk, “Sen ne yapıyorsun?” demiş. Dev, “Ağzımı yıkıyorum” demiş. Çocuk, “Biz acıktık” demiş. Dev, “Gelin, yiyin” demiş. Çocuklar yemeği yemiş. Çocuklar yatmış. Dev karısı çocukları ısırılmış. Çocuklar uyanmış. Dev karısı, “Ne oldu” demiş. Çocuklar, “Bizi bir şey ısırıldı” demiş. Dev karısı, “o piredir, kızım buranın piresi çok ısırır” demiş.

Dev karısı bir yere gitmiş. Çocuklar evi geziyormuş. Çocukları tepesi aşağı öldürüp astığını görmüşler. Çocuklardan biri, “Aman kardeşim, biz gidelim, bu kadın iyi değil” demiş. Çocuklar evden çıkmış. Yolda dev karısı ile karşılaşmış. Dev karısı onları yoldan çevirmiş. Çocuklarda hiçbir şey söylememiş.

Dev karısı, “Neden uyumuyorsunuz? Sizi anneniz nasıl uyutuyor” demiş. Çocuklardan biri, “Annemiz bize kalburla su getiriyordu çaydan. Biz suyu içince uyuyup kalıyoruz” demiş. Dev karısı gitmiş, kalburla su getirmeye uğraşmış. Çocuklar kaçmış, bir kavağın başına çıkmışlar.

Dev karısı yolda giderken kendi kendine konuşmuş. “Sizi bir denk getirirsem şöyle yiyeceğim böyle yiyeceğim” dermiş. Çocuklardan biri, “Nine, ne ediyorsun” demiş. Dev karısı, “Anam yavrum siz misiniz? Ben sizi arıyorum” demiş. Çocuk, “Biz buradayız” demiş. Dev karısı, “Sen nasıl çıktın kavağın başına” demiş. Çocuk, “Sacağı ocağa attık, kıpkırmızı kızarttık, demiri de kızarttık. İyi demiri

arkadan soktuk, sacağı da boynumuza bir geçirdik, bir zıpladık çıktık” demiş. Dev karısı ocak yakıp dediklerini yapmış. Ölmüş kalmış. Çocuklar aşağıya inmiş. Susamışlar. Giderken su bulmuşlar biri geyik izi imiş, su içince geyik olmuş ormana kaçmış. Diğeri de su içmiş... (KK75).

4.1.5.2. Elma Masalı

Gencin biri bir elma bulmuş, elmaya bakmış güzel. Yıkamış, ısırılmış. “Eyvah, haram oldu şimdi bu” demiş. Bu olmaz. Ben bu elmanın geldiği yere kadar gideyim” demiş. Gide gide ağacını aramış, bu kimin ağacı, sahibi kim diye sorarmış. Vara vara bulmuş. “Selamaleyküm” demiş. “Aleyküm selam” demiş adam. Genç, “Amca kusura bakma, ben bir elma buldum. Ben bu elmanın dalını araya araya sizi buldum, bana helal edin” demiş. Adam, “helal ederim ama bir şartım var” demiş. Genç, “Nedir?” demiş. Adam, “Üç sene koyun olsun keçi olsun çobanlık yaparsan helal ederim” demiş. Genç, “Yaparım” demiş.

Adamın üç tane kızı varmış. En küçük kız ayın on dördü gibiymiş. O derece güzelmiş. Genç, o kızı hiç görmemiş. Yıllar geçmiş.

Genç, “Ağa, benim günüm bitmedi mi? Bana izin vermeyecek misin” demiş. Adam, “Veririm ama bir şartım var” demiş. Genç, “Nedir?” demiş. Adam, “Benim iki gözü kör, ayağı total bir kızım var, alırsan helal ederim” demiş. Genç, sağa bakmış sola bakmış boynunu bükmüş. “Tamam” demiş.

Düğün bitmiş. Gelinin duvağını açmış. Ayın on dördü gibi kız. Oğlanın kalbi duracaktı nerdeyse. Kıza, “Hani senin gözlerin kördü, ayağın topaldı” demiş. Kız, “Benim babam nasıl bir adamdır bilir misin? İyiyi kötüyü anlar” demiş. Genç bir koşmuş adamın yanına gelmiş. “Babacım benim saflığımı affet” demiş. Adam, “Yok oğlum sen de bir şey yok. Sen benim bugüne bugün hem damadımsın hem oğlumsun” demiş. Bağına basmış. “Ev de senin mal da senin hepsi senin yönet” demiş (KK85).

4.1.5.3. Tilki İle Bülbül

Bir bülbül ile tilki varmış. Bülbül dönmüş dolaşmış bir çam ağacına yuva yapmış. Orada üç tane yavru çıkarmış. Tilki de gelmiş bülbüle “ey bülbül amca kaldır yuvanı buradan ben bu çamı yıkacağım” demiş. Bülbül yalvarmış tilkiye.

Korkmuş tilkiden. Bülbul “Ben yavrularımı uçurayım ondan sonra kes” demiş. Tilki de yavruları yiyecek artık o yüzden. “olmaz ben bu çamı keseceğim illaki keseceğim” demiş. Tilki yavruların bir tanesini atarsan kesmeyeceğim” demiş. Halbuki tilki çamın başına çıkabilecek hali var mı? Ama bülbul korkusundan atmış yavrunun bir tanesini. Ötekileri kurtarmak için.

Tilki gitmiş. Tilki tekrar gelir.”Eeee bülbul dayı kaldır yuvanı bu çamdan. Ben keseceğim” demiş. Bülbul ne kadar yalvardıysa olmamış. Tilki “Yavrunun bir tanesini daha atarsan kesmem” demiş. Bülbul öte bakıyor beri bakıyor çare yok, birini daha atmış yavrunun. Bir tanesini olsun kurtarayım” demiş.

Aradan üç gün beş gün geçmiş. Tilki gelmiş “daha uçurmadın mı yavrunu ben keseceğim bu çamı” demiş. Bülbul “Nolur biraz daha bekle” demiş. Tilki “Hayır olmaz, Sen atmazsan ben keseceğim, kesince çam yıkılınca yavru gene ölecek” deyince bülbul son yavruyu da atmış. Bülbul kendide bırakmış gitmiş.

Bir kayanın başında başlamış ağlamaya. Gökçe karga görmüş. “ben gideyim de şu bülbulün gözlerinin yiyeyim” demiş. Onu ölü zannediyor ama bakmış canlı ve ağlıyor. Gözlerinden yaş akarmış bülbulün. Karga “Niye ağlıyorsun sen bülbul kardeş” demiş. Bülbul “Ben ağlamayayım da kimler ağlasın” demiş. Bir tane tilki geldi bu çamı keseceğim diye bütün her şeyi anlatmış. Karga “ Sen bir tane daha yavru gibi git, bekle yuvada” demiş. Bülbul “ Ne olacak “demiş. Kartal “Git ordan tilki kazman yok kazacak, baltan yok kesecek defol git şuradan de” demiş bülbüle. Karga bülbulden daha akıllıymış.

Beklemiş bülbul. Gelmiş tilki. “Ben bu çamı keseceğim” demiş. Bülbul yalvarmış. “Nolur kesme” diye. Tilki “İlla keseceğim” demiş. Bülbul “Git ordan uyuz tilki kazman yok kazacak, baltan yok kesecek. Nasıl kazacaksın da keseceksin çamı, defol git” demiş. Tilki “sana bu akıllı kim verdi demiş. Bülbul “gökçe karga verdi” demiş. Tilki “Ben gideyim yarın başına yatayım o benim gözlerimi oymaya gelir o gökçe kargayı yiyeyim bu defa” demiş. Tilki kurnaz.

Tilki varmış yarın başından aşağıya sallamış kafasını, yatmış oraya. Gökçe karga da göz oyacak. Gözü çok severmiş yemesini. Tam tilkinin gözüne çekecek, tilki kapmış gökçe kargayı. “Eeee karga, bülbüle akıl verdin şimdi seni yiyeyim mi? Bu yardan aşağıya atayım mı” demiş. Yardan aşağıya tilki kendi atsa ölecek, ama karganın uçağını o da düşünememiş. Karga “Aman tilki kardeş etim çok tatlıdır ye

beni buradan aşağıya atma çok acı çekerim demiş. Tilki” yok atacağım “ demiş. Karga “Yok atma beni nolarsun ye” demiş. Tilki atmış kargayı. Gökçe karga bir uçmuş “Yedin mi b.kumu gördün mü gününü” demiş. Kurnaz tilkinin kurnazlığı gitmiş (KK83).

4.1.5.4. Nohut Oğlan

Bir kadının kırk tane çocuğu varmış. Nohut oğlanın anası her gün yemek pişirmiş. Her gün pişirir, yetmezmiş bir çomak salmış ölmüş çocuklar. Biri nohut gibi pabucun burnuna kısmış. Nohut oğlanmış o. Sonra oradan çıkmış. Anası “Ah çocuğumun biri olsa burada” demiş. Nohut oğlan, “Ana ben buradayım, ben buradayım” demiş. Bir tek kalmış kırk çocuktan (KK60).

4.1.5.5. Metin 5

Evvel tilkinin biri varmış. Gölün kenarına inmiş. Kuyruğunu çingilli çingilli bağlamış. Ötekilerin yanına çıkmış. Diğer tilkiler, o kuyruğundakiler ne diye sormuşlar. Tilki, “Şu göle gittim de kuyruğumu oraya soktum, oradan çingilli çingilli bağlandı” demiş.

Herkes göle gitmiş. Tilki, “Sabaha kadar bekleyeceksiniz, kuyruklarınız güzel olacak benimki gibi” demiş. Tilkiler sabaha kadar kuyruklarını göle salmış. O günde kırağı tutmuş. Tepeye çıkmış tilki, “Geliverin avcılar, bütün tilkiler suya indi, koşuverin avcılar” demiş. Kuyruğunu koparan tilki gitmiş (KK67).

4.1.5.6. Metin 6

Ayıyla tilki arkadaş olmuş. Bağcının bağının içine girmiş ayı. Tilki burnuna üzümüleri sokmuş. “Ben demiş bak burnumdan gelesiye yedim, sen de ye” demiş.

Ayı da ha yiyormuş ha yiyormuş burnundan gelmiyormuş. Hendeğin üstüne çıkmış “Tarla sahibi geliyor, tarla sahibi geliyor” diye bağırıvermiş tilki. Ayı da bir delik varmış, o deliğe kendini bir sokmuş oradan çıkamamış. Bağ sahibi yakalamış...(KK56).

4.1.5.7. Metin 7

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde bir tane adam varmış. Bu adam bir gün gezmeye gidecekmış. Gezmeye gittiği yerden yedi yılda gelemeyecekmış. Bir tane çanı varmış kıymetliymiş çanı. Bu çanı çam ağacına asmış. Küçük bir çam ağacıymış daha fidanmış. Çanını çam ağacına asmış gitmiş gezmeye.

Yedi yıl az gitmiş uz gitmiş. Gezmiş tozmuş. Dönmüş geri. “Çam ağacından çanımlı alayım” demiş. Bir bakmış çam ağacı kocaman olmuş, büyümüş. Çam ağacına yetişememiş. Alamamış çanını. Çam ağacına, “Çam ağacı, çam ağacı benim çanımlı verir misin?” demiş. Çam ağacı, “Ben dallarımı eğip sana çanı veremem” demiş. Adam, “ Ben seni nacağa bir söyleyeyim de senin dallarını bir kesiversin” demiş. Adam gitmiş.

“Nacak kardeş, nacak kardeş bana çam ağacının dallarını kesiver” demiş. Nacak, “Kimsenin dallarını kesemem, ben yorgunum” demiş. Adam, “Ben seni ateşe söyleyeyim de senin sapını yakıversin” demiş. Adam gitmiş.

“Ateş kardeş, bunun sapını yakıver” demiş. Ateş, “Ben yakamam” demiş. Adam, “Ben seni suya söyleyeyim de seni söndürüvereyim” demiş.

Adam, “ Su kardeş, ateşi söndürüversene” demiş. Su, “Ben küçük ateşleri söndüremiyorum, bunu bile söndüremem” demiş. Adam, “ Ben seni bir ineğe söyleyeyim de seni sömürtürüvereyim” demiş.

Gidivermiş ineğe. “İnek kardeş, bu suyu sömürsene” demiş. İnek “Ben sömüremem” demiş. Adam “Ben seni tüfeğe bir söyleyeyim de seni vurdurüvereyim” demiş.

Tüfeğe söylemiş “Tüfek kardeş, gitsen de ineği vursana” diye. Tüfek, “Ben inek bile vuramam, benim silahım az atıyor” demiş. Adam, “Ben seni fareye söyleyivereyim de kemirttirivereyim” demiş. Gitmiş fareye.

“Fare kardeş, bu silahı kemiriversene bana” demiş. Fare “Ben kemiremem” demiş. Adam, “ Ben seni bir kediye söyleyivereyim” demiş. O an oradan kedi geçiyormuş. Fareyi görünce “Miyav” deyip bir koşmuş, fareye saldırmış. Fare koşmuş tüfeğin üzerine gelmiş. Tüfek koşmuş ineğe, inek koşmuş suya, su koşmuş ateş, ateş koşmuş nacağa, nacak koşuyor çam ağacına. Çam ağacının dalına bir vurunca çanımlı almış. Kıymetli çanımlı almış (KK71).

4.1.5.8. Metin 8

Ayıyla tilki arkadaş olmuş. Bir gün geziyorlarmış. Oynamışlar, gezmişler, eğlenmişler. Karınları acıkmış. Bir bakmışlar. Bir bağ evinin içindeki üzümleri görmüşler. Evin kapısı darmış. İki içeri girmişler beraber yemişler, yemişler. Ayı çok yemiş, karnı şişmiş. Tilki kurnaz olduğu için anlamış. Tilki “Doyduk, artık çikalım evden” demiş. Ayı tam çıkacakken tilki “Aman ayı kardeş, önce ben çıkayım sen sonra çıkarısın” demiş. Tilki çıkmış evden. Ayı kapıya gelmiş çıkamamış. Kısmış. Öte sallanmış beri sallanmış çıkamamış. Tilki de bir bağırılmış. “Bağ sahibi bağ sahibi koş, bağında hırsız var, üzümlerini yiyor” demiş. Tilki kaçmış. Bağ sahibi gelmiş sopayla. Ayıya bir vurmuş. Ayı bir zorlamış kendini kaçmış. Kendini kurtarıyor.

Tilki “Ayı kardeş, ayı kardeş ben hata yaptım ama gel arkadaş olalım” demiş. Ayı “Sen beni kandırıyorsun” demiş. Tilki “Yok ben seninle arkadaş oldum, beraber gidelim” demiş. Tuluk görmüşler, içinde yağ varmış. Beraber yeriz demişler. Tilki ondan habersiz bitirmiş. Ayı bir bakmış tuluk bitmiş. “Kim yedi bunu” demiş. Tilki “Ben yemedim” demiş. Ayı “ Ben de yemedim” demiş. Tilki “Ayı kardeş biz yatacağız, hangimizden yağ sızarsa o yemiş olur” demiş. Ayı uykusu ağırılmış. Tilki uyanık, kendinden sızmış. Tilki “Bak ayı kardeş kalk sen yemişsin yemişsin tuluktaki yağları, sızmış” demiş. Ayı “Ben yemedim ki” demiş. Tilki “Yemişsin işte” demiş. Ayı “Ben seninle arkadaş olmuyorum” demiş. Yollarını ayırmışlar (KK71).

4.1.5.9. Metin 9

Tilkinin karnı acıkmış, yiyecek bir şey yok. Yiyecek bir şey bulmak için gezinirken yolda giderken tavşana denk gelmiş. Tilki tavşana, “Ben bir şey yemeyeceğim, günaha girmeyeceğim, hacca niyetlendim. Gel seninle vedalaşalım.” demiş. Tavşanla vedalaşırken, onu bir almış yemiş.

Oradan gitmiş gitmiş, yolda bir horoza denk gelmiş. Tilki horoza, “Horoza kardeş, gel eski huylarımdan vazgeçtim, hacıya gideceğim, vedalaşmaya çıktım.” demiş. Horozla vedalaşırken onu da yemiş.

Giderken kekliğe denk gelmiş. Tilki kekliğe de aynı sözleri söylemiş ve vedalaşmak istemiş. Tilki, tam yiyeceği zaman keklik kaçırılmış. Kaçarken kaçarken tilki onu kovalamaya başlamış. Tilki onu tutuvermiş.. Keklik yalvarmaya

başlamış. “Beni koyver.” demiş. Tilki, “Seni tutacağım diye boğazımda tüy kalmadı.” demiş (KK75).

4.1.5.10. Metin 10

Ayıyla tilki arkadaş olmuş. Bir peynirle yağ çalmaya gitmişler. Bir tulum peynir ile yağı çalmışlar. Saklamışlar, gömmüşler bir yere. Tilki ondan evvel gidiverip yemiş yağı. Ayıyla açmaya gitmişler, bakmışlar yağ yok. Altlarına birer taş koymuşlar. Kim yediyse g..ünden sızar bu demişler. Oturmuşlar taşın üstüne. Tabii ayı uyumuş kalmış. Uyuyunca ayının altındaki taşı tilki almış, kendi taşını ona koymuş. Bir bakmışlar ayının altındaki taş yaşarmış. Tilki: “Aaa sen yemişsin diye ayıyı azarlamış” (KK56).

4.1.6. ALKIŞ

“İptidai cemiyetlerde inanç, sihir, büyü ve fallardan unsurlar olarak beslenen dualar, sağlık ve hastalık hallerinde, mahsulün bereketli olmasında, yağmurun yağmasında, tehlike ve felaketin mal ve mülke gelmemesinde; doğumdan ölüme kadarki bazı merasimlerde iyi ve doğru olduğuna inanılan müspet dileklerin ruhi ve fikri ifadesini dilde kazanır. Türk cemiyetlerinde bu dualar, Şamanizm, Budizm ve Manihaizm kültür devrelerini aşarak İslamiyet’le daha düzenli ve yeni bir zihniyetle gelişmiş bir şekilde devam etti. (...) Türk milleti, İslam dininin esaslarına uygun bu dualarla birlikte Tanrı’ya karşı dilek ve niyazlarını ana dilinde manzum veya mensur olarak sade bir şekilde ulaştırmaktadır. Umumiyetle anonim olan, bedeni, ruhi, iktisadi, içtimai ve dini ihtiyaçların meydana getirdiği nu dualar, atalar sözü gibi “hüküm” bildiren müspet dilek mahsulleridir. Eski Türkçemizde “alkış: öğme” denilirdi.” (Elçin,1993:662).

Başta bebek sahibi olmak isteyen aile ve aile yakınları, yuvaya bir bebek sesinin gelmesi için dua etmişlerdir. Ardından bebek doğduktan sonra alkışlar edilir.

Derlenen alkışlara baktığımızda alkışlar, genellikle bebeği ve anneyi görmeye gelen ziyaretçiler tarafından söylenir. Derlemeciler de ziyaretlerinde, bebek ve anne için yapılan için güzel alkışlar eder, güzel dileklerde bulunur. Bebeğin ömrü, sağlığı ve güzel huylu olması adına alkışlar edildiğini görmekteyiz. Bebeğe veya çocuğa kötülük gelmemesi için alkışlar edilmiştir.

Alaşehir'de derlenen alkışlar şu şekildedir:

- 1- Hayırlı olsun (KK11).
- 2- Yaşı uzun olsun
Düğünü güzün olsun (KK11).
- 3- Evlatlarını, anne babaya hayırlı eylesin (KK55).
- 4- Allah analı babalı büyütsün (KK11).
- 6- Hayırlı, imanlı olsun (KK13).
- 7- Rabbim hayırlısı ile bir evlat nasip et (KK13).
- 8- Allah hayırlı uzun ömür versin (KK17).
- 9- Allah analı babalı yaşatsın (KK17).
- 10- Rabbim sağ salim büyütmeyi nasip eder inşallah acısını göstermez (KK18).
- 11- Allahım iyi günlerini göstereceksin (KK19).
- 12- Düğününü, sünnetlerini, damatlıklarını göstereceksin (KK19).
- 13- Bahtı açık olsun (KK19).
- 14- Huyu güzel olsun (KK20).
- 16- Kısmeti çok olsun (KK21).
- 17- Güle güle büyüt (KK22).
- 18- Millete devlete hayırlı evlat olsun (KK22).
- 19- Çocuklarımı koruyucu meleklerinle sen korusun ya Rabbi (KK33).
- 20- El ayağı düzgün olsun, hayırlı evlat olsun (KK33).
- 21- Kötü kişilerle karşılaşma (KK33).
- 22- Kötü insan şerrinden çocuklarımı sen korusun ya Rabbi (KK33).
- 24- Anne babalarımı evlatlarına hayırlı eylesin (KK55).
- 25- Bahtı güzel olsun (KK53).
- 26- Hayırlı insanlarla konuşursun (KK53).

27- Kalbindekini versin (KK53).

28- Allahım sana layık hayırlı bir kul olacaksa hayırlı güzel ömür nasip et değilse sen bilirsin Allahım. (KK55).

29- İmanlı, ahlaklı, ibadet ehli insanlar olsunlar (KK55).

30- Çocuklarıma, kardeşlerimin çocuklarına hayırlı eş hayırlı iş eyle (KK11).

31- Allah sana göstermesin çoluğun da çocuğun da (KK11).

4.1.7. KARGIŞ

Beddua ise duanın aksi ve zıddı olan la'net, inkisar, bela ve gazap ifade eden menfi sözlerdir. Farsça “bed” ve Arapça dua (çağırma) kelimelerini birleşmesinden yapılan bu tabiri, en eski Türk kaynaklarından 19’uncu asra kadarki kültür eserlerimiz ve sözlerimiz çok yaygın “Kargış” ve “ilenç” kelimeleriyle karşılaşmışlardır. Kargış, insanın kendisine, ailesine, cemiyetine ve din gibi müesseselerine zararı dokunacak şahıslara, düşünce ve fikirlere karşı davranışlarının şiddetli bir tepkisidir. Hayatta adaletsizliğe uğramış, küfran-ı nimetle karşılaşmış insanın vicdanında uyanan isyan ve hiddeti susturma çarelerini araması gayet tabiidir (Elçin,1993:662).

Güzel bir durum, tutum ya da olay karşısında verilen tepkiler ve bu tepkiler sonucu ortaya çıkan duyguları özlü bir söylemle dile getirmek için tercih edilen dualar karşısında, herhangi bir haksızlığa uğradığını düşünen kişilerin bu durum karşısında duyduğu üzüntü ve acıyı hafifletmek amacıyla söylediği beddualar vardır. (Dursun, 2012: 436).

Derlenen kargışların sayısı çok azdır. Anne, kızdığında veya sinirlendiğinde kendisini üzen çocuğuna kargış eder. Bazen de bir annenin başka bir anneye çocuğu için kargış ettiği görülür.

Alaşehir’de derlenen kargışlar şu şekildedir:

1- Gözün kör olmayasica (KK46).

2- Sana emzirdiğim süt haram olsun (KK11).

3- Sana sütümü helal etmem (KK11).

4- Allah kahretsin seni (KK33).

5- Senin evladın da seni aynen böyle bekletsin evladım (KK33).

6- Elin kırılısıca (KK46).

7- Sen de gör çocuğun da (KK11).

4.2. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME

Dördüncü bölüm olan “Çocuk Etrafında Şekillenen Sözlü Edebiyat” ile derlenmiş olan ninniler, çocuk şarkıları, bilmeceler, tekerlemeler, masallar, dualar ve beddualar yer alır. Bilmeceler ve tekerlemeler sayıca fazla olduğu için tasniflendirilebilmiştir. Aşağıdaki tabloda da türlerin sayısal değerlerini görmek mümkündür. Yörede söylenmeye devam eden veya yaygın olarak söylenen türler derlenmeye çalışılmıştır.

ÇOCUK ETRAFINDA ŞEKİLLENEN SÖZLÜ EDEBİYAT ÜRÜNLERİ		
Ninni		12
Çocuk Şarkısı		8
Bilmece	Hayvanlar ile ilgili	6
	Besinler ile ilgili	27
	Eşyalar ile ilgili	19
	Taşıtlar ile ilgili	4
	Vücut ile ilgili	6
	Kozmoloji ile ilgili	3
	Diğer	10
Tekerleme	Oyun Öncesinde Söylenen	11
	Oyun Sırasında Söylenen	13
Masal		10
Alkış		31
Kargış		7

Tablo 4: Çocuk Etrafında Şekillenen Sözlü Edebiyat Ürünleri Sayısal Dağılımı

5. BÖLÜM: ÇOCUK OYUNLARI

Oyun denilince içinde bulunduğu toplumun bir parçası olan çocuk ve çocukluk akla gelmektedir. Hatta daha çocukluk dönemine gelmeden bebeklikten itibaren bir kuralı veya şartı olmadan zevk aldığı bir faaliyet olarak görülebilir.

Johan Huizinga (2006: 20)'nın "Oyun kültürden daha eskidir. Oyunun işlevini hayvan hayatında veya çocuk hayatında değil de, kültürün içinde ele alarak, incelemeliyiz." düşüncesinden hareketle çocuk folkloru içerisinde de muhakkak oyunların yer verilmesi gereklidir. Bu bölümde Alaşehir'de derlenen çocuk oyunlarına yer verilecektir. Derlenen oyunlardan önce, folklorun bir ürünü olan oyunla ilgili çeşitli tanımlamalardan bazıları şöyledir:

Dönmez (1992: 12-13)'e göre "Oyun, belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, kurallı ya da kuralsız gerçekleştirilen, fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, dilsel, duygusal ve sosyal gelişimin temeli olan, gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme sürecidir."

Yörükoğlu (2004: 66-72)'na göre "Oyun, çocukların baş uğraşısı ve en önemli işidir. Montaigne'nin dediği gibi, çocukların oyunu oyun değil, onların en ciddi uğraşısıdır... Çocuk oynadıkça duyuları keskinleşir, yetenekleri serpilir, becerisi artar. Çünkü oyun çocuğa en doğal öğrenme ortamıdır. Duyduklarını, gördüklerini sınavıp denediği, öğrendiklerini pekiştirdiği bir deney odasıdır... Oyun, çocuğun toplumsal bir varlık olarak gelişmesinde en doğal ortam olup, kendi kişiliğini tanımasına ve kendini başkalarından ayıran özelliklerin farkına varmasına yardımcı olur."

Bahsedilen kaynaklarda görülüyor ki oyun, çocuğun en etkin, en doğal öğrenme ortamıdır. Oyunla ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Boratav'ın (2015: 272-273) oyunla ilgili sınıflandırması şöyledir:

I) Sadece çocuklara özgü oyunlar (A-C)

A) Büyüklerin küçükler için çıkardığı oyunlar;

B) Çocukların söz oyunları;

- C) Takım halinde, danslı, türkölü oyunlar ve basit taklit oyunları.
- II) Talih, kumar, fal, niyet oyunları; büyüklük ve törelik oyunlar (D- G)
- D) Talih oyunları;
- E) Kumar oyunları;
- F) Niyet ve fal oyunları.
- G) Törelik ve büyüklük oyunlar.
- III) Beceri ve güç oyunları (H-L)
- H) Asıl beceri oyunları;
- İ) Utmalı beceri oyunları;
- J) Cimnastikli ve ritmik oyunlar;
- K) Asıl güç oyunları;
- L) Güç ve beceri karmaşıklı oyunlar.
- IV) Zeki oyunları (M-R)
- M) Aldatmaca, yutturmaca oyunları;
- N) Bellek gücü, düşünme çevikliği, sezinleme oyunları;
- O) Saklamaca ve saklambaç oyunları;
- P) Çizgili oyunlar;
- Q) Taşlı oyunlar;
- R) Başkaca zeki oyunları. Bu bölüme giren oyuncaklar.
- V) Katışimli oyunlar: (S-T)
- S) Katışimli oyunlar;
- T)Oyuncaklar.

And (2007: 69) oyunla ilgili sınıflandırması şöyledir:

- A. Aşık oyunları
- B. Yüzük oyunları
- C. Top oyunları
- Ç.Değnek oyunları
- D: Taş ve gülle oyunları
- E. Koşma-kovalama-kurtarma-zor kullanma oyunları

- F. Atlama-sıçrama-oranlama oyunları
- G. Saklama-saklanma-oranlama oyunları
- H. Dilsiz-şaşırtma-şaka oyunları
- I. Dramatik nitelikte-büyülük-törensel oyunlar
- İ. Çeşitli oyunlar

Özdemir (2006: 16)'e göre "Çocuk dili, çocuk törenleri, araçları, çocuk inançları, çocuk mizahı ve benzerinin yanında çocuk oyunları ve oyun araçları bu alanın en önemli ürünlerini meydana getirmektedir."

Alaşehir'de derlenen oyunları "oyun aracı" ölçütüne göre iki kısımda sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Aletli ve aletsiz olarak sınıflandırılmış olan bölümde, ellinin üstünde oyun yer almaktadır ve şu şekildedir:

5.1. ALETLİ OYUNLAR

5.1.1. Taş İle Oynanan Oyunlar

5.1.1.1. Beş Taş 1

Beş tane taş oluyor bir kişi de, beş taş da karşı oyuncu da olur. On taş olur. Elimize aldığımız kaldırılır yukarı doğru atılır. Elin üstünde ne kadar taş kalırsa o kadarını çemmiş olur. Elin içine aldıktan sonra yerde kalan taşlar toplanır. Avucumuzun içine alınır. Birer birer toparlanır. Elimizin üstünde kalan taşları yanımıza alırız. Az taşı olan tekrar taş toplamak zorunda olur gidip toplar. İki kişiyle oynanır. Ben yanarsam arkadaşım oynar. Üç taşı kaldı diyelim iki taş daha bulur beş taş yapar. Yorulana bıkana kadar devam eder. Benim taş fazla oldu denilir. Sonunda alkış edip mutlu oluyoruz (KK71).

Tüm kapılan taşlar düven olur. Kimin taşı bittiyse gider dilenir beşer tane taş alır gelir (KK72).

Taşı yere atmadan önce dağıl taş denilir. Birer birer yerdeki taşlar kapmaya çalışırız. Sonra ikişer ikişer sonra üçer ve tek kaparız. Sonra yerdeki dört taşı almaya çalışılır (KK76).

5.1.1.2. Beş Taş 2

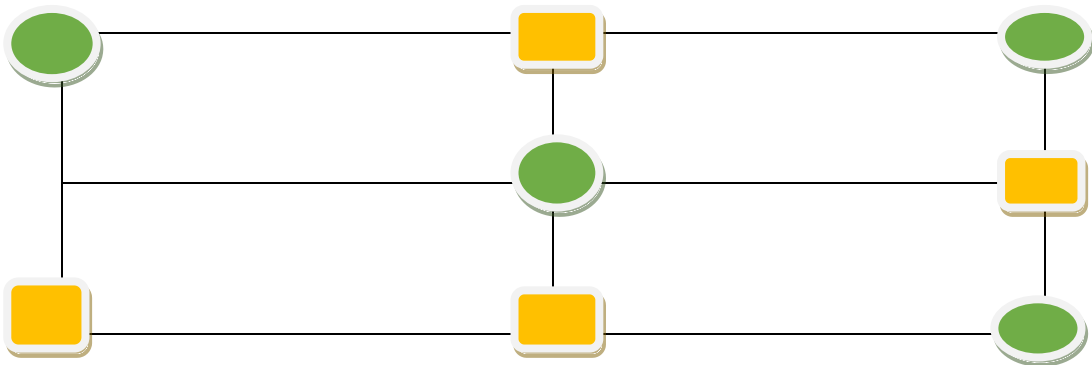
Beş tane taş yere fırlatılır. Tüm parmaklar açık şekilde bir el yere koyulur. Tek tek taşların parmak aralarına girmesini sağlanır. Dört araya taşları yerleştirdikten sonra geri çıkartıp tek tek toplanır (KK78).

Fotoğraf 17: Beş Taş 2 Oyunu

5.1.1.3. Dama

İki kişilik bir oyun. Bir taş koyar, rakip bir taş koyar ikisinin de dört taşı olur. Bir yer boş kalır. Rakip, benim taşın üstünden atlar damaya benzer bir oyun. Tüm taşlar bitene kadar oyun devam eder. Taş yerine farklı bir malzeme kullanılabilir (KK28).

Şekil 1: Dama Oyunu

5.1.1.4. Dokuz Yalak

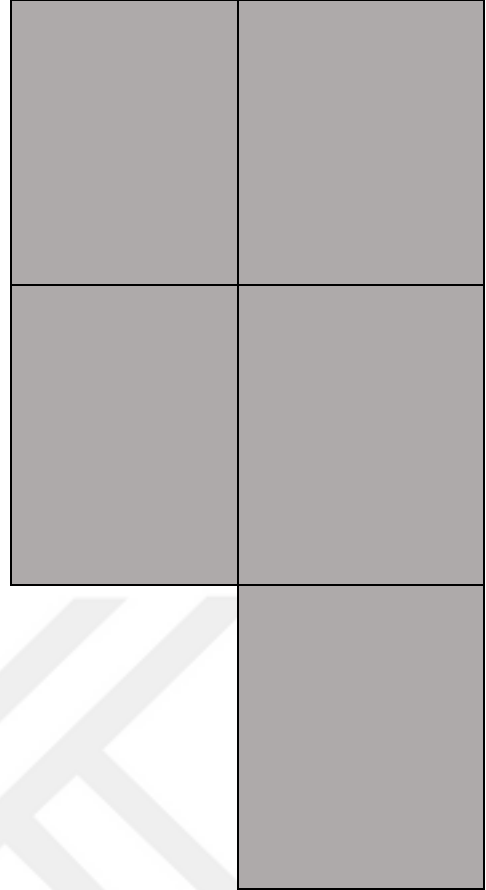
Dokuz tane toprak çanak gibi çukur kazılır. Elde küçük mantar toplar olur, atılır bir yalağa girerse kazanır. Yeniden atabilir. Eğer girmezse oyundan çıkar. Girdiği müddetçe oynamaya devam eder. Dokuz yalak dolasıya kadar oynanır. Kim kaç tane atmış bakılır. Birinci ikinci üçüncü olanlar belirlenir (KK74).

Fotoğraf 18: Dokuz Yalak Oyunu

5.1.1.5. Filike

Yere beş tane kare çizilir. Taş ilk kareye fırlatılır. Tek ayakla oynanır. Birinci kareden beşinci kareye kadar taşı sürükleyip en sonunda dışarıya çıkarılır. Ve sıra Diğer arkadaşına geçer, taşını atar (KK72).

Fotoğraf 19: Filike Oyunu

5.1.1.6. Kırk Taş

Kırk taşa tüm taşlar avuca alınır, fırlatılır yere. Alttaki taşı yandaki taşı oynatmadan taşlar toplanır. Taşın biri eline değdiğinde kaybedilir. Başkasına geçer oyun. Şimdikilerin cangaya benzer (KK28).

5.1.1.7. Lappatur

Elde beş taş olur. Onları yere fırlatılır çok uzaklaşmayacak şekilde. Sol elin işaret parmağını orta parmağın üzerine koyulur. Başparmak ile orta parmak yere dokunacak şekilde olur. Sağ elimizle yerdeki taşları parmak aralarından içeriye üç seferde fırlatmaya çalışılır. Başarabilen tekrar oynar (KK70).

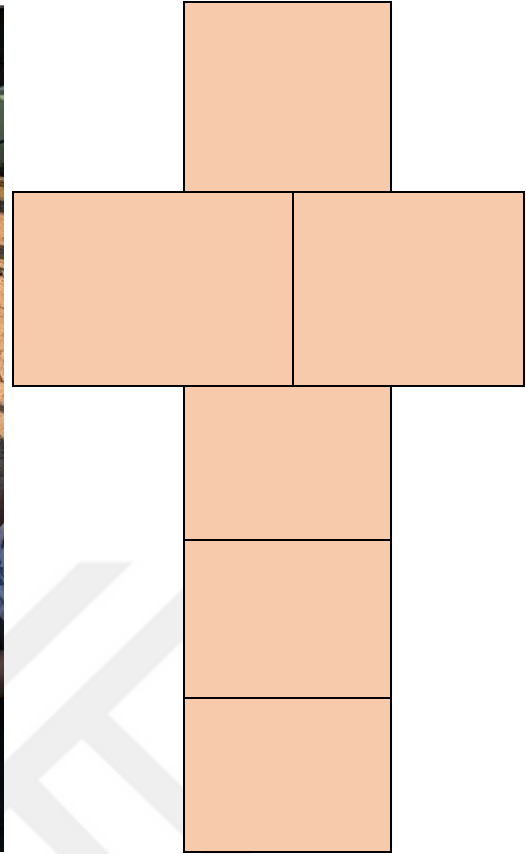
Fotoğraf 20: Lappatur Oyunu

5.1.1.8. On Taş

On tane taş alınır, havaya atıp elinin üstüne koyup tutulur. Yerdeki önce birer birer topluyorsun. Tek taşı elinin üstüne getirip avucunla değil tam tersi toplarsan bir kere de tüm taşların hepsi alınabilir (KK28).

5.1.1.9. Seksek

Yere altı veya sekiz kare çizilir. Oyuncunun elinde bir taş vardır. Bu taş ilk kareye atılır taş konduktan sonra taşın bulunduğu kareye atlanmadan ikinci kareden son kareye kadar tek ayak basılır, tekrar geri dönlür. İlk kareye gelinir tek ayak üzerinde eğilerek taş alınır. İkinci üçüncü karelere taşı atarak devam edilir. Atması gereken kareye taş kondurulamazsa oyun hakkı diğer oyuncuya geçer. Tüm kareler bittikten sonra da yakından uzağa doğru görmeden taşını atar sekmeye başlar (KK78).

Fotoğraf 21: Seksek Oyunu

5.1.1.10. Üç Doma

İki çizgi çekilir. Kayrak üç taş üst üste dizilir dörtte olabilir. Başında bir oyuncu kalır. Üst üste olan taşları eldeki taşla vurursun, atılan taşı hemen almalısın. Başındaki kişi taşları dikesiye kadar alıp gelmen gerekiyor. Vuramazsan yerdeki taşları, atılan taşı almak için uğraşılır. Taşı alıp çizgiyi geçersen diğer oyuncu çizgiyi geçmeye izin yoktur ve atmaya devam edilir. Taşın başındaki kişi eğer yakalarsa sıradaki kişiye oyun geçer (KK72).

Fotoğraf 22: Üç Doma Oyunu

5.1.1.11. Yalak

O oyunu çok severdim eğlenceli gelirdi. Yerlere altı tane küçük küçük çukurlar kazılır. Altı karşısına kazılarak toplam on iki çukur yapılır. Her yalağa altışar taş koyulur. Yalağın altısı birinin, altısı karşısındaki kişinin olur. İstedığımız bir yalaktan taşlar alınır birer birer dağıtılır. Yalakta tek taş kalana kadar, karşısında ne kadar taş varsa alınır. Rakibe oyunun geçmesi için karşı yalağın boş olması gerek. O zaman oyundan çıkılır. Hangimizin taşı çok olursa o kazanmış oluyor (KK71).

Fotoğraf 23 : Yalak Oyunu

5.1.2. Top İle Oynanan Oyunlar

5.1.2.1. Futbol

İki kişi kaleye geçer. On kişi olarak iki takım sahadadır. Ortaya topu koyarlar. Oyuncu kendi Takım arkadaşına topu gönderir. Karşı takıma topu vermeye çalışır. Eğer karşı takıma topu verildiğinde o da kendi takım arkadaşlarına topu verir. Karşı kaleye gol atmaya çalışır. Kaleci topu tuttuğu zaman topu önüne koyar takım arkadaşına pas atar veya dikerler. Karşı takıma topu vermemeye çalışırlar ve karşı takıma gol atmaya çalışırlar (KK77).

5.1.2.2. İstop

Topu bir oyuncu havaya atarken bir isim söyler. İsmi söylenen kişi, atılan topu tutmaya çalışır. Topu tuttuğu an istop demelidir her seferinde. Hemen yakalarsa tekrar isim söyler. Fakat tutamazsa bir renk ismi söyler arkadaşları o renge dokunursa tekrar ebe olur. Ama kovalarken rengi bulamayan birine topla vurursa o ebe olur (KK92).

Fotoğraf 24: İstop Oyunu

5.1.2.3. Yakar Top /Ortada Sıçan

Beş kişi ortada yer alır. Birer veya üçer kişi karşılıklı olarak yanlarda yer alır. Ortada olan oyuncuları topla vurmaya çalışır. Vurulan kişi oyundan çıkar. En son oyuncu vurulduğu zaman sayılara geçer dokuz a kadar atış yapılır eğer son oyuncu vurulmazsa diğer arkadaşları oyuna girer ve ortaya gelirler. Ortadaki oyunculardan biri topu eliyle yakalarsa bir can kazanır. Çıkan oyuncunu birini içeri alır veya kendine ekler. Ortada hiç oyuncu kalmazsa top atanlar ortaya geçer. Ortadakiler bu sefer yanlara geçer ve orta oyunculara top atıp elemeye çalışır (KK94).

5.1.3. Bilye İle Oynanan Oyunlar

5.1.3.1. Baş Kafa 1

Dokuz on kişi oynanır. İnce, uzun bir çizgi çizilir, kafa bilyesi büyük olur. Fındıktan büyük olur. Kaç kişi oynuyorsa birer bilye koyar. Karşısına iki üç metre ileri düz bir çizgi çizer. Herkes bilyeler gibi dizilir. Sırayla elinde bilye ile vurmaya çalışılır. Kafa bilyesini vuran bütün bilyeleri alır. Kafa bilyesi en başta olur. Hangi bilye vurulursa o alınır. Oyunda en iyi olan kafa bilyesi koyar (KK28).

5.1.3.2. Baş Kafa 2

Yuvarlak çizilir herkes bilye koyar. Kafa bilyesi konur. Karışık olarak tüm bilyeler dizilir. Bir buçuk iki metre ileriye bir çizgi çizilir. Herkes oradan atar. Bilyeyi yuvarlaktan çıkmazsa alınmaz, bilye kalır yerinde. Sıra geldikçe bilyenin kaldığı yerden atmaya devam edersin. Bir bilyeyi vuramayana kadar devam edilir. Kafa bilyesini yuvarlaktan çıkararak bütün bilyeleri alır (KK28).

5.1.3.3. Cinci

Elde 10 -15 tane cinci (bilye) olur. Onlar yan yana dizilir. Cincilere iki veya üç metre uzaklıkta bir noktada sıraya girilir. Yere bir çizgi çekilir. Vurulan cinci vuranın olur. Tekrar en arkadan sıraya geçilir (KK77).

Fotoğraf 25: Cinci Oyunu

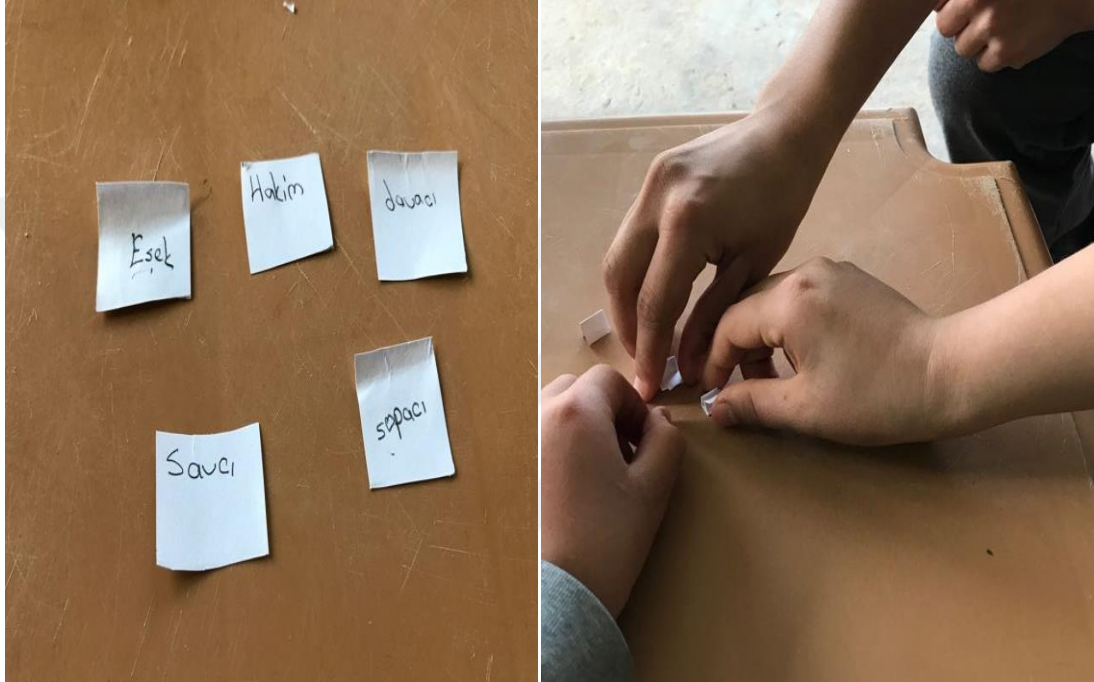
5.1.4. Kâğıt Kalem İle Oynanan Oyunlar

5.1.4.1. İsim Şehir Hayvan

İki veya ikiden fazla kişi ile oynanır. Her oyuncu bir kâğıt alır. İsim şehir hayvan bitki eşya artist diye kâğıda yazar. Birisi gözlerini yumar. İçinden harfleri sayar. Birisi dur dediği zaman son harf “G” ise “G” ile ilgili isim şehir hayvan bitki artist bulurlar. Buldukları her isme on puan verirler. İki kişi de aynı ismi yazarlarsa beş puan alırlar. Eğer yazmazlarsa o puan verilir. Puanlarını sayarlar en çok puanı alan kazanır. O içinden harf sayar ve oyun böyle eder (KK93).

5.1.4.2. Eşek Sopa Davacı Hakim Savcı

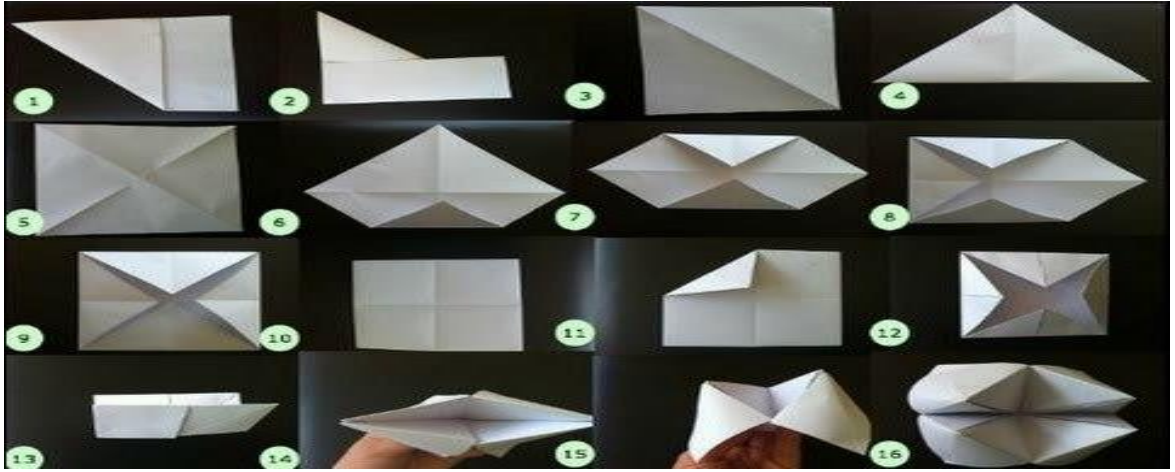
Beş kişiyle oynanır. Küçük küçük kâğıtlara Eşek, Sopa, Davacı, Hâkim ve Savcı yazılır. Kâğıtlar katlanılır ve yere fırlatılır. Beş kişi birer tane kâğıt alır ve açar. Kâğıdını arkadaşına göstermez. Davacı kendini söyler ve Eşek kimse bulmaya çalışır. Bilemezse eğer hâkim ona kaç sopa atılacağını söyler. Sopa da cezayı verir. Tekrar kâğıtlar katlanır ve atılır sürer gider (KK71).

Fotoğraf 26 : Eşek Sopa Davacı Hakim Savcı Oyunu

5.1.4.3. Kâğıttan Tuzluk

İlk önce kâğıttan tuzluk şekli yapılır. Kâğıdın dışına birden dörde kadar rakam yazılır. Tuzluğun iç kısmına meslek, birer karakter ünlü adı veya hayvan yazılır. İki kişi oynanır. Oyunculardan biri birden dörde kadar bir rakam söyler. Tuzluğu bir öne bir yanlara parmaklarıyla sayı kadar açar. Dört rakamını söylerse kâğıdın dışındaki dört sayısında ne yazılır ise meslek yazarsa onu söyler (KK92).

Fotoğraf 27: Kâğıttan Tuzluk Yapımı

5.1.5. İp, Lastik İle Oynanan Oyunlar

5.1.5.1. Aç Kapıyı Bezirgan Başı

İki kişi ellerini yukarıya kaldırır ve birleştirir. Diğer arkadaşlar ise o iki kişinin arasından, ellerinin altından geçerken bir yandan tekerlemeyi söylerler.

Aç kapıyı bezirgan başı

Kapı halkı

Ne alırsan

Ne verirsen

Bir sıçan

İki sıçan

Üçte kapan.

Tekerlemeyi söylemeyi bitirdiklerinde bir kişi ellerinin arasında kalır. Yakalarlar. Diğer oyuncuların uzak bir yerde ona soru sorarlar. İki meyve ismini ya da iki ünlünün adından birini tercih etmesini isterler. Hangi meyveyi seçerse elini birleştiren kişilerden birinin arkasına geçer ve onun takımında olur. Tüm oyuncular bitene kadar oyun devam eder. Bazen bir takım on kişi iken karşı takım daha az olabilir. Yere çizgi çekerler. Bir ipi herkes tutar ve takımlar kendine doğru çekmeye çalışır. Çizgiyi geçen takım oyunu kaybeder. Çizgiden karşı takımı geçiren ise kazanır (KK78).

5.1.5.2. Lastik Atlama

Lastikler bağlanır. İki kişi girer içine. Lastik gerdirilir, bilekte, bir karış üstünde, dizde, diz üstünde, kalçada olurdu. O yükseldikçe iki lastiğin içinden karşılıklı atlanır dışarıya içeriye olacak şekilde (KK28).

5.1.5.3. İp Atlama

Kız ve erkek olarak birlikte karışık oynanabilir. İki kişi karşılıklı ipi tutar. Çevirmeye başlarlar o sırada bir kişi içine girer atlamaya başlar. Girmeyi başaramazsa sıradaki kişi atlamaya çalışır. Daha sonra hızlıca çevrilip yanılması için uğraşılır daha hızlı çevrilir. Sıra diğer arkadaşına geçer ya da ipi tutanlardan birine geçer (KK78).

Fotoğraf 28: İp Atlama Oyunu

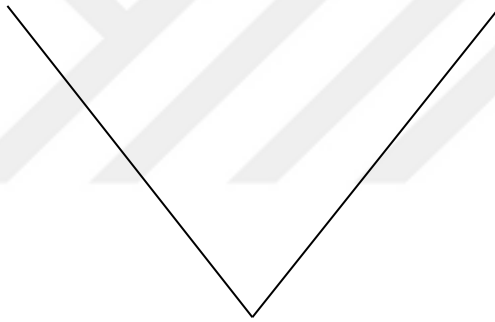
5.1.5.4. İp Çekmece

İpin bir tarafına altı kişi diğer ucuna altı kişi geçer. Hakem ipin ortasından tutar. İpi kaldırır bırakır sonra oyun başlar. İpin ortasındaki çizgiyi hangi takım geçerse o kaybeder. Çizgiyi geçmeyen kazanır (KK 92).

5.1.6. Çivi İle Oynanan Oyunlar

5.1.6.1. Çivi Batırmaca 1

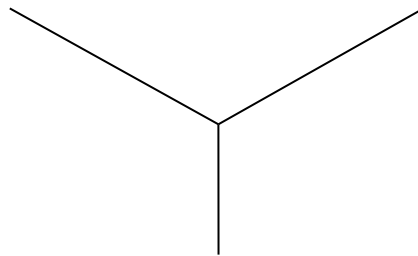
Nemli toprak tercih edilir kolay olur batırmak ama sert toprakta da oynanır. Yere büyük bir V çizilir. Çiviye elimize alıp aşağıya doğru atılır. Çizgi çekilir, bir daha vurularak çizgiye devam edilir. Çiviye atan kişi V'ye yakın vurmaya çalışırız. Atılıp yere vuramazsa oyun karşıya geçer. Öncekinin oyuncunun attığı yerden V'ye yakın geçmeye çalışır. Ama çizgiye gelirse yanar (KK28).

Şekil 2: V çivi

5.1.6.2. Çivi Batırmaca 2

Üç kişi oynayacaksa Y şeklinde yer çizilir. Bulmaca gibi yolu bulup çıkmaya çalışılır, biri yol yapar. Dar yapar yolu diğer kişi de çizgiye vurmamak şartıyla o yoldan çıkmaya çalır. Çıkarsa geri döner kendi yolu kapatır (KK28).

Şekil 3: Y çivi

5.1.7. Mendil İle Oynanan Oyunlar

5.1.7.1. Mendil Kapmaca

İkişer veya üçer kişilik iki takım olur. Tam ortada biri mendili tutar. Bir iki üç şeklinde sayar, takımlardan birer kişi koşar erken kim gelirse mendili kapıp gider. Karşı takımdaki kişi de mendili kapanın elinden mendili almaya çalışır. Takımına mendili getiren kazanmış olur (KK78).

Fotoğraf 29: Mendil Kapmaca Oyunu

5.1.7.2. Yağ Satarım Bal Satarım

Bir ebe belirlenir. Oyuncular halka oluşturur ve yere otururlar. Ebe elindeki mendille halkanın çevresinde dolaşmaya başlar. Ebe dönerken arkadaşları da şarkıyı söyler. Ebe mendili bırakır. Kimin arkasındaysa mendil o ebeyi yakalamaya çalışır. Ebe onun yerine gelip oturursa, ebe o olur (KK78).

5.1.8. Oyuncak Bebek İle Oynanan Oyunlar

5.1.8.1. Bebek

Bebek yapar, bezden diker, pamuk doldurulur. Gelin olur, çeyizlerini gösterir. Evcilik oynanır. Evin bahçesinde bir yerde oturulur, yiyecek getirilebilir. Ocakta yemek pişirilir gibi yapar.. Bebekler alır arkadaşlarla oynanılır (KK57).

5.1.8.2. Evcilik

İki veya dört çocuk olur. Çomaktan bir bebek hazırlanır. Biri bebeğin annesi biri babası, diğerleri komşu veya anne babanın arkadaşı olur. Bebeği kucağımıza alırdık ağlıyor diyerek, “Babası mama getirmiş mi?” diye sorardık. Mama diye süte ağlar, bir yiyecek için ağlar. “Baban mama getirmiş” der. Karşılıklı konuşulur. Otlar toplanır, pişirilir. Bebeğin ağzına verilir. “Çocuğumuz altını pislemiş” denilir, altı değiştirilir. Baba olurdu bebeğin biri. Aile gibi olurlar. Bebekler genelde kız olur. “Babası kızıma mama getirmiş, neler getirmiş kızıma” denilir (KK94).

5.1.9. Çomak, Kazık İle Oynan Oyunlar

5.1.9.1. Çatal Çomak

İstediğimiz kadar kişiyle oynanır. Ortada bir ebe olur. Etrafına kişi sayısı kadar daire çizilir. Herkesin elinde birer çubuk olur. Ebenin elinde bir değnek olur. Ebe olan kişi değneğini seçtiği kişinin çubuğuna doğru fırlatır. Seçtiği kişi, elindeki çubukla uzak bir yere fırlatır ebe değneğini almaya gider. Gelene kadar dairesi kazılır. Ebe hemen gelip bir daireye değneğini atması gerekir. Eğer ebe gelene kadar herkes dairesine geçerse tekrar o kişi ebe olur. Kimin çukuru daha çok kazılmış veya kimin hiç kazılmamış ona bakılır (KK73).

Fotoğraf 30: Çatal Çomak Oyunu

5.1.9.2. Çelik Çomak

Bir daire çizilir. Bir eldeki düzgün bir çomak, diğer eldeki güzel uzun bir tane değnekle fırlatılır. Diğer oyuncu da atar. Kim uzağa attıysa yanına gider. Geride kalan çomak sahibi adımlayarak sayar. Uzakta olan çomağa kadar ilerler (KK76).

Bir tane yuvarlak yapılır. Bir elde büyük sopa olur, bir tane de çomak oluyor küçük kısa çomak. Sopayla çomağı fırlatılır. Kim ileri kadar atarsa o kazanmış olur. Erkekler kızlar karışık oynanır. Kalabalık dört beş kişi oynanabilir gruplar halinde oynanabilir (KK71).

5.1.9.3. Kazık / Soma

Üç dört kişiyle oynanır. Herkesin elinde birer ucu sivri kazık olur. Kendilerinin arasına ortaya doğru kazıklar fırlatılır. Kazıkların dik gelmesine özen gösterilir. Diğer oyuncu dikilen kazığı vurup kendi dik atabilirse kazık onun olur. Erkek çocukları genellikle kendi arasında oynar (KK75).

5.1.10. Gazoz Kapağı İle Oynanan Oyunlar

5.1.10.1. Gazoz Kapağı

Köydeki arkadaşlarımla oynardım sokakta, köyün tam orta noktasında. Gazoz kapağını taşlarla büzer büzer dümdüz yapılır. Eldeki kapağı yerdeki kapağa doğru atılır, yönü değiştiğinde atanın olur, kimde sayıca çoksa o kazanır (KK77).

Fotoğraf 31: Gazoz Kapağı Oyunu

5.1.11. Çember İle Oynanan Oyunlar

5.1.11.1. Çember

Bağ tellerini dedemiz, babamız tekerlek gibi kıvrırır. Telden yine onu tutmak çevirmek için halkalı bir sap yaparlar. Sürülür peşinden yürür çevrilir (KK59).

5.1.11.2. Çember Çevirme

Plastik boruları birleştirir, tel var birleştirir. Belde çevrilir (KK28).

5.1.12. Topaç vb. Araçlarla Oynanan Oyunlar

5.1.12.1. Topaç

Düz gelir topacı fırlatılır kancık atışı, diz büker oturulur. .Erkek atışında ayakta durur, bir elimizi havaya kaldırır atılır, kırbaç gibi. Topaç sarılır çamaşır ipliyle. Topaç top gibi enine geniş ise kancık topaç, yalpalayarak döner. Önce düz döner sonra sarhoş gibi yalpalamaya başlar. İnce uzun ise erkek topaç güzel döner (KK28).

Fotoğraf 32: Topaç

5.1.12.2. Pelit Oyunu

Çalılıklardan pelit toplanır, on veya on beş tane. Kibrit çöplerinin yanan kısmını sivriltilir, iğne gibi sivri yapılır, pelitin kafasına batırılır. Döndürülür fırıldak gibi. Pelitin ucu iğne gibidir. Uzun süre döndürmeye çalışır. Hep birlikte başlanır en uzun süre kimin süreceği takip edilir (KK77).

Fotoğraf 33: Pelit

5.1.13. Yüzük vb. Araçlarla Oynanan Oyunlar

5.1.13.1. Yüzük

Birkaç tane kıyafet, ceket, kazak her şey olabilir yemeni, havlu. Ortasından bağlanır. Ele para alınır ya da taş, ceviz. Eşyaların altına saklanır, 10 tane yer hazırlanır. Oynayanlardan sakladığımız yeri bulması beklenir. Bulamadığında ceza verilir. Eline sopa atılır. Dört kişilik oynanır. Saklanacak yer ne kadar çok olursa eğlencesi de o kadar çok olur. Oynayanlar saklayanı izler. Evde, akşamları oynanır (KK72).

Fotoğraf 34: Yüzük Oyunu

5.2. ALETSİZ OYUNLAR

5.2.1. Aliler Oyunu

İki grup halinde, her grup altı, yedi, sekiz kişilik olur. Söz hangi takımda ise öne doğru yürünür, karşıdaki grup geriye doğru yürür. Karşı takıma söz geçince geriye doğru yürümeye başlanır, onlar öne doğru yürür.

-Aliler Aliler Cingen Aliler

Ne istersin ne istersin bizim saraydan

-İçinizde bir güzel var bir şirin var onu isteriz

-O şirinin o güzelin adı nedir?

-O şirinin o güzelin adı Ayşe(oyun oynayanlardan birinin adı)'dir

-Allarız biz pullarız biz, biz kızımızı vermeyiz

-Bizim oğlan askere gitti

Pabuç çanta alacak

Hangi kızın ismini söylenirse zorla elinden tutup kaçırıp gruba dâhil edilir (KK28).

5.2.2. El Kızartmaca 1

İki kişi ile oynanılır. Avuçlar alta gelecek şekilde bir kendi bir rakibin eline vura vura devam eder. Sıkılana kadar (KK95).

5.2.3. El Kızartmaca 2

İki kişi ile oynanılır. Kendi elleri ve rakibinin elleri avuçlar yukarıya gelecek şekilde olur. Rakibinin eli, oyuncunun elinin üstüne konur. Ellerden birine vurmaya çalışır vurabilirse oyuncu devam eder. Eğer vuramazsa kendi avucuna vurur ve canı acır. Ve karşı takıma oyun geçer. Karşı takip onun eline vurmaya çalışır (KK95).

5.2.4. İnci Minci

Bir tane ebe olur, duvara dönerdi yönünü.

İnci minci

Güzellikte kim birinci

Arkada yedi sekiz çocuk, kaç kişi oynuyorsa onlar güzel poz verir. Ebe olan kişi seçerdi en güzelini.

İnci minci

Çirkinlikte kim birinci?

Herkes çirkin pozunu verir. En çirkine sen çık der, en sona kalan kişi oyunu kazanır.

En komik kim? En tiyatrocusu kim? En güzel oturan kim? En güzel kalkan kim? En güzel elini kaldıran kim? Aklına gelen her şeyi söylenir. O poz en kötü vereni elenir, ötekiler kalır. En sonunda bir kişi kalır. Ona da bir sürü poz söyler hepsini güzel verirse kazanır. Seçen olarak o geçer devam eder oyun (KK28).

5.2.5. Kelime Üretme

Bir kişi ilk kelimeyi söyler diğeri o kelimenin son harfiyle başlayan bir kelime söyler. Tüm oyuncular da aynı şekilde son harften kelime üretir. Aynı kelimeyi tekrar söyleyen yanar. Oyundan çıkar. Süre verilir bulamazsa o oyuncu da oyundan çıkar.

Sandalye – elma – ayva – armut – tüfek ...(KK50).

5.2.6. Köşe Kapmaca

Bizim zamanımızda at arabasının köşesinde, traktörün kasasında oynanır. Bahçe arasında ise ağaçlarla oynanır. Traktör kasasında ise beş kişi oynanır. Ortada ebe, dördü köşeleri tutar. Ebe, köşedekiler yer değiştirmeye çalışırken ebe boş kalan köşeyi kapmayı çalışır. Kaparsa ebelikten kurtulur (KK28).

5.2.7. Kurtla Koyun

Biri kurt olur. Diğerleri koyun olur. Koyunlar bir sağa bir sola kaçarlar. Kurt onları kapmaya çalışır. Birini yakaladığında “kurt kaptı , kurt kaptı” denilir (KK57).

5.2.8. Kutu Kutu Pense

İstediğin kadar kişiyle oynanır. El ele tutuşurlar ve dönmeye başlarlar.

Kutu kutu pense

Elmamı yerse

Arkadaşım İbrahim

Arkasına dönse

İsmi söylenen, arkasına döner. Tekrar söylenir “Kutu kutu pense...” Arkasına dönen arkadaşın ismi söylenirse tekrar şöyle söylenir:

Kutu kutu pense

Elmamı yerse

Arkadaşım İbrahim (oyunculardan birinin adı)

Önüne dönse

Kişi önüne döner ve oyun böyle devam eder (KK94).

5.2.9. Süt Pişti

Arka arkaya yirmi oyuncu. Kol kola tutuşur. Karşılıklı şöyle konuşur:

-Süt pişti mi?

-Pişti

-Gelin içti mi?

-İçti.

-Kaç kaşık?

-Üç kaşık.

-Davulla mı? Zurnayla mı?

Dombudu ,dombudu, dombudu ses çıkarır. Kolunun altından geçilir. Yönü dönerler (KK57).

5.2.10. Taş Kâğıt Makas

İki ve daha fazla kişi ile oynanır. Herkes elinin üstüne diğer elini yumruk yapar. Hep birlikte taş kâğıt makas demeye başlar ve taş iki işaret ve orta parmak gösterilir diğer parmaklar içeri çekilir. Taş şekli için elini yumru çekline yapar. Kâğıt şekli için tüm parmakları birleştirir. Taş makası kırar. Makas kâğıdı keser. Kâğıt taş eler. Her yaptığı el hareketi ile rakibini yenmeye çalışır (KK94).

5.2.11. Uzun Eşek

Dörder kişilik iki takım olur. Dört kişi atlar direktteki ve çevredekiler şahit olur. “Tek mi? çift mi ?” diye sorulur. Yatan ilk sıradaki kişiye sorulur bildiğinde diğer takıma sıra gelir, bilemediğinde takım devam eder üzerlerine atlamaya (KK79).

5.2.12. Yerden Yüksek

On iki veya daha fazla kişiyle oynanır. “Çıkan mı? Kalan mı? Sen söyle” diyerek cevap verir kişi saymaya başlar. Kalan kişi ebe olur. Diğer oyuncular yerden yüksek bir yere çıkar ve ebeden kaçarlar. Ara ara ayağını yere değdirirler. Ebe de ayağını yere değdiren birine dokunursa ebelik o kişiye geçer (KK95).

5.2.13. Yuda

Bir ağaca köşeye dokunur, kıpırdamadan durur, Yuda der o dokunulmazlık kazanır. Ama Yuda demeden birine dokunursa o ebeliği bırakır, dokunduğu kişi ebe olur. Yedi sekiz çocuk oynar. Ebe kimi önce yakalayıp Yuda derse ebelikten kurtulur. Ebe seçilirken kura çekilir (KK28).

Yukarıda Aletli ve Aletsiz oyunlar olarak ayrılmış 50’den fazla geleneksel çocuk oyunu vardır. Bu oyunların dışında oğlunun tablet veya telefonda oynamakta olduğu oyunları, kaynak kişimiz şöyle anlatır:

Televizyondan izlediği videolar araba videoları, özellikle bu aralar Tofaş videoları, bebek videoları bakıyor. Büyük ihtimal kardeşi olacağı için. Youtube’ de oyuncak oynuyorlar, Legolar kuruyorlar anneyle babayla çocuklar o videolara bakıyor. Lego hastalığımız başladı. Oradan izleyip küçük parçalı Legolar almıştık, onları kendi değişik değişik yapmaya çalışıyor. Çoğunlukla dışarıda geçitiyor vakti şu an evde yok zaten. Üçümüz dahil oynadığımız kelime oyunu vardı. Şeker candy crush (Candy crushu saga) bu yaşa kadar vazgeçilmez tek oyunu. Zevkle oynuyor. Red ball var. Karşısına çıkanları vuruyor. Çoğunlukla yarış oyunu, motor oyunu, araba oyunu. Konuşan Tom, kışın enerjiyi atamıyor evde olduğundan yedirip içirip yatırıyor. Ona ilgi çoktu. Piyano merakı var, piyano indirmiş, yeni fark ettim. Tablette ona tek tek basmaya çalışıyor. Çok girdiği zamanlar dört beş saat oluyordu. Akşamları özellikle. Erken yemek yeniyor zaman geçmeyince, bir yere de gidilmeyince. Televizyonda çizgi filmimiz var. Akşam 19.30. kış dönemi olsa izlerdik. Kral Şakir var, onu izliyor. Birinci sınıfa gidecek, ödev sorumluluk daha da

çok artacak. O yüzden saate düşürmeye çalışıyoruz. Kuzeni Toprak, kız çocuğu olduğundan büyük ihtimal bebek oyunlarını, bebekli videoları izliyor. Geçen sene anaokuluna gidiyordu, bu sene fazla izleyemiyorum diyor. Tırnak boyama, makyaj yapma, saç kesme onları izliyor. Okumayı daha çok sevince tableti bayadır onda da görmedim (KK97).

Bunları Org 2019, Origami airplanes, Top speed Formula racin oynuyorum (KK98).

5.3. BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME

Alaşehir yöresindeki oyunların olduğu bu bölümde amaç, geleneksel çocuk oyunlarının çeşitliliğini gösterebilmektir. Derlenen oyunların neredeyse çoğu hala Alaşehir sokaklarında oynanmaya devam etmektedir. Fakat her saat veya her sokakta görmek mümkün olmayabilir. Bu çalışmamızda yer verilen çivi, gazoz kapağı, çelik çomak gibi oyunlar artık unutulmuştur.

“Yüzük oyunu” gibi saklama oyunları ise hala oynanmaya devam eder. Severek oynanan bu oyun, çocuğa dikkatli ve sabırlı olmayı öğretir. Saklananın, hangi eşyanın altında olduğunu tahmin etmeye çalışır, oyuna odaklanması sağlanır.

İçinde tekerlemelerin bulunduğu ve söz ağırlıklı “Süt Pişti”, “İnci Minci” oyunlar, diksiyonlarını düzeltmek açısından dil gelişimlerine katkı yapar. Diyalog kurmalarına, konuşurken kendilerini ifade etmelerine ve rahat cevap vermelerine yardımcı olur.

“Seksek, İstop” gibi oyun türleri çocuğu, oyun içinde sürekli hareket halinde tutar. Topu tutma, taşı atma gibi basit hareketler ile ince motor becerilerinden başlayarak çocuğun psiko-motor becerilerini kuvvetlendirir. Nelere gücünün yetip nelere yetmediğini fark etmesini sağlar. Başta kemikler, kas sistemi gibi çocuğun fiziki gelişiminde oyunun olumlu etkisi vardır. Fazla enerjiyi atması için çocuğun temel ihtiyaçlarındandır.

“Evcilik oyunu” oynayan çocuklar ise çoğunlukla kız çocuklarıdır. Kız çocukları aynı bir anne gibi davranışlar sergiler ve konuşur. Annesini sürekli gözlemlemesiyle onu kendine model alır. Elindeki bebeğine annesinin ona yaptığı gibi mamasını yedirmeye giysilerinin giydirmeye çalışır. Bir bakıma kendini

geleceğe ve anneliğe hazırlamaktadır. Bu oyun; toplum değerlerini, kurallarının çocuğa yansıtan bir oyun çeşididir.

Günümüzdeki teknolojinin imkânları olan telefon, bilgisayar veya tablet gibi aletlerle bundan 20-25 yıl önce karşılaşmak mümkün değil. Çocuğun gün içinde dakikalarca hatta saatlerce vakit doldurabileceği bir aleti bulunmadığı zamanlarda çocuk farklı arayışlar içine girmiştir. Büyüklerinin oynadığı oyunları öğrenir ve oynar. Bazı zamanlarda kendi oyun üretir, tek başına iken de oyun oynayabilmenin bir şekilde yolunu bulur. Bir oyuncağa sahipse onunla arkadaş gibi olur, kukla olarak kullanabileceği bir eşyası varsa onu konuşturur ve onun oyun arkadaşı olur. Oyuncak yapımı da azalmış, oyuncağı yapmaya çalışmak yerine pazardan satın almak tercih edilmektedir. Okullarda teneffüste veya özel günlerde birden çok oyun oynanır, oyunların içinde bulunduğu yarışmalar düzenlenir. Sokak aralarında, köy sokaklarında bile oyun oynayan çocukların azalması yıllar içindeki değişimi göstermektedir. Çocuk oyunlarının sokaklardan parklardan, bilgisayar ortamına taşınmasında ya da farklı platformlarda oynanmaya başlamasında teknolojinin etkisi inkâr edilemez.

Evin içinde veya sokakta arkadaşlarıyla değil bilgisayar, elindeki telefon veya tabletle oyun oynar, arkadaşıyla sanal ortamda yarışa girer. Değişmeyen ise nerde oynarsa oynasın veya ne türde olursa olsun çocuk oyun oynamaya devam etmektedir ve zenginleştirerek, farklılaşarak oynamaya devam edecektir.

Çocuk Oyunları			
Aletli		Aletsiz	Toplam
Taş	11	13	
Top	3		
Bilye	3		
Kâğıt kalem	3		
İp, don lastik	4		
Çivi	2		
Mendil	2		
Oyuncak bebek	2		
Çomak kazık	3		
Gazoz kapağı	1		
Çember	2		
Topaç	2		
Yüzük	1		
	39	13	52

Tablo 4: Çocuk Oyunları Sayısal Dağılımı

Fotoğraf 35: El Oyunları

Fotoğraf 36: Sandalye Kapmaca -23 Nisan

Fotoğraf 37: Balon Patlatmaca -23 Nisan

SONUÇ

Alaşehir, uzun yıllar farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış şehirlerden biridir. Farklı uygarlıkların yaşadığı bu topraklar, söz konusu uygarlıkların dinlerinden ve kültürlerinden etkilenmiştir. Yörenin, bu etkilenmeden kaynaklı zengin bir folkloru olduğunu söylemek mümkündür. Ülkemizdeki her ilin hatta ilçenin birbirlerinden farklı folklorunun olduğu düşünülürse çocuk folkloru bakımından da farklı oldukları söylenebilir. Çocuk folkloru içerisinde, çocuğun kendi duygu ve düşüncesiyle oluşan ürünlerin yanı sıra çocuk etrafında şekillenen, çocuğu doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen tüm inanış ve uygulamaların yer alması gerekmektedir. Bu çalışma ile folklor araştırmaların içinde yer alan çocuk folklor araştırmaları üzerine Manisa iline bağlı Alaşehir ilçesi merkez ve yöresinde derlemelerde ve incelemelerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın sonunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. Bu alandaki folklor araştırmalarının incelenmesi sırasında, ülkemizde çocuk folkloru çalışmalarının oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bilimsel anlamda hazırlanan tez sayısı bir elin parmağını geçmemektedir. Doğrudan çocuk folkloru üzerine kapsamlı bir çalışmanın eksikliği hissedilmiş ve derlemenin yapıldığı Alaşehir ilçesinde bu konuda bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir.

2. Çalışmada 100'den fazla kişiyle görüşülmüştür. Fakat çalışmamıza 99 kişi dâhil edilmiştir. Bunun sebebi verilen cevapların benzer olması, eksik olması veya konu dışına çıkılması gösterilebilir. Örneğin bir masal anlatmasını istediğimizde masalı tamamlayamaması, tuzlamayı anlatmasını isterken sünnet gibi farklı bir konuya atlaması gibi durumlarla karşılaşmıştır. Kadın kaynak kişiler, erkek kaynak kişilerden sayıca fazladır. Bu durumun nedeni ise kadınların, erkeklere göre doğumla ve çocuk hastalıklarıyla ilgili sorularımıza daha hakim olmasıdır. Giriş bölümünde "KAYNAK KİŞİLER İLE İLGİLİ BİLGİLER" başlığı altında kişilerle ilgili detaylı bilgiler verilmiştir. Ayrıca cinsiyet dağılımı, eğitim durumları, meslek dağılımını gösteren tablolar bulunur.

3. İnsan hayatının ilk geçiş dönemi olan doğum, çocuğun var olma sebebidir. Doğum, çocuğun doğrudan etkilendiği evrelerden biridir. Sağlıklı bir doğumla çocuğun dünyaya gelebilmesi için de kadının gebe kalması şarttır. Gebe kalmak, kısırlık problemini yok etmek için kadın, dinsel büyüsel nitelikte bazı uygulamalara

başvurur. Çocuk sahibi olmak isteyen Alaşehirli ailelerin muhakkak ziyaret ettikleri yerlerin başında Şeyh Sinan Camii içindeki Şeyh Sinan Türbesi gelir. Gebe kaldıktan sonra düşük yapmamak, cinsiyetini belirleyebilmek, gebeliği engellemek için halk hekimliği yöntemlerine mutlaka başvurur. Yörede bu yöntemleri uygulayan kişiye “kır ebesi” denilmektedir. “Aksakallı dede”nin saçlarına aklar düşmüş, engin bilgiye sahip, dara düşene yardım eden biri olarak bilindiği gibi “kır ebesi” saçlarına aklar düştüğü için “kır”, doğum alanında geniş görüş ve bilgi sahibi bir kadın olduğu için “ebe” olarak nitelendirildiği öğrenilmiştir. Kır ebesi, karın-kasık bölgesi ile doğumu yapacak organ üzerinde yaptığı muayeneler sonucu kadının problemini anlar ve hazırladığı karışımlarla ve çeşitli uygulamalarla problemi yok eder. Gittiği kır ebesinden, yatır veya türbeden aradığını bulamayan aileler tıbbi destek alma yoluna gider. Günümüzde doğal yollardan çocuk sahibi olamayan aileler, şehir içindeki ve dışındaki her türlü imkânlardan yararlanmaya çalışır. Gebe kalan kadın bir süre sonra aşerme dönemine girer. Alaşehir’de kadının aşermesi ile ilgili birçok adet ve inanmalar vardır. Kadının bu döneminde yediğine, içtiğine, izlediğine, hareketlerine nerdeyse her adımına dikkat etmesi gereklidir. Ciğer, tavşan yemek, ayı veya maymuna bakmak gibi bebeğini olumsuz etkileyecek durumlardan sakınmalıdır. Bu dönem içinde bebeğinin sahip olmasını istediği fiziksel ve ruhsal özellikler için sayısız uygulama dener: Gamzesi olsun diye ayva yemek, kafası yuvarlak olsun diye yumurta yemek, güzel olsun diye aynaya bakmak, hırsız olmasın diye izinsiz hiçbir şeye dokunmamak gibi.

4. Doğum sırasında inanış ve uygulamalara bakıldığında eskiden doğumların evde gerçekleştiği görülür. Bazen kadın tek başına doğurur bazen ebe çağırılarak ebenin yardımıyla doğum yapar. Dikkat çekici bir taraf vardır ki KK5, eşinin yardımıyla bir çocuğunu dünyaya getirir. Ebeye ulaşıncaya kadar karı kocanın bir şekilde doğumu gerçekleştirebildiği açıkça görülür. Eskiden kadın, ebeyi doğuma kadar zar zor görürken günümüzde ise kadın gebe olduğunu öğrendiği andan itibaren düzenli olarak doktor kontrolindedir. Özel veya devlet hastanelerinde doğumu gerçekleştirir. Kaynak kişiler normal doğumu destekler ve anne adayların sezaryen yerine normal doğumu tercih etmelerini tavsiye eder.

5. Doğuma kadar olan süreçte olduğu gibi doğumdan sonra da belirli bir süre kendine ve bebeğine dikkat etmelidir. Özellikle kırk gün için bu durum geçerlidir. Neredeyse tüm anneler ve çevresi bu kırk gün içinde daha özenli olmaları gerektiğine

inanırlar. Bu inanış, kadının bu lohusalık dönemine önem vermemesi halinde başına gelebilecek tehlikelerden kaynaklanmaktadır. Kırklama, kırk basması, kırk karışması, kırk gezisi gibi inanış ve uygulamalar toplumun kırk rakamına yüklemiş olduğu anlamlarla ilgilidir. Çocuğun doğumunun ardından yapılan uygulamalardan biri tuzlamadır. Tuzlamanın yanında Alaşehir’de ballama da yapılır. Bal bulamayan aileler, üzüm memleketi olan Alaşehir’in üzümüyle hazırlanan pekmezle bu uygulamayı yapmaktadır. Yüzyıllardır “ad verme” işlemine önem verildiği gibi Alaşehir ve yöresinde de buna önem verilir. İşlem, yakınların bulunması, mevlüt okutulması, ezan okunması gibi yörenin örf ve adetlerine uygun olarak yerine getirilir. Bebeğe sıradan bir isim verilmemelidir. Çocuğa kimin isminin verileceğine, kimin tarafından kulağına söyleneceğine özen gösterilmelidir. Çünkü çocuğun, adı verilen kişiye fiziksel veya ruhsal olarak benzeyeceğine inanılır. Eğer bir türbe yatır ziyareti sonucu kadın gebe kalırsa bebeğin yaşaması için o kişinin isminin mutlaka bebeğe verilmesi gerektiğine inanılır. Genellikle de dedenin ninenin adı verildiği öğrenilse de son yıllarda bu durum kırılmıştır. Aileler, modern isim arayışına girmektedir veya çift isim koyarak hem atanın ananın adını kullanabilmekte hem de kendi arzularını gerçekleştirebilmektedir. Doğum etrafında şekillenen inanış ve uygulamaların son basamağı sünnettir. Yöreye göre sünnet olan çocuk, artık çocukluktan çıkıp yetişkinliğe adımını atmış demektir. Çocukluktan kurtulacağına bir göstergesi olan sünnet için özel bir tören yapılır. Eskiyle günümüzdeki tören uygulamaları arasında farklılıklar vardır. Eski sünnetlikler ile günümüz sünnetler arasında model farkı bulunur. Sandalyede oturmak yerine organizasyonla birlikte gelen tahtta oturur. Önceden bir günde yapılan tören, yaklaşık 10-15 yıldır yöre düğünleri gibi hem iki gün hem de kına geceli yapılır. En büyük fark ise bundan 5-10 yıl öncesine kadar çocuk, törenin yapıldığı gün sünnet olurken şimdi sünnet olduktan uzun zaman sonra töreni yapılır.

6. Günümüzde hastalıkların tedavisi amacıyla halk hekimliğinin kullanılması yörede önemli bir yer tutar. Soğuklama gibi basit bir hastalıktan tutun yanık gibi ciddi hastalıklara kadar ilk müdahale evde yapılır. Bazılarına yetişkinlerde de rastlayabileceğimiz 25 çocuk hastalığı derlenmiştir. Ateş, öksürük, sarılık gibi hastalıklarda ondan fazla halk hekimliği tedavi yöntemleri denenmektedir. Bir tedavi yönteminin birden fazla hastalığın tedavisi için uygulandığı da görülür: Ateş, kabızlık, öksürük, pişik vb. için zeytinyağın kullanılması gibi. Yörede neredeyse her

hastalığın bir ocağı vardır, bu ocakların oluşmasını sağlayan faktörlerden biri de ekonomik zayıflık ve doktora erişimin önceleri zor olmasıdır. Günümüzde her köye haftada bir kez olsun doktor gelir ve sağlık kontrollerinde bulunur. Modern tıbbi tercih eden sayısı artmış olsa da halk hekimliği ocakları kullanılmaya devam edilmektedir.

7. Çocuğun doğumundan itibaren kullandığı maddi öğeleri giydiği giysileri, yattığı beşiği, oynadığı oyuncaktır. Geçmişte de yanında bu böyle olacaktır. Geçmişten günümüze rengi, biçimi belki değişikliğe uğrayacak daha modern hale getirilmeye çalışılarak kullanılmaya devam edecektir. Bu ürünleri üretmekten, kendileri yapmaya çalışmaktan ziyade ürünler tüketici toplum olarak hazır temin edilecektir. İmkânların kısıtlı olduğu geçmişte bir bebekle oynayan çocuğun, ulaşımın ve iletişimin kolaylaşması sonucunda başta oyuncak olmak üzere maddi öğelerinde artış gözlemlenecektir.

8. Çocuk etrafında şekillenen sözlü edebiyat ürünleri; ninni, çocuk şarkıları, bilmece, tekerleme, masal çocuğun zihinsel ve dilsel gelişimini desteklemektedir. 12 ninni ve 7 çocuk şarkısı derlenmiştir. Derlemeler sırasında en zorlanan konulardan biri ninni olmuştur. Ninni, bebek için bir ihtiyaç olarak görülmelidir fakat günümüzde ninni söyleme geleneğinin zayıfladığı görülür. Aileler, ninni söylemek yerine ninni veya çocuk şarkıları dinletmeyi veya hiç kullanmamayı tercih etmektedir. Manzum ve mensur biçimde 70’den fazla bilmece derlenmiştir. Cevabın türüne göre bilmecelerde tasnif yapılmıştır. Bu bilmecelerin 27 tanesi besinlerle ilgili bilmecelerdir. Büyükten küçüğe herkesin bilmece sorma ve cevaplama isteğinde olduğu gözlemlenmiştir. Oyunla yakın ilişkisi bulunan 20’den fazla tekerleme derlenmiştir. Tekerlemeler, söylenme zamanına göre “oyun öncesi” ve “oyun sonrası” söylenen tekerlemeler şeklinde tasnif yapılmıştır. Oyunun tamamını bir tekerlemenin oluşturduğu örnekler vardır. Özellikle el oyunları, tekerleme ile başlar tekerlemenin bitmesi ile biter. Çocuklar arasında oyun oynanırken, ebeyi belirlemek isterken, eş seçerken tekerleme söyleme geleneği sürmektedir. Derleme sırasında sıkıntı yaşadığımız ikinci tür olan masala dair 10 masal derlenmiştir. En uzun masal “Tak Kabacık Tak Kabacık Bizi Aldatan Babacık Masalı”dır. Kaynak kişilerimizden birkaç tanesi bu masalı bilmektedir fakat en derli toplu anlatan KK75 ağzından yazıya geçirilmiştir. Bu masalların 6 tanesi hayvan masallarıdır. Hayvan masallarında her hayvan bir karakteri temsil etmektedir ve genellikle başkarakter

kurttur. Masalların dikkat çekici özelliği ise çocuğa etkileyici bir şekilde göndermelerde bulunmasıdır. Hayvanlar üzerinden, insanın aklını kullanması gerektiği anlatılmıştır. Derlenmiş olan sözlü edebiyat türleri ve sayıları bölüm sonunda bir tablo halinde verilmiştir. Anlatılan tüm türler, folklorun bir işlevi olan eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirmek işlevine hizmet eder. Türlerdeki ortak işlev ise çocuğa dinlemeyi öğretmek, merak duygusunu öğretmek, hayata hazırlamaktır. Bu türler, gelecekte o günün ihtiyaçlarına göre güncelleneceği ve çağı yakalamak için değiştirilerek devam edeceği kanaatindeyiz.

9. Onların en temel ihtiyaçlarından biri oyundur. Bu ihtiyaca bağlı olarak, dünyanın neresinde olursa olsun, çocuğun olduğu her yerde oyun vardır. Çocukların bizzat kendilerinin üretip icra ettikleri türlerin başında oyunlar gelir. Çalışmamızda 50'den fazla oyun derlenmiştir. "Oyun aracı"na göre "Aletli" ve "Aletsiz" olarak tasnifi yapılan oyunlarda "Aletli oyunlar" sayıca fazladır. Bu oyunlar içinde "Taş ile oynanan oyunlar" en büyük paya sahiptir. Oyunların isimleri ve sayıları bölüm sonunda tablo şeklinde verilmiştir. Günümüzde topla, kağıtla oynanan oyunlar devam ederken; geleneksel oyunlar arasında gösterebileceğimiz taşla, çomakla, çiviyle oynanan oyunlara rastlanmamaktadır. Kız çocukları, büyüklerin hazırladığı veya pazardan alınıp gelen bebeğiyle gerçekleştiği oyunlar; telefon veya bilgisayar karşısında "kız giydirme, makyaj, bakım veya kız odası hazırlama oyunları" şeklinde bir değişikliğe uğramıştır. Eskiden erkek çocukları, sokakta yaşlıları ile bilye için kapışırken şimdi bilardo, araba motosiklet yarışı gibi çeşit çeşit oyunu, sanal ortamda birileriyle veya bireysel olarak oynamaktadır. Çocuk, oyun oynarken oynadığı oyunun onu fiziksel ve ruhsal olarak nasıl değiştirip geliştirdiğinin farkında olmayabilir fakat oyun sıradan bir etkinlik değildir. Toplumun ayakta tutan değerler, toplum kuralları oyun aracılığıyla günümüze kadar taşınmış olur. Çocuklara da neredeyse doğumundan başlayarak değerler eğitimi, oyunlarla verilmektedir. Böylece çocuk, hem eğlenerek oyun oynamaya devam edecek hem de onun hayatta neyin iyi neyin kötü olduğunu öğrenmesini sağlayacaktır. İster sokakta isterse telefon, tablet gibi teknolojik aletlerle olsun çocuk hala oyun oynamaktadır ve gelecekte oynamaya devam edeceği düşüncesi hakimdir.

10. Büyükler doğrudan veya dolaylı olarak çocuğun dünyasını etkilemektedir. Eğer büyükler yani toplum kendi kültürünü yüceltmeyi ve korumayı başarabilirse o toplumun çocukları şanslı doğacaktır. Araştırmacılar, kültür ürünlerinin derlenmesi

ve sunulması üzerine yapılan çalışmalara ağırlık verirse bu ürünlerin devamlılığı adına katkıda bulunmuş olacaktırdır. Bu sayede hem maddi hem de manevi kültür ürünleri, yıllar sonra bile zamana ve ihtiyaca bağlı olarak kendini güncelleyerek yeni nesillere miras olarak bırakabilecektir.

SÖZLÜK

Amel: İshal

Arışak: Bacaklarını yana aç aça yürüyen

Ayıkmak: Uyanmak

Bele-: 1.Çocuğu kundaklamak

Belle-: 1.Öğrenip akılda tutmak

2.Öğrenmek

3.Sanmak

Bıngıltı: bıngıldak: Kafatasının kemikleşmeden önce kemiklerin birleşme yerlerinde bulunan kıkırdak bölümü

Carı: Doğumdan sonra bebeğin başında oluşan

Çalıvermek: Dokundururvermek.

Çemmek: Yakalamak

Çıkı: Bez parçası

Çıkılmak: Bez parçasının içine koyup bağlamak

Çıtlık: 1. Çitlenbik. 2. Sakız ağacının meyvesi, menengiç. 3. Kenevir tohumu

Dasdayı : Çok iyi

Değdirmek: Değmesini sağlamak, değmesine yol açmak.

Dikmek: Top, taş vb.ni dikine havaya atmak.

Top vb.ni oyun alanında belirli bir yere koymak

Dinelt- :Ayakta durmak

Dinmek: Kesilmek

Durlamak: Yıkama, serpme

Düven: Toplanan taşların, toplayana ait olduğunu gösteren durumlarda kullanılır.

Gerdirmek: Germe işini yaptırmak

Gün yıldımı: Gün batımı, güneş batımı

Hapaz: Avuç

İteği: Unun olduğu yer.

Kayınna: Kaynana, kayınvalide

Kayrak: Yassı, düz, tabaka halindeki taş.

Kısmak: Sıkışmak

Kirman: Yün, iplik eğirmeye yarayan araç

Mersin: Bir çeşit yeşil kokulu bitki

Mızıldanmak: Huysuzlanmak

Pazen: Kumaş çeşidi

Saca: “sacayağı” üzerine tencere, tava vb. koymaya yarayan, ateş üzerine oturtulan, üç ayaklı çember veya üçgen biçiminde demir destek, sacayak

Sade yağ: Tereyağ

Sivreltmek: Ucunu sivri bir şekle getirmek

Yalak: Hayvanların su içtikleri taş veya ağaçtan oyma kap

Yümek: Yıkamak

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, O. (1969) Türkiye Folklorunda Halk Hekimliği ve Özellikleri. *DTCF Dergisi*, XXVI:1-9.
- _____. (1992). Türk Kültüründe “Ad Koyma Folkloru”nun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi. *IV. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiri Kitabı*, 1-15, Ankara : Ofset Repromat Matbaası.
- Aksu, B. (2005). *Muş Çocuk Folkloru*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Alptekin, A. B. (2011). *Halk Bilimi Araştırmaları*, Ankara Akçağ Yayınları.
- Altun, I. (2004) *Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm*. İzmit: Yayıncı Yayınları.
- Alus, S. M. (1994) Sermet Muhtar Alus, *İstanbul Yazıları*, Yayına Hazırlayan: Erol Şadi Erdiñç-Faruk İlkan, İstanbul.
- And, M. (2007). *Oyun ve Bügü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____. (2012) *Oyun Ve Bügü Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Araz, R. (1995). *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Artun, E. (1998). Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri- Doğum Evlenme Ölüm. *Bir Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9-10, İstanbul.
- _____. (2011). *Türk Halkbilimi*. Adana: Karahan Kitabevi.

Asil, E. (1989). Halk Hekimliği ve Eczacılık Araştırmalarında Metodoloji. *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri*. Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:110, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:27, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 33-38.

Atay, T. ve Aydın, S. (2009). Halk Bilimi Toplumsal Uygulamalar Törenler ve Ritüelleri Geçiş Törenleri. *Kültür Ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi*, Ankara.

Bascom, M.R. (2010). Folklorun Dört İşlevi (Çeviren: Feryal Çalış). *Halkbilimi Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. (Editör: M: Öcal Oğuz ve Selcan Gürçayır). Ankara: Geleneksel Yayınları.

Başçetinçelik, A. (1998). *Adana Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri (Doğum, Evlenme, Ölüm)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

_____. (2009). *Adana Halk Kültüründe Doğum-Evlenme-Ölüm*, Adana: Altın Koza Yayınları.

_____. (2009). *Adana Halk Kültüründe Doğum-Evlenme-Ölüm, Adana Halk Kültüründe Aydaş Aşı ve Köstek Kesme*, Ulusoy Ofset, Adana: Altın Koza Yayınları:50.

Bayat, A. H. (1982). Osmanlı İmparatorluğu Türkiye'sinde Saray Dışı Sünnet Merasimleri. *II. Milletlerarası Türk Folklor Bildirileri*, C: IV, Ankara, 11-20.

Bekki, S. (2017). Halk Hekimliği. *Ortak Miras Dergisi*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 197-209.

Belek, İ. (1991). *Toplumsal Bilinç-Evrimsel Bir Toplumsal Hareket Düşüncesine Doğru*. İstanbul: Sorun Yayınları.

Boratav, P. N. (1984). *100 Soruda Türk Folkloru(İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*. 2. Baskı, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

_____. (2015). *100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre Ve Törenler, Oyunlar)*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

Byrum, L. S. (1993). *The Library Of Children's Song Classics*. New York: A Division Of Music Sales Corporation. New York.

Cerrahoğlu, M. (2005). *Çankırı Çocuk Folkloru*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Coşkun, N. Ç. (2011). Mersin'de Doğumla İlgili Âdetlerin Halk Hekimliği Yönünden İncelenmesi, *VII. Lokman Hekim Günleri*.

Çakmak, S. (2019). Çocuk Folkloru Bağlamında Van Yöresi Çocuk Oyunlarının Kinestetik Öğrenme Modeli Kapsamında Değerlendirilmesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 27, s. 637-657.

Çalık, N. (2011). *Kahramanmaraş'ta Çocuk Folkloru*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Çanlı, E. (2018). *Selendi (Manisa) Halk Hekimliği Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.

Çelebioğlu, A. (1995). *Türk Ninniler Hazinesi*. İstanbul, Kitapevi Yayınları.

Çınar, A. A. (2008). *Muğla Çocuk Folkloru*. Mutsab, Muğla.

Çobanoğlu, Ö. (2002). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.

_____. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Çoruhlu, Y. (2006). *Türk Mitolojisinin Anahatları*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Demir, H. (2019). Erzurum Çocuk Folkloru ve Edebiyat, *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 2, Cilt 2, Temmuz 2019, Sayfa 123- 145.

Dilek, İ. (1996). Altay Türklerinde Çocuğun Doğması Ve Doğum Günü Kutlamalarına Dair Bazı İnanışlar. *Bilig Dergisi*, Bahar. (1).

Dönmez, N. B. (1992). *Oyun Kitabı*. İstanbul: Esin Yayınevi.

Dursun, A. (2012). Bedduların Estetiği. Muğla Üniversitesi, *IV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, II. Cilt Ankara: Grafiker Ofset

Duymaz, A. (2002). *Tekerlemeler İrfanı Arzulayan Sözler*. Ankara: Akçağ Yayınları,

Elçin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ekici, M. (2011). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Eröz, M. (1977). *Türkiye'de Alevilik-Bektaşilik*, İstanbul.

_____. (1991). *Yörükler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

Gölpınarlı, A. (1995). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul, İnkılap ve Aka Kitabevleri.

Huizinga, J. (2006). *Homo Ludens*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İmamoglu, S. (2005). *Van Çocuk Folkloru*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

İnan, Abdulkadir. (1995). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara: T.T.K.Yayınları.

_____, A. (2006). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: TTK Yayınları.

İsmailov, Z. (2002). *Kazak Türkleri*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Kahraman, Ö. (2010). *Elazığ ve Çevresinde Yasayan Zazalardaki Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Kalafat, Y. (1995). *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

_____. (2000). *Türk Dünyası Karşılaştırmalı Türkmen Halk İnançları*. Ankara: Asam Yayınları.

Karayaman, M. ve Akçiçek, E. (2012). Anadolu Halk Ebeliği. *Folklor/edebiyat*, 18 (71) 83-94.

Keskin A. (2009). *Özbek Çocuk Folklorunda Türler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Kılıç, A. (2001). Isparta Yöresi Halk İnançları, *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi*, Ankara: Evrak Yayınları.
- Merdol, T. K. (2008). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Beslenmesi*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Muhaxhaeri, N. M. (2018). Kosova Türklerinin Halk İnançlarında Doğum, Evlenme ve Ölüm. *9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2010). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Önal, M. N. (2002). Türkçe'nin Eğitimi ve Öğretiminde Oyun Tekerlemelerinin Yeri ve Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Güz 2002 Sayı 9,133-149.
- _____. (2006). Masallardaki Engeller Üzerine Bir Araştırma. *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Gazi Üniversitesi. THBMER Yay., s. 183-197, Ankara.
- _____. (2007). Dobruca Türklerinin Bilmeceleri. *Folklor/Edebiyat*, S.10, S.33-197 Ankara.
- _____. (2011). *Muğla Masalları*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Örnek, S. V. (1975). Türk Folklorunda Ad Seçme ve Ad Koyma. *Boğaziçi Üniversitesi Halkbilim Yıllığı*, İstanbul: Taş Matbaası. 101-112.
- _____, (1995). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

_____. (1988). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. İstanbul: Gerçek Yayınları.

_____. (2000) *Türk Halk Bilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

_____. (2015) *Geleneksel Kültürümüzde Çocuk*, Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

Özcan, S. (2000). *Diyarbakır Folkloru*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Özdemir, N. (2006). *Türk Çocuk Oyunları*, Cilt 1, Ankara: Akçağ Yayınları.

Özer, N. (1989). Türk Halk Hekimliğinde Kaplıcalarımız. *Halk Hekimliği Sempozyum Bildirileri 23-25 Kasım*, Ankara: Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

Öztürk, Ö. (2009). *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, Ankara: Phoenix Yayınevi.

Saatçi, Suphi. (1994). *Kerkük Çocuk Folkloru*. İstanbul: Fuzulî Yayınları.

Sever, M. (2001). *Mersin ve Yakın Çevresi Halk İnançları ve Halk Hekimliği*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

_____. (2007). *Geçiş Döneminde Hediyeleşme Kırşehir Örneği*. Kültür Tarihimizde Çeyiz, İstanbul: Picus Yayınları.

Seyidoğlu, B. (1986). *Masal. İçinde Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları. C 6.

Solmaz, E. (2018). Özbek Halk Kültüründe Doğum İle İlgili Pratikler. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*, 2018/1 127-136.

Sunguroğlu, İ. (1968). *Harput Yollarında*. İstanbul: Elazığ Kültür ve Tanıtım Vakfı Yayınları, C.4, , 52-54.

Surazakov, S. (1975). *Altay Folklor*, Gorno Altay, 35.

Şar, S. (1987). Afyon Yöresi Halk Hekimliğinde Görülen Uygulamalar. *III. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, IV. Cilt, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 47-66.

_____. (2008). Anadolu'da Rastlanan Halk Hekimliği Uygulamalarına Genel Bir Bakış, 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, Ankara- Türkiye, 1163-1178.

Temizkan M. ve Solmaz E. (2018) Anadolu ve Özbek Sahası Ninnilerinin Yapı-Şekil, Konu-İçerik Ve İşlevi Bağlamında Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme, *Türk Dünyası, Dil Ve Edebiyat Dergisi*,45.Sayı Ankara.

Uçan, A. (2003). *Üçer Seçenekli Özgün Şarkılar*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

Üçer, M. (1973). "Ocaklar", Sivas Folkloru, 1:3-5,9.

Yaşar, H. (2008). *Balıkesir ve Yöresinde Çocuk Folkloru Üzerine Derlemeler ve İncelemeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitigi- Araştırma/İnceleme Yazuları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yörükoğlu, A. (1989). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Woodward, I. (2016). *Maddi Kültürü Anlamak* (Çev Ferit Burak Aydar). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

İnternet Kaynakları

- <http://www.nufusune.com/alasehir-mahalleleri-koyleri-manisa>, 02.04.2019
- <http://www.alasehir.bel.tr/cografi-konum.html>, 02.04.2019
- <http://www.alasehir.bel.tr/tarihcesi.html>, 02.04.2019
- <http://www.alasehir.gov.tr/tarihi>, 02.04.2019
- <http://www.alasehir.gov.tr/idari-yapi>, 02.04.2019
- <http://www.manisa.gov.tr/nufus-ve-dagilim>, 02.04.2019
- <http://www.alasehir.gov.tr/ekonomi>, 02.04.2019
- <http://www.alasehir.gov.tr/seyh-sinan-camii>, 24.01.2019
- <http://alasehirphiladelphia.blogcu.com/alasehir-baglari-ve-sultaniye-uzumu/13898620>
- <https://www.sabah.com.tr/saglik/2019/06/27/anne-sutunun-faydalari-nelerdir-anne-sutu-ile-ilgili-mutlaka-bilinmesi-gereken-seyler-neler> (12.08.2019)
- <https://sozluk.gov.tr> (14.08.2019).
- <https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/bebeklerde-dis-cikarma.html> (14.08.2019)
- <https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/bebeklerde-dis-cikarma.html> (14.08.2019)
- <https://www.medicalpark.com.tr/alerji-nedir-alerji-cesitleri-ve-alerji-belirtileri-nelerdir/hg-1728> (11.08.2019).
- <http://akademihastanesi.com.tr/ates-nedir-olusur/> (11.08.2019)
- <https://www.medicalpark.com.tr/bogmaca-hastaligi-nedir/hg-1317> (11.08.2019))
- <https://www.bilgilerinize.com/ciban-nasil-gecer/> (12.08.2019).
- <https://www.sozcu.com.tr/2018/saglik/cicek-hastaligi-nedir-bulasici-midir-cicek-hastaliginin-belirtileri-ve-tedavisi-oub2-2606830/> (12.08.2019)
- <https://www.elele.com.tr/saglik/guncel-saglik/gaz-sancisi> (12.08.2019)
- <https://www.medicalpark.com.tr/goz-agrisi/hg-2146> (14.08.2019)
- <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberleri/bebeklerde-ishal/> (12.08.2019)
- <https://www.gozvakfi.com/arpacik-it-dirsegi-nedir.html> (12.08.2019)
- <https://www.asidunyasi.com/asi-ile-onlenebilir-hastaliklar/kabakulak#belirtiler>(12.08.2019)
- <https://asi.saglik.gov.tr/liste/8-k%C4%B1zam%C4%B1k-hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1-nedir-belirtileri-nelerdir.html> (12.08.2019)

<https://www.sabah.com.tr/saglik/2015/10/12/bebeklerde-pamukcuk-nasil-gecer>
(12.08.2019)

<https://www.anadolusaglik.org/blog/pisik-nasil-olusur-nasil-gecer> (12.08.2019)

<https://www.medicalpark.com.tr/sigil-nedir-neden-olur-sigil-nasil-tedavi-edilir/hg-1945> (13.08.2019)

<http://www.yaniktedavi.com/nedir.html> (13.08.2019)

<https://www.gensaglik.com/post/yara-nedir-yara-cesitleri-nelerdir-yara-nasil-iyilesir>
(14.08.2019)

<https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberleri/oksurugu-sesinden-ve-suresinden-tanimak-mumkun/> (12.08.2019)

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/813/10326.pdf> (14.08.2019)

<http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/G%C3%96HER-Feyzan-M.-TOPLUMSAL-DE%C4%9EERLER-VE-%C3%87OCUK-%C5%9EARKILARININ-KONULARI.pdf> (15.05.2019)

<https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/bebeklerde-konak-nedir-tedavi-yontemleri.html> (14.11.2019)

<https://www.medicalpark.com.tr/soguk-alginligi-nezle-nedir-tedavisi-nasil-yapilir/hg-1903> (16.11.2019)

Güncel Türkçe Sözlük: <http://sozluk.gov.tr/>

Derleme Sözlüğü (Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü): <http://sozluk.gov.tr/>

<http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/55.php> (16.11.2019)

KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ

No	Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Eğitim Durumu	Mesleği	Doğum Yeri
1	Ayten Uzunay	1960	İlkokul	Ev Hanımı	Baklacı
2	Rukiye uzunay	1988	Lisans	Ev Hanımı	Menderes
3	Adile Hamzalıtaş	1962	İlkokul	Ev Hanımı	Badınca
4	Gülseren Tekin	1960	Okuma yazma kursu	Ev Hanımı	Bahadır
5	Sultan Uzunay	1947	Okumamış	Ev Hanımı	Bahadır
6	Hatice Mavili	1955	İlkokul	Emekli Gardiyan	Dağhacıyusuf
7	Ümmü Kocatürk	1977	İlkokul	Ev Hanımı	Şahyar
8	Gülizar Akçalı	1990	Lise	Sekreter	Şahyar
9	Ümmü Argın	1960	Ortaokul 3.sınıf terk	Ev Hanımı	Çağlayan
10	Sinem Eser	1950	İlkokul	Ev Hanımı	Çağlayan
11	Ayşe Akar	1965	Okumamış	Ev Hanımı	Osmaniye
12	Ayşegül Kaçmaz	1988	Lise	Kuaför	Azıtepe
13	Pervin Çandır	1988	Lise	Ev Hanımı	Şahyar

14	Neslihan Ekici	1960	İlkokul	Ev Hanımı	Çakırcaali
15	Gözden Önel	1963	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
16	Cemile Kıymık	1969	İlkokul	Ev Hanımı	Osmaniye
17	Emine Uçar	1971	İlkokul	Ev Hanımı	Piyadeler
18	Berrin Evren	1991	Ortaokul	Ev Hanımı	Şahyar
19	Emine Akbal	1966	Lise	Ev Hanımı	Kavaklıdere
20	Selda Bozbay	1980	İlkokul	İşçi	Alkan
21	Şennur Canıtez	1948	İlkokul	Ev Hanımı	Hacıbey
22	Zeliha Göver	1963	İlkokul	Ev Hanımı	Yeşilyurt
23	Petek Çöl	1991	Ortaokul	Ev Hanımı	Beşeylül
24	Fadime Bozbay	1957	Okumamış	Ev Hanımı	Osmaniye
25	Behiye Alkan	1950	İlkokul 3 terk	Ev Hanımı	Beşeylül
26	Sevim Bayri	1950	İlkokul	Ev Hanımı	Şahyar
27	Yeşim Teker	1974	İlkokul	Ev Hanımı	Şahyar

28	Zehra Ilgaz	1968	Üniversite terk	Ev Hanımı	Sarısu
29	Ümmü Önel	1975	İlkokul	Ev Hanımı	Osmaniye
30	Fadime Tarım	1960	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
31	Şenay Türkmen	1954	İlkokul	Ev Hanımı	Şahyar
32	Nigar Gürbüz	1969	İlkokul	Ev Hanımı	Sakarya
33	Ayşen Akar	1962	İlkokul	Ev Hanımı	Osmaniye
34	Ayşe Eser	1973	İlkokul	Ev Hanımı	Çeşneli
35	Neslihan Çandır	1978	İlkokul	Bakkal	İsmailbey
36	Ummuhan Aydın	1946	Okumamış	Ev Hanımı	İsmailbey
37	Serap Tarım	1983	Ortaokul	Ev Hanımı	Hacıbey
38	Emine Toku	1967	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
39	Feride Özkan	1956	Okumamış	Ev Hanımı	Alhan
40	Ayşe Acar	1956	Okumamış	Ev Hanımı	Azıtepe

41	Ümmü Yağız	1983	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
42	Suna Doğanlı	1973	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
43	Fadime Aslan	1949	Okumamış	Ev Hanımı	Azıtepe
44	Yasemin Bayram	1981	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
45	Döndü Alzeybek	1966	İlkokul	Ev Hanımı	Çağlayan
46	Nazlı Özdemir	1955	İlkokul	Ev Hanımı	Sakarya
47	Ayşe Aslan	1956	Okumamış	Ev Hanımı	Azıtepe
48	Fadime Yılmaz	1963	İlkokul	Ev Hanımı	Selce
49	Hatice Ölmez	1950	Okumamış	Ev Hanımı	Karacalar
50	Aynur Özkan	1971	Lise	Ev Hanımı	Sakarya
51	Fatma Akbulut	1947	İlkokul	Ev Hanımı	Soğuksu
52	Hatice Sarıtış	1962	İlkokul	Ev Hanımı	Soğuksu
53	Fatma Kocahmetoğlu	1976	Lise	Ev Hanımı	Sarısu

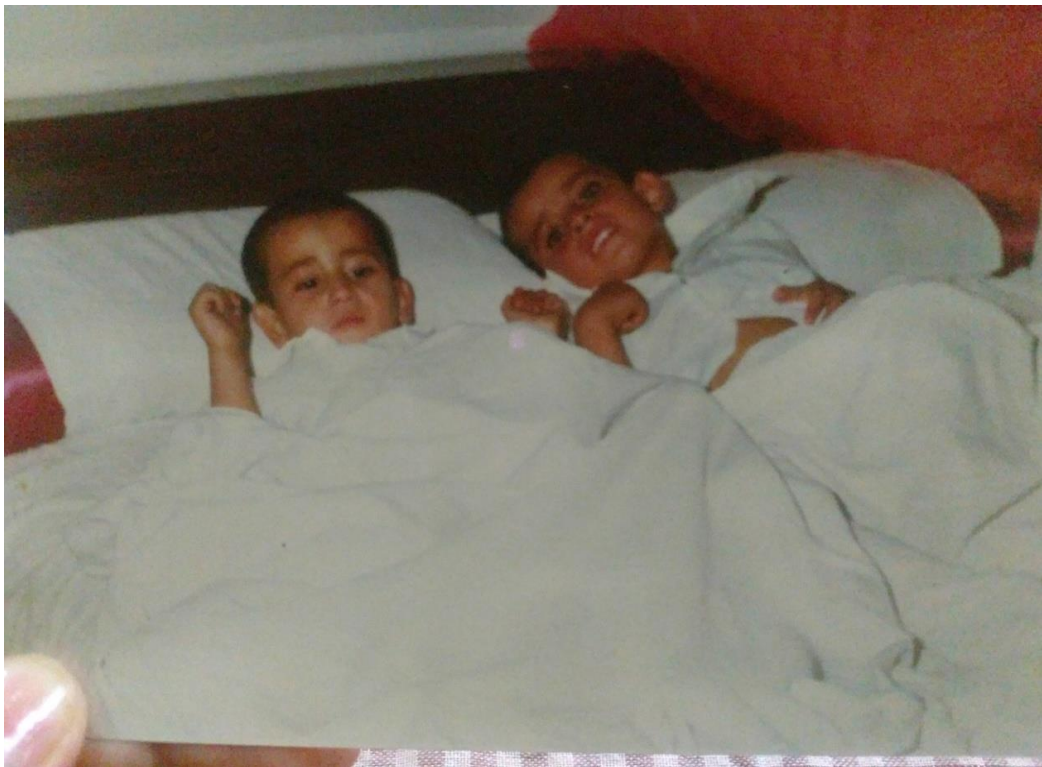
54	Serpil Göver	1984	Lise terk	Ev Hanımı	Horzumalayaka
55	Hayriye Sezgin	1971	İlkokul	Ev Hanımı	Bahadır
56	Gülsüm Aslan	1953	İlkokul	Ev Hanımı	Çağlayan
57	Gülsüm Yalçın	1928	Okumamış	Ev Hanımı	Şahyar
58	Fatma Can	1957	İlkokul	Ev Hanımı	Yeniköy
59	Nuray Saban	1981	Lise	Ev Hanımı	Hacıbey
60	Fatma Erdem	1949	Okuma yazma kursu	Ev Hanımı	Şahyar
61	Emine Bakır	1955	Okumamış	Ev Hanımı	Şahyar
62	Nadiye Bayi	1954	İlkokul	Ev Hanımı	Örnekköy
63	Fatma Batkı	1932	Okumamış	Ev Hanımı	Örnekköy
64	Rahime Batkı	1955	İlkokul	Ev Hanımı	Örnekköy
65	Sevim Muslu	1964	İlkokul	Ev Hanımı	Alhan
66	Rukiye Balkan	1970	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe

67	Aysel Kıymık	1956	Okumamış	Ev Hanımı	Osmaniye
68	Ayten Açıkgöz	1977	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
69	Kübra Açıkgöz	2006	Ortaokul halen	Öğrenci	Şahyar
70	Hatice Sezen	2005	Ortaokul halen	Öğrenci	Şahyar
71	Hüsniye Korkusuz	1968	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
72	Döndü Açıkgöz	1956	Okumamış	Ev Hanımı	Osmaniye
73	Birgül Kıymık	1989	Ortaokul 2.sınıf terk	Ev Hanımı	Osmaniye
74	Gülşen Balkan	1960	2.sınıftan terk	Ev Hanımı	Kurudere
75	Necla Açıl	1947	Okuma yazma kursu	Ev Hanımı	Horzumembelli
76	Sultan Arı	1956	Okumamış	Ev Hanımı	Soğukyurt
77	Emre Seymen	1999	Lise	Öğrenci	Şahyar
78	Ayşe Acar	1991	Lisans	Öğretmen	Şahyar
79	Gülizar Avcı	1984	İlkokul	Ev Hanımı	Şahyar

80	İkbal Çiğdem	1965	İlkokul	Ev Hanımı	Piyadeler
81	Sultan Çiğdem	1945	Okumamış	Ev Hanımı	Azıtepe
82	Ali Açıl	1947	Okuma yazma kursu	Emekli	Horzumembelli
83	Mustafa Ersöz	1963	İlkokul	Çiftçi	Osmaniye
84	Ayşe Toklu	1945	Okumamış	Ev Hanımı	Osmaniye
85	Gülsüm Tolan	1938	Okumamış	Ev Hanımı	Azıtepe
86	Cennet Ersöz	1964	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
87	Emine Bayram	1968	İlkokul	Ev Hanımı	Azıtepe
88	Emine Uçar	1968	Ortaokul 1 terk	Ev Hanımı	Şahyar
89	İrem Nur Uçar	2007	Ortaokul halen	Öğrenci	Kavaklıdere
90	Zülfiye Bozbay	1939	Okumamış	Ev hanımı	Azıtepe
91	Kadriye Erdoğan	1967	Okumamış	Ev hanımı	Beşeylül
92	Emirnaz Göde	1991	Lisans	Öğretmen	Kemaliye

93	Merve Boyacı	1992	Lisans	Öğretmen	Yenice
94	Pınar Korkmaz	1993	Ortaokul	Ev hanımı	Azıtepe
95	Aysun Güneç	1995	Lise	Ev hanımı	Yeniköy
96	Mehmet Korkusuz	1956	İlkokul	Emekli	Şahyar
97	Serap Akın	1990	Ortaokul	Ev hanımı	Kasaplı
98	Mehmet Enes Akın	2013	-	-	Kasaplı
99	Ayşe Dirik	1989	Lise	Organizatör	Yenice

EKLER (FOTOĞRAFLAR)**Fotoğraf 38: Örümcek****Fotoğraf 39: Sünnet olmuş çocuklar**

Fotoğraf 40: Sünnet olmuş çocuklar

Fotoğraf 41: 1970'ler sünnet kıyafeti

Fotoğraf 42: Sünnet olmuş çocuklar

Fotoğraf 43: Sunnet kına gecesi

Fotoğraf 44: Sunnet arabasıyla gezme

Fotoğraf 45: 1990'lar sünnet kıyafeti

Fotoğraf 46: 2017 sünnet kıyafeti

Fotoğraf 47: Çocuklar ve Kıyafetleri

Fotoğraf 48: Altın Yastığı

Fotoğraf 49: Altın yastığı

Fotoğraf 50: Diş partisi için şekerlemeler

Fotoğraf 51: Altı Ay kınası

Fotoğraf 52: Kundaklanmış bebek

Fotoğraf 53: Beşikte bir bebek

Fotoğraf 54: 1990'lar örümcek

Fotoğraf 55: 1990'lar oyuncak araba

Fotoğraf 56: 1970'ler bebek arabası